14. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

VALSTS PREZIDENTS Dr. KĀRLIS ULMANIS

1936. GADS

5. BURTNĪCA

SATURS

Lapp.

Aizsargu štāba pavēle Nr. 59. . . . 314

VISPĀRĒJĀ DAĻA

Mūsu ceļš uz nākotni . . . 315
A. Kroders. Piecpadsmitais maijs . . . 317
A. Grīns. Latvijas vienības doma senos un nesenos laikos (Beigas) . . . 324
Dr. phil. N. Vīksniņš. 1934. gada 15. maijs un mūsu valsts drošības jautājums 325
Pulkv. J. E. Ozols. Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļa, laukumos u. t. t. (10. tabula) . . . 327

MILITĀRĀ DAĻA

A Grīns Par latviešu varonību Latvijas vēsturē . . . 328
V. D. Par ierindas būtību un nozīmi . . . 331
Pulkv.-ltn. K. Vidiņš. Kaujas apmācība. (Turpinājums) . . . 332
N. M. Kā piešaut „Ross" šautenes (karabīnus) . . . 335

LITERĀRĀ DAĻA

V. Plūdons. 15. maija dziesmas . . . 337
E. Brastiņš. Latviešu parašas . . . 337
Vilis Lesiņš. Savas mājas sargs . . . 341
Vilis Veldre. Balta skola ceļmalā pie meža . . . 347
Jānis Brīvlauks. Zēns ar šauteni . . . 349

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

Sacensība „Aizsarga" lasītājiem . . . 350
Emīlis Pētersons. Priekšzīmīgs aizsargs . . . 350
Anna Svenne. Priekšzīmīga aizsardze . . . 351
Chronika . . . 355
Čiv-čiv. Vēsturiskais 15. maijs aizsargu atmiņās . . . 361

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

R. Osis, F. E., —s., si., Vold. Upenieks, Fr. Dombrovskis-Dumbrājs, Jēkabs Bīne. Apskati un recenzijas . . . 363

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

A. Kroders. Mēneša apskats . . . 370
O. Smilga. Ko domā un dara Latvijas laukos . . . 372

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts. Mēneša apskats . . . 375

SPORTS

Aizsargu sporta svētki Rīgā . . . 377
H. Traubergs. Fiziskā audzināšana kā tautas dzīvības sargātāja . . . 377
Sporta chronika . . . 378

ŠACHS

K. Bētiņa vadībā . . . 380

HUMORS

Ludvigs Šanteklers. Ziedošās maija dienās . . . 381
Ačuks. Maija saulē . . . 381
E. Rirdāns. Instruktora rokas grāmata illūstrācijās . . . 382
Don Federiko. Maijmēness burvīgais . . . 382

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Longins Apkalns. Atzinums . . . 383
Fr. Dombrovskis-Dumbrājs. Vecā Sīmaņa stāsts . . . 383
Kam patīk smieties . . . 384
E. R. Raugi — tā zivis ķēra divi draugi . . . 384

Uz vāka: Ed. Krauca uzņēmums — **Valsts Prezidents Dr. Kārlis Ulmanis.**

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, 10. ist. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15 **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315.

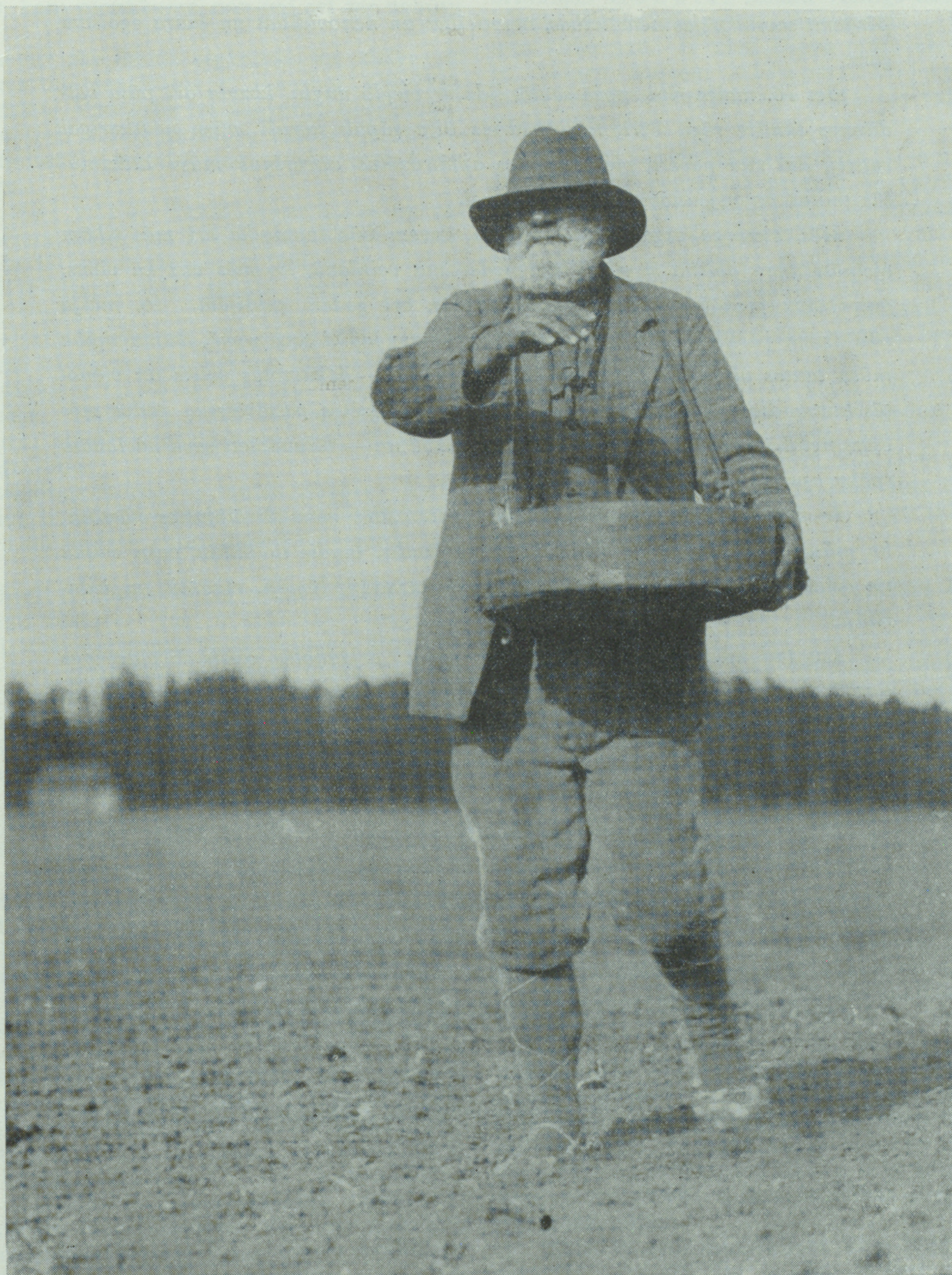
1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

5. (155.)
BURTNĪCA
15. MAIJS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Šī zeme ir mūsu.

Ed. Krauca uzņēmums

Aizsargu štāba pavēle Nr. 59.

Aizsargu komandieŗi, aizsardzes, aizsargi!

Divi gadi pagājuši kopš vēsturiskām maija dienām, kas aiz sevim atstāja pūļa valdīšanas laikmetu mūsu valsts dzīvē, laikmetu, kuŗā tautu sāka pārņemt savstarpējas neuzticības, nesaticības un nenovīdības un šaura egoisma gars.

Bet 16. maija rīta spožā saulē, līdz ar vieglo miglu, izzuda arī pūļa valdīšanas tumšie rēgi. Vīri, kuŗi kādreiz bija šūpuli kāruši mūsu neatkarīgai valstij, šinī rītā pavēra plašus, saules apmirdzētus apvāršņus mūsu atdzimušās tautas un atjaunotās valsts nākotnei.

Mēs, aizsargu organizācijas locekļi, varam būt lepni, ka arī mēs tikām aicināti ņemt dalību šī vēsturiskā uzdevuma veikšanā, ko mēs visi kā viens, katrs savu pienākumu un iespēju robežās, arī godam pildījām. 16. maija rītā dzima pārliecība, ka nu mēs, beidzot, esam kungi savā zemē, dzima ticība mūsu tautas un valsts lielai un gaišai nākotnei. Atjaunotās valsts un vienotās tautas divos saules un darba svētības apmirdzētos pastāvēšanas gados mēs esam nelokāmi tapuši šinī pārliecībā un ticībā un — tēraudcieti savu nacionālo spēku apziņā.

Ir piepildījušies Tautas Vadoņa vārdi: „Mēs esam izvēlējušies kārtību, ka mūsu pašu ļaudis, šīs zemes sensenie ļaudis, ļaudis no mūsu pašu celma un asins, mūsu valodas runātāji, paši būs atradēji, lēmēji, rīkotāji un izdarītāji.“

Lai tad mēs arī uz priekšu esam mūsu atjaunotās valsts izveidošanas darbā vispirms labi savu pienākumu izdarītāji; lai ziedojam tautas labā to labāko, kas mums ir un, sekojot mūsu Vadoņa aicinājumam, „Lai esam jauni savās domās, cerībās, uzņēmības drosmē un spara dedzībā, bet norūdīti savos spriedumos un darba mīlestībā.“

Būsim arī par īstu un krietnu atbalstu mūsu armijai kā baltās, tā nebaltās dienās un, ciešā kopdarbībā ar kaŗavīriem, audzināsim sevi un savas vienības tanī Tēvijas mīlestības, pašuzupurēšanās un varonības garā, kāds apgaroja mūsu Goda Šefa vadītos atbrīvošanas cīņu varoņus, un kas joprojām ir mūsu armijas nesatricināma spēka un varenības pamats.

Lai arī uz priekšu mums visiem pietiek darba prieka, spēka un izturības veikt savus pienākumus tā, kā Vadonis grib, — par svētību visai tautai un valstij.

Aizsargu priekšnieks, pulkvedis-ltn. K. Prauls.

Mūsu ceļš uz nākotni

Tikai vislabākais ir labs diezgan.
Kārlis Ulmanis.

Nevar būt tāds stāvoklis, ka neviens nepildītu pienākumu, un tādēļ: pienākums jāpilda visiem. Jo: kurš tad lai būtu tas izredzētais vai, pareizāk, nožēlojamais, kam pienākuma nav vai arī tas nebūtu jāpilda?

Nekad nevar par daudz atgādināt, ka dzīve ir pienākums un pienākums ir darbs. Cilvēkus vērtē pēc darbiem. Visvairāk tas jāapzinās tieši mums, latviešiem, jo tieši mums un mūsu valodai ir un nevienai citai tautai un valodai nav sakāmvārda, ka: darbs ceļ vīru.

Darbs ceļ vīru. Tas ir mūsu tautas un valodas no senčiem mantotais likums. Kā vispār likumi, tā arī šis likums ir jāpilda un jāpilda visiem. Tā vispārējā pildīšana rada jaunu likumu, proti: tauta ceļ valsti.

Valsts celšana ir vēsture, pie kam jau padarītais ir vēsture tiešā vārda nozīmē, bet tas, kas pašreiz tiek un vēl tiks darīts, ir topoša vēsture. Topošā pamats ir bijušais. Tādēļ arī valsti var celt vienīgi uz agrāko paaudžu paliekošiem darbiem vai, pareizāk, šo darbu noguluma.

Tautas vērtības mērogs ir tautas vēsture. Tādēļ jautāsim: kāda ir mūsu vēsture — lai zinātu, kāda ir mūsu vērtība un kāds ir mūsu topošās vēstures pamats?

Pārāk bieži ir apgalvots, ka mūsu vēsture ir vai vienīgi ciešanu vēsture. Tas ir ārkārtīgi vienpusīgs un jau tādēļ vien nepareizs apgalvojums. Protams, pārvarētām grūtībām, un tādēļ mūsu vēstures mūs pārspēt nevar. Bet uzsverams, ka runa iet par pārvarētām grūtībām un tādēļ mūsu vēstures novērtējumā uzsveramas nevis grūtības, resp. ciešanas, bet gan to pārvarēšana. Tā tad: mūsu vēsture nav pasīva ciešanu vēsture, bet gan aktīva pārvarēto grūtību un briesmu vēsture.

Latvju tautas pārvarētās briesmas un grūtības ir tikpat lielas cik ilgstošas, jo: nācās cīnīties un izturēt pret simtkārtīgu pārspēku vai citiem vārdiem — pret tautām, kas skaitliski sastāda Eiropas iedzīvotāju pusi, un šī izturība, rēķinot tikai īsāko, dokumentēto laikmetu, turpinājas tikai vienu piektdaļu mazāk par gadu tūkstoti. Tādēļ: ir jābrīnas un jāpateicas aizgājušām paaudzēm — vispirms jau par to vien, ka mēs vispār esam. Bez tam: kaut gan cilvēce runā gandrīz 1000 mēlēs un mēs sastādām tikai apmēram vienu tūkstoto daļu no cilvēces, tomēr, pateicoties no senčiem mantotām īpašībām un spējām, latvju valoda ir pilnvērtīgas, suverēnas, attīstības spējīgas valsts valoda, un tādu valstu pasaulē ir apmēram tikai pussimts. Tā tad: kaut gan skaitliski mums piekrīt tikai $^1/_{1000}$, tomēr kvalitatīvi esam starp 50 pilnvērtīgākiem (patiesībā — atzīmēsim garām ejot — šo skaitli vajadzētu ievērojami reducēt, jo tanī ietilpst arī mazcivilizētas ekzotiskas valstis, bet: arī $^1/_{50}$, kā zinām, ir 20 reizes lielāka par $^1/_{1000}$). Tādēļ: daudz pareizāk būtu uzlūkot mūsu vēsturi par brīnumu, jo patiesībā tā arī ir gandrīz brīnums. Gandrīz sakām vienīgi tādēļ, ka pēc cilvēka ierobežota prāta slēdzieniem — brīnumu zemes virsū nav. Ir tikai Dieva prāts un cilvēku darbi, starp kuriem visapbrīnojamākais ir mūsu senču veidotā latvju tauta, tās valoda un līdzšinējā vēsture.

*

Vēsturi var dēfinēt arī kā ceļu uz nākotni. Jo tālāk grib redzēt uz priekšu, jo vairāk jāatskatās atpakaļ. Bet apmierināsimies ar tuvākas nākotnes minēšanu un tādēļ aplūkosim mūsu vēstures ceļa nelielu posmu — 50 gadus, kurus izvēlēsimies tā, lai $^4/_5$ vai 40 gadi būtu jau pagājuši un novērtējami, bet $^1/_5$ vai 10 gadi vēl priekšā un tādēļ minami. Citiem vārdiem: lieta grozās ap laika posmu, kas sācies 1896. un beigsies 1946. gadā.

Labākai vēl atlikušo 10 gadu iespējamību novērtēšanai, dalīsim jau pagājušos 40 gadus četrās daļās, arī pa 10 gadiem katrā. Tādā kārtā dabūjam sekošus gadu desmitus: 1) no 1896. līdz 1906. gadam, 2) no 1906. līdz 1916. gadam, 3) no 1916. līdz 1926. gadam, 4) no 1926. līdz 1936. gadam un 5) no 1936. līdz vēl nezināmam 1946. gadam.

*

Pirmā gadu desmitā neapšaubāmi spilgtākie ir 1905. gada notikumi, kas pierādīja, ka latvieši nav apmierināti ar savu stāvokli; ka tie vairs negrib būt tāda zemnieku tauta, kuras lielais vairums ir nevis zemes īpašnieki, bet gan bezzemnieki-rentnieki vai kalpi, vai arī, aizgājuši uz pilsētām — galvenā kārtā Rīgu, spiesti pa lielākai daļai apmierināties ar profesijām, kas kalpo turīgu svešvtautiešu ērtībām. Šinī ziņā starp 1896. un 1906. gadu, kurus šķir 1905. gada notikumi, ir milzīga starpība. Savā ziņā apmēram tāda pat, kā starp dzeramnaudas ņemšanu un stāvokli pēc bruņotas cīņas. Protams, ka šāda starpība ir ārkārtīgi liela. Bet tas nav viss. Bija arī citi panākumi, starp kuriem atzīmējams, ka visu laiku turpinājās jau agrāk uzsāktā mūsu tagadējās galvas pilsētas — Rīgas iekarošana ikdienišķās dzīves paņēmieniem un vajadzībām. Rīga ar katru dienu kļuva latviskāka un, līdz ar to, piemērotāka savai nākošai — latviskas galvas pilsētas misijai. Arī skoloto latviešu skaits auga un patiesi auga, jo gandrīz pilnīgi izbeidzās bieži veikalnieciski izdevīgais pārtautošanas process starp tiem. Nākotne bija mūsu, jo mūsu mērķi bija lielāki nekā citiem, līdz ar to nepadarīta bija vairāk nekā citiem un arī gribas, resp. izturības + spara bija vairāk nekā citiem.

Tikai 40 gadi mūs šķir no tiem laikiem. Tā tad faktiskā laika starpība ir tikai 40 gadi, bet pēc būtī-

bas starpība starp mūsu toreizējiem un tagadējiem sasniegumiem bez pārspīlēšanas daudz vairāk līdzinājās vairāku g a d s i m t e ņ u starpībai.

*

Vēl svarīgāki un drāmatiskāki ir notikumi, kas iekrita nākošā gadu desmitā, un tādēļ starpība starp 1906. un 1916. gadu ir vēl daudz lielāka, nekā starp 1896. un 1906. gadu, jo apskatāmā gadu desmitā mūsu dzimteni smagi piemeklēja un pārbaudīja viens no vispasaules vēstures vissmagākiem satricinājumiem: pasaules karš. Pasaules karš ne tikai apturēja, bet arī ārkārtīgi lielā mērā izpostīja mūsu pēdējos pirmskara gados strauji plaukstošo m a t e r i ā l o u n g a r ī g o l a b k l ā j ī b u. Šī laikmeta spilgtākās parādības ir: b ē g ļ i un s t r ē l n i e k i. Abas pierādīja latvju tautas a k t ī v i t ā t i, resp. negribēšanu padoties, likās, nenovēršamam, bargam liktenim. Pierādījās mūsu lielie, nenomācamie nacionālie spēki un kaimiņtautām pēc vairākiem gadsimtiem atgādinājām jau pārāk ilgu laiku kolektīvi neiedarbinātās l a t v j u k a ŗ a v ī r u p i r m k l a s ī g ā s ī p a š ī b a s, par kuŗām jaunākā laikā pirms tam, izņemot vecās krievu armijas instruktoru rotas, reti kur ko zināja.

*

Nākošais gadu desmits — no 1916. līdz 1926. gadam — ir svarīgākais, h e r o i s k ā k a i s, notikumiem un panākumiem bagātākais mūsu vēsturē, pie kam vislielākās, izšķiŗošās sekmes guvām ļoti īsā laikā, proti 1919. gada priekšpēdējā un 1920. gada pirmā mēnesī (Bermonta sakaušanā un Latgales atbrīvošana). Bez tam no pozitīvā viedokļa īpaši uzsveŗami sekojošie pieci notikumi un faktori (minēti kalendāra resp. iedarbības kārtībā): 1) 1918. gada 18. novembris, 2) Kalpaka bataljons, 3) Cēsu uzvara, 4) 11. augusts un 5) agrārreforma.

1918. gada 18. novembŗa krusttēvs ir tagadējais Valsts Prezidents Dr. K ā r l i s U l m a n i s. 18. novembris ir pierādījuma sākums tam, ko spēj v i e n a vīra ticība, griba un prasme. Ne jau velti saka, ka ticība bīdot kalnus. Bet, protams, ar priekšnoteikumu, ka nepieciešama tāda vīra ticība, kuŗu atbalsta i z c i l a s z i n ā š a n a s, p r a s m e u n g r i b a, pie kam, kā jau agrāk atzīmējām, griba ir p a c i e t ī b a s u n s p a r a s i n t e z e.

Tālāk — K a l p a k a b a t a l j o n s, kuŗu no varonīgā pulkveža Kalpaka mantoja lielākais, sekmīgākais, cilvēciskākais un latviskākais no mūsu kaŗa vadoņiem — ģ e n e r ā l i s J ā n i s B a l o d i s. Ģenerāļa Baloža krustdēli — kalpakieši ir mūsu vēlākās, paša ģenerāļa Baloža vadītās, uzvarošās un tagadējās, atbrīvošanas kaŗa uzvaru tradicijās auklētās armijas pamats, — tās armijas, kas arī visnoziedzīgākā, profesionālu polītiķu laikmetā, saglabāja divas, valsts pastāvēšanai un zelšanai visnepieciešamākās vērtības, proti: i d e ā l u u n a u t o r i t ā t i, jo armijas nekad neaptumšots ideāls vienmēr bija un ir valsts drošība, labklājība un, līdz ar to, nākotne un kaŗa disciplīna ir visaugstākais autoritātes izpaudums.

C ē s u u z v a r a bija tā, kas mūs atbrīvoja no ienaidnieka, kas bija sevišķi bīstams ne tikai savu pārdzīvoto un nolietoto interešu dēļ, bet arī tādēļ, ka gribēja izlikties par mūsu draugu. Starp draugu un „draugu pēdiņās" ir milzīga starpība, — apmēram tāda pat, kā starp īstu zirgu un Trojas zirgu, pie kam tāpat kā Trojas zirgs, „draugs pēdiņās" ir daudz ļaunāks un bīstamāks par atklātu ienaidnieku. Kopīgo interešu labā kopēji izcīnītā latvju - igauņu uzvara pie Cēsīm ir cieši saistīta ar ģ e n e r ā ļ a B e r ķ a vārdu, kuŗa vadībā ir izcīnītas t i k a i u z v a r a s un kas, līdz ar to, izrādījās par veiksmīgāko ģenerāļa Baloža gribas pildītāju.

1920. gada 11. augusts ir cīņas noslēgums, kas, salīdzinot ar 1918. gada 18. novembri, radīja tādu starpību, kādu pavisam grūti aptvert. Nekad nepilnu divu gadu (21 mēneša) laikā latvju tauta nav ieguvusi tik daudz, pie kam svešinieki bija spiesti šos ieguvumus starptautiski atzīt.

Sekmīgais cīņas noslēgums ļāva ne tikai nolemt, bet arī paliekoši reālizēt vienu no latvju tautas lielākiem, ilgstošākiem praktiskiem centieniem ar milzīgu idejisku spēku, proti: a g r ā r r e f o r m u. Līdz ar to pagātnes durvis bija galīgi aizcirstas un sākās straujš darba starts ar nolūku pārspēt sešos kaŗa gados (1914.—1920.) izpostīto labklājību.

Bet — ļoti bieži dzīvē gadās savi „bet". Tā arī, par nožēlošanu, dižākā latvju tautas vēstures posmā radās savi „bet". Kā pirmo atzīmēsim tautas lepnuma pārvēršanos tautas kaunā, resp. strēlnieku neceļus. Protams, ir ļoti daudz vainu mīkstinošu apstākļu, tomēr ir nenoliedzami, ka strēlnieku gaitas atbrīvošanas kaŗa laikā varēja būt pavisam citādas un, mīksti izsakoties, katrā ziņā daudz vairāk pieskaņotas jaunās valsts interesēm. — Otrs lielais „bet" būtu profesionālo polītiķu saimniekošanas dīgļi, kas līdz 1926. gadam uzziedēja, arī mīksti izsakoties, jau diezgan kupli. Kādēļ? Tādēļ, ka īstais saimnieks noziedzīgā parlamentārā totālizātora vai, pareizāk, profesionālā čempionāta laikmetā saimniekot nespēja, jo saimniekoja vairāk vai mazāk gadījuma saimnieki un tādēļ saimniekošana arvien vairāk un vairāk pieņēma i z s a i m n i e k o š a n a s raksturu

Tomēr, ja beidzot salīdzinām 1916. gadu ar 1926., — pat aklam redzams, ka, neraugoties uz nupat minētiem „betiem", ir daudz par maz pielīdzināt latvju attīstības s o ļ u s š i n ī l a i k ā — v a r o n ī g a m i l ž a s o ļ i e m.

Vēl atliek tikai viens no nodzīvotiem gadu desmitiem proti: no 1926. līdz 1936. gadam. Šis laiks krasi dalāms divās v i s ā d i nevienādās daļās: 1) līdz 1934. gada dienai, kuŗu šogad trešo reizi atceramies un svinam pavasarīga maija vidū; šis laiks ir astoņus gadus ilgs un, tā tad, sastāda 80% no visa gadu desmita, un 2) atlikušie divi gadi, vai tikai 20%. Normāli sasniegumu ziņā astoņos gados var sasniegt četras reizes vairāk nekā divos, bet: n e v i e n m ē r l a i k a v ē r t ī b a s m ē r o g s i r t ā i l g u m s un tā tas ir arī konkrētā gadījumā. Neskatoties uz ļoti plašām un „centīgi" izmantotām ļaunprātību iespējamībām pirmos astoņos gados, tomēr p ē d ē j o s d i v o s g a d o s i r p a d a r ī t s d a u d z v a i r ā k l a b ā, n e k ā i e p r i e k š ē j o s a s t o ņ o s g a d o s ļ a u n a. Tas pierāda, ka: v i e n s i r v a i r ā k n e k ā s i m t s. Ja viens grib — visi dara, turpretim, ja ir simts līdztiesīgu gribētāju — darītāju nav. Tā tad: kā laika vienībās, tā arī vispār skaitlis nav vienīgais un, par laimi, nav pat izšķiŗošais faktors (vismaz pozitīvā nozīmē). No svara k v a l i t ā t e.

Jo lielâks sliktas kvalitâtes kvantums, — jo ļaunāk. Piemēram: viens karavīrs vai aizsargs ir nesalīdzināmi vairāk vērts par 1 nespējnieku un vēl vērtīgāks par 10, 100, 1000 un t. t. nespējniekiem (protams, tādiem, kas kā nespējnieki kvalificējami nevis vienīgi gadu nastas vai tamlīdzīgu, bet gan pavisam citādu iemeslu dēļ). Protams, vēl labāk ir kvalitāte un kvantums. Tādēļ jāpanāk: lai visi 2.000.000 latviešu būtu pilnvērtīgi un mūsu skaits augtu. Tad visi kopējiem spēkiem, lielu ideju apgaroti un stipras rokas vadīti, kopsummā spēsim ne mazāk kā desmitiem miljonu lielās tautas.

*

Ar pagājušo esam galā un pat jau paspējuši pateikt, ko gribam un kam jābūt. Tādēļ atliek vēl jautāt — vai gribētais piepildīsies? Grēcīgi un nepamatoti būtu par to šaubīties. Grēcīgi tādēļ, ka ir grēks šaubīties par latvju tautas misiju. Nepamatoti tādēļ, ka mūsu vēsture, mūsu pamats ir zelta pamats un zelta ceļš uz nākotni. Kas šaubās — lai salīdzina vēlreiz kaut arī tikai pēdējo 40 gadu sasniegumus ar tuvāko 10 gadu iespējamībām un sāk ticēt, ka 1946. gads vēl vairāk atšķirsies no 1936., kā pēdējais no 1926., 1926. no 1916. un t. t., bet, protams, tas iespējams vienīgi ar, nevis pret mūsu gribu. Tādēļ: atcerēsimies, ka nav citu latviešu, izņemot mūs un — gribēsim.

A. Kroders.

Piecpadsmitais maijs

Kopš 1934. gada 15. maija nu pagājuši jau divi pacilātības pilna darba gadi. Laiks pietiekoši ilgs, lai jau varētu taisīt kādus slēdzienus, saskatīt kādu noteiktu likumību un ieraudzīt jauno saturu piepildītu un piepildāmies ar katru nākošo dienu. Ja vaicājam, kādēļ 15. maijs bija nepieciešams un kādēļ viņs tik neparedzēti viegli tika piepildīts, tad atbildi dod tie cēloņi, kas 15. maiju radīja. Un visgalvenā kārtā tie ir divi: 1) nepiepildīto latviešu nacionālo tiesību apziņa un 2) valsts varas organizācija, kas aizkavēja valsts un tautas dzīves normālu attīstību. Īstenībā abi šie cēloņi savienojas vienā, — nepareizā valsts varas organizācijā, valsts iekārtā.

Citu cēloņu 15. maija notikumiem nebija. Jo mūsu tautas dzīves iekārta nav grozījusies, tā ir mūsu gadu desmitos izveidotā iekārta, kuras reālizēšanos tikai aizkavēja nepareizas varas organizācijas nepareiza rīcība.

Un aizgājušie divi gadi pierāda mūsu domu pareizību. Pārveidotā varas organizācija, kā turpmāk redzēsim, dod nepārtrauktus panākumus visās mūsu dzīves nozarēs.

I. Neatbildīgā, izlaistā partiju parlamenta vietā, kurš lepni saucās par tautas pārstāvniecības institūtu, bet īstenībā bija polītisko partiju aizkulīšu izpaudums sabiedrības priekšā, šī parlamenta vietā radās atbildīga, stingri koncentrēta un darbības absolūti spējīga valsts vadība nacionālās valdības personā, ar Latvijas nodibinātāju un atjaunotāju Dr. K. Ulmani kā Ministru un kopš šī gada 11. aprīļa arī kā Valsts Prezidentu.

Partiju laikos lepni skanēja: suverēnā vara pieder tautai, bet īstenībā šī suverēnā vara piederēja bieži vien pilnīgi nezināmiem polītisko partiju aizkulīšu vīriem un suverēnās tautas vietā cik daudz reiz nebūtu jāierauga šis groteskais aizkulīšu meistars, ja būtu iespējams to grafiski attēlot. Faktiskais varas avots bija nepārbaudāmi, nezināmi, vārdā nesaukti un nevienam neatbildīgi polītisko aizkulīšu spēki, kuru segšanai tika uzbūvēta ārējā fasāde ar savu mēchanisko iekārtu, ar skanīgiem principiem un ar bezgala bezprincipiālu konkrēto darbības saturu. Šī neatbildība aizsniedz gandrīz neticamas robežas un daudzreiz visai augstas valsts amatu personas šajā iekārtā sāka pilnīgi aizmirst, ka viņas ir dzīvi cilvēki, kuriem nepieciešama laba slava, gods, cienījams stāvoklis u. t. t. Jo vara nebija atbildīga, un neatbildībā sāka izvirst visas morālās īpašības, kas nepieciešamas, lai sabiedrība, valsts būtu veselīga un attīstības spējīga.

Pretēji tam 15. maijs atklāja pavisam citu varas avotu: atbildību tautas un savas sirdsapziņas priekšā, kad nav vairs iespējams ērtais stāvoklis, kur varu var sadalīt uz trijām (likumdošanas, tiesu un izpildu vara) vai pat vēl vairākām daļām. Šī atbildīgā vara, kuras avoti un arī darbība ikkatram redzami, rada vienu konsekventu līniju no valsts augstākās vadības domām un idejām līdz šo domu piepildījumam konkrētā nacionālā polītikā, jo šī atbildīgā vara ir organiski saistīta ar visām dzīves nozarēm, ar visu cilvēku dzīvi, ar cilvēku centieniem un mērķiem, ar visu, kas jebkādi var ietekmēt to, kas notiek un kas notiks. Šis avots ir sirdsapziņa, tautas uzticība, kuru zaudēt negrib neviens godīgs cilvēks. Lūk, šīs tautas uzticības iemantošana un paturēšana patiesi padara par polītikas saturu tautas labumu, kurš agrāk skanēja tikai kā skaļi vārdi bez satura. „Tikai darbs tautas un valsts labā un šī darba sekmes var nodrošināt joprojām tautas uzticību un no tās smelt spēku un paļāvību mūsu tālākām gaitām," kā par šo varas avotu 11. aprīlī ministru kabineta svinīgā sēdē sacīja Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis. Un turpat viņš sacīja vēl: „Ne varas kāres dzīti, ne arī savu spēju pārākuma iedomas apmākti, bet mūs ir vadījusi apziņa par mūsu pienākumiem un atbildību, ko esam pēc labākās saprašanas pārvērtuši darbos. Valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība, — tā esam uztvēruši savu uzdevumu un tā to uztversim arī nākotnē."

Tā ar absolūti stingriem morāliskiem nosacījumiem 15. maija valdība sevīm ir nospraudusi negrozāmo atsacīšanās ceļu: valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība. Darbs un atbildība parlamenta neatbildības un izlaidības vietā; sirdsapziņa un pienākums cinisma un slepenu intrigu vietā.

Tā valsts augstākā vadība organizējusies saskaņā ar ļoti stingriem un kātegoriskiem morāliskiem principiem. Izejot no tiem, veidojas nākošā valsts iekārta, kuras iezīmes jau noteikti saskatāmas.

Juceklīgo vēlēšanu vietā, kur visu izšķīra balamutība, dēmagoģija, skaļums un nauda, tagad nāk izraudzīti tautas vietnieki, kas būs izauguši darbā un ar darbu iemantojuši savu līdzpilsoņu uzticību. Šo krietnāko vīru izlasi nodrošina kameru iekārta. Visi Latvijas pilsoņi pēc sava sociālā stāvokļa, pēc savām darba attiecībām sadalīti attiecīgās kamerās, no kurām jau darbojas Tirdzniecības-rūpniecības, Lauksaimniecības un Amatniecības kameras, bet tuvāko nedēļu laikā sāks darboties Darba kamera un sagatavošanas darbi ievadīti arī Kultūras kamerai, kuŗa būs tad pēdējā. Šajās 5 kamerās tad būs reprezentēti visi radošie, strādājošie Latvijas pilsoņi. Katrai kamerai būs pagastos, apriņķos un pilsētās vietējās biedrības. Lūk, šajās biedrībās tad izveidosies nākošie darbinieki, no kuŗiem krietnākie, bez dēmagoģijas un balamutības, tad tiks izvirzīti arvien augstākiem pienākumiem, līdz pat visu kameru kopīgai valsts saimnieciskai padomei, kā augstākai kameru pārstāvniecības iestādei, kuŗa tad būs tiešā sakarā ar valsts vadību likumdošanas darbā.

Līdztekus šai kameru organizācijai, veidojas arī augstākās valsts varas formas. Vēl gan mums nav zināms jaunais teksts, bet tam vajadzēs būt tādam, kā tagad faktiski šis jaunais saturs top. Kopš 11. aprīļa Valsts Prezidenta pienākumus uzņēmies Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis un viņa vietu izpildīs, kad viņš būs aizkavēts, savu pienākumu pildīšanā, kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis. Tā tad valsts visaugstāko varu uzņemas vīri, kas jau pie Latvijas šūpuļa kopā stāvējuši un kas kopā bijuši arī 15. maija naktī, kad dzima jaunā valsts iekārta un piepildījās latviešu nacionālās tiesības. Kamēr mēs, latvieši, savās domās un centienos būsim cieši saistījušies ar piecpadsmito maiju (bet nav godīga latvieša, kas nezinātu un nesaprastu, ka 15. maijs ir pati mūsu dzīvība), tik ilgi Ulmanis un Balodis būs mūsu ticības, mūsu garīgā spēka un mūsu gribas personificējums, jo no valsts pirmajiem mirkļiem, cauri cīņām un grūtībām, cauri partiju anarchijai viņi mūs aizveduši līdz tagadējai pilnīgi jauntopošai Latvijai. Latvijas valsts vēsture ir pierādījusi savu brīnišķīgo spēku un ir radījusi organiskas, dzīvas saites starp 1918.—1919. gadiem, tautu, tautas nākotnes mērķiem un valsts varu, kuŗa tagad, tāpat kā toreiz, ir K. Ulmaņa rokās.

Valsts varas organizācijas problēma ir jau tikpat kā atrisināta. Un, neatkarīgi no šīs atrisinājuma gaitas, valsts vadības darbs norit ideālos apstākļos, jo viņš ir nesaistīts, neierobežots, viņam nodrošināta pilnīga rīcības brīvība, pēc kā visās valstīs cenšas ikkatra godīga valsts vara, parlamenta zemes neizslēdzot.

Tādēļ tagadējās nacionālās valdības darba panākums ir maksimāls, daudzreiz pilnīgi apbrīnošanas cienīgs, jo kopš 1934. gada 15. maija taču pagājuši ir tikai divi gadi. Un tauta nacionālās valdības radīto varas organizāciju ir pieņēmusi pilnos apmēros. Jo viņa, vispirms, redz šīs valdības radošo darbu, un otrkārt, tauta redz, kā tiek atrisināts tas no 15. maija cēloņiem, kuŗa dēļ maija pārvērtības radīja tādu pacilātību: tiek atrisināts latviešu nacionālo tiesību jautājums.

II. Pirms 15. maija mūs visvairāk nomāca latviešu tiesiski nevarīgais stāvoklis. Mēs bijām gadusimtus ilgi cīnījušies pret atkarību, 1919. gadā pierādījām savu nacionālo spēku augstāko kāpinājumu un panācām Latvijas kā neatkarīgas valsts nodibināšanos, bet jau pārs gadus pēc tam pierādījās, ka Latvijā nevalda latvieši kā vienota nācija, bet valda svešteutieši kopā ar nenacionāli domājošām latviešu tautības politiskām grupām: sociāldēmokrātiem un tā saucamiem radikāliem — pilsoņiem. Kaut pēc visām zinātniskām pazīmēm Latvija ir skaidra nacionāla valsts, jo latviešu ir 76 proc. no visiem iedzīvotājiem, bet sveštautieši tikai visi kopā sastāda 24 proc., pie kam uz laukiem latviešu skaits sasniedz pat 99 proc., — tomēr valsts vara nepiederēja latviešiem, un no visām 100 parlamenta balsīm, kas izšķīra mūsu tautas un zemes likteņus, īsteni nacionālas bija visaugstākais kādas 30 proc., kaut latviešu zemē — 76 procenti. 40 proc. lielo starpību sadragāja nepareizā varas organizācija, parlamentārisms ar ačgārno dēmokrātijas iztulkojumu latviešu nacionālo varu padarīja pilnīgi bezspēcīgu. Un nepiepildīto nacionālo tiesību apziņa tādēļ arī bija pats svarīgākais faktors, kas lika krist tik aplamai valsts iekārtai, kas savai tautai pašai savā zemē atņem varu un pie tam atdod to svešām tautām un svešām, ārpus mūsu Tēvzemes pastāvošām varām, kuŗu gala mērķis bija pašas mūsu valsts iznīcināšana.

Nepiedzīvotā sajūsma pēc 15. maija visā mūsu tautā izskaidrojama tikai ar to, ka 15. maijs nodibināja pilnīgi nacionālu, latvisku varu kā valstī, tā arī pilsētās, kur visu laiku līdz tam latvieši nekad vēl nebija valdnieki bijuši.

Latviešu vara; tautas vienības ideja šķiru naida un sociāla kaŗa sludināšanas vietā; tautas un valsts labums kā valsts vadības pašas pieņemts un ikdienas piepildīts pienākums; nacionālā taisnība kā darbības mēraukla, — tas ir, kas 15. maiju varenu dara un augstu ceļ latviešu nacionālo pašapziņu.

Nacionālā taisnība kā valsts vadības darba mēraukla, kā darbības mērķis spēcīgu un līdz galam skaidru formulējumu atradusi Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa runā, ko viņš nupat, 24. aprīlī, teica Latvijas pilsētu pašvaldību amatpersonu sanāksmē. Valsts Prezidents sacīja: „Es gribu uzsvērt vajadzību pašķirt, nolīdzināt ceļu nacionālai taisnībai mūsu zemē, celt godā nacionālo taisnību, celt, izcelt, nostiprināt un goda vietā nostādīt, negrozāmi pirmā vietā nostādīt latvisko, visu latvisko še, mūsu valstī, mūsu Latvijā. Ceļš ir izvēlēts, un zvērēts no tā nekad nenogriezties: uz priekšu vairs neatstāt noteikšanu, vadību svešiem spēkiem, neatstāt to svešiem spēkiem, — vai viņi tādi ir pēc savas asins vai viņi ir tādi pēc savām svešām idejām; bet ir izvēlēts ņemt šos darbus un uzdevumus mūsu pašu rokām, vairs uz priekšu neatstāt viņiem, svešajiem, atslēgas visu mūsu zemes un mūsu valsts jautājumu atrisināšanai; ne tikai zemes, valsts jautājumu atrisināšanas atslēgas, bet arī mūsu šīs dzimtās tautas likteņu lemšanu. Mēs esam izvēlējušies kārtību, ka mūsu pašu ļaudis, šīs zemes sensenie ļaudis, ļaudis no mūsu pašu celma un asins, mūsu valodas runātāji, paši būs atradēji, lēmēji, rīkotāji, izdarītāji."

Neviens vēl nebija tik skaidri un tik spēcīgi formulējis nacionālo taisnību, kā to darījis Prezidents šajos vārdos. Un tādēļ jo ciešāk tautas apziņa, ticība un griba saistās ar 15. maiju, jo līdz tam neviens latviešu nacionālai taisnībai nebija devis tādu atri-

sinājumu, kā 15. maija likumdošana un Dr. Ulmaņa nacionālās valdības darbība, kas uzrāda no latviešu nacionālās politikas viedokļa apbrīnojamus sasniegumus.

III. Vispirms sociālā ziņā. Svešo asiņu un svešo ideju valdības laikā tika pilnīgi ignorēta Latvijas daba, viņas dzīves iekārta, gadu simteņos izveidojušās ļaužu attiecības. Aizgūtu ideju ietekmētas, šīs svešo mācību grupas un partijas Latviju centās padarīt līdzīgu citām zemēm, kur bija svars un nozīme šīm idejām, proti: Eiropas rūpniecības zemēm — Vācijai, Austrijai, Beļģijai u. c. Un visiem spēkiem tad Latvija tika industriālizēta, mākslīgi veicināta viņas rūpniecība un banku kapitāla sistēma, kaut mūsu zemes dabīgie apstākļi tam visam nedeva it nekāda attaisnojuma. Bet šī rūpniecības mākslīgā veicināšana iztukšoja no cilvēkiem laukus, sadzina tos pilsētās, kur nenovēršami vajadzēja sākties bezdarbam, sociālam nemieram, rūgtumam. Un tā tad būtu atmosfēra, kur viegli uzliesmotu pilsoņu karš, šķiru cīņa, šo svešo ideju mērķis. Latvieši kā nācija būtu sasaldīti, apdraudēti un varbūt nolemti nenovēršamai bojā aiziešanai. Jo rūpniecība būtu radījusi sociālu katastrofu, bet lauksaimniecība un amatniecība būtu izputinātas, iedzītas postā un nebūtu spējīgas nodrošināt tautas materiālo pastāvēšanu.

Šīs ar katastrofu draudošās sociālās iekārtas vietā 15. maija valdība ievadīja mūsu dzīvi ar Latvijas dabu un mūsu zemes tradicijām saskanošā virzienā, un mēs tagad izveidojamies par mierīgu, sociāli stabilu un stingri pamatotu lauksaimniecības zemi, kurai tad arī piemērojas visa sociālā un saimnieciskā likumdošana. Lauksaimniecība mūsu pamats, — par šo skaidro domu vairs nešaubas neviens. Un šī nešaubība lielā mērā palīdz Latviju izveidot saskaņā ar jauniem principiem.

Vispirms nacionālā valdība stājās pie agrārās reformas izvešanas līdz galam, kas pilnīgi nostiprina tās 195.855 lauksaimniecības rakstura vienības, kas radītas uz agrārās reformas pamata, līdz ar to Latvijai piešķirdamas noteiktu sociālu raksturu kā vidējo un mazo lauku saimniecību zemei. Pilnīgi patstāvīgu jauno laiku saimniecību agrārā reforma devusi 78.069, kas nodrošina eksistenci apmēram 250.000 cilvēkiem. Tagad, pēc 15. maija, viņu nākotne ir droša, un to vairs nevar izputināt mākslotas rūpniecības un proletārizācijas chaoss.

Agrārās reformas radītie lauksaimnieki sociāli pieslēdzās jau agrāk pastāvējušiem lauksaimniekiem, radot spēcīgu zemnieku kārtu, kas dod Latvijai stipru un nesatricināmu pamatu, tāpat, kā gadu simtiem cauri taisni zemnieks bija tas, kas nesadragātu saglabāja latviešu tautu un latviešu zemi.

Amatniecība, tirdzniecība, garīgais darbs ne sava stāvokļa, ne savu sociālo tieksmju dēļ, nav noskaņots pret Latviju kā lauksaimniecības zemi, un tagad arī mūsu rūpniecība rūpīgi un uzmanīgi tiek pieskaņota mūsu zemes dabīgiem apstākļiem, tā kā Latvija tagad ir sociāli izlīdzināta, līdzsvarota zeme, kur nodrošināta mierīga attīstība un iedzīvotāju labklājība. Efekts šai saprātīgai, lietderīgai un sirdsapzinīgai darbībai arī ir ievērojams: nodarbinātība visās dzīves nozarēs augusi, bezdarbs pilnīgi iznīcināts. Tas izskaidrojams ar to, ka nav vairs mākslīgi aizturošu apstākļu, bet valsts vadība, pārredzēdama visas nozares, prot un spēj atrast izlīdzinājumu un pareizi izkārtot zemes dzīvi, vajadzības un to apmierināšanu. Šī veselīgi pārkārtotā sociālā iekārta ir lieliski attaisnojusies, ko redzam saimnieciskā laukā.

IV. Kā jau teicām, nodarbinātība tagad pārsniedz pat augstās konjunktūras stāvokli. 1930. gadā bija nodarbināti 179.636, bet 1935. gadā — 181.180 cilvēki, t. i. par 1.544 cilvēkiem vairāk. Bet, salīdzinot ar 1932. gadu, aina ir vēl zīmīgāka: nodarbināto skaits audzis par 35.681 cilvēku.

Latviešu nacionālisma uzvaru saimnieciskā laukā pierāda tas, ko š. g. 16. februārī Valmieras zemnieku dienā teica Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis: „Pirms viena gada bankas mūsu zemē bija tādā stāvoklī, ka, izņemot Latvijas banku, no visiem banku kapitāliem latviešu bankās bija tikai 18 procenti! Turpretim šogad latviešu bankās ir 84 procenti kapi-

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis Brāļu kapos.

tāla. Pirms viena gada 18 proc. un tagad 84 proc.!" „Ticiet man," šo svarīgo paziņojumu Ministru Prezidents noslēdza, „ka šie 84 procenti zina, kas ir viņu kungs un kam tiem jākalpo. Kamēr bija 18 proc., ko tad varēja darīt?"

Tā tad kredita politika radikāli grozīta par labu latviešu nacionālām interesēm. Un kam zināma finanču kapitāla ārkārtīgi svarīgā loma saimnieciskā dzīvē, tam būs arī jau skaidra atbilde, ko no latviešu nacionālās politikas viedokļa nozīmē šie 84 procenti banku kapitāla latviešu rokās. Tas ir ievērojams 15. maija politikas panākums!

Veselīgas un pozitīvas pārmaiņas piedzīvoja arī valsts budžets, kuŗu 1935./36. saimniecības gadam pirmo reizi, kamēr Latvija pastāv, uzstādīja laikā, t. i. līdz 1. aprīlim, proti: 1935. gada 28. martā budžetu pieņēma ministru kabinets. Agrāk dažu gadu budžetu pieņēma tikai jūlijā. Protams, ka tādā gadījumā nevarēja būt runa par daudzmaz noteiktu kārtību saimniekošanā. Kā var saimniekot, ja jūlijs jau klāt, bet iestādes vadītājam nav ne jausmas, vai budžetu pieņems viņa uzstādītā veidā un apmēros! Un tagad, pastāvot kārtīgai budžeta saimniecībai, ir iespējams uzstādīt skaidrus budžeta mērķus, ir iespējams domāt par plašāku nodomu sistēmatisku dzīvē izvešanu. Nemaz nerunājot par tādu pozitīvu ieguvumu, kā valsts budžeta atbrīvošanu no partiju dēmagoģijas un vēlēšanu solījumu resp. pārsolījumu ievešanas budžetā, kas to padarīja galīgi chaotisku un neaprēķināmu.

Saimniecisko uzplaukumu rāda arī noguldījumu kopsummas pieaugums kreditiestādēs. 1935. g. janvāŗa sākumā bija noguldīti 220,5 miljoni latu, decembrī — 236,4 milj. ls un gada beigās 245,4 milj ls, tā kā gada laikā noguldījumu summa augusi par 24,9 milj. ls, bet decembrī par 9 milj. ls. Valsts kreditiestādēs noguldījumi auguši no 157,3 līdz 171,6 milj. ls vai par 13,8 milj. ls, bet privātās no 62,7 uz 73,8 milj. ls, tā tad par 11,1 milj. ls. Noguldījumu pieaugums liecina vispirms par iedzīvotāju materiālā stāvokļa uzlabošanos, bet tas liecina vēl arī par to, ka ļaudis kļuvuši apzinīgāki, nopietnāki un ka pamazām izbeidzas kaŗa un revolūciju laika psīcholoģija, kad cilvēks dzīvoja tikai šodienai un ieviesās izdzīve, izpriecas, viegla naudas palaišana, parādu taisīšana bez kāda apdoma un atbildības. Un, beidzot, tas liecina par iedzīvotāju uzticības vairošanos tagadējai valsts vadībai un tādēļ ļaudis naudu velk ārā no „zeķēm" un nogulda galvenā kārtā valsts garantētās kredita iestādēs.

Varam iet vēl tālāk saimnieciskās dzīves uzplaukuma konstatēšanā. To rāda importa - eksporta augšana. Vispār pēc 15. maija Latvija, kas līdz tam gandrīz pilnīgi bija ieslīdējusi importā, tā kā no ārzemēm ieveda pat labību, olas, putnus u. t. t., tagad pamazām kļūst par eksporta zemi un, piemēram, labību nevis vairs ievedam, bet gan paši izvedam, kas dod ārkārtīgi svarīgus saimnieciskus uzlabojumus. 1933. g. importa un eksporta kopvērtība bija 172,7 milj. ls, 1934. g. — 180,2 milj.ls, bet 1935. g. — 200 milj. ls, tā kā gada laikā tā vairojusies par 19,8 milj. ls vai 11%. Pie tam audzis galvenā kārtā eksports: no 81,5 milj. ls 1933. gadā uz 98,9 milj. ls 1935. gadā, līdz ar ko tirdzniecības bilance no 9 milj. ls pasīvitātes sasniegusi gandrīz izlīdzinātu stāvokli.

Reizē ar to daudz lielāka vērība tiek piegriezta Latvijas ražojumu kvalitātes celšanai, ražojumu pašizmaksas samazināšanai, kas mūsu preces dara konkurences spējīgākas pasaules tirgū.

Bez tam ar ļoti daudziem likumiem tiek apkaŗoti spekulātīvie elementi saimnieciskā dzīvē, vispār ceļot viņas solidumu, krietnumu. Spekulātīvie ieradumi dažbrīd pat bija vērsti pret nopietnām latviešu tautas un mūsu valsts interesēm. Piemēram, personas, kam nedeva atļauju iegūt nekustamus īpašumus pierobežas joslā, slēdza dažādus fiktīvus nomas līgumus vai izdeva fiktīvus pilnvarojumus, pie kam faktiskais saimnieks bija persona, kam likums īpašuma iegūšanu bija aizliedzis. Ja ievērojam, cik svarīga ir īpašumu piederība pierobežas joslā, sevišķi kaŗa gadījumā, tad varam saprast, cik dažkārt var ļauna nodarīt tādi fiktīvi darījumi. Tagad šādiem darījumiem vairs nav iespējams notikt, likums to tagad aizliedz, ar to nostiprinot valstij uzticama un droša iedzīvotāju elementa nostiprināšanu pierobežā.

Vēl var minēt arī daudzas citas saimnieciskās rosības pieņemšanās un saimnieciskās dzīves uzplaukuma pazīmes: ceļu, arī dzelzceļu būvēšanu; valūtas un zelta krājumu pieaugumu; nodokļu kārtīgāku ieplūšanu valsts kasē; vekseļu protestu mazināšanos u. t. t., bet šajā vispārīgā apcerējumā par 15. maiju nav iespējams izvirzīties pārāk speciālu jautājumu iztirzājumos.

Bet atsevišķi mums jārunā par to, kas darīts lauksaimniecības labā, izejot no pamatdomas, ka uz lauksaimniecību jādibinās mūsu valsts un tautas saimniecībai. Lauksaimniecība ir mūsu pamats un sākums, būdams avots arī citiem spēkiem. Lai lauksaimniecība uzplauktu, galvenie uzdevumi ir — pacelt vietējā tirgus pirktspējas, padarot pirktspējīgu arī zemkopi; jāsamazina preču pašizmaksa, jāceļ preču kvalitāte, lai mēs varētu iespiesties pasaules tirgū. Ražošanā mums jābūt apdomīgiem un jāstrādā pēc valsts vadības norādījumiem, jo tikai ar tādu disciplīnu izdosies izturēt grūtības. Šie pamatnoteikumi ir pilnā mērā stingri ievēroti kā no valdības (Zemkopības ministrijas un Lauksaimniecības kameras), tā no pašiem lauksaimniekiem. Un tam bijuši ļoti svētīgi panākumi.

Neatsveŗama ir Lauksaimniecības kameras nodibināšana mūsu zemkopju labā. Vispirms viņi iegūst iestādi, kas līdz pilnībai pārzin lauksaimniecības stāvokli un vajadzības; kas katrā gadījumā centīsies novērst nelaimes un postu, ja tādi draudētu. Tad agronomiskā palīdzība un viss lauksaimniecības kultūras celšanas darbs tagad koncentrēts, vienots, tādēļ nesalīdzināmi ražīgāks, panākumiem bagātāks. Beidzot kamera ir lauksaimnieku pārstāvniecības iestāde, kas uztur ciešus sakarus starp valsts vadību un zemkopju darbu un dzīvi, tā kā neviena lauksaimniecības, ne vispāri lauku dzīves vajadzība nepaliek nezināma valsts vadībai, kuŗa savā likumdošanas darbā to visu ņem vērā.

Lauksaimniecības krizes mīkstināšanai valdība vispirms ieveda labības iepirkšanas likumu, uz kuŗa pamata lauksaimnieki saņēmuši pavisam 41,4 milj. ls, pie kam daļa uzpirktās labības tiek eksportēta, un tagad, kā valsts statistiskās vārvaldes dati rāda, pasaulē vairs nav tādas zemes, kas nepazītu Latvijas ražojumus.

Tālāk tikpat kā apturēts ūtrupju posts uz laukiem un lielā mērā nokārtota agrāk tik slimīgi nenormālā zemnieku parādu lieta. Valsts zemes banka lauksaimnieku parādu pārjaunošanai atvēlējusi 21.840.000 latus.

Bez tam nepārtraukti tiek izdoti likumi, kas aizsargā un veicina mūsu lauksaimniecību, pie kam tiek arī gādāts par apstrādājamās zemes platību vairošanu (ar purvu kultivēšanu, bezsaimnieku mantas ieskaitīšanu zemes fondā u. t. t.).

Viss kopā ir zināmā mērā piepildījis vienu no valsts vadības svarīgākiem mērķiem, — ir augušas lauksaimnieku maksāšanas spējas, kā rāda Zemes bankas pārskati.

Līdztekus saimnieciskai dzīvei allaž iet sociālās palīdzības jautājumi.

V. Sekodama savai idejai par tautas vienību, t. i. par visu grupu saskaņotu un taisnīgi izkārtotu attiecību radīšanu mūsu zemē, valdība ar sevišķām rūpēm gādā par sociāli mazāk nodrošinātiem mūsu tautas locekļiem, saskaņā ar Valsts Prezidenta izsacītiem uzskatiem, ka, jo mazāks ir kāds no mūsu tautas brāļiem, jo vairāk viņam vajadzīgs siltums un sirsnīga aizstāvība. Mūsu sociālie likumi arvien tiek papildināti un patlaban valdība pārstrādā visus sociālos likumus, radot vienotu sociālo apdrošināšanu aptverošu likumu. Tāpat netiek taupītas pūles un līdzekļi, lai uzlabotu veselības stāvokli, kur sevišķi izcilus nozīme piešķirama trūcīgo pilsētnieku bērnu sūtīšanai uz laukiem. Šim solim ir arī vēl daudz plašāka, ne tikai veselības uzlabošanas nozīme vien, jo ar to notiek pilsētu un lauku iedzīvotāju patiesa tuvināšanās, sadraudzēšanās, kas mūsu tautu var tikai stiprināt un enerģiju, kas agrāk aizgāja savstarpējām sadursmēm un strīdiem, var atraisīt nacionāli radošam darbam.

Pavisam sociālai apdrošināšanai valsts, pašvaldības, darba devēji un strādnieki kopā ikgadus izdod 48 miljonus latu, kas ir ļoti ievērojams sociāls atbalsts vienīgi no sava darba ienākumiem pārtiekošiem Latvijas pilsoņiem. Agrāk šīs summas bieži vien izlietoja izšķērdīgi un nelietderīgi, no kā paši sociāli apdrošināmie nevis ieguva, bet zaudēja. Un pirms 15. maija, piemēram, daudzas slimo kases bija jau tuvu darbības izbeigšanai, jo nebija vairs līdzekļu. Pavisam slimo kasu saimniecība līdz 1934. gada 15. maijam bija devusi 701.000 ls lielu iztrūkumu. Bet 1935. g. slimo kases ir strādājušas pat ar apm. 300.000 ls lielu atlikumu, pie kam taupība it nekur nav izdarīta uz apdrošināto rēķina, — gan gluži otrādi: ārstēšana uzlabota. Arī slimo kasu dalībnieku skaits audzis, kas rāda dzīves rosības vairošanos.

Ka arī paši strādnieki sajūt dzīves apstākļu uzlabošanos un grib aktīvi līdzi būt nacionālās Latvijas valsts celšanā, to pierāda ļoti svarīgais fakts, ka pirms 15. maija strādnieku arodnieciskās biedrības nīkuļoja un viņās faktiski nekādas darbības nebija, bet tagad arodorganizācijas nodibinās katrā darba nozarē un visas tās ir rosīgas, dzīvas un atsaucīgas visās strādnieku lietās. Patlaban arodorganizācijās apvienoti apmēram 60.000 strādnieki, par ko agrāk, kādā 1932. vai 1933. gadā varēja tikai sapņot tā laika dēmagogi.

Strādnieku arodorganizāciju lietišķā un rosīgā darbība liecina, cik pozitīvs un derīgs faktors valsts izbūves darbā būs strādnieki, kad viņi šajā darbā piedalīsies caur Darba kameru, kuŗai drošus un veselīgus pamatus tagad liek strādnieku arodorganizācijas.

VI. Pats par sevi saprotams, ka tādos apstākļos vieglāk atrisināms arī valsts drošības jautājums, kuŗš nacionālai valdībai nav nekādas rūpes sagādājis, kādēļ Iekšlietu ministrija arī varējusi nodoties radošam agrākās iekārtas pārveidošanas darbam.

Vispirms jau tūdaļ pēc 15. maija visām pilsētām tika dotas latviskas valdes un latviski galvas, kas gandrīz visās no viņām notika pirmo reiz kopš viņu pastāvēšanas. Racionālas, atbildīgas un lietderīgas saimniekošanas nolūkā apriņķiem un pagastiem tika

Valsts Prezidentu un Kaŗa ministri pils pagalmā sveic goda sardze.

doti īsti saimnieki — apriņķu un pagastu vecākie agrāko darba nespējīgo iestāžu vietā. Tūdaļ uzlabojušies arī agrākos laikos tik ļoti sašķobītie pilsētu budžeti, kuŗi tagad reālizējas bez iztrūkumiem, kas agrāk bija parasta parādība. Lietderīgākas saimniekošanas dēļ daži pagasti tiek apvienoti vai arī pārāk lielie dalīti. Policijas sastāvs vienmēr uzlabojas, kas izskaidrojams ar pēc 15. maija ievesto kārtību, ka policijas dienestā ar ļoti rūpīgu izvēli pieņemami tikai cilvēki ar solidu izglītību un nevainojamām morāliskām īpašībām. Tāpat savu ļoti svarīgo un atbildīgo darbu apzinīgi un ar labiem panākumiem veic aizsargi, kuŗu darbības lauks arvien tiek plašāks, jo patlaban arī gandrīz visa lauku kultūras dzīve pāriet aizsargu ziņā, ko varam ievērtēt tikai kā pozitīvu panākumu valstspilsoniskās un nacionālās audzināšanas ziņā.

Zemes iekšējam mieram nedraud it nekas, jo nacionālās valdības divi darba gadi pierādījuši iedzīvotāju pilnīgu paļāvību valdībai un, sekojot valdības darbam, pilsoņi dibināti sagaida vienmēr jaunus un vienmēr pilnīgākus panākumus.

Pilnos apmēros arī par valsts ārējās aizsardzības spēku varam sacīt, ka tas ir uzticami drošās rokās, jo armijas priekšgalā atrodas divas mūsu brīvības cīņu visspožākās zvaigznes, abi Lāčplēša kaŗa ordeņa 1. šķiras kavalieri, ģenerālis J. Balodis un ģenerālis K. Berķis, pie kam arī citās atbildīgās vietās atrodas atbrīvotāji: kalpakieši, ziemeļnieki, partizāņi vai citi atbrīvošanas kaŗa dalībnieki. Pie tam šīs uzticamās rokas ir arī vislietpratīgākās un valsts aizsardzības vajadzības vislabāk zinošās.

Ir svarīgi atzīmēt, ka mūsu aizsardzības spēka apmācība nav mēchaniski techniska, bet šajā apmācībā sevišķi svarīga vieta ierādīta kaŗavīru garīgā spēka pacelšanai, pareizi vērtējot šī garīgā spēka nozīmi kaujas spēju un personīgās vērtības pacelšanā. Tāpat, kā vispāri mūsu valsts vadība izcilus vērību piegriež valsts idejiskai aizsardzībai, par ko agrāk noziedzīgā kārtā neviens nedomāja, kādēļ arī mūsu zemē ieviesās svešās idejas un te tik nomācoši valdīja ilgus gadus.

Tā esam nonākuši pie kultūras lietām, kuŗas 15. maija Latvijā tiek augstu vērtētas.

VII. Kultūras darbu atjaunotā Latvijā ievadīja svarīgais izglītības likums, kuŗš būvēts uz tādiem pamatiem, ka skolas uzdevums nav tikai ētiski-reliģiskā, bet arī nacionālā un valstspilsoniskā, patriotiskā audzināšana; bez tam skolai jāizaudzina darba tikums, tuvība mūsu zemei; vairāk kā līdz šim, vērība jāpiegriež arodnieciskai izglītībai, lai skola būtu vispāri tuvāka dzīvei. Izglītības sistēma ir tik grūta un sarežģīta lieta, ka arī tagad vēl to nevar uzskatīt par nobeigtu un gatavu, — vienmēr izglītības vadītāji nāk ar papildinājumiem, labojumiem, ar jauniem ierosinājumiem, kas visi tiek pārbaudīti. Sevišķi svarīga ir Valsts Prezidenta paša ļoti dzīvā interese kā vispāri par kultūras, tā arī par skolu lietām, kas dod drošību, ka šiem liktenīgi svarīgiem jautājumiem allaž piederēs valsts augstākās vadības interese un uzmanība. Nav jāaizmirst arī šajā sakarā, ka skolu lieta mūsu zemē ir klibojusi gadu desmitus, allaž atrazdamās te pārvācotāju, te pārkrievotāju un beidzot internacionālistu, pretnacionālistu rokās. Tādēļ joprojām vēl tik grūti ir to labi un laimīgi nokārtot, jo svešu ietekmējumu nekur nav tik daudz, kā skolas lietās. Bet nu jau ir arī pašu pieredzējumu diezgan sakrājies, un cerams, ka tie, rūpīgi pārbaudīti, tiks ietverti mūsu izglītības likumā. — Parallēli tam tikpat svarīgs ir jauno skolotāju sagatavošanas jautājums, kam pieder sevišķa izglītības vadītāju interese un rūpes.

Bez plašā kultūras darba skolās, valsts vadība pēc 15. maija vispāri izcilus nozīmi piešķīrusi kultūrai kā vissvarīgākam nācijas pastāvēšanas ierocim un kā vispēdējam nācijas attaisnojumam un arī mērķim, jo tikai kā kultūras tauta mēs varam pastāvēt, citādi mums jāaiziet bojā, jāizzūd no tautu saimes. Tādēļ nacionālā valdība ir radījusi daudzus ievērojamus kultūras institūtus, kuŗiem piešķirama pilnīgi vēsturiska nozīme. Visus tos pat pieminēt būs grūti, nemaz nerunājot par latviešu valodas likumu, par pārgrozītiem Kultūras fonda noteikumiem, par papildinātiem grāmatu izdošanas nosacījumiem u. c. svarīdiem darbiem kultūras politikā.

No svarīgiem kultūras institūtiem vispirms atzīmēsim Latvijas vēstures institūtu, kuŗa uzdevums pētīt Latvijas un vispārīgo vēsturi — nacionālisma un patiesības garā. Institūta vadība uzticēta mūsu vēstures zinātnes autoritātēm (prof. A. Tentelim, prof. Fr. Balodim, prof. A. Švābem u. c.). Vēstures institūta darbības programma paredzēta ļoti plaša un svarīga. Pats par sevi saprotams, ka šim vēstures pētīšanas darbam kā jau tagad, tā nākotnē būs ārkārtīgi liela nozīme latviešu nacionālās apziņas celšanā un vispāri nacionāli-patriotiskā audzināšanā. Taisni vēstures zinātne pēc 15. maija ieguvusi sevišķu vērtību nevien kā pati par sevi svarīga patiesības meklētāja, bet arī kā spožs, liesmains ierocis latvieša rokās cīņā par nacionālo taisnību, par mūsu tautas tiesībām. Tikai piemēra dēļ pieminēsim archaioloģijas izstādi, kas bija sarīkota Rīgas pilī. Šī izstāde katram latvietim rādīja, kā sabrūk mūsu ienaidnieku celtā melu ēka un kā paceļas īstā latviešu tautas un mūsu Tēvzemes vēsture.

Svarīgs ir arī likums par nacionālo celtniecības komiteju, kuŗas uzdevums saskaņot valsts, pašvaldību un privāto celtniecību, izstrādājot noteiktu plānu un pakāpenību; sekmēt valsts izdaiļošanu pieminekļiem u. c. mākslas darbiem; rūpēties par pilsētu un biezi apdzīvoto vietu izdaiļošanu, par izcilus skaistu apvidu labo izskatu un īpatnības izkopšanu; celtniecības darbā nostiprināt nacionālo, latvisko stilu. Celtniecības darbam ir arī ļoti svarīga sociāla un nacionāli-polītiska nozīme. Piemēram, laimīgi atrisināta lauku celtniecības problēma reizē izšķir daudzus sarežģītus jautājumus: mazināsies vai pat izzudīs tieksme uz pilsētām; nebūs darba spēka trūkuma uz laukiem; augs tautas locekļu skaits un uzlabosies tautas fiziskās un morālās īpašības u. t. t.

Līdzvērtīgs ir likums par Latvijas dabas bagātību pētīšanas komiteju, kuŗas uzdevums meklēt un izzināt, ko slēpj mūsu daba, lai no viņas celtu ārā izejvielas rūpniecībai un amatniecībai, kas atkal paceltu latviešu darba slavu, vairotu tautas ienākumus u. t. t. Kurzemes izstāde spīdoši pierādīja, cik tomēr bagāta mūsu zeme un kā viņa jāpēta, arī jāizmanto, dodot strādniekiem darbu; samazinot ievedumus no ārzemēm; aizdzenot no mūsu dabas bagātību izmantošanas dažādus svešus, spekulātīvus elementus, kuŗi

šīs bagātības rupji izsūc un nozūd, meklēdami citu iedzīvošanās vietu.

Kā institūts, kam izcilus nozīme mūsu gara dzīvē, jāmin Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgais aicinājums, ar kuŗu viņš 1935. gada 28. janvārī aicināja visus atcerēties savu pirmo skolu un ziedot tai grāmatas, mākslas priekšmetus, mācības līdzekļus u. tml. Šim aicinājumam bija sirsnīga un tāla, tāla atskaņa visā tautā, līdz pat pēdējām mūsu zemes nomalēm. Un grāmata tika pacelta tādā augstumā, ka viņu kā lielu un dārgu kultūras vērtību ieraudzīja daudzi, kas to ilgi vēl nebūtu ieraudzījuši. Grāmata tagad daudzreiz lielākam skaitam latviešu kļuvusi nepieciešamība. Un tas draudzīgā aicinājuma nopelns. Nemaz nerunājot par to, ka arī šī aicinājuma tīri praktiskie panākumi ir ievērojami: viena gada laikā skolām ziedotas 518.000 grāmatas, 183.000 lati naudā, 213 gleznas, 6 klavieres, 6 vijoles, 34 radio aparāti, 22 mikroskopi, tūkstoši augļu kociņi, darba rīki, senlietas un t. t.

Vēl pieminēsim Latvijas ūniversitātes zinātniskās pētniecības fondu, kas mūsu zinātniekiem dos iespēju izdarīt plašākus pētījumus, nākt pie jaunām atziņām, kuŗas varētu gūt ievērību arī citu tautu vidū. Privātu līdzekļu zinātniskiem pētījumiem mums nebija, tagad ir pavērti valsts līdzekļi, un mūsu zinātniekiem nu būs iespējams sākt dažu labu citkārt neiespējamu nodomu piepildījumu.

Valsts Prezidents un Kaŗa ministrs pieņem manifestantu sumināĵumus.

Beidzot vēl pieminēsim Brīvības pieminekļa atklāšanu, kam lemts mūžam atgādināt Tēvzemei un brīvībai atdotos tautas upurus un to ideālismu, kas liesmoja cīnītāju krūtīs, līdz brīvība bija piepildīta kā neatkarīga Latvijas valsts. Arī Brīvības piemineklis ir latviešu gara uzvara, kas Latvijai piešķir kultūras zemes slavu.

Kultūras radīšanā nacionālā Latvija piepildīs savu aicinājumu, jo nākošo Latviju visai pasaulei būs pazīt kā kultūras zemi.

VIII. Ir saprotams, ka taisni tagad latvieši starp citām tautām tiek īsti ieraudzīti, un kur viņi parādījušies, tur tie ir citas tautas spējuši valdzināt. Tādos apstākļos arī lielās polītikas panākumi ir vieglāk sasniedzami. Un ārējā polītikā patiesi atzīmējams ne viens vien svarīgs panākums, par kuŗiem vispārākais ir Baltijas valstu draudzības līguma noslēgšana 1934. gada 12. septembrī, ar ko piepildīts senais sapnis par Baltijas valstu savienību, kādēļ arī starptautiskā forumā Baltijas valstis kļuvušas par nozīmīgāku faktoru, nekā tas bija agrāk, sevišķi attiecībā uz miera nodrošināšanu Eiropas austrumos.

Saimnieciskās ārpolītikas laukā pēc 15. maija gūti sevišķi panākumi, kas vispirms jau izpaužas eksporta pieaugšanā un vairāku svarīgu saimniecisku līgumu noslēgšanā.

„Bez pārspīlējuma varam teikt, ka mūsu valsts starptautiskā personība ir atzīta un ar mūsu aktīvo polītiku esam atkal ieņēmuši valstu saimē to vietu, kas mums pienākas. Vēl pēdējās dienās Latvijas vārds bija plaši pieminēts Eiropas presē gan polītiskā, gan garīgās kultūras nozīmē, un man ir prieks uzsvērt, ka Latvijas vārdam ir bijusi laba skaņa," sacīja Dr. K. Ulmanis ministru kabineta svinīgā sēdē 11. aprīlī, pārņemot Valsts Prezidenta pienākumus, apliecinādams, ka Latvijas starptaut. stāvoklis ir nostiprinājies pēc nacionālā uzplaukuma mūsu zemē.

*

Tikai divi gadi, bet kāds darba milzums veikts. Lietišķa, tautai un valstij nodomāta darba, jo — „valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība," atbildība tautas un savas sirdsapziņas priekšā. Šim darbam nav vajadzīgi skaļi, izmeklēti vārdi kā pavadoņi vai ceļa taisītāji, jo 15. maija darbs pats nāk ar tādiem panākumiem, par kādiem latviešu tauta nekad nav pat ne sapņot varējusi. Un šis darbs arvien vēl tikai kalnup iet. Viss tas rāda, „cik cieši un droši būvējas pamati, uz kuŗiem mēs stāvam un uz kuŗiem paliksim un pastāvēsim."

15. maija darbs rāda ceļu, kādu iet nacionālā Latvija. Ceļš ir žilbinoši gaišs un valdzinošs, jo viņš mūs ved uz Latviju, kādu sapņojuši mūsu tautas liesmainākie gari un kādas ilgojas tie, kas gāja Tēvzemes atbrīvošanas kaŗā, no kuŗiem daži mājās nepārnāca un viņā saulē aizgāja ar salauztu ticību, ka Latvija būs tāda, kāda viņa tagad patiesi top. Un tas mūsu laiku pilda ar dziļu, nezūdošu saturu un šī laika ļaudis tās pilda ar lepnu apziņu, ka savām acīm esam redzējuši topam, savām rokām esam līdzējuši celt mūžīgo Latviju, par kuŗu nākošās paaudzes teikas stāstīs kā par gaišāko laiku kopš brīvām sendienām.

Latviešu nacionālā polītika par piecpadsmito maiju pratīs runāt tikai ar liesmainu dedzību un ar gaišu apskaidrību, kā par šīs nacionālās polītikas visdziļāko un vistālāko centienu piepildītāju un iecerētāju

Latviešu tautas un Latvijas vēsturē piecpadsmitais maijs nav tikai Tēvzemes izglābējs no bojā aiziešanas, nav tikai brīvības cīņās sapņotās Latvijas atjaunotājs, bet ir pavisam jaunas Latvijas radītājs, kādu neviens no mums nekad nav pieredzējis un par kādu esam tikai sapņojuši savos jaukākos sapņos.

Slava piecpadsmitam maijam!

A. Grīns

Latvijas vienības doma senos un nesenos laikos

(Beigas.)

Pirmo reizi mēs redzam pazibam Latvijas vienības domu priekš vairākiem gadu simteņiem. Mums gan ir grūti spriest par tās vērienu un sekotāju skaitu, par to, cik dziļi un plaši šī doma bija iesakņojusies nevien seno ķēniņu, arī citu senču sirdīs, mums jāmēģina par to spriest, skatoties uz tiem laikiem atpakaļ caur mūsu veco ienaidnieku rakstu greizo prizmu. Tas ir tikpat daudz, kā spriest par jaunās Latvijas atbrīvošanas karā izrādīto vienības garu un varonību pēc 1918.—1920. g. vācu un lielinieku laikrakstiem. Un tomēr, arī toreiz mūsu pretiniekiem nebija iespējams galīgi noslēpt mūsu sekmes, noklusēt, ka pie Daugavas ceļas augšām brīva latvju valsts. — Tāpat Senlatvijas vienības doma, kā rūsa pusnaktī, klusi blāzmo caur viņiem tāliem gadu simtiem, tās mirdzums spiežas cauri visiem ienaidnieku uzvaras un varas tumšajiem debešiem.

Otru reizi doma par apvienotu Latviju uzliesmo nevis mūsu pašu tautas locekļa, bet ģeniāla sveštautieša smadzenēs. Tas ir Kurzemes un Zemgales lielkungs Jēkabs (1642.—1682. g.), viens no vislielākajiem 17. gadsimta vīriem, kas labvēlībā pret latvju tautu stādāms blakus vienīgi Kārlim Vienpadsmitajam, šim muižnieku pretiniekam un mazļaužu draugam, ko viņa ienaidnieki ņirgādamies, bet zemnieki ar asarām acīs vēl ilgi pieminēja kā „zemnieku ķēniņu".

Lielkunga Jēkaba ilgajā valdīšanas laikā meklēdami Latvijas valsts domu mēs varam vērot divus posmus.

Pirmais aptveŗ Kurzemes valsts straujā plaukuma laikmetu, līdz zviedru okupācijai un Jēkaba krišanai spēcīgo kaimiņu gūstā 1658. gadā.

Šai laika sprīdī lielkungs Jēkabs visiem spēkiem lūko pacelt un materiāli nostiprināt savu valsti, un līdz ar to tās iedzīvotājus, mūsu tautas dienvidu daļu, kuŗai, kā to tālāk redzēsim, būtu, varbūt, piekļāvušies arī latvju zemes ziemeļi. — Šis nenogurdināmais darbinieks Kurzemes un Zemgales tronī, šis savu lauku ļaužu un latviešu amatnieku draugs, ir tālejošu ceļu spraudējs Baltijas jūras piekrastē. Viņš lūko padarīt savu zemi par to, kas viņa tiešām ir no dabas, par vienotāju starp Eiropas rietumiem un austrumiem. Par Austrumeiropas Beļģiju un Holandi kopā, par ziedošu lauksaimniecības un industrijas zemi, kuŗas tirgotāji ved Īrijas un Amerikas preces citām tautām, un kuŗu kuģu burās spēcīgi pūš visu okeanu vēji.

Tikai tad izveidojas stipra valsts, ja nekad nešķiŗ valdnieku no viņa tautas, ja vidū starp vienu un citiem nav nekādu starpnieku, tranu, vispirmā kārtā priviliģētu muižnieku. Lielkunga muižās, kuŗu skaits bija pāri par divi simti, šis princips jau bija reālizējies pats saviem un hercoga spēkiem, un paša lielkunga uzticības vīri viņa muižās un novados saražotās preces, veda tās viņa kuģos uz ārzemēm, — labību, potašu, audumus, dzelzs preces un visu citu, kas bija šī Kurzemes lielā saimnieka zemēs un rūpniecībās sagādāts. Dārgo ārzemju speciālistu vietā viņš centās audzināt tiem pēcniekus no mūsu tautas piederīgo vidus, ļāva latviešu amatniekiem dibināt pašiem savas arodorganizācijas (pēc tiem laikiem — cunftes), un tā šis hercoga valsts plaukums bij reizē arī dienvidlatviešu materiālās labklājības plaukuma laiks.

Viss rāda, vērojot šo ļoti interesanto laikmetu, ka turpinoties Dienvidlatvijas zelšanai tādā pašā tempā, lielkungs nenovēršami būtu atbalstījies vēl ciešāk uz latvju zemniekiem un amatniekiem, lietu norises gaitas spiests būtu sācis cīņu ar muižniekiem par savu valdnieka varu arī viņu novados, un šai cīņā no iekšienes atbalstītos uz tautu, jo tāds parasti ir monarchijas attīstības gājums cilvēces vēsturē. Kurzeme un Zemgale būtu kļuvusi par latviešu valsti, gan ar vācu Ketleru dinastiju priekšgalā, bet — tagad Eiropā grūti atrast valsti, kuŗas valdniekam būtu ar tās tautu vienas un tās pašas asinis. (Vienīgais izņēmums — Dienvidslavija). Un ja arī šīs valsts kancelejas valoda joprojām paliktu vācu valoda, tas neko nekait, reiz būtu nācis arī mūsu valodas uzvaras laiks. Anglijā, piemēram, veselus 300 gadus (XI—XIV g. s.) valsts valoda bij franču, kā mantojums no 1066. g. iebrukušiem iekaŗotājiem — franču bruņiniekiem. Un šī, tautas vairumam svešā, valoda tomēr neaizkavēja Angliju sekmīgi cīnīties ar frančiem pašā Francijā, kuŗai kādu laiku draudēja briesmas palikt par kādreiz uzvarēto angļu valsts pavalsti.

Lielkunga Jēkaba kļūda ir tā pati, ko apmēros mazas valstis var pielaist arī mūsu dienās: viņš par daudz ticēja lielo kaimiņu dotiem Kurzemes neutrālitātes respektēšanas solījumiem, un ticēdams, ka diplomātija un nauda spēs veikt visu, nebija laikus rūpējies par stipras armijas izveidošanu no paša lielkunga muižu zemniekiem.

Tieši ap to laiku, 17. g. s. vidus posmu, iesākās straujais Prūsijas uzplaukums. Arī viņa tad ir apmēros neliela zeme, tikai par vienu trešu daļu lielāka nekā Jēkaba valsts. Tak Jēkabs krāj drošības garantiju grāmatas un savu naudu iegulda fabrikās un aizjūŗa uzņēmumos, bet viņa radinieks — Prūsijas lielkungs — šo naudu izlieto armijas izveidošanai. Un tā gadās tas, kam ir jānotiek. 12. g. s. vidū Prūsija atbrīvojas no Polijas aizbildniecības un sekmīgi noturas arī pret zviedriem, bet Kurzeme top izlaupīta no ienaidniekiem un sabiedrotiem, lielkunga ietaupītie miljoni un sabūvētie kaŗa kuģi nonāk zviedru ķēniņa vīru rokās, Kurzeme ir un paliek Polijas pavalsts.

Tak arī pēc šīs katastrofas lielkungs Jēkabs nezaudē cerību tikt atkal uz augšu; viņš grib tikt arī latviešu Vidzemes valdnieks. Un liek Zviedrijai priekšā atdot viņam lēņos Rīgu un Vidzemi, par to apsolīdamies gādāt, lai būtu miers starp zviedriem un starp poļiem, un arī Vidzemei no krievu uzmākšanās

mieru. — Vai te gan nepazīb domas par latviešu zemi kā apvienotu valsti, — doma, ka visām lielvalstīm, kas kādreiz valdījušas pār mūsu Tēvzemi, no tam nav galu galā iegūts nekāds labums, un viņu varenībai, agri vai vēlu, nācis miršanas laiks? Vispirms Vācijas, tad leišu-poļu lielvalstij, Zviedrijai un vispēdīgi Krievijai? Ziemeļeiropas līdzsvars jūtas sašķobīts, līdz ko te nostiprinās kādas lielvalsts vara, un kaimiņu lielvalsts nemitas ar šo varu kaŗus vest, kas maksā daudz vairāk, nekā no Rīgas, tāpat citu ostu muitām gūtais labums.

Jēkaba toreizējais plāns, ko zviedri uzņem ar mierīgu klusuciešanu, ir pēc būtības dibināts uz tagad beidzot pierādītā principa, ka Eiropas līdzsvara un miera labad Daugavas lejteka nedrīkst piederēt nevienai lielvalstij, ka te jāizveidojas pavisam jaunai valstij, ar kuŗas eksistenci būtu reiz nodrošināts visiem svētīgs miers, un beigtos nebeidzami kaŗi Austrumeiropas vārtu dēļ.

Tā ir ģeniāla, un visā viņas ģenialitātē vienkārša doma, kuŗas reālizēšanos pieredz vienīgi divdesmitais gadu simtenis. Ja to būtu redzējis jau septiņpadsmitais, — jau tad būtu atdzimusi apvienotā Latvija, jo Latgales pievienošana Jēkaba iecerētai bufervalstij starp poļu, zviedru un krievu lielvalstīm, būtu tik īsa laika jautājums.

Kaimiņu tuvredzība neatļāva miera ceļā veidoties šiem plāniem, kuŗus izveda dzīvē mūsu paaudze, tagadējā Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa vadībā, un ar ģenerāļa J. Baloža vadīto pašu tautas zobenu.

Dr. phil. N. Vīksniņš.

1934. gada 15. maijs un mūsu valsts drošības jautājums

Līdz šim mūsu presē un publicistikā svarīgie 1934. g. 15.-16. maija vēsturiskie notikumi ir novērtēti gandrīz vienīgi no valsts iekšējās politikas viedokļa. Tomēr šiem notikumiem ir vēl svarīgāka nozīme no mūsu valsts ārējās politikas viedokļa, ko es arī gribētu šoreiz īsumā noskaidrot. Ja atceramies mūsu politiskās dzīves ainas pirms kādiem 2—3 gadiem, tad jābrīnas, ar kādu vieglprātību izturējās lielākā daļa saeimas deputātu pret mūsu valsts drošības jautājumu. Ja mazākumtautību deputāti, kas saeimā reprezentēja gandrīz ¼ Latvijas iedzīvotāju, savā lielā vairumā bija nelojāli noskaņoti pret jauno Latvijas valsti un tāpēc valsts aizsardzības jautājumos bija diezgan vienaldzīgi, tad sevišķi nosodāma bija sociāldēmokratu deputātu rīcība, kas reprezentēja gandrīz ⅓ no Latvijas iedzīvotājiem, kas savā lielā vairākumā būdami latvieši pēc savas tautības, tomēr centās, cik vien iespējams, apcirpt kaŗa ministrijas budžetu, vai nu būdami pacifisti pēc sava pasaules uzskata, vai arī vēlēdamies atvieglot kādai ārvalstij iegūt mūsu zemi

Tālāk, ņemot vēl vērā latviešu pilsoņu ārkārtīgo saskaldīšanos saeimā, tur nebija iespējams arvien vairāk palielināt kaŗa ministrijas budžetu, nemaz jau nerunājot par sabiedrības aktīvo atbalstu šī jautājuma kārtošanā.

Lāčplēša kaŗa ordeņa biedrība 11. aprīļa manifestācijā.

Tagad pēc 1934. g. 15. maija svarīgām vēsturiskām pārmaiņām ir daudz kas grozījies par labu mūsu valsts drošības nostiprināšanai. Nerunājot jau nemaz par to, ka valsts aizsardzības jautājumu atrisināšana vairs nav atkarīga no profesionālo politiķu-deputātu bieži nejauša balsu vairākuma, savā ziņā vēl svarīgāks ieguvums ir mūsu sabiedrības aktīvizēšana šai jautājumā. Ja vērojam plašos ziedojumu plūdus kaŗa aviācijas fondam, tad tā ir otra spēcīga straume mūsu tautā, kas nostatāma blakus tai plašai ziedojumu straumei kultūras dzīvē, kuŗu laimīgā kārtā ievadīja mūsu augsti godājamais Valsts un Ministru Pre-

zidents Dr. K. Ulmanis ar savu 28. janvāŗa draudzīgo aicinājumu.

Šoreiz es gribētu pasvītrot kādu citu domu šai pašā jautājumā: vissvarīgākā arī no valsts ārējās politikas viedokļa ir tā lielā tautas vienība, kas iegūta autoritātīvās iekārtas laikā un kuŗai ir tik svarīga nozīme valsts drošības nostiprināšanā, tas spēcīgais nacionālais saviļņojums un nacionālais lepnums, kā arī lielā interese un mīlestība uz savu pagātni, kas veido tautas morālos spēkus, kuŗiem piešķiŗama gandrīz vēl lielāka nozīme valsts aizsardzībā, nekā kaŗa technikas sasniegumiem. Beidzot, ar gandarījumu jāatzīmē, ka mūsu tautas Vadonim — Valsts un Ministru Prezidentam Dr. K. Ulmanim ir izdevies drīz pēc 1934. g. 15. maija notikumiem noslēgt Baltijas valstu savienību, kas lielā mērā pavairoja mūsu 3 Baltijas valstu nozīmi Eiropas starptautiskās attiecībās.

Lai vēl spilgtāk pasvītrotu 1934. g. 15. maija notikumu nozīmi mūsu valsts drošības nostiprināšanā, es īsumā pakavēšos pie tām attiecībām, kādas pastāv starp katras valsts iekšējo un ārējo polītiku. Šis svarīgais jautājums zinātniski vēl maz pētīts, tikai lielais pasaules kaŗš lika tautām faktiski izjust, cik cieši saistās katras valsts ārējā un iekšējā polītika. Tas dod jaunus ierosinājumus arī vēsturiskai domāšanai, jo mēs tagad varam vieglāk ieskatīt, kā pat tādas kultūrālas kustības kā piem. reformācija Vācijā ir visciešāk saistīta ar tā laika Habsburgu dinastijas pārstāvja Kārļa V starptautiskām attiecībām.

Arī angļu revolūcijas XVII g. s. un lielā franču revolūcija XVIII g. s. beigās savā norises gaitā ir ļoti cieši saistītas ar tā laika Eiropas starptautisko polītiku.

Pat daudzu valstu dzimšana ir kaut kāda kaŗa sekas, jo „ir vajadzīgas briesmas, lai nācija apzinātos kopējas intereses“, saka slavenais vācu vēsturnieks Leopolds fon Ranke.

Un patiešām arī mūsu valsts ir dzimusi lielā pasaules kaŗa un tam sekojošās revolūcijas asinīs. Šai sakarībā lai būtu man atļauts citēt mūsu tautas Vadoņa — valsts un ministru prezidenta Dr. K. Ulmaņa zīmīgos un skaistos vārdus par mūsu brīvības cīņām: „Mūsu brīvības cīņas bija tā uguns, caur kuŗu mēs gājām, un tā mums atgādināja, ka ir Latvija, kas ir mūsu valsts. Tā bija liela svētība, jo šī uguns mūs izkausēja un sakala kopā, un stiprināja. Mēs, latvieši, liriska tauta, bez šīs uguns nebūtu cietāki palikuši.“ Tas pats jau minētais Ranke savā mazajā, bet ļoti vērtīgajā grāmatiņā „Politisches Gespräch“ (1836) pasvītro to, ka valsts ārējās polītikas intereses ir nostiprināmas augstāk par iekšējās polītikas tendencēm. Viņa galvenā aksioma skan šādi: „Zināmas valsts neatkarības mērs piešķiŗ tai zināmu stāvokli pasaulē, tas rada līdz ar to nepieciešamību visas iekšējās attiecības piemērot vienam mērķim — sevi saglabāt“. Protams, tas nenozīmē, ka valsts iekšējā polītika ir tikai līdzeklis ārējai polītikai. Nē, te ir zināma savstarpēja iedarbība, tomēr iekšējai polītikai jāsagādā valsts pastāvēšanas svarīgākie priekšnosacījumi.

Šo domu izsaka tas pats Ranke kādā citā nelielā grāmatiņā „Grosse Mächte“ šādi: „Valsts cieņa atbilst tai attīstības pakāpei, kādu sasnieguši tās iekšējie spēki“. Valsts neatkarības priekšnosacījumi ir doti dažām valstīm labāki nekā citām. Tāpēc tur, kur šie priekšnosacījumi problēmatiskāki, tur arī spēcīgāks ārējās polītikas pārsvars par iekšējo polītiku. Viens no valsts neatkarības ļoti svarīgiem priekšnosacījumiem ir tautas vienība.

Nacionāli vienota valsts kā piem. Francija varēja labāk aizsargāt savu neatkarību nekā agrāk saskaldītā Vācija, vai — vēl raksturīgāks piemērs — Austro-Ungārija. Otrs svarīgāks priekšnosacījums ir ģeografiskā un arī saimnieciskā neatkarība. Tipiski piemēri šai ziņā ir Ziemeļ-Amerikas Savienotās Valstis un Anglija, kuŗas ļoti maz varēja apdraudēt ienaidnieki. Tāpēc šais valstīs iekšējā polītika varēja brīvi veidoties un šīs valstis tad arī ir klasiskas parlamentārisma zemes.

Spilgti tas izpaužas, ja mēs salīdzinām angļu uzskatus par valsti Tomasa Mora „Utopijā“ un itaļu uzskatus Makiavelli „Valdniekā“.

Tomasa Mora valsts atrodas uz salas, dabiski aizsargāta, un tāpēc valsts var rūpēties par saviem pilsoņiem un nodrošināt tiem individuālo brīvību.

Makiavelli rakstīja savu grāmatu tai laikā, kad Italija bija galīgi sadrumstalota, kad „visi cīnījās pret visiem“ un kad visi meklēja izeju no šādas anarķijas, redzot to stiprā valdnieka varā.

Sakarā ar to arī saprotama šāda Otto Hinces formula: „Brīvības mērs, kādu valsts var nodrošināt saviem pilsoņiem, ir pretēji proporcionāls tam ārējam spiedienam, kas guļ uz tās robežām. Jo smagāks šis spiediens, jo vairāk valstij jārūpējas par tādu satversmi, kas valsts pretošanās spējas nevis samazina, bet gan pavairo: tas ir, šai valstij jābūt stiprai“.

Tā tad, kā redzam, dažos gadījumos valsts var piešķirt brīvību aprobežotā veidā, prasot, lai individs labprātīgi iekļaujas vispārības interešu pildīšanā. Pat 1793. g. franču Nacionālā Konventa terrors nav brīvības anarķija, bet reakcija pret pārmērīgo individuālismu.

Vislabākais valsts uzbūves struktūras pārbaudījums ir kaŗš, kas ir valsts ārējās polītikas turpinājums ar varas līdzekļiem. Šādos gadījumos valsts ir spiesta piemēroties izņēmuma apstākļiem. Ja valsts ir dibināta uz pārāk šauras sociālas bazes, tad viņa pa lielākai daļai iet bojā, ja viņa īstā laikā neatrod elastīgu sintezi starp varu un brīvību. Mūsu dienu valsts jau atbalstās uz visplašākiem tautas slāņiem.

Mūsu valsts ģeopolītiskais stāvoklis ir ļoti bīstams. Kā uz to aizrāda prof. A. Spekke savā grāmatā „Latvieši un Livonija 16. g. s.“, mūsu zemei ir uzbrukuši ienaidnieki no visām debess pusēm. Tāpēc mūsu ārējās polītikas intereses noteikti nostatāmas pirmā vietā. Šādos apstākļos tikai autoritātīva iekārta, kas no vienas puses atbalstās uz visplašākām tautas masām un kas no otras puses spēj izveidot konsekventu un tālredzīgu ārējo polītiku, var nodrošināt vislabākā veidā to neatkarības mēru, kādu zināmā starptautiskā stāvoklī ir iespējams uzturēt. Tā tad mūsu iekšējā polītika pakļaujama ārējai polītikai, bet līdz ar to šī iekšējā polītika jādibina uz visplašāko tautas slāņu apmierināšanu ar saviem dzīves apstākļiem, lai kaŗa gadījumā visa tauta vislielākā vienprātībā būtu gatava ziedot sevi un savu mantu valsts labā.

Nav vajadzīgs, ka es dzīvoju, bet ka es izpildu savu pienākumu.

Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļa, laukumos u. t. t.

Nepareizi. **Pulkv. J. E. Ozols.** **Pareizi.**

10. TABULA.

Saindētos ļaut kaujas vielu tālākai iedarbībai.

Sniedzot pirmo palīdzību saindētiem, pirmā kārtā jāgādā par ķīmisko aizsardzību, uzģērbjot gāzmasku vai pielietojot pie rokas esošus gadījuma līdzekļus. Kad saindētais ir nodrošināts pret ķīmisko kaujas vielu tālāko iedarbību, tad tikai turpināt tālāko palīdzības darbu.

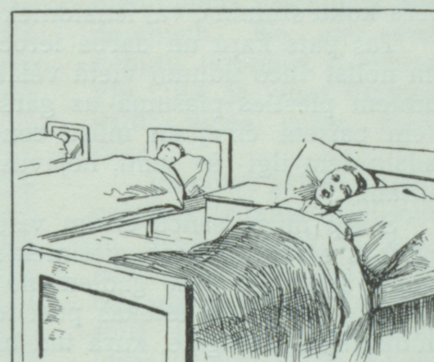

Gādāt par aizsardzību pret kaujas vielu tālāko iedarbību.

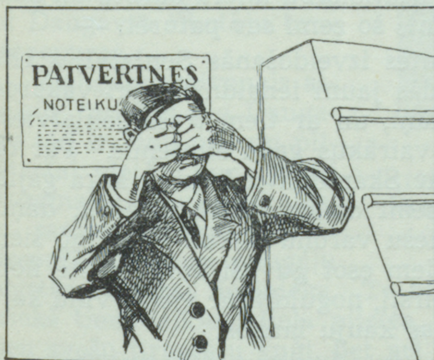

Novietot saindētos telpās ar visām virsdrēbēm.

Ķīmiskās kaujas vielas iesūcas virsdrēbēs, kamdēļ iznestos saindētos nedrīkst novietot patvertnēs ar visām virsdrēbēm. Virsdrēbes jāatstāj priekštelpā, jo nonākot ar saindētām virsdrēbēm patvertnē, pēdējo gaiss tiks samaitāts.

Virsdrēbes noģērbt un saindētos silti apsegt.

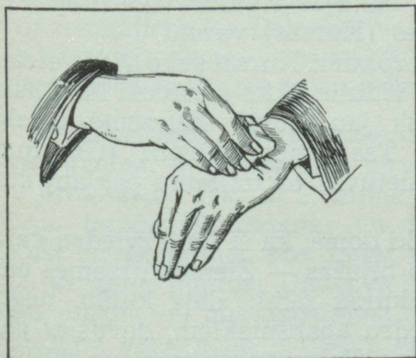

Iekaisušās acis berzēt ar roku.

Iekaisušu acu skalošanai var lietot 3% borskābes šķīdumu vai 1—2% sodā šķīdumu. Ja nav cita pie rokas, tad vienkārši izskalot ar tīru ūdeni vai pienu. Nokļūstot tīrā gaisā, nostāties ar seju pret vēju, lai vējš acis izskalo.

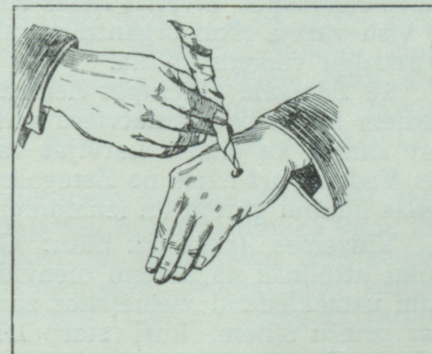

Acīs izskalot ar neutrālizējošu šķīdumu.

Ļaut iprita pilei izplūst uz rokas.

Šķidrs iprits nekavējoši jānoņem no miesas, uzsūcot to ar sūcekli, vati, lignīnu. Noņemot stingri jāraugās, lai iprits neizplūstu uz miesas, caur ko brūces apmēri palielināsies. Pēc šķidruma noņemšanas iekaisušo miesu apkaisīt ar chlorkaļķi, kam piejaukts talks. Ja jau ir parādījušās tulznas, tad chlorkaļķi nedrīkst pielietot.

Iprita pili noņemt, lai tā neizplūstu.

A. Grīns

Par latviešu varonību Latvijas vēsturē

Raksturīgākais senlatviešu ierocis nav šķēps vai zobens, bet cirvis. Šim faktam dziļi simboliska nozīme, jo senču cirvjiem izcirsta neatkarīgās Senlatvijas aizvēsture un arī viņas vēsture. Cirvis sencim ir reizē kaujas ierocis un līdumnieka darba rīks, un latvieši bijuši zemkopji un ienaidnieku cirtēji kopš neminami veciem laikiem. Cirvjiem bruņoti, mūsu sentēvi priekš gadu tūkstošiem nāk iekšā šai zemē, kas tagad atkal latvju valsts, un cērt nost, cērt zemē visu, kas nostājas ceļā. — Viss viens, vai tie ir mūža meža koku stumbri, vai ienaidnieka karavīru augumi.

Tas pats kaŗa un darba ierocis palīdz senlatvietim nolīst veco līdumu vietā vēlāk jaunus, palīdz tīrumiem plesties plašumā uz gāršu, silu, vēru lēses. Tiem pašiem cirvjiem mūsu sentēvi ir nosargājuši gadsimtiem ilgi šo zemi, neļāvuši te iecelot svešām tautām.

Starp mūsu senču ciltīm visupirmie Senlatvijas brīvības sargātāji pret svešiniekiem ir zemgaļi. — Priekš apmēram 1500 gadiem no Gotzemes salas ir nācis uz Daugavas ietekas pusi iekaŗotāju vilnis un plūdis iekšā Zemgalē, kuŗa tad bija lielāka nekā tagad un 13. gadu simtenī: pirmajos gadu simteņos pēc Kristus zemgaļu cilts apdzīvo nevien Lielupes baseinu, bet arī tagadējo Rietumvidzemi, zemes ap Gauju un Daugavas lejteku.

Kā norisinājušās šīs aizvēsturiskās kaujas latvju zemes dēļ, par to mums nav nekādu uzrakstītu ziņu. Ir tikai 1500 gadus veci, ap Lielupes un Daugavas mutēm un lielā skaitā rasti tā laika Gotzemes kaŗotāju ieroči. — Kur palikuši šo ieroču cilātāji? Tos nocirtuši, noguldījuši gar zemi seno zemgaļu cirvji gluži tāpat, kā senlatviešiem bija parasts cirvjiem apcirst mežu ataudzes, ja tās sāka uzmākties laukiem. —

Šī lielā iebrukuma atsišana nevarēja norisināties bez organizētas virsvadības, bez valsts varas. Gotzemes kaŗa pulku uzbrukums nebij ne vienīgais, nedz pēdējais. Svešinieku atsišanai senie zemgaļi iesāka celt Daugavas lejastekas krastos savus varenos pilskalnus, pie kuŗu kājām vēlāk izveidojās ostas. Celt tādus cietokšņus, atvairīt lielus ienaidnieku spēkus — to visu varēja tikai organizēta valsts vara, stipru un tālredzīgu vadoņu vadīta.

Tā Zemgale (Lielupes Zemgale) jau priekš 1500 gadiem kļuva par senlatviešu pirmo valsti. Vai tas nav zīmīgi, ka jaunās Latvijas valsts cēlējs un Tautas Vadonis arī nācis no Zemgales, ir cēlies no viņas senās līdumu gāzēju un ienaidnieku cirtēju cilts?

Vidzemes (pareizāk būtu: Gaujas) zemgaļi ar laiku attālinās no saviem dienvidu ciltsbrāļiem, laikam uzmeklēdami ziemeļrītos zemes, kas auglīgākas par priežu siliem, kuŗi starp Daugavas un Gaujas grīvu. Te pārtrūkst sakari starp abiem šīs varoņu cilts zariem, un Vidzemes zemgaļi vēlāk saplūst kopā ar letgaļiem. Varbūt, nepavisam: varbūt, te slēpjas atbilde uz jautājumu, kāpēc tā sauktā vidus izloksne dzirdama reizē ap Dobeli un Valmieru. Arī Tālavas varoņus to kaujas spars ir padarījis, vismaz garā, tuvus Lielupes zemgaļu ķēniņiem un viņu kareivjiem.

Simts gadus pēc Gotzemes kaŗotāju atsišanas sāk uzmākties no rītu puses Senlatvijai tagadējās krievu tautas senči. Frontei pret skandināviem, kuŗus sākumā gaiņā zemgaļi, bet vēlāk kurši, nu piebiedrojas otra fronte, pret krievu senču cilti krivičiem, no kuŗas vārda cēlies lielās kaimiņtautas nosaukums mūsu valodā.

Ar krieviem ap 600. gadu sāk varonīgu cīņu letgaļi, senlatviešu austrumnieki, kas ieņēmuši Vidzemes austrumus un tagadējo Austrumzemgali (seno Sēliju). Krievu atvairīšanai bija letgaļu celti stipri piļu loki tagadējās Latgales dienvidaustrumos.

Tā jau priekš 1300 gadiem veidojās mūsu tautai lemtais liktenis: mūžam kaŗot, kaŗot ar stipriem ienaidniekiem, cīnīties divās frontēs uz reizi.

Arī jaunā Latvija dabūja izcīnīt savu neatkarību, kaŗodama vienā un tanī pašā laikā divās frontēs uzreizi. — Kaŗš divās frontēs reizē, — tas mums no senčiem atstāts mantojums.

Varbūt, tieši tāpēc šī zeme mums tik mīļa, ka tikai rādot vislielāko neatlaidību miera darbos un kaŗa darbos, mums ir lemts šo zemi sev paturēt. —

Pēc krievu frontes izveidošanās Senlatvijas rītu pusē, senčiem parādās jauni ienaidnieki arī vakaros. Tie ir zviedri un dāņi, un ar tiem trešā senlatviešu cilts — kurši kaŗo vairākus gadu simteņus. Par cīņām ar kuršiem, par Skandinavu ķēniņu kaŗa gājieniem uz seno Kurzemi daudz stāsta zviedru, dāņu norveģu, pat islandiešu varoņu teikas. Daži no šiem varoņu teiku ķēniņiem esot guvuši kuršu zemē lielu laupījumu, daži nocirsti, noguldīti ar visām viņu kaŗa draudzēm Senlatvijas kauju laukos.

Šīs skandinavu kaŗa draudzes nāk no jūŗas, un arī kurši paši drīz sāk doties pāri jūŗai, zviedru un dāņu zemes dedzināt. Šie sirojumi ir kā kontratakas, kuŗas izdara Baltijas rietumu tautu apdraudētās senās Kurzemes (Kursas) varoņi.

Rietumnieku uzbrukumi Kursai seko viens otram. Kurši ap 9. gadsimta vidu ir tikko sakāvuši lielu dāņu floti, kad gadu vēlāk jau iebrūk Kurzemē milzīgs zviedru kaŗaspēks. Tas ieņem Jūrpili (Grobiņu), Apuli (pie Skodas, Lietuvā) un uz laiku pakļauj kuršus Zviedrijai.

(Mūsu vēsturnieki domā, ka šī lielā zviedru kaŗagājiena tālākās sekas bijušas — Ziemeļkurzemes pussalas palikšana par kuršu zemi: daļa kuršu, negribēdami būt par zviedru apakšniekiem, devušies pāri Abavai, izspiezdami no Talsu augstienes tur mitušos lībiešus).

Kurzemei tomēr pēc gadiem izdodas nokratīt zviedru virskundzību, un kuršu flotes atkal brauc meklēt kaŗa laupījumu Zviedrijas krastu novados. —

Ilgs mūžs nav bijis arī kuršu atkarībai no lielā dāņu ķēniņa Knūta (11. g. s.), kam kādu laiku klausa gandrīz visas Ziemeļeiropas zemes. Tā paša 11. g. s. beigās chronists Brēmenes Ādams jau stāsta par kuršiem, ka viņu zemei svešinieki nedrīkstot tuvoties. Kuršu zeme esot bagāta ar zeltu un labiem zirgiem.

J a u s e n l a i k o s m ū s u p r i e k š t e č i e m l e m t s k a ŗ o t p r e t p ā r s p ē k u. Letgaļi daudzus mūžus attur krievu uzmākšanos; kurši vieni paši no 7.—12. gadsimtam kaŗo ar zviedriem, dāņiem, arī norveģiem.

Kuršu padzītie Ziemeļkurzemes lībieši 9. g. simtā pārceļas pāri tagadējam Rīgas jūŗas līcim, ieņem Vidzemes jūrmalu. Laikam bez cīņas, jo Vidzemes senlatviešus nevilina jūrmalas muklāji un neauglīgo priežu sili.

Toties gar Daugavu šais tālos senlaikos ir norisinājušās ļoti sīvas cīņas: Daugava ir tik svarīgs tirdzniecības ceļš, ka rietumu un austrumu kaimiņi lūko dabūt savā varā arī stratēģiskā ziņā vissvarīgākās Austrumeiropas upes ūdeņus un krastus.

Par šīm cīņām mums tomēr saglabājies tikai nedaudz ziņu. Tas liecina, ka te visvairāk skanējuši zemgaliešu cirvji, skaldīdami Daugavas tīkotāju bruņu cepures.

Zemgaļu galvenais atbalsta punkts pie Daugavas tad ir viņu pils un pilsēta tai vietā, kur tagad Daugmales(Tiču) pilskalns, ar saviem izrakumiem — visspožākais seno zemgaļu augstās kultūras liecinieks. Te bijusi tiem liela osta, priekš tiem laikiem liela pilsēta, kurp braukuši nevien svešu tirgotāju kuģi, bet arī svešu tautu kaŗa pulki.

Kapteinis Paulis Zolts.
(1919. gada 18. maijā pie Kauguriem ar 100 jaunkareivjiem sakāva 1000 lieliniekus, pats krizdams varoņa nāvē.)

Pēc dažu Senlatvijas vēsturnieku domām, pie Daugmales pilskalna izcīnīta arī lielā 1106. gada kauja starp zemgaļiem un Polockas valsts armiju; pēc kritušo iebrucēju skaita — veseli 9.000 — šī ir vislielākā uzvara mūsu senču un mūsu pašu kaŗu vēsturē.

9.000 kritušu! Tais laikos, kad visas kaujas izšķīra tuvcīņa, — cirvis pret cirvi, šķēps pret šķēpu, vīrs pret vīru! Ak, tā ir bijusi cīņa, pēc kuŗas ilgi vēl no ieroču šķindēšanas un kaujas klaigām būs šalkuši un skanējuši abu lielās upes krastu sili, un gluži sarkana plūdusi Daugava! Kauja, par kuŗu dažus mūžus vēl būs dziedājuši zemgaliešu koklētāji, stāstīdami veciem un jauniem, kā īsti varoņi cērt ienaidniekiem, aizstāvēdami savu brīvību un savu dzimteni. K ā s p ē j t u r ē t i e s a r ī m a z a v a l s t s, j a v i ņ a s l i k t e ņ u s l o k a u n v a d a ī s t u v a d o ņ u r o k a s!

Ne tik laimīgi savās cīņās ar Pliskavas un Polockas valsts krieviem ir letgaļi. Šī senlatviešu cilts, kuŗai priekš 12. g. s., šķiet, ir bijusi vienota un stipra valsts, vēlāk, izirstot vecajai vienprātībai, pa daļai bija nokļuvusi atkarībā no austrumkaimiņiem.

Letgaļi sāk meklēt pret šiem kaimiņiem sabiedrotos un 13. g. s. sākumā domājas esam tādus atraduši vāciešos, kas savukārt lūko nostiprināties pie Daugavas lejtekas, — pašos Austrumeiropas vārtos.

Letgaļu - vācu draudzība ir liktenīga kļūda. Tās sekas dabū izbaudīt it visas senlatviešu ciltis. Un tomēr, — kāds arī šiem saskaldītiem un krievu māktiem letgaļiem ir kaujas spars! Viņi cīnās pa divi reizē pret deviņi (Dotis un Paiķis, Beverīnas bajāri); viņiem ir arī tādi kareivji kā Veķis, kas, atspiedies ar muguru pie koka, visu dienu cīnās viens pats pret deviņiem. Ko gan visu nebūtu iespējusi šī senlatvju cilts, ja viņas varoņus vadītu viena griba, viena roka!

Vienotas gribas, vienprātības trūkuma dēļ mūsu senči paliek 13. gadu simtenī par vācu ordeņa un bīskapa apakšniekiem. Par spīti lielajai zemgaļu un leišu uzvarai (1236. g.) pie Saules, par spīti Durbes kaujai (1260. g.), kur no leišu un kuršu apvienotā trieciena kā māla pods pret klinti sašķīda vācu-zviedru-māņu kaŗaspēks.

Un tomēr, šis 13. gadu simtenis ir ierakstījis dažas no slavenākām lapas pusēm latviešu brīvības cīņu vēsturēs.

Atkarības laiku skolās un arī vēl tagad, latviešu jaunatne mācīta jūsmot par sengrieķu varondarbiem, par Leonīdu, par viņa kareivjiem, kuŗi pirms nāves kaujas izrotājušies kā kāzās, gan labi zinādami, kas tos sagaida cīņa pret persiešu armijas pārspēku. Un tomēr — izbālē Spartas kaŗotāju slava, ja viņiem blakus stājas zemgaļu cilts viņas pēdējā nāves cīņā! Un simtkārt tuvāks paliek latvju dvēselēm Tērvetes pilskalns, šis Viestarta, Nameja cīņu liecinieks. Nākdama no viņiem senlaikiem, skan cauri gadu simtiem, vēl tagad uzmudinādama, latvju sirdīs ķēniņa Nameja balss: „V a r o ņ i, c ē r t i e t d r o š i!“

Zemgaļi cirta vāciešiem smagas rētas vēl tad, kad Zemgales liela daļa jau bija ienaidnieka varā, un visa viņu zeme palikusi par bruņinieku izdedzinātu postažu. Un gatavodamies savai pēdējai lielai kaujai ar krustnešiem pie Garozas (1287. g.), zemgaļu varoņi saka viens otram:

„J a n e p ā r v a r a m v ā c i e š u s, m u m s j ā p a z a u d ē m ū s u T ē v u z e m e. L a i l a b ā k

mirstam, nekā aizejam tādā postā, un tāpēc netaupīsim savas dzīvības."

Viss kaujas lauks pie Garozas mircis asinīs. Vāci gan sakauti, bet cīņā kritis pēdējais Zemgales ķēniņš, un ar viņu ļoti liels tā varoņu pulks. Un palikušiem bija jāatstāj Tēvzeme, kuŗas dēļ zemgaļu ieroči bija zibējuši, pret vāciem pacelti, veselus simts gadus.

Ar bēdu dziesmām, iepriekš nodedzinājuši savas sētas un pilis, kuŗas nav iespējams vairs noturēt, zemgaļu pēdējie varoņi aiziet prom no savas zemes. Brīvība viņiem liekas mīļāka kā Tēvzeme.

Un tomēr, svešumā šai kaŗotāju ciltij nav miera: Zemgale sauc, velk tūkstots saitēm viņus atpakaļ. Zemgaļu trimdinieki jāj katru reizi līdzi leišu ķēniņu kareivjiem, kad tie dodas pret Rīgu, vai pret Cēsīm, un kādā no šīm kaŗa gaitām uz īsu laiku zemgaļu atgūta Tērvete, sagŗauta Jelgava.

Viss tas bija velti. Zemgale bija un palika vācu varā, līdz beidzot, Zemgalē dzimušā Tautas Vadoņa Dr. Kārļa Ulmaņa atsaukts, atnāca visai latvju zemei neatkarības augšamcelšanās laiks.

*

Mūsu tautas pirmās atmodas laikmeta dzejnieki un publicisti, maz pazīdami neviltoto savas tautas vēsturi, bija noticējuši, ka visi atkarībā pavadītie gadu simti bijuši mūsu tautai nepārtraukts vergošanas laiks bez gaišākiem brīžiem, bez tautas sasliešanās sentēvu lepnumā un pašapziņā. Tie ir maldi, jo latvietis nekad nav galīgi pazaudējis senās brīvības atceri, un vienmēr glabājis sevī nelokāmu ticību, ka šī zeme ir viņa zeme, viņa sentēvu mantojums, un ka nāks laiks, kad tauta atkal atdabūs savu brīvību. Šo tautas lielo ticību savai taisnībai un savai nākotnei apliecina daudzie zemnieku dumpji (Cēsu, Raunas, Kokmuižas, Jaunbebŗu u. c.), par kuŗiem mums ir sīkākas ziņas tikai no krievu virskundzības laikmeta. — Krievu valdības ierēdni savos ziņojumos valdībai stāsta: latvieši vēl glabājot (priekš vairāk kā 100 gadiem) savas senās teikas un svēti ticot, ka māju zeme un muižu zeme ir un paliek tikai latviešu zeme, ka tā reiz piederējusi latviešu senčiem un reiz atkal piederēs viņu pēctečiem.

Savas taisnības apziņa liek zemnieku dumpju dalībniekiem iet pretī krievu kareivju šautenēm un lielgabaliem. Šī taisnības apziņa neatstāj latvju tautas tiesību meklētājus ne moku vietās, ne Sibirijas trimdā. Šīs apziņas pilni bija 1905. gada cīnītāji, kuŗi simtiem krita no krievu lodēm. Šo apziņu nespēj izravēt no tautas sirds visbargākie sodi, jo viņa ir — daļa tautas sirdsapziņas, ar viņu runā latviešu asinīs saglabājusies brīvās Senlatvijas balss. Vērodams mūsu aizgājušos atkarības laikus, prof. Vipers konstatē, ka latvietis nekad nav samierinājies ar dzimtcilvēka stāvokli, faktiski nekad nav atzinis vācu kungu tiesības uz latviešu zemi. Arī latviešu atkarības laiks ir nepārtraukts brīvības cīņu laiks, kurā kungu ieroči ir — vara un viltus, un par kārtējo valsts nodevību izkaulēti privilēģiju pergamenti, bet galvenais zemnieku ierocis — nelokāma ticība savai taisnībai, savām tiesībām uz brīvību un zemi, par spīti visam tam, kas rakstīts kungu tiesību vīstokļos.

Šī ticība devusi mūsu tautai apbrīnojamu spēku. Spēku, kuŗš tai neļāvis aiziet bojā vislielāko kaŗa postījumu, mēŗa un bada laikos, kad Latvijā veselos apgabalos nav dziedājis pat gailis, nav dzirdēts rejam suns. —

Šis pats spēks spārnoja mūsu vecos strēlniekus, kad viņi nostājās veco zemgaļu pēdās kā Latvijas zemes, latviešu tautas dzīvības sargi pie Daugavas. Ziemassvētku kauju pirmajā naktī notika visā pasaules kaŗā Austrumeiropā neredzēts brīnums: no strēlnieku pulku trieciena divās vietās pārtrūka pušu vācu fronte, pret kuŗu, iedami uzbrukumā, bija noasiņojuši tik daudz krievu korpusu.

Šī varoņspēka pilnas bija kalpakiešu gaitas, viņu pulciņa ticība jaunās Latvijas karogam bij tik liela, ka aizrāva līdzi tūkstošus maztīcīgo, visu tautu. Senlatvju lielākajam varonim Veķim, kas viens cīnās pret deviņiem, ir garā rada kapteinis Zolts, kuŗa vestā rota, 100 jaunkareivju, arī pēc viņas komandieŗa krišanas, sakauj 1000 vecu kareivju. — Valmieriešu leitenants Zīle, tā paša spēka apgarots, Vidzemes malienā ar 33 kareivjiem saņēmis bateriju, turpat atsviež atpakaļ vesela komūnistu pulka uzbrukumu.

Pie Cēsīm, kā veci varoņi, cīnās jauni skolas zēni, kas tikko paņēmuši rokās kaujas šautenes. Oktobŗa un novembŗa cīņās pie Daugavas strādnieki un studenti stāv uzticīgi blakus veciem kareivjiem, un latvju varoņgars te atkal uzliesmo tikpat gaiši kā seno zemgaļu, Gotzemes vikingu cirtēju, krievu kņazu un bruņinieku dragātāju dienās. — Zolta varoņrotas gara pilna, iet 15. oktobŗa rītā dzelzs tilta sturmētāju rota savu nāves ceļu. Ar seno kuršu — jūras izbraucēju sparu tiek tai pašā 15. oktobrī pāri Daugavai Rēzeknes pulks. Daugavas, latviešu likteņu upes, ūdeņi šai dienā top gaiši no latvju kaŗotāju ieroču un acu zibas, un ar kauju atgūts nesen pazaudētais Daugavas kreisais krasts.

Kur tad vēl lielā, 3.—11. novembŗa kauja, ģenerāļa Baloža un Berka vadībā, kauja Rīgas un Latvijas dēļ, kurā no mūsu pulku triecieniem saļodzās, irst un drūp bermontiešu fronte Pārdaugavā, jūk ienaidnieku rindas, kuŗās cīnās divu Eiropas vislielāko tautu kareivji! Kur Jelgavas atbrīvošanas kauja, kaŗa skolas kadetu cīņa pie Garozas, — turpat, kur priekš 632 gadiem tik gaiši uzliesmoja veco zemgaliešu — kaŗotāju slava; kur Liepājas sargu cīņas, Helmaņa, Spuļģa sirojumi lielinieku aizmugurē, tur gūstot trofejas un izlaužot sev mājup ceļu caur ienaidnieku sienu ar tam pašam ienaidniekam atņemtiem lielgabaliem un ložmetējiem! Patiesi, mēs varam ar savu kaŗotāju darbiem cienīgi stāties blakus varonības ziņā visslavenākajām visu laiku tautām. —

Mūsu tautas brīvības cīņas, cik vien tālu mēs varam tām izsekot savas zemes vēsturē un aizvēsturiskos laikos, ir pa lielākai daļai cieši saistītas ar Daugavu, šo stratēģiskā ziņā svarīgāko Austrumeiropas upi. Pie viņas krastiem senlatviešu ieroči gadusimtiem ir krustojušies ar vikingu, krievu un vācu bruņinieku ieročiem. Pie viņas norisinājušies pirmo zemgaļu

sadursme (1187. g.) ar krustnešiem, un pret Rīgu, šo toreizējo vācu varas cietoksni pie Daugavas, vēršas pa divi lāgi zemgaliešu pulku trieciens. Arī uz seno Kurzemi iet karā zviedri, dāņi — vairāk tikai tāpēc, ka šī zeme no skandinavu puses aizsedz Daugavu.

Tā nav vienkārša sagadīšanās, tā ir mūsu zemes ģeografiskā stāvokļa ietekmētās vēstures griba, ka visvecākās un visjaunākās latviešu brīvības cīņas ir izkarotas Daugavas krastos, šos krastus sargājot pret uzbrucējiem latvju brīvībai un zemei.

Šiem senās un jaunās Latvijas varoņiem tagad ir uzcelts kopējs piemineklis. Uzcelts Latvijas sirdī – Rīgā, netālu no mūsu likteņupes Daugavas ūdeņiem. Un tik ilgi, kamēr tecēs uz jūru šie ūdeņi — 15. maijā atkal apvienota, — latvju tauta glabās savā sirdī savas brīvības varoņu piemiņu. Tautas asinsbalss tai neļaus mūžu mūžos aizmirst tautas dēlus, kuri par savu tautu un par viņas zemi atdevuši savas asinis.

V. D.

Par ierindas būtību un nozīmi

Viens no spēcīgākiem apakšnieku iespaidošanas līdzekļiem ir ierinda. Tā pieradina kareivi pie absolūtas paklausības un tādā kārtā ir viens no svarīgākiem disciplīnas ieaudzināšanas līdzekļiem. Uzstādot augstas ierindas prasības, kareivjus pieradina pie grūtībām un, līdz ar to, norūda. Ar ierindas palīdzību var pārbaudīt disciplīnu. Ierindas, īpaši vaļejas ierindas mācībās, kareivi pieradina automātiski, bez liekas gudrošanas, izdarīt tos paņēmienus, kuri noderīgi kaujā, jo ierinda pārvērš zināšanas jušanā. Beidzot, ierinda padara karaspēku ārēji skaistu un stiprina viņa kollektīvo dvēseli.

Kā zināms, izšķir slēgto un vaļējo ierindu. Pirmā vajadzīga kustībām un reprezentatīviem gadījumiem, otra — kaujai. Kāds ievērojams militārrakstnieks saka: „Kareivis tiek iesaukts, apģērbts, apbruņots, apmācīts, viņš ēd, dzer, guļ, maršē — viss vienīgi priekš tam, lai īstā vietā un īstā laikā piedalītos kaujā." Arī ierindas mācībām (kaut arī dažreiz netieši) jākalpo vienīgi šim nolūkam.

Kā jau teikts, ierinda nepieciešama disciplīnas ieaudzināšanai. Disciplīna pastāv likumībā. Tāpēc arī ierindas prasībām jābūt likumīgām, vai citiem vārdiem: prasīt visu to, ko prasa reglaments un neko vairāk.

Šinī ziņā aiz dažiem, ierindniekam ļoti labi saprotamiem iemesliem, tiek dažreiz ievesti pārspīlējumi. Kā sevišķi raksturīgu piemēru pievedīsim vēl samērā nesen šur, tur redzēto reto soli ar kājas likšanu uz pilnu pēdu un dažādiem mākslīgiem roku vicināšanas paņēmieniem. Bez šaubām, karavīra acij ir patīkami redzēt šādu, savā ziņā, „klasiski" maršējošu rotu, bet kāda tādai maršēšanai ir reāla, resp. kaujas vērtība? Cik laika priekš tam nebūtu jāņem no tām apmācības nozarēm, kuras nesalīdzināmi vajadzīgākas?

Pasekosim retā soļa vēsturei. Kādreiz tam bija kaujas nozīme. Tas bija, tā saucamās, lineārās taktikas laikmetā. Toreizējo šauteņu balistiskās īpašības bija ļoti vājas. Tādēļ uguns kauja sākās tikai tad, kad pretinieki atradās apmēram 200 soļus viens no otra. Ja tādos apstākļos gribēja izmantot uguns spēku, tad nekas cits neatlika, ka ieturēt ļoti retu soli. Tā, piemēram, savā laikā (pirms apmēram 150 gadiem) prūšu kājnieku soļa takts bija 65 soļi minūtē. Protams, tāda maršēšana ir ļoti grūta lieta, it īpaši kaujā. Tādēļ liela, pat lielākā daļa no visas kaujas apmācības pastāvēja soļošanā, jo, kā zināms, tās kustības, kas nepieciešamas kaujā, vajaga mēchanizēt. Šis princips ir spēkā arī šodien, bet, protams, nav vairs attiecināms uz reto soli, jo tagad apstākļi pilnīgi pārmainījušies, retais solis ne tikai nav noderīgs, bet tieši kaitīgs kaujas apmācībām, un tomēr dažreiz vēl tagad manāmas tieksmes to pielietot. Tā gadās dzīvē diezgan bieži: ideja jau sen aizmirsta, bet tās izpaudums, bez saprašanas un jēgas vēl ilgi tiek pielietots.

Garām ejot aplūkosim kādu citu jau sen izskaustu archaismu — salves. Arī salvju uguns, tāpat kā retais solis, kādreiz bija pilnīgi pamatota un pat labākais uguns veids pie lineārās taktikas, jo lādēšana no stobra negāja tik ātri, kā pie tagadējām šautenēm, trāpīšanas izredzes bija vājas — tāpēc vajadzēja uguni sabiezināt un ar grūtībām „piepildītās" šautenes „iztukšot" taktiski visizdevīgākā brīdī. Bez tam dūmu pulveris, radot dūmu mutuļus, neļāva vest savrūpēju uguni.

Ar pievestiem piemēriem nav gribēts teikt, ka ierindas nozīme ir zuduse — viņa nav pat mazinājusies, jo galvenais kara ierocis, tāpat, kā senāk, ir un vienmēr būs cilvēks. Tāpēc arī ierinda vienmēr būs vajadzīga. Ierindas būtība nemainās, mainās vienīgi tās formas.

Patiesībā — ne tikai ierindas, bet vispār visu lietu būtība nemainās un no zināma redzes viedokļa — ļoti pamatots ir uzskats, ka nekas zemes virsū nav jauns. Sacītā pamatošanai pievedīsim kāda romiešu keizara gandrīz 2000 gadus vecu inspekcijas pavēli (protams, terminoloģija ir modernizēta; bez tam atzīmējams, ka ne viss teksts ir pilnīgi uzglabājies): „Mans legāts savā ziņojumā uzsver pulka ārkārtējo stāvokli: viens bataljons trūkst; viena ikgadus maināma komanda jādod civīlvaras rīcībā. Pirms trim gadiem viens bataljons un ceturtā daļa no rotām aizgāja kaimiņpulka papildināšanai. Pulks izkaisīts pa daudziem garnizoniem. Nesenā pagātnē viņš ne tikai divas reizes mainījis savu nometni, bet vienu pat uzbūvējis un nocietinājis pilnīgi no jauna. Visi šie apstākļi attaisnotu apmācības trūkumu lielākās vienībās. Inspekcijas rezultāti šo attaisnojumu dara lieku un es varu pulkam izteikt savu pilnīgu apmierinājumu. Augstākie virsnieki ar rūpību nodevušies savam apmācības darbam. Arī rotu komandieri, jaunākie virsnieki un instruktori parāda centību dienestā.

Kavalerija. Militārā apmācība jāuzskata par organisku kopību. Ja pie tās kas tiek pielikts jeb atņemts, apmācība kļūst nepietiekoša vai pārāk grūta. Ja grūtības tiek pārmērīgi palielinātas — zūd izpildīšanas elegance. Pulks nav apmierinājies ar grūtībām, bet pat izpildījis visgrūtāko, liekot kirasieriem darboties kājniekoti (es negribu šo parādību neaprobežoti nopelt, labo gribu, no kuras tā izriet, pat cildināt, tomēr . . .) . . . . (izlaidums) . . .

Papildus karaspēks. Viņa ekselence mans ģenerālis Katulinus izrāda par visām viņam padotām ieroču šķirām vienādu gādību . . . (izlaidums) . . . Pulkvedis ar rūpību nodevies savas vienības apmācībai. Es nosaku pulkam, gājienam uz K., pastiprinātu pārtikas devu.

VI bataljona jātnieki. Grūti panākt, lai bataljona jātnieki atstātu labu iespaidu, it īpaši, ja iepriekš redzētas jātnieku pulka apmācības: mākslīgie ierindas pārveidojumi, slēgta masa, priekšzīmīgi remonti, samērā ar augstāku atalgojumu labāks apbruņojums — visi šie salīdzinājumi izkrīt bataljona jātniekiem par ļaunu. Jo vairāk tāpēc atzīstams, ka eskadrons ar lielu centību pārvarējis grūtības, kārtīgi izpildot visus priekšā liktos uzdevumus, kā arī parādot sevišķu veiklību ieroču lietošanā un voltižēšanā.

Manevrs. Tas, kas prasa vairāku dienu darbu, no pulka tika padarīts vienā dienā. Tika uzbūvēts stipri nocietināts lauka nocietinājums. Kā materiāls noderēja nevis velēnas, kuras viegli vienādi sagriezt, pienest un izlietot būvei, bet gan lieli, smagi akmeņi, klinšu gabali, kas grūti transportējami, celami un bez nogludināšanas nav lietojami. Grāvis, kas bija jārok cietā, klinšainā gruntī, tika pareizi notrasēts un tā sienas nogludinātas. Pēc tam pulks ātri ieņēma no-

metni, paēda pusdienas un atkal nostājās. Kad uz priekšu izsūtītā kavalerija pēc neveiksmes nāca atpakaļ — viņa tika uzņemta atstarpēs un ar skaļiem urā saucieniem ... (izlaidums) ... ienaidnieks neuzdrošinājās vairs tuvoties nometnei. Viņa Ekselence, mans ģenerālis Katulinus, bija noorganizējis manevrus tā, kā tas varētu notikt īstos kaujas apstākļos. Tas pelna manu atzinību. Tāpat pelna atzinību izpildīšana no karaspēka. Pulkvedis Kornelianus bija savu uzdevumu augstumos. Viņa ķēdēs vestiem uzbrukumiem es gan nevaru piekrist, jo ķeizara Augusta reglaments nosaka, lai kavalerija vieglprātīgi nepamestu aizsegu un pie vajāšanas būtu uzmanīga. Ja jātnieks neredz, kur kustas, jeb nevar apturēt zirgu — viņš iekrīt vilku bedrē ... Uzbrukt vajaga slēgti."

Vai šī 2000 gadus vecā pavēle neliek daudz ko pārdomāt un neliekas daudz jaunāka?

Pēc romiešu ķeizara pavēles, dažādības pēc, atgriezīsimies pie sīkumiem — vai, pareizāk, pie lietām, kuras parasti uzskata par sīkumiem, bet kurām patiesībā ir liela audzinoša un, līdz ar to, disciplīnējoša nozīme: —

Nav labi, piemēram, ja savlaicīgi vai pavisam netiek padota komanda „brīvi", un pie tam stāvoklis „mierā" arī netiek prasīts. Saprotams, ilgi stāvēt „mierā" nevar un arī nevajaga, bet nekādā ziņā nedrīkst aizmirst laikā padot attiecīgu komandu, jo citādi kareivis (labs — vēlāk, slikts — agrāk) pats „atvieglosies". Ja sacītais, savā ziņā, ir arī sīkums, tad tomēr ļoti svarīgs sīkums. Tas pats vēl biežāk atkārtojas kustībās: nokomandē „soļos marš", un dažreiz kilometriem (piemēram uz šaušanu, taktiskām mācībām) rota iet kopsolī, bet faktiski kopsoļa nav, tas tikai „skaitās". Sākumā tiek nekārta viena, otra galva, tad kreisā spārnā gadās kāds, kas noslauka degunu, beidzot visā kolonnā sākas patīkama sarunāšanās. Vēl sliktāk, ja kareivji tiek apsaukti un pēc kāda laiciņa šo apsaukšanu piemirst un viss sākas no jauna. Kopsolī ilgi un, it īpaši, pa sliktiem ceļiem nevajaga iet, jo īstā kopsoļa tā vai tā nebūs. Vajaga prasīt tikai vajadzīgo un iespējamo, bet tad arī jāraugās, lai prasītais tiktu ar visu sirdi un dvēseli izpildīts. Un galvenais — nepielaist ierindā patvarības, pat sīkumos. Arī mazās lietās priekšniekam jābūt noteiktam savās prasībās — tikai tā ir pietiekoši daudz izdevību disciplīnas ieaudzināšanai. Franču maršals Marmons teica: „Tas kareivis, kura apģērbs drusku netīrs, kaujās, varbūt, būs tikpat drošsirdīgs, kā tas, kurš savu uzvalku uztur priekšzīmīgā kārtībā, bet pirmais kā mazāk disciplīnēts pie savu ikdienišķu pienākumu izpildīšanas, laikam, arī kaujās būs mazāk paklausīgs savam priekšniekam." Sacīto tikpat labi var attiecināt uz sasveicināšanos, griezieniem, šauteņu paņēmieniem, pārskrējieniem un t. t., pie kam mazāk no svara, cik labi vai vāji viens, otrs paņēmiens izdodas, bet gan, lai pie izpildīšanas tiktu mobilizēts labās gribas maksimums. Tad arī pareiza, krietna (un attiecībā uz slēgto ierindu gribētos vēl teikt — arī eleganta) izpildīšana — tikai laika jautājums.

Ar slēgto ierindu rada, tā saucamo pasīvo disciplīnu — kareivim tikai jāpaklausa, pieradinoties pakļaut savu gribu priekšnieka gribai. Bet kaujā kareivim nepieciešama arī patstāvīga lemšanas spēja, veiklība, drošsirdība, pašpaļāvība, veikla rīkošanās ar ieročiem, kā arī pastāvīga uzmanība uz priekšnieka pusi. Šīs īpašības un spējas, lielā mērā, veidojamas ar vaļējās ierindas apmācībām. Vaļējā ierinda ir kaujas ierinda. Vaļējā ierindā ietilpst tikai tas, kas nepieciešami vajadzīgs kaujā. Tās nolūks — mēchanizēt visipār noderīgus kaujas paņēmienus (piemēram, izklaidēšanu ķēdē, pārskrējienus, triecienu un t. t.). Vaļējā ierindā kareivjiem jāuzstāda ļoti augstas prasības. Katrā ziņā relātīvi ne zemākas par tām, kādas savā laikā uzstādījā slēgtā ierindā tad, kad citu neko mācīt vēl neprata. Runājot kāda ārzemju militāra rakstnieka vārdiem, „jāprasa gandrīz neiespējamais, lai būtu ķīla tam, ka kaujā tiks darīts viss iespējamais." Nepieciešams nopietns un pastāvīgs treniņš (muštra). Tikai tas padara privātu cilvēku par kareivi, nomācot viņā antimilitāros pūļa instinktus un bailes. Priekšniekam jāpierod prasīt un apakšniekam — izpildīt. Viens no visievērojamākiem militārrakstniekiem izsakās apmēram šādi: „Jo vairāk priekšnieks pieradis no saviem apakšniekiem prasīt, jo drošāks viņš var būt par to, ka prasība tiks izpildīta. Kareivis ir tikpat lepns uz pārciestām grūtībām, kā uz pārvarētām briesmām." Karš ir ļoti grūta lieta. Pie grūtībām jāpieradina jau miera laikā — vienīgi tad kara laika grūtības liksies normālas un būs pārvaramas, jo: grūti mācībās — viegli karā; viegli mācībās — grūti karā. Vienmēr viegli nevar būt. Tādēļ būs pareizi darīts, palielinot miera laika grūtības, lai tās būtu (vai vismaz liktos) mazākas karā. Šī patiesība ir ļoti veca. Spriežot pēc augstāk pievestās romiešu inspekcijas pavēles, romiešiem tā bija ļoti labi pazīstama. Visi lielie karavadoņi vienmēr ir uzstādījuši karaspēkam augstas prasības un pieradinājuši to tās pildīt. Piemēram, par Epaminondu Ksenofons stāsta, ka tas esot „pieradinājis savu karaspēku panest visas grūtības un trūkumus kā dienā, tā naktī, neizvairoties ne no kādām briesmām un pat pie vistrūcīgākās apgādes uzturēt disciplīnu." Tas pats jāprasa arī tagad.

Karaspēks tiek gatavots uzvarai. Uzvara ir, galvenā kārtā, gribas rezultāts. Grib abi pretinieki. Tādēļ ir no svara gribēt stiprāk. Gribas pārsvars atsver ļoti daudz ko. No svara vadības griba un karaspēka griba. Vadības griba, vislielākā mērā, izpaužas konsekventās prasībās pret karaspēku. Karaspēka gribai, savukārt, jābūt labas gribas maksimumam, kas, palīdzot pārvarēt grūtības un briesmas, liek karaspēkam pildīt to, ko vadība grib. Krietna ierinda stiprina un pielaiko karaspēka gribu vadības gribai. Krietna ierinda ir vērtība, kas disciplīnē, skolo un stiprina raksturu. Tādēļ: būtu ļoti labi, ja visi latvieši būtu krietni ierindnieki.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš.

Kaujas apmācība

(Turpinājums).

VIII. Grupas vadīšana ar zīmēm.

Kā jau iepriekšējā daļā redzējām, tad katram grupas komandierim jāprot vadīt savā grupa ar pavēlēm, komandām un zīmēm.

Kaujas troksnī, lielā attālumā un citos gadījumos, kad nav iespējams vadīt ar balsi, vai grib manevrēt pilnīgā klusumā, jālieto zīmes.

Zīmes iedalās pieņemtās un norunātās. Pieņemtās zīmes noteiktas reglamentos un obligātoriskas visām vienībām. Norunātās zīmes nosakāmas (norunājamas) pēc vajadzības katrā atsevišķā gadījumā.

Bez tam zīmes sadalās mājienos. Mājienu dod ar roku, t. i. ar roku vien vai arī ar kādu priekšmetu tajā. Signālus dod ar dažādiem signālizācijas līdzekļiem: tauri, svilpi, karodziņiem un t. l.

Apskatīsim galvenās pieņemtās zīmes (mājienus), kuri jāzin ne tikai vadu un grupu komandieriem, bet arī visiem aizsargiem:

1. „Uzmanību!"

„Redzu, gatavs!"

1. zīm.

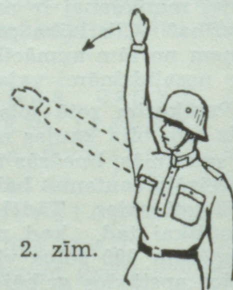
Izpildīšana: pacelt roku uz augšu.

No komandieŗa puses nozīmē „uzmanību!", no izpildītāja (pakļautā) puses — „redzu, gatavs!"

2. „Soļos-marš!"

„Uz priekšu."

Izpildīšana: pamest ar roku vēlamā virzienā.

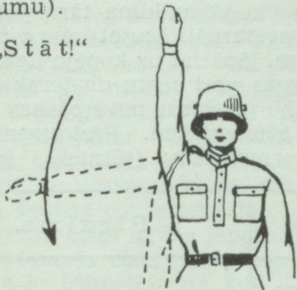

2. zīm.

3. „Skriešus-marš!"

Izpildīšana: vairākkārtīgi pamest ar roku vēlamā virzienā (skat. iepriekšējo zīmējumu).

4. „S t ā t!"

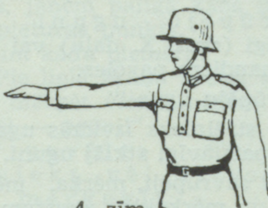

3. zīm.

Izpildīšana: uz augšu paceltu roku strauji nolaist sāniski uz leju.

5. „G u l t i e s!"
Izpildīšana: vairākkārtīgi uz augšu paceltu roku strauji nolaist sāniski uz leju (skat. iepriekšējo zīmējumu).

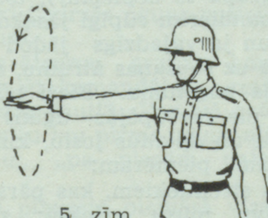
6. „V i r z ī t i e s t a n ī v i r z i e n ā!"

4. zīm.

Izpildīšana: līmeniski izstiept roku vēlamā virzienā. Šo mājienu lieto, lai vienībai vai atsevišķam kaŗavīram, kas atrodas kustībā, pavēlētu virzīties jaunā virzienā (virziena maiņa).

7. „V i r k n ē!"

5. zīm.

Izpildīšana: vēlamā virknes kustības virzienā riņķveidīgi griezt izstieptu roku.

8. „Ķ ē d ē!"

6. zīm.

Izpildīšana: izgrūst rokas sāņus vēlamā ķēdes frontes virzienā.

9. „P u l c ē t i e s!"

Izpildīšana: uz augšu izstieptu roku griezt ap galvu.

Visas pārskaitītās zīmes var padot guļus, ceļos vai stāvus. Tomēr vienmēr jācenšās tā pagriezties, lai otra puse zīmi varētu labi saskatīt. Pirms attiecīgās zīmes padošanas, lai brīdinātu otru pusi, parasti

7. zīm.

padot zīmi „uzmanību!" Otrai pusei ar šo pašu zīmi jāatbild. Tomēr pie pietiekošas uzmanības vai steidzamības gadījumā zīmes var dot arī tieši, nepadodot iepriekš zīmi „uzmanību!"

IX. Vispārīgie aizrādījumi uguns kaujai.

Sen jau pagājuši tie vecie labie laiki, kad pazīstamais krievu kaŗa vadonis uzdrošinājās saukt lodi par muļķi un slavināt durkli. Tā tas varēja būt toreiz, kad uguns ieroči vēl nebij sasnieguši tagadējo attīstības pakāpi. Tagad mēs vairs tā runāt nedrīkstam, jo lodei resp. ugunij piekrīt ja ne galvenā, tad katrā ziņā ievērojama loma tagadnes kaujā. Tā, piemēram, aizstāvēšanās galvenā kārtā balstās uz mūsu sekmīgu uguni, ar kuŗu gribam satriekt ienaidnieku mūsu galvenās kaujas līnijas priekšā, pirms tas ielauztos mūsu novietojumā. Tikai tad, kad tas neizdodas un ienaidnieks ielaužas mūsu pozicijā, mēs ņemam palīgā durkli un ejam prettriecienā, kuŗu arī tomēr parasti sagatavojam ar spēcīgu uguns brāzienu. To pašu ainu mēs redzam arī uzbrukuma kaujā. Ar spēcīgu uguni piespiežot ienaidnieku pie zemes, mēs cenšamies bez liekiem un lieliem zaudējumiem pievest mūsu strēlniekus pēc iespējas tuvāk ienaidniekam, lai tie tad varētu pāriet triecienā un galīgi satriekt jau ar uguni zināmā mērā novājināto ienaidnieku. Uzbrukumā ar uguni mēs sedzam savu kustību; uguns mums sagatavo ceļu uz uzvaru. Tā tad blakus mūsu morāliem spēkiem, mūsu gribai par katru cenu uzvarēt, ugunij piekrīt svarīgākā loma kaujā.

Galvenie uguns avoti ir artilērija un kājnieku smagie ieroči. Tomēr bieži arī pašiem kājniekiem ar savām patšautenēm un šautenēm nāksies ņemt dalību uguns kaujā. Tas uzbrukumā notiks gadījumā, kad mūsu artilerija un kājnieku smagie ieroči vieni paši nespēs neutrālizēt ienaidnieku vai nu tādēļ, ka to uguns būs par vāju, vai arī tie nevarēs visus ienaidnieka ieročus saskatīt. Aizstāvēšanās kaujā, sevišķi trieciena atsišanā, katrā ziņā būs jāņem dalība arī visām patšautenēm un šautenēm. Mazām vienībām (izlūku patruļām un t. t.) parasti vienmēr nāksies darboties bez artilērijas un kājnieku smago ieroču pabalsta. Minētais uzliek kājniekiem par pienākumu prast labi šaut.

L a i v a r ē t u l a b i š a u t:

1. Rūpīgi jāpiešauj un jākopj savi ieroči, jo tikai ar tādu ieroci var cerēt vienmēr labi trāpīt.

Nepiešauta un nekopta šautene vai patšautene vairāk līdzinās rungai, ar kuŗu var gan iezvelt, bet no kuŗas grūti cerēt trāpīt ar lodi. Kaŗavīrs, kas apbruņots ar tādu ieroci, līdzinās mežonim ar vāli, kuŗu var laist darbā tikai tad, kad ienaidnieks pienācis uz dažiem soļiem. Modernus kaŗavīrus apbruņo ar uguns ieročiem, bet ne vālēm.

2. Bez rūpīgi piešauta un kopta ieroča jāprot arī labi šaut. Ir cilvēki, kuŗi ļoti ātri un viegli iemācās teicami šaut. Ir arī tādi, kuŗiem šaušana neveicas un kuŗi par priekšzīmīgiem šāvējiem nekad neiznāks. Tomēr nav neviena tāda, izņemot galīgus kropļus, kuŗi pie labas gribas un rūpīga darba nevarētu iemācīties ja ne priekšzīmīgi, tad katrā ziņā pietiekoši labi šaut. Tā tad — pacietību un sistēmatisku darbu! Katru nedēļu kaut vai 10 min. pavingrināties šaušanas stāvokļa ieņemšanā, pielādēšanā, mērķēšanā un gaiļa nolaišanā (nostiprini roku un aci!). Katru mēnesi izšauj dažas patronas un labo savas kļūdas. Pēc gada, lielākais diviem, — būsi labs šāvējs.

Tā tad mēs redzam, ka katram aizsargam:
pirmkārt, rūpīgi jāpiešauj un jākopj sava šautene (patšautene) un
otrkārt, sistēmatiski jāvingrinās šaušanas mākslā.

Grupu komandieŗiem bez šīm divām prasībām nāk klāt vēl trešā — tiem jāprot vadīt savas grupas uguns.

K a t r a m g r u p a s k a ŗ a v ī r a m u g u n s k a u j ā j ā i e v ē r o s e k o j o š i e p a m a t n o t e i k u m i:

1. Uguni grupā drīkst atklāt tikai pēc grupas komandieŗa pavēles, komandas vai zīmes. Bez attiecīgas pavēles drīkst šaut tikai sekojošos divos gadījumos:
ja sekmīgas savrūpējas šauteņu uguns robežās (līdz 400 m) parādās sevišķi izdevīgi mērķi, izņemot gadījumu, kad grupas komandieris šaut aizliedzis, piemēram, lai ienaidnieku pārsteigtu;
nejauši tieši sastopoties ar ienaidnieku vai ienaidnieks ubrūk no neliela attāluma, kas var nākt priekšā segtā apvidū (mežā, apdzīvotā vietā u. t. t.).

2. Visus mērķus var sadalīt taktiski svarīgos un strēlniecības ziņā izdevīgos mērķos.

Par taktiski svarīgu mērķi sauc tādu mērķi, kas visvairāk kavē mūsu uzdevuma pildīšanu vai kas visvairāk mūs apdraud.

Strēlniecības ziņā izdevīgi mērķi ir tādi, kuŗus apšaudot ir cerības nodarīt ienaidniekam visīsākā laikā iespējami lielākos zaudējumus. Tie ir lielie viegli trāpāmi mērķi.

Kaut gan taktiski svarīgi mērķi bieži nebūs strēlniecības ziņā izdevīgākie, tie tomēr vienmēr jāapkaro pirmie. Ja pēc tam atliek laiks, tad, lai nodarītu ienaidniekam lielākus zaudējumus, jāatkaŗo arī strēlniecības ziņā izdevīgie mērķi.

3. Šaušanas ātrums visumā tiek atstāts atsevišķu strēlnieku zināšanā. Šaušanas ātrumam jābūt saskaņotam ar kaujas uzdevumu, mērķa svarīgumu un municijas patēriņa iespējamību (taupi municiju izšķirošam brīdim).

Izšķirošos brīžos, piemēram, īsi pirms pašu pāriešanas triecienā, vai arī atsitot ienaidnieka triecienu, nepieciešams lielākais šaušanas ātrums. Ātrāka šaušana jāpanāk ar ātru lādēšanu un ieple-

cošanu, bet nekad ar sasteigtu mērķēšanu un gaiļa noraušanu.

4. Stingri jāievēro uguns discplīna, kuŗa paģēr:

uguns sekmju palielināšanai rūpīgi izmantot apvidu (laba un rūpīgi maskota uguns pozicija, atbalsts šautenei (patšautenei) u. t. t.;

pareizi uzstādīt mērķekli un rūpīgi nomērķēt (šaut labāk lēnāk — bet pareizāk, jo ar troksni ienaidnieku nonāvēt nevar);

regulēt uguns ātrumu atkarībā no mērķa svarīguma un municijas krājumiem, t. i. taupīt municiju;

pēc mērķa pazušanas vai pēc pavēles „stāt!" nekavējoties pārtraukt šaušanu, uzmanīgi vērot grupas komandieri un ātri izpildīt viņa pavēles attiecībā uz uguns vadību (nedisciplinētu un paniski noskaņotu kaŗaspēka daļu var pazīt no nevajadzīgas šaudelēšanas);

uguns pārtraukumos visiem, izņemot nozīmētos novērotājus, jāatvelkas aizsegā un jāslēpjas, jo kareivju galvas nav mērķu figuras, kas izliktas uz ilgāku laiku, lai dotu ienaidniekam iespēju nesodītam (paši mēs nešaujam) vingrināties šaušanas mākslā.

Stingra uguns disciplīna atļauj sasniegt labus rezultātus uguns koncentrēšanā, kas ir kopējas uguns galvenais nolūks.

5. Šautenes un patšautenes nav piemērotas ilgstošai uguns kaujai. It sevišķi tas sakāms par uzbrukuma kauju, jo te uzbrucējs strēlniecības ziņā vienmēr atradīsies daudz sliktākā stāvoklī ne kā tas, kas aizstāvas. Aizstāvji parasti atradīsies labi noorganizētās, nocietinātās un nomaskotās pozicijās ar pareizi izmērītiem un atzīmētiem attālumiem. Uzbrucējam šo labumu nebūs un tādēļ ielaižoties ilgā uguns kaujā var tikai zaudēt.

Ņemot vērā minēto, strēlnieku un patšauteņu grupām jācenšas pēc pēkšņas (pārsteidzošas), ļoti spēcīgas un brāzienveidīgas uguns, ar kuŗu jācenšas visīsākā laikā satriekt ienaidnieku. Tādēļ pamatnoteikums, ka visi sagatavošanās darbi uguns atklāšanai (pielādēšana, mērķekļa uzstādīšana, mērķa norādīšana) vienmēr, ja vien iespējams, jāizdara vēl atrodoties aizsegā. Pēc tam īss, bet spēcīgs uguns brāziens un atkal atpakaļ aizsegā, pirms ienaidnieks sašķījis un paspējis atklāt uguni. Tāda ir kājnieku uguns divkauja, kuŗā uzvar tas, kas īsākā laikā spēj izšaut visvairāk labi mērķētu ložu.

6. Grupas komandieŗa galvenais uzdevums ir komandēt savu grupu un vadīt tās uguni, bet ne šaut. Tādēļ grupas komandieris šaušanā personīgi piedalīsies tikai viskritiskākos brīžos, t. i. ienaidnieka trieciena atsišanā. Grupas komandieris, kas aizraujas ar šaušanu nevietā, pārvēršas par vienkāršu strēlnieku un grupa paliek bez komandieŗa.

7. Pie šaušanas jāņem vērā arī meteoroloģiskie apstākļi.

Mainoties gaisa temperātūrai un spiedienam, mainās arī gaisa pretestība lodei, līdz ar ko lode novirzās no mērķējamā punkta. Aukstums, lietus un stiprs pretvējš samazina lodes skrējiena tālumu. Karstums, sausums un stiprs muguras vējš palielina lodes skrējiena tālumu.

Visi minētie iespaidi stipri novirza lodi šaujot uz lielākiem attālumiem, bet līdz 1200 metriem, t. i. līdz šauteņu un patšauteņu parastai šaušanas robežai, tie jūtamu iespaidu neatstāj un tādēļ nav ņemami vērā. Šai attālumā vienīgi jārēķinās ar sānu vēja iespaidu. Vējš no labās vai kreisās puses novirza lodi pretējā virzienā centimetros:

Vējš	200 j.	300 j.	400 j.	500 j.	600 j.	Piezīme.
Mērens vējš . . . . (4,5 m/sek.) . .	15	30	45	60	75	Slīpa vēja iespaids = pusei no tabulā minētiem novirzieniem. Vēja brāzieni bez tam palielina izkliedi.
Stiprs vējš . . . . (9 m/sek.) . . .	30	60	90	120	150	
Ļoti stiprs vējš . (13,5 m/sek.) .	45	90	135	180	225	

Šos skaitļus samērā viegli atcerēties, jo tie pieaug noteiktā likumībā. Tā, piemēram, pamatskaitlis vējam ir 4,5 m/sek., bet novirzumiem 15 cm. Šauteņu strēlniekiem jāprot noteikt vēja iespaidu uz lodes novirzumu līdz 500 jr., patšauteņu strēlniekiem līdz 1000 jr., bet grupas komandieŗiem līdz 1300 jr.

Aplēsto vēja iespaidu parasti pārvērš mērķu figuru skaitā, piemēram — mērķēt 2 mērķa platumi pa labi.

8. Šaujot pa kustošiem mērķiem jāņem vērā apsteigums. Tomēr jāsaka, ka bez trāpījumu novērošanas visumā sekmīga šaušana kustošā mērķī nav iespējama.

Mērķim kustoties sānvirzienā uz katriem 100 jardiem jāmērķē tā priekšā:

kājnieks iet — 30 cm,
kājnieks skrien — 60 cm,
jātnieks jāj rikšos — 90 cm,
jātnieks aulekšo — 120 cm.

Mērķim kustoties slīpā virzienā, jāņem puse no minētiem skaitļiem. Apsteigumu kareivjiem jāprot noteikt līdz 500 jardiem mērķu figūru skaitā, piemēram — 3 mērķu platumi pa kreisi. Tomēr jāņem vērā, ka savrupēji šaujot pa sānvirzienā kustošiem mērķiem maz cerības trāpīt atsevišķiem cilvēkiem tālāki par 300, bet atsevišķiem jātniekiem tālāki par 500 jardiem.

Lielākas izredzes trāpīt šaujot ar kopēju uguni vai no patšautenes. Šādos gadījumos labus rezultātus var arī sasniegt aizlecot mērķim ar uguni priekšā, t. i. apšaudot zināmu vietu vai laukumu (sevišķi izdevīgi šaurumi), kuŗš mērķim jāpāriet.

X. Strēlnieku grupas uguns.

Ir divi uguns veidi: savrūpējā un kopējā uguns.

S a v r ū p ē j o u g u n i strēlnieki ved zināmā mērā patstāvīgi un pēc pašierosmes. Savrūpējā uguns mazos mērķos ir sekmīga līdz 400 metriem. Šis attālums uzskatāms par sekmīgas savrūpējās uguns robežu. Izņēmums ir snaiperi, kuŗi ar speciālām šautenēm šauj pat līdz 1000 metriem. Savrūpējo uguni vērš pret maziem mērķiem, kuŗi vāji saredzami un parasti parādās tikai uz īsu laiku, un kuŗu apkaŗošanai patšautene vai ložmetējs nav piemērots.

K o p ē j o u g u n i grupas komandieŗa vadībā varēs izmantot tikai retos gadījumos (grūta vadīšana). Kopējā uguns tiek lietota pret lieliem mērķiem. Arī tad, kad jāatvieto kāda bojāta patšautene vai jāpapildina tās uguns, ka arī ja savstarpēji šaujot uguns palikusi nekaitīga, jāpāriet uz kopējo uguni. Kopējā uguns pret segtu un ierakušos ienaidnieku pie labas novērošanas sekmīga līdz 600 metriem. Pret augstiem un dziļiem mērķiem (jātnieki, kājnieki slēgtās vienības, vezumnieki u. t. t.) sekmīga līdz 1200 metriem, bet 800 metros šī uguns var būt pat iznīcinoša.

S a v r ū p ē j o u g u n i atklāj patstāvīgi (skat. X. daļu) vai pēc grupas komandieŗa pavēles:

„Savrūpēju uguni!"

Katrs strēlnieks izvirzās uguns pozicijā un patstāvīgi atklāj uguni.

Šaujot savrūpēji, mērķa, mērķējamā punkta un mērķekļa augstuma izvēle tiek atstāta atsevišķiem strēlniekiem. Katram strēlniekam jāuzmana un jāņem uz grauda atsevišķi mērķi, sevišķi tādi, kas var ātri atkal nozust.

Kaut gan grupas komandieris savrūpējo uguni tieši nevada (mazi uz īsu laiku redzami mērķi un parasti plaši izvērstā grupa to nepieļauj), tomēr grupas komandierim rūpīgi jāseko grupas ugunij un ja vajadzīgs jādod pavēles attiecībā uz šaušanas ātrumu, mērķi un mērķekļa augstumu. Bieži būs lietderīgi arī pie savrūpējās uguns noteikt mērķekli un apvidus joslu, kuŗā mērķi apkaŗojami, piemēram:

„4; pa strēlniekiem, kas pārskrien pa zaļo pļavu mūsu priekšā; savrupēju uguni! Savrūpējā uguns tiek pārtraukta līdzīgi kopējai ugunij, par ko runāsim vēlāk.

K o p ē j o u g u n i atklāj pēc grupas komandieŗa pavēles. Pilna pavēle kopējai uguns atklāšanai sastāv no 3 daļām.

1. Mērķekļa augstums.
2. Mērķis un, ja vajadzīgs, arī mērķējamais punkts.
3. Izpildu komanda uguns atklāšanai un, ja vajadzīgs, arī patronu skaits.

Mērķekļa augstumu nosaka ņemot par pamatu noteikto attālumu līdz mērķim. Attālumu līdz mērķim nosaka pēc kartes, ar tālmēru vai pēc acu mēra. Visos šais gadījumos tomēr uzmanīgi jānovēro šaušanas rezultāti un atkarībā no trāpījumiem jāmaina mērķeklis. Pēc trāpījumiem un ienaidnieka izturēšanās var spriest par uguns sekmīgumu. Kopotā uguns gulstas labi, ja daļa trāpījumu novērojama pirms, bet lielākā daļa aiz mērķa. Tomēr jāņem vērā, ka atsevišķi trāpījumi viegli novērojamā vietā, piemēram smiltis, var maldināt par uguns kūļa īsto stāvokli. Bez tam šaujot pa mērķiem uz skaustiem tāllidumi nebūs novērojami, šaujot pa mer-

ķi aiz slapjas pļavas, nebūs novērojami tuvliži.

Ja pie sliktas novērošanas iespējamības rodas šaubas par uguns kūļa īsto stāvokli, uguns uz īsu laiku jāpārnes pa mērķa tuvumā atrodošos palīgmērķi, kur iespējama laba trāpījumu novērošana. Piemēram, tiek šauts pa ložmetēju dārza malā un nevar novērot trāpījumus. Rodas šaubas par mērķekļa pareizību. Tad uz īsu brīdi uguns jāpārnes pa mūra dzīvojamās ēkas stūri, kas vienā attālumā ar ložmetēju un kur trāpījumi būs labi novērojami. Pēc mērķekļa korrektūras turpina šaušanu pa ložmetēju.

Noteiktais mērķeklis, ja vien iespējams, jāuzstāda aizsegā. Atsevišķs strēlnieks drīkst patstāvīgi mainīt mērķekli, ja viņa ieroča īpašības vai viņa stāvoklis ķēdē to prasa.

Mērķis jānorāda iespējami īsi, bet tā, lai strēlnieki to bez kāda pārpratuma ātri varētu atrast. Ja mērķis grūti saskatāms, jāņem palīgā kāds labi saredzams pieturas punkts.

Ņemsim kādu piemēru:

„8. Pie lielā šķūņa kreisā stūra ložmetējs; mērķēt viena mērķa platumā pa kreisi — uguni!"

Pēc pavēles „8", katrs strēlnieks vēl aizsegā uzstāda mērķekli.

Pēc pavēles „pie lielā šķūņa kreisā stūra ložmetējs" visi strēlnieki, ja vien tas iespējams, uz acumirkli pabāž galvu no aizsegas un ieskatās mērķī. Ja kāds mērķi neredz, ziņo „neredzu!" Ja būs laiks, grupas komandieris norādīs otrreiz.

Pēc izpildu komandas „uguni!" visi strēlnieki izvirzās uguns pozicijā un atklāj uguni.

Uguns ātrumu grupas komandieris var regulēt komandējot „retāk šaut!" vai „biežāk šaut!" Var arī noteikt patronu skaitu jau pirms uguns atklāšanas, piemēram, „pa piecām patronām — uguni!"

Augšā pievestā piemērā visa sagatavošanās uguns atklāšanai notika gan aizsegā, bet pati uguns netiks atklāta vienlaicīgi, t. i. brāzienveidīgi, caur ko ienaidnieku pilnā mērā pārsteigt tomēr neizdosies.

Pārsteigšanai jālieto uguns brāzieni. Pavēle uguns brāziena atklāšanai paliek tā pati, tikai pirms izpildu komandas „uguni!" jākomandē „pozicijā!" Pēc šīs komandas visi strēlnieki izvirzās pozicijā, iepleco šautenes un nomērķē. Tad tiek dota izpildu komanda „uguni!" un visi vienlaicīgi sāk šaut. Tomēr šāda brāzienveidīga uguns atklāšana nedrīkst pavedināt uz nemērķētu šaušanu. Uguni šādos gadījumos var atklāt arī pēc svilpiena vai citas kādas zīmes, kas iepriekš jānosaka, piemēram „uguni atklāt pēc mana svilpiena, — pozicijā!" Pēc tam, kad strēlnieki izvirzījušies pozicijā, grupas komandieris dod norunāto zīmi, šai gadījumā svilpienu.

Dažreiz vienlaicīgi būs redzami divi un pat vairāki izdevīgi mērķi, kuri būtu jāapšauda. Šādos gadījumos grupas uguns būs jādala. Tomēr ar kopējo uguni vairāk kā divus mērķus grupa nekad neapšauda, jo tas novestu pie uguns saskaldīšanas un pārvērstu to par savrūpējo uguni. Apšaudot vienlaicīgi divus mērķus, var pavēlēt vienai pusgrupai apšaudīt vienu, bet otrai pusgrupai otru mērķi. Pavēle uguns atklāšanai tā pati, kā šaujot ar visu grupu pa vienu mērķi, tikai šai gadījumā katrai pusgrupai būs tā jādod atsevišķi. Tas uguns atklāšanu un vadīšanu ļoti apgrūtina. Lai no tā izvairītos, mēdz arī rīkoties sekojoši: no abiem mērķiem izvēlas mazsvarīgāko un nozīmē 2—3 strēlniekus šī mērķa apšaudīšanai ar savrūpējo uguni. Pēc tam atlikušie strēlnieki grupas komandieŗa vadībā ar kopējo uguni apkaŗo svarīgāko mērķi. Ņemsim kādu pavēles piemēru:

„Kareivji Ozols un Bērziņš; pa ienaidnieka strēlniekiem, kas pie lielā šķūņa, savrūpēju uguni!"

„Pārējie — 8; pie atsevišķā koka ienaidnieka ložmetējs; pozicijā — uguni!"

Tas bija tikai piemērs, bet ne noteikts paraugs.

Dažreiz grupas komandieris ar viena vai vairāku atsevišķu labu šāvēju uguni var sasniegt tādas pašas sekmes, kā šaujot ar visu grupu. Šādos gadījumos viņš pārējos strēlniekus atstās aizsegā (ienaidniekam mazāk mērķu — mums mazāki zaudējumi). Šāds paņēmiens vienmēr jālieto mazsvarīgu vai arī tālu, nelielu mērķu apkarošanai.

Var būt ļoti daudz un dažādu uguns sadalīšanas veidu. Apskatīsim vēl vienu no raksturīgākiem gadījumiem, kāds grupas komandierim var nākt priekšā darbojoties ar grupu patstāvīgi kā izlūku vai apsardzības patruļu.

Grupa atrodas mežmalā un redz ka tai pa lauku tuvojas ienaidnieka patruļa, kurai apmēram 100 metru priekšā iet divi patruļnieki. Grupas komandieris nolemj ar uguns brāzienu patruļu pārsteigt un iznīcināt. Viņš komandē:

„Šai mežmalā grupa trīssoļu ķēdē — marš!"

„Apmēram 400 m no mums gar ceļu nāk ienaidnieka patruļa, esmu nolēmis patruļu ar uguni iznīcināt!

„2; kareivji, kas pa labi no manis šaut pa ienaidnieku, kas ceļa labā pusē; kareivji, kas pa kreisi no manis šaut pa ienaidnieku, kas ceļa kreisā pusē; es pats šaušu pa labo patruļnieku, mans vietnieks pa kreiso; uguni atklāt pēc mana šāviena!"

„Nomaskoties!"

Pienākot ienaidniekam uz apmēram 250 metriem, grupas komandieris izvirzās pozicijā un ar zīmi bez runāšanas pavēl to darīt arī visiem grupas ļaudīm. Visi izlien pozicijā, iepleco un nomērķē. Grupas komandieris ļauj ienaidnieka patruļniekiem pienākt pēc iespējas tuvu, t. i. apmēram uz 50 metriem, un tad izšauj. Pēc viņa šāviena grupa atklāj uguns brāzienu. Katrs kareivis varēs izšaut 1—2 patronas, pie kam vēl dzīvie ienaidnieka cilvēki jau būs pazuduši aizsegā. Tā tad viss atkarājas no uguns brāziena rūpīgas noorganizēšanas un uguns sadalīšanas.

Pēc ienaidnieka satriekšanas ar uguni var tam mesties virsū ar durkli, lai vēl dzīvos saņemtu gūstā.

Visi minētie uguns atklāšanas piemēri bija domāti tādos apstākļos, kur mūsu rīcībā laba uguns pozicija (ar aizsargu) un laika samērā pietiekoši.

Gadījumos, ja mums nāktos atklāt uguni uz atklāta lauka (nav aizsegas sagatavotas uguns atklāšanai), vai arī ļoti steidzīgi (nejauši sastopoties ar ienaidnieku), tad gaŗas uguns pavēles būtu nevietā. Šādos gadījumos jārīkojas ātri un īsi:

„Pozicijā — uguni!"

Katrs kareivis ieņem poziciju un patstāvīgi atklāj uguni. Pa šaušanas laiku grupas komandieris var dot nepieciešamos tālākos norādījumus. Bez tam pie pirmās izdevības jācenšas pāriet uz labāku poziciju.

(Turpinājums sekos.)

N. M.

Kā piešaut „Ross" šautenes (karabīnus)

Drīz aizsargu vienībās sāksies intensīva apmācība šaušanā un arī gatavošanās sacīkstēm šaušanā. Pirms sākt šaušanas vingrinājumu izpildīšanu, katra šautene (karabīns) rūpīgi jāapskata un jāpiešauj.

Bet ja pagājušā gadā es ar savu šauteni sasniedzu spīdošus rezultātus, vai tad mana šautene arī jāpiešauj? Pag. ziemā savu šauteni es uzglabāju siltās telpās, iknedēļas apskatīju un tīrīju, kas tad manai šautenei varēja notikt?

Ja, kas tad varētu notikt ar šauteni ziemā? Daudz kas. Vispirms rūpīga uzglabāšana siltās telpās var kaitēt šautenes spalam (koka). Koks siltumā var samesties (īpaši krāsns tuvumā), bet visvairāk stobra gultne. Ja stobrs vairs nepieguļas spala gultnei visās vietās, būs citāda stobra vibrācija (izliekšanās) šāviena brīdī un ierocis vairs nešaus tā, kā iepriekšējā gadā.

Tā tad pirms šaušanas vingrinājumu izpildīšanas šautenes jāpiešauj, t. i. jāpārliecinājas par to, vai šautenes šauj tāpat kā iepriekšējā gadā. Ja šautene šauj citādi, tā jāpiešauj no jauna, saskaņā ar noteikumiem. Jauna šautene jāpiešauj, lai šāvējs zinātu sava ieroča īpašības. No tā var secināt, ka bez šautenes piešaudes šāvējs nevar cerēt uz labiem rezultātiem šaušanas vingrinājumu izpildīšanā un arī šaušanas sacīkstēs.

Pirms šauteņu (karabīnu) piešaudes, tie rūpīgi jāapskata un jāpārbauda. Tas būtu jāizdara ieroču meistaram, bet ja viņa nebūtu, tas jāizdara rotas vai vada komandierim.

Vispirms jāapskata stobrs. Protams, stobram jābūt tīram, bez ievērojamiem bojājumiem un izpūtumiem (neliels izpūtums saskatāms kā tumšs gredzens stobra skrējā, bet lielāks izpūtums viegli

saskatāms stobra ārpusē). Ar kalibra mēriem jāpārbauda arī stobra kalibrs.

Jāpārbauda arī pakaļējā un priekšējā savienojamās skrūves; ja šīs skrūves būtu vaļīgas, tās jāpieskrūvē. Pārbaude izdarāma šādā veidā: nostādīt šauteni stateniski, pieturēt to ar kreiso roku, bet ar labo roku saņemt stobra tievgalu un mēģināt kustināt stobru uz augšu un uz leju. Ja stobrs kustās uz augšu un uz leju, pakaļējā savienojuma skrūve ir atskrūvējusies. Šaujot ar šādu šauteni, rezultāti būs nevienādi.

Stobra brīvkustības sānvirzienā vajadzīgas stobra dabiskai vibrācijai šāviena brīdī. Ja šo normālo stobra brīvkustību novērstu ar kautkādiem līdzekļiem, ar tādu šauteni trāpīgi šaut nevarēs, jo katras lodes trāpāmais punkts būs citā virzienā.

Bez tam vēl jāpārbauda šautenes mērķeklis, grauds un daļu darbība.

Piešaudei ņemamas pēc iespējas vienas markas patronas, jo dažādām markām ir dažāds ložu pirmātrums un, sakarā ar to, arī nevienādi rezultāti šaušanā.

Kas varētu izdarīt šauteņu piešaudi? Protams, labākie šāvēji. Bet katrs labs šāvējs vēl nevar būt šauteņu piešāvējs. Kā izvēlēties šauteņu piešāvējus? Pieņemsim, ka rotas vai vada komandieriem (vidējam šāvējam) ir normālas acis. Viņš var izvēlēties šauteņu piešāvējus šādi: paņem vienu no labākām (var arī nepiešautām) šautenēm un izšauj ar to, guļus vai sēdus no atbalsta, 3 lodes, piešaudes figūrā (sk. Š. A. R. I. d. 95. zīm.), nostādīta 100 jardu attālumā, ar mērķekli 100 j.

Piezīme: Ja patronu daudzums atļauj, ieteicams izšaut 2—3 patronas valnī, lai sasildītu stobru un tikai pēc tam šaut mērķī. Nesasildīta stobra dēļ trāpījumi parasti gulstās nedaudz zemāk. Pēc 2—3 patronu izšaušanas trāpījumi gulstas augstāk.

Pēc 3 patronu izšaušanas, rotas vai vada komandieris pavēl atzīmēt savus trāpījumus figūrā ar cīparu „1" vai krāsainu zīmuli. Ar to pašu šauteni un tanī pašā mērķī jāšauj arī katram pārbaudāmam piešāvējam, izšaujot 3 patronas katram. Pēc katra šāvēja trāpījumi figūrā jāatzīmē ar cīpariem „2", „3" un t. t. vai ar savas krāsas zīmuli, lai varētu atšķirt katra pārbaudāmā piešāvēja trāpījumus.

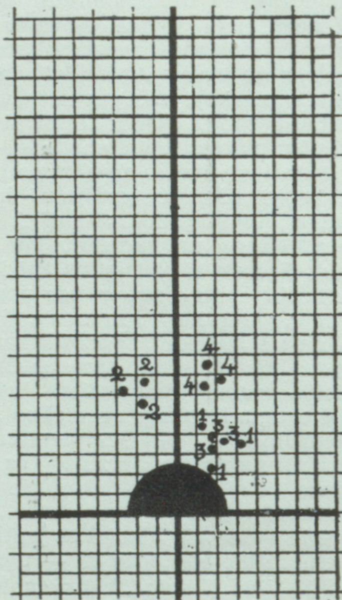
1. zīm. redzami piešāvēju pārbaudes rezultāti, kur ar cīparu „1" atzīmēti rotas vai vada komandiera trāpījumi, bet ar cīpariem „2", „3" un „4" — pirmā, otrā un trešā piešāvēja rezultāti. Pēc šaušanas rezultātiem redzams, ka pirmais piešāvējs, lai gan viņa trāpījumi ir ļoti blīvi, tomēr kā piešāvējs neder, jo viņš šaujot pastāvīgi pielaiž vienu un to pašu kļūdu mērķēšanā (domājams, viņa redzei ir kāds defekts). Otra piešāvēja blīvums ļoti labs un bez tam viņa vidējais trāpāmais punkts apmēram sakrīt ar priekšnieka vidējo trāpāmo punktu, t. i. viņu acis ir apmēram vienādas un tāds piešāvējs atzīstams par derīgu. Trešais piešāvējs neder, tādu pašu iemeslu dēļ kā pirmais.

Cik piešāvēju būtu jāizvēlas šauteņu piešaudei vienībā? Vislabāk vienu, ja apstākļi un laiks to atļauj. Piešāvēju izvēlē dienesta pakāpe vai ieņemamais amats nav jāņem vērā. Piešāvējam jābūt ļoti pacietīgam un nosvērtam, jo viņam savs darbs jāveic zināmā mērā patstāvīgi.

Cik šauteņu varētu piešaut dienā viens piešāvējs? Tas atkarājas no šauteņu stāvokļa, laika apstākļiem un t. l. Tomēr viens piešāvējs nevar piešaut dienā vairāk kā 10—15 šautenes. Steigā izdarītai piešaudei nav nozīmes un tādu piešaudi labāk neizdarīt.

Kā noorganizēt piešaudi šautuvē vai šaujlaukā, ja tanī vienlaicīgi izdarītu piešaudi vairāk kā viens piešāvējs? Tas jāizdara tā pat, kā mācības šaušanas vingrinājumu izpildīšanas laikā.

Šauteņu (karabīnu) piešaudi izdara pareizi izmērītā 100 j. attālumā, šaujot stateniski uzstādītā vairogā, uz kuŗa arī stateniski uzlīmēta piešaudes figūra.

1. zīmējums.

Piešaujot „Ross" šautenes, mērķekļa rāmītis jāpaceļ, bīdeklis jāuzstāda uz 100 jardiem un jāpārbauda vai bīdekļa mērķējamā plāksne ar mērķējamo caurumu atrodās vidējā stāvoklī (caurums pret 0).

Normālais vidējais trāpāmais punkts piešaudes figūrā jāatzīmē 5 cm. virs mērķējamā punkta.

Piešaudes uguns līnijā jānostāda taisni pretim vairogam piešaudes sols (Š. A. R. I. d. 97. zīm.), bet ja tāds nebūtu (bez tā arī var iztikt), zemē jānovieto velēnas vai smilšu maiss šautenes atbalstam.

Šautenes karabīna piešaudei jāizšauj 4 patronas. Pēc divu patronu izšaušanas jāapskata trāpījumi mērķī; ja redzams kā abi caurumi ievērojami novirzās no normālā vidējā trāpāmā punkta, grauds pēc vajadzības jāmaina vai jābīda, jeb jāpabīda bīdekļa mērķējamā plāksne. Tikai tad, ja pirmie divi caururbumi atrodas normālā vidējā trāpāmā punkta tuvumā (ne tālāk kā kontrolgredzena rādija attālumā), jāizšauj atlikušās 2 patronas.

Šaušana pa 2 patronām dod iespēju ietaupīt municiju tad, ja pēc 2 patronu izšaušanas grauds jāmaina vai jābīda. Pēc grauda bīdīšanas vai mainīšanas, jāizšauj 4 patronas divos paņēmienos.

Šautene atzīstama par piešautu, ja no 4 caururbumiem 3 ietilpst kontrolgredzenā: šautenei — 16 cm., bet karabīnām — 20 cm. diametrā. Kontrolgredzena centrs jāuzliek uz normālo vidējo trāpāmo punktu. Ja ap normālo vidējo trāpāmo punktu apvilktu aploci 8 vai 10 cm. rādijā, kontrolgredzena lietošana atkrīt.

Kādēļ piešaudei jāizšauj 4 patronas, ja no 4 caururbumiem ņem vērā tikai 3? Dažādu iemeslu dēļ viena lode var novirzīties no pārējām, kādēļ tālāko caururbumu arī neņem vērā.

Tomēr 4. lode izšķir piešaudi. Piemēram izšaujot 3 lodes, redzams ka 2 caururbumi atrodās tuvu viena otrai, bet 3. caururbums — vairāk centimetru attālumā no pirmiem. Vai piešāvējs pēc šādiem rezultātiem varētu uzskatīt šauteni par piešautu? Nē. Bet izšaujot 4. lodi aina kļūst skaidrāka — atsviežot tālāko caururbumu, var atrast un atzīmēt vidējo trāpāmo punktu.

3 caururbumu vidējam trāpāmam punktam jāatrodās normāla vidēja trāpāmā punkta tuvumā un arī jāietilpst kontrolgredzenā vai apvilktā aplocē.

Ja pēc 2 šāvieniem izrādītos, ka ložu caururbumi ir stipri novirzījušies uz sāniem no normālā vidējā trāpāmā punkta, graudu var pabīdīt ar īpašu ierīces palīdzību. Tomēr „Ross" šautenes (karabīna) graudam jāatrodās grauda aizsarga vidū (labāka mērķēšana). Ja pēc piešaudes rezultātiem graudu vajadzētu pabīdīt tā, ka tas atrastos tuvu kādai aizsarga malai, grauds jāatstāj savā vietā, bet jāpabīda uz sānem bīdekļa mērķējamā plāksne. Tādā gadījumā šautenes (karabīna) saimniekam jāatceras uz kāda dalījuma mērķējamam caurumam pastāvīgi jāatrodas.

Piešāvējam jāatceras, ka pabīdot graudu uz kādu pusi, lodes novirzīsies uz pretējo pusi, bet pabīdot bīdekļa mērķējamo plāksni, lodes novirzīsies uz to pašu pusi.

Šautenei ieliekams zemāks grauds, ja ložu vidējais trāpāmais punkts būs par zemu, bet augstāks grauds — ja par augstu.

Piešautās šautenes ložu caururbumi un vidējais trāpāmais punkts jāatzīmē piešaudes kartiņā (Š. A. R. I. d. 98. zīm.) un arī aizsarga šaušanas atzīmju grāmatiņā.

Piešaudes kartiņas glabājamas rotas kancelejā.

Ja pēc vairākkārtējas grauda bīdīšanas vai mainīšanas, nevar šauteni pareizi piešaut, bet ložu blīvums tomēr ir apmierinošs, vai ja šautenes ložu izkliede ir par daudz liela (3 caururbumi neietilpst kontrolgredzenā), ar tādu šauteni jārīkojas saskaņā ar „Ieroču reglamentu".

Pēc pabeigtas piešaudes: 1) grauda pareizais stāvoklis atzīmējams, iecērtot ar cirtni iezīmi uz grauda pamata un grauda pēdiņas, 2) nostiprināt priekšējo un pakaļējo savienojamo skrūvi, iesitot ar punktsiti rāmī pret skrūves iegriezuma vienu galu.

Ja visas šautenes vienībā būtu piešautas saskaņā ar noteikumiem, tās šautu apmēram vienādi, kādēļ paņemot citu šauteni, nevajadzēs vaicāt, kur jāmērķē ar šo šauteni, lai trāpītu mērķī.

LITERĀRĀ DAĻA

V. Plūdons.

15. maija dziesmas

(No uzveduma „Tev mūžam dzīvot, Latvija").

Himna Vadonim

Tev, Vadon diženo,
Kas tautu vieno,
Kas garu latvisko
Valsts dzīvē visur nes:
Tev laimi, svētību
Un ilgu mūžu vēlam,
Vest jauno Latviju
Līdz mērķim cēlam.
Jauks rīts jau ievadīts
Caur Tevi Latvijā;
Lai jaukais tautas rīts
Plaukst dienā saulainā!

Zemnieku dziesma

Mēs no klusām sētām nākam,
Vadonis kad talkā sauc,
Vienprātīgi darbus sākam,
Darbus, kuŗu vēl tik daudz.
Viens var kvēlot gan pārliekam,
Nespēs latvju laime zelt,
Jādeg visiem vienam priekam,
Lai var tautu godā celt.
Dedzam spožu latvju slavu, —
Kamēr mūsu laime spēs,
Darām Tēvu zemi savu
Varenu un daiļu mēs!

Spēlējiet spēlmaņi

Spēlējiet, spēlmaņi!
Dimdinait āres!
Nu mūsu māsiņu
Ved Saules kalnā.
Ved Saules kalnā,
Ceļ Laimas krēslā,
Saulstaru vaiņagu
Galvā tai liek.
Kur stari nobira —
Lec jaunas saules,
Viz visa pasaule
Simtsauļu gaismā.

15. maija dziesma

Latvija, šodien ir goddiena Tava!
Staltāk un svinīgāk karogi plīvo,
Diženāk dimdošāk atskan: „Lai dzīvo!"
Mirdzošāk atspulgo varoņu slava.
Bungas lai dārd un lai karogi žvīgo,
Taures lai notrīc pret mūŗiem un logiem!
Latvija — brīva no pēdējiem slogiem —
Tev lai dimd lepni slavas dziesma: „Lai līgo!"

E. Brastiņš.

Latviešu parašas

Mūsu gadsimteni vada tautiskā ideja. Viņa aicina tautas pazīt pašām sevi. To, kas tautu dzīvē reiz bijis vientiesīgs un neapzinīgs, to tautiskā ideja mudina apzināties un pazīt. Šī pati ideja piekodina tautām: Esiet kas jūs esiet! Nekaunāties sevis un netīkojiet būt par to, kas jūs neesiet pēc savas dabas.

Savus tautiskos aicinājumus tautiskā ideja nodrošina īpašā domāšanas virzienā, ko prātniecība dēvē par tradicionālismu. Praktiskajā dzīvē šī domāšana izpaužas tradiciju aizstāvēšanā. Tradicijas jeb pārdošas ir no senlaikiem pārmantota kārtība, seni iestādījumi, kas dod tautām iekšēju vienību un sakarību starp bijušām, esošām un nākamām paaudzēm. Tradicija ir tautas atmiņa, kas tautai tikpat nepieciešama kā atsevišķam cilvēkam. Gluži kā cilvēka atmiņa uzglabā pagājušo dienu pieredzējumus un atzinumus, lai tos nebūtu ikdienas no jauna jāiegūst, tā arī tautām viņu tradicijas glabā to, ko tauta atradusi par krietnu, patīkamu vai derīgu.

Var teikt, ka tradicija ir pagātne, kas dzīvo tagadnē. Un šī dzīvā pagātne satura dažkārt tūkstošiem gadu vecas gudrības un formas, piem., valodu vārdu saknes vai arī reliģiskos priekšstatus un dogmas. Tautiskā ideja atzīst tradicijas tās stingrības dēļ, ko viņas dod dzīvei un arī tās īpatnības labad, ko tradicijas dāvā tautām. Tikai ar savām īpatnībām tautas atšķiŗas viena no otras. Īpatnībām iznīkstot, jāiznīkst arī tautām, jo tā tauta, kas ne ar ko vairs neatšķiŗas no kādas citas tautas, nav vairs īpaša tauta.

Apzinīgā nacionālisma laikā tautiskās īpatnības sāk meklēt arī tais tradicijās, ko mēdzam dēvēt par parašām jeb ierašām. Parašas ir tautas tradiciju daļa, bieži pati galvenā. Parašu pazīšana ir arī savas tautas pazīšana, tāpat kā parašu turēšana ir savas tautas īpatnību turēšana. Katrs tautiskums katrā ziņā ir arī paradums, kas guvis vispārīgu cieņu.

Vārdi paraša un ieraša tiek mūsu valodā lietoti vienā un tai pašā nozīmē. Tautas dziesmas gan biežāk piemin ierašanu nekā parašanu, piem.:

Ai, rociņas, man rociņas
Grūta darba ieradušas. 5114.

Ierast man to darbiņu,
Ko nebiju ieradusi. 22494.

Jo dzīvoju, jo man tika
Ierastā vietiņā. 395.

Iekšā guļ man māmiņa
Parasto palaunadzi. 27438,5.

Vārdam paraša un ieraša ieblakām mūsu valoda pazīst vēl paradumu un ieradumu. Valodnieki aizrāda, ka paradums un ieradums vairāk zīmējoties uz atsevišķa cilvēka ierasto izturēšanos vai darbību, kamēr paraša apzīmējot daudziem kopīgus ieradumus.

Ja nu parašas ir daudziem cilvēkiem kopīgi ieradumi, tad noģiedams, ka par latviešu parašām saucami latviešu tautai kopīgie izturēšanās un rīkošanās ieradumi. Šo parašu apdēvējumu var paplašināt vēl ar vārdiem domāšanas ieradumi. Protams, domāšanas ieradumus un ierastus spriedumus vairs nesaucam par parašām, bet gan par aizspriedumiem, saprotot ar to parastos spriedumus, ko nodod par kādu parādību bez iepriekšējas pārbaudes. Kas gan nepazīst šo garīgo parašu vareno spēku? Filozofs Ernsts Machs, aizstāvēdams aizspriedumus, saka tādus vārdus:

„Tāpat kā neviens nevarētu mierīgi pastāvēt, ja viņam asinu rinkošana, elpošana, gremošana viņa miesās būtu jāievada un jāuztur paša gribu vadītām iepriekš aprēķinātām manipulācijām, tā arī neviens nevarētu intellektuāli pastāvēt, ja viņam vajadzētu vienmēr visu apspriest, nelaujoties pie tam bieži vien vadīties no aizsprieduma varas. Aizspriedums ir savā ziņā reflektīva kustība prāta novadā."

To pašu, ko par aizspriedumu kā vajadzīgu lietu prāta laukā saka Machs, var teikt arī par parašām tautas iedzīvē. Mūsu parunas, kas glabā senu tautas gudrību, apgalvo: „Paradumam liels spēks" un „Ieradums ir otra daba". Tiešām, parašu spēkam un ierašu reflektīvai dabai ir lielāka loma mūsu dzīvē, nekā mēs to apjaušam.

Parašas ir tādas darbības, kurās pārdomām vairs nav pastāvīgi jādarbojas līdzi. Parašām cilvēks padodas automātiski. Šis automātiskums dod tautas dzīvei lielu vieglumu, ritumu un kārtību. Tamdēļ visu vēlamo un labo tautas audzinātāji arvien cenšas pārvērst parašās un paradumos.

Parašas var būt nevien labas un derīgas, bet arī ļaunas un kaitīgas. Ja kāda paraša ir netikumīga, nedaiļa, nejēdzīga vai traucējoša, tad tā pieskaitāma kaitīgām parašām. Netikumīga ir katra paraša, kas apdraud veselību, mantu vai godu, piem. cilvēku ēšana dažās mežoņtautās. Nedaiļa būs tāda paraša, kā sprunguļu iespraušana degunā vai ausīs. Nejēdzīga šķietas parūku valkāšana angļu tiesās, kas atlikusi no kādas senlaiku modes. Traucējoša un apgrūtinoša var izrādīties ikviena paraša, kas savu laiku jau pārdzīvojusi, piem. ķīniešu bizes un turku harēmi.

Saprotams, ka apzinīgās nacionālās dzīves laikmetā tautas cenšas atmest tās nevēlamās parašas, kas ieviesušās vientiesīgās dzīves laikā un kā tradicijas pārnākušas modernā dzīvē. Turpretī krietnās parašas tauta tiecas paturēt, izplatīt un nostiprināt. Šoreiz neuzstāsimies kā morālisti un nevērtēsim latviešu parašas no laba un ļauna viedokļa, bet aplūkosim tās kā ziņkārīgie, kuriem interesē pati parašu daba.

Izrādās, ka visa cilvēka dzīve no šūpuļa līdz kapam ir ietērpta parašās un piepildīta ieradumiem. Parašu un ieradumu rāmjos norit katra cilvēka dzīve kā mežoņciltīs, tā kultūrtautās. Parašu ir tik daudz un tās ir tik dažādas, ka jāsāk jautāt kas nav paraša? Parašu vairums un dažādums rada nopietnas grūtības, aplūkojot latviešu parašas, it īpaši, ja kāds iedomātos tās visas apskatīt. Daudz vieglāks paliek šis uzdevums, ja apmierinās ar kāda atsevišķa parašu pudura apraudzīšanu.

Šoreiz neapstāsimies pie kādas no daudzajām parašu grupām, bet runāsim par latviešu parašām vispārējos, lielos vilcienos. Necentīsimies pat atšķirt latviešu parašas no latviskām parašām, t. i. parašas, kas atrodas latviešu tautā no parašām, kas sastopamas tikai latviešu tautā. Jāpielaiž vienmēr varbūtība, ka latviešos atradīsies parašas, kas sastopamas arī kaimiņtautās, vai arī tādas, kas ieviesušās no vēl tālākām zemēm.

Lai iegūtu pārskatāmību pār neskaitāmām latviešu parašām, nākas tās iedalīt kādos mazākos, labāki pārredzamos novados. Šķietams, ka parocīgākais šo parašu iedalījums varētu rasties tad, kad tās sakārtotu pēc viņu izcelšanās iemesliem, t. i. ņemot palīgā ģenētisko metodi. No šīs domas vadoties, viss milzīgais parašu daudzums sadalās četrās lielās grupās, kuras varētu nosaukt par maģiskām, ētiskām, svinīgām un bezjēdzīgām parašām.

Zināms, šāds vispārējs iedalījums ir tikai teorētisks. Īstenībā šīs četras grupas savā starpā mijas un šķeterējas. Tā daudzām svinīgām parašām piemīt arī maģisks raksturs un dažas ētiskās parašas jau sen zaudējušas savu agrāko jēgu. Atsevišķo puduru robežas pārsedz viena otru un tikai paši viduči rakstutrīgi atšķiras savā starpā, attaisnodami mūsu teorētisko iedalījumu.

Vislielākais vecums piemīt maģiskām parašām. Maģija jeb burvība senā dzīvē ieņem pirmo vietu blakām reliģijai, ētikai un mākslai. Nav pasaulē tādu tautu, kas nebūtu ticējušas burvju un burvību varai. Visas tautas pazīst maģiju un tic vēl šodien burvībām un pārdabīgiem spēkiem. Mūsu dienās šo ticēšanu mēdz dēvēt par māņticību, bet neviens nevar apgalvot, ka tāda māņticība vairs nepastāvētu arī izglītotās tautās.

Pret latviešu burvībām un māņticību visniknāk savā laikā uzstājās kristīgā baznīca. Bet viņa neapkaroja vis šo māņticību aiz neticības tai, bet gluži otrādi — tamdēļ, ka kristīgie mācītāji bija pārliecināti, ka pastāv burvji, raganas un vilkači, kas radojas ar pašu Nelabo un tamdēļ tie iznīcināmi ar inkviziciju un ugunssārtiem. Nekad melnā un baltā maģija nav

tā ziedējusi, kā viduslaikos un renesansē, kad Kobbala sacentās ar Bībeli.

Mūsu zemēs žīdu kabalistika nepaguva ieviesties tik plaši kā Rietumeiropā un šeit vēl ilgi palika spēkā īpatna latviešu zintniecība. Tā atstājusi milzīgu iespaidu uz mūsu parašu izveidošanos. Nebūs pārspīlēts, ja teiksim, ka maģija devusi lielāko mūsu ierašu vairumu. Tas noticis tālab, ka latviešu maģija nav stāvējusi savrūp, bet saistījusies ar reliģisko, sabiedrisko un saimniecisko dzīvi. Visu mūžu latvietis dzīvojis kā burvis, kas jutis sevi dziļā kopsakarībā esam ar visu pārējo dabu un Dievu. Ar savu gribu, prātu un jūtām tas mēģinājis ieslēgties lietu vienojošos noslēpumainos vados, lai virzītu norises sev vēlamā virzienā.

Burvjus un zinātniekus vadījis ieskats, ka aizdabīgā pasaulē ir spēkā likums: līdzīgais pievelk līdzīgo. Šis ieskats ir pamats daudziem ticējumiem, no kuŗiem rodas ierašas. Lai vispārīgs ticējums pārvērstos par ierašu, tam jābūt saistītam ar zināmu izturēšanos vai rīcību. Ticējums zina, kādas sekas var būt tādai vai citādai darbībai vai notikumam, bet ja ticētājs nemēģina šīs sekas grozīt sev par labu, tas nav vēl dalību ņēmis pie parašas citādi, kā vien domāšanā. Tiklīdz kāds mēģinājis dabas norises, uz analoģijas likuma pamata, virzīt sev patīkamā gaitā, viņš tapis, kaut arī mazā mērā, par zintenieku jeb burvi. Katrs latvietis lielākā vai mazākā mērā ir bijis šāds burvis, kas vārdiem un darbiem tīkojis iejaukties dabas spēkos un cilvēku likteņos.

Vārdu maģiskam spēkam ļaudis ticējuši no neatmināmiem laikiem. Pats Dievs pasauli radījis, sakot maģiskos vārdus: „Lai top!". Arī latviešiem ir daudz buramo, lādamo un vēlamo vārdu. No pēdējiem jau par parašu tapuši izteicieni: „Paldies" (palīdz Dievs), „Ar Dievu", „Labdien" u. c. Arī paraša novēlēt laimi, sekmes vai veselību izskaidrojama ar to, ka kādreiz ticēts, ka tas vēlējums, kas izteikts šais vārdos, patiesi piepildīsies.

Arī laukā un sētā katrs latvieša darbs darīts ar īpašu slepenu ziņu. Šais darbībās bijusi vai nu aktīvā zintēšana, lai rastos zināmas sekas, vai arī pasīva atturēšanās no kādas darbības, lai izvairītos no nevēlamām sekām. Tā dainās, piem., dzirdam aktīvu rīcību attiecībā uz akmeni, lai notiktu tas, ko zintētājs vēlas:

Atsasēdu, noraudāju
Uz pelēka akmentiņa,
Lai nogulst kā akmens
Tie, kas mani aprunāja. 8336.

Citā gadījumā atturās no sēdēšanas uz tā paša akmeņa, lai izvairītos no ļaunuma, kas no tam varētu celties.

Kad es biju jauna meita,
Uz akmeņa nesēdēju,
Lai tas mans arājiņš
Kā akmens neguleja. 9985.

Šī aktīvā un pasīvā maģiskā izturēšanās var radīt paliekamas parašas, piem., kājas likšanu uz akmeņa derības slēdzot, labās rokas pasniegšanu, dievības minēšanu u. t. t.

Galvenais ticējums: „līdzīgais pievelk līdzīgo", rada trejādus maģiskās darbības vai bezdarbības veidus: tiešo, līdzīgo un sākto.

Tiešā burvībā ar zināmu darbību panāk iepriekš paredzētas sekas, piem.:

Buŗ man buŗi, skauž man skauģi,
Nevar mani izpostīt:
Bij manam kumeļam
Zvaigžņu deķis mugurā. 9087.

Visupirms, mamulīte
Liec akmeni šūpulī:
Kad skauģītis mani ķēra,
Lai saķēra akmentiņu. 1727.

Plūcat nātres, dzeltenītes,
Metiet govju laidarā,
Lai ragana nodurās
Jāņu nakti skraidīdama. 32487.

Šais piemēros mēs sastopamies ar parašām apsegt zirgus ar zvaigžņotu segu, likt akmeni šūpulī, kad pirmo reizi tur ieliek bērnu un sviest dadžus laidarā Jāņu vakarā.

Līdzīguma burvību mums rāda šādas dainās atzīmētās darbības:

Iziedama tu, māsiņa,
Sakur tēva uguntiņu,
Lai spīdēja tavs mūžiņš,
Kā tā tēva uguntiņa. 17677.

Slaidi laidos Metenī,
Lai liniņi gaŗi aug;
Lieldienā olas viru,
Lai telītes baŗojās. 32209.

Mal, māsiņa, cik maldama,
Tukšu dzirnu neatstāj,
Lai Dieviņš neatstāja
Tukšu rudzu apcirknīti. 22530.

Kāzu paraša — atstājot tēva sētu, sadzirkstīt uguni. Metenī vizināties, neatstāt tukšu dzirnu aci, kā dzirdam, pamatojas līdzīguma ticējumos un līdzīgā darbībā.

Sākuma burvības atmetas ticējumā, ka kāda laika sākumā darītais darbs iespaido visu turpmāko norisi. Piemērus ņemsim no radību un krustabu dziesmām:

Tā, māmiņa, tava vaina,
Ka es ļaužu valodās:
Kam mazgāji mani mazu
Neskaidrāi ūdenī. 1276.

Es šodien uzsasedzu
Lielu rakstu villainīti:
Lai aug mana krustmeitiņa
Lielu rakstu rakstītāja. 1312.

Es padīti dīdīdama
Augsti rokas cilināju,
Lai cilina Dēkle, Laima
Bagātosi ļautiņos. 1536.

Maģija visos veidos pavadījusi latvieti kā ikdienā, tā arī svētkos un godos. Mūsu gara mantas pārliekām piesātinātas burvībām, kas saistītas visdažādākām parašām un māņiem. Tur redzam vēl kādu īpašu sensenu ticējumu, kas nav palicis gluži bez iespaida uz dažu parašu rašanos, proti, ticējumu, ka ozols ir vīrietis, bet liepa — sieviete. Šai ticējumā mums darīšana ar tā saukto totemismu, kas sastopams vēl šodien pie daudzām pirmatnējām tautām. Ozols un

liepa kā dzimumu totemi mūsu dainās uzglabājušies kā pārmantojums no sensirmiem laikiem.

Lai pievedam dažas dainas, kuŗās redzamas ieražas, kas saistītas ar ozolu un liepu:

Es nelaužu liepas zaru:
Es jau pati liepa biju;
Ozoliņa zaru lauzu,
Man vajaga arājiņa. 9780.

Ko Dievam es sariebu,
Ka man vecs arājiņš?
Ganīdama apsēdosi
Pie vecāja ozoliņa. 22108.

Pavaicāju māmiņai,
Kāda koka līksti cirst?
— Ja meitiņa, tad liepiņas,
Ja dēliņš, tad ozola. 1676.

Maģiskais ierašu slānis ir tik plašs un dziļš, ka no viņa sīsāka aplūkošanas mums pagaidām jāatsakās, ja gribam kaut īsumā pieskarties arī pārējām latviešu ierašu grupām — ētiskām, svinīgām un bezjēdzīgām ierašām.

Ētika un tikumība atbild uz jautājumu kā man jādzīvo? Un šis pareizais dzīvošanas un izturēšanās veids kļūst ar laiku par parašu, kuras izcelšanās ir citāda nekā maģiskām parašām. Tikumiskos priekšrakstus bieži vien devuši reliģiju dibinātāji un morālisti. Tautām pastāv rakstīti un nerakstīti tikumisko noteikumu krājumi, kas parādās gan kā paša Dieva iecelta bauslība, gan kā tiesiski iestādījumi.

Īpašas tikumisko priekšrakstu un pareizas izturēšanās grāmatas pastāvējušas seno indiešu dzīvē. Lai pieminētas kaut vai tā saucamās „grichja sūtras", kurās sakopoti visi noteikumi viesu saņemšanai, mielošanai un guldīšanai. Žīdu tautas dzīvošanas un izturēšanās noteikumi sakopoti Bībelē un Talmudā. Šaīs grāmatās sīki aprakstīts, ko drīkst un ko nedrīkst darīt Mozus ticīgais. Krievu „Domostroj" ir grāmata, kuŗā aprādīts, kā mielot viesus, kā darīt alu, kā ģērbties un kā pārmācīt saimi. Teika stāsta par kādu sentēvu Vidvudu, kas licis pamatus baltu tautu tikumiskām parašām.

Latviešu tikumiskās ierašas atspoguļojas dainās, tāpat kā māģiskās ierašas. Dainās redzam, ka šīs ierašas pārgājušas tā sauktajās ierašu tiesībās, kuŗām tautas dzīvē bijis likuma spēks. Piem.:

Kungam vaļa vīru rāt,
Vīram savu līgaviņu.
Tās vaļiņas vien nebija
Brāļam savu māsu rāt. 3606.

Šīs pašas ierašu tiesības noteikušas mantošanas kārtību, pūra tiesu, savstarpīgos pienākumus un svinīgās izdarības. Dainas tās dēvē par vectiesu, tagad aizmirstā un nesaprotamā vārdā. Lai īsteni noģistu, kā lietots un ko nozīmē vārds vectiesa, atcerēsimies kaut dažas dainas, kuŗās šis senais nosaukums pieminēts.

Jāņa bērni, Jāņa bērni,
Darat savu vecutiesu:
Dodiet zāles māmiņai,
Lai gotiņas lielas aug. 32378.

Ai, kaimiņ, ai, kaimiņ,
Vecas tiesas nezaudē:
Ja navā cimdu, zeķu,
Dod jel siera gabaliņu. 1590.

Vediet, tautas, ja vediet,
Šņukstus manus neklausiet,
Es jau pati šņukstināju
Vecu tiesu darīdama. 17245

Kuŗi velni to redzēja —
Piecas bābas panākšņos?
Divi sievas, trešā meita,
Ta panāksnu vecatiesa. 19135.

Guldījām, sēdījām,
Vecutiesu darījām;
Jau ganos sasēduši,
Pieguļā saguluši! 24940.

Steidzaties, bālēliņi,
Pēc māsiņas tautiņās:
Atrasiet māsiņai
Vecutiesu nodarītu. 18969.

Māmiņa, māmiņa,
Dal' vecutiesu:
Kukuli maizes,
Kannu alutiņa. 33426.

Lūdzami sveši ļaudis,
Neņemiet par ļaunu,
Kas mūsu tiesiņa,
Tas mūsim jādara. 20908.

Pēdējā daina mums apliecina, cik neatlaidīgi bijis jāturas pie vectiesas noteikumiem arī tad, ja viņas izdarīšanu varējuši sveši ļaudis ļaunā ņemt. Šķietas, ka šīs neatlaidības un stūrgalvības dēļ mēs neesam zaudējuši savas īpatnās ierašas un neesam asimilējušies ne ar krieviem, nedz vāciešiem.

Tikumiskās parašas noteic latvieša attiecības pret dievībām, ļaudīm un sevi pašu. Šais trijos virzienos sažuburo krāšņais ierašu koks.

Dievības prātā turot, latvietis darījis daudzas ikdienišķas un arī svinīgas parašas. Dainas mums pastāsta, ka:

Es Dieviņu pieminēju
I rītā, vakarā:
Še ceļos, še guļos
Zem Dieviņa kājiņām. 33666.

Protiet kaunu, jaunas meitas,
Lasat kokus no celiņa:
Dieviņš jāja, Laima brauca,
Pakrīt Laimes kumeliņš. 1073.

Šīs dainas mums izskaidro parašu, kas gluži pretēja Vecās Derības parašai, proti, biežo Dieva pieminēšanu un daudzināšanu, kas aizliegta žīdu ticībā. Arī tas, ka veci ļaudis vēl tagad mēdz novākt žagarus no ceļiem un takām, ir paraša, kuŗas pamatos ir ticība dievību staigāšanai pa latvieša druvām un sētām.

Parašas, kas noteic tikumisko izturēšanos pret citiem cilvēkiem, atmetas ticējumā: „Kas otram ļaunu

vēl, tas pats laba neredzēja", vai arī: „Krāpta manta, zagta manta neguļ pūra dibenā." Tamdēļ jau senie vēsturnieki mūs atzīmējuši kā „cilvēcīgu cilti", miermīlīgu un viesmīlīgu tautu. Par parašām lai runā dažas dainas:

Labi mani māte māca
Kā pašai izdarīt:
Ciemā ilgi nesēdēt,
Sētā bargi nerunāt.

Visi mani viesi bija,
Kas manā istabā.
Citam devu sāl' ar maizi,
Citam jauku valodiņu. 19459.

Vadam, vadam
Mīļos viesus
Ar alus kannām,
Ar kukuļiem. 26166.

Arī kārtības jēdziens ir ētikas piederums. Ētiskās parašas it labi varētu dēvēt arī par kārtības parašām, ka noteic nevien sadzīves, bet arī iedzīves kārtību. Parašu noteiktas ir latviešu istabu iekārtas, galda klāšana, apģērbu veids un valkāšana. Arī jauniešu satiksme, raudzīšanās, bildināšana, saderēšana, izpriecas, iznesības, kopdarbi un dzīras, — it viss norit zināmā kārtībā, ko noteikušas parašas. Lai tās visas aprakstītu, nāktos veikt veselu etnografisku apcerējumu.

Ētiskās parašas attiecas arī uz cilvēku pašu ārpus sakarībām ar Dievu un ļaudīm. Tīrība, darbošanās, iznesība, mūsu tautā ir īpašu parašu noteiktas, kurās ikviens latvietis ticis radināts jau no bērna kājas.

Izmākusi, ieradusi
Tad vēl gāju tautiņās.
Drīz mācēju pati iet,
Drīz ar otru drīzināt. 6653.

Dievam tika, ļaudīm žēl,
Ka raženi es staigāju.
Augs liniņi, vērpšu smalki,
Vēl staigāšu jo raženi. 5605.

Augum, manu augumiņu,
Tu trejādi iznesies:
Pirms cepure, pēc cepure,
Vidū zīļu vainadziņš. F. 313, 361.

Daudzie latviešu paštikumi izpaudušies īpatnās pašparašās, ar kurām latvietis atšķīries no igauņa, krieva vai vācieša. Latvieša iekšējā daba pašparašās atradusi savu īsto un pareizo ārējo veidu, kas tagad jau pa daļai zaudēts svešas ietekmes dēļ. Vienīgi svinīgas parašas ir tās, uz kurām sāk atskatīties tie, kas vēlas godā celt latvisko dzīvi.

Par svinīgām parašām turamas tās izdarības, kas raksturīgas godināšanai, godiem un svētkiem. Tieksme godināt to, kas par mums pārāks un pilnīgāks, mīt dziļi cilvēka dabā. Arī svinīgais pārdzīvojums ir viens no dvēseles prasījumiem un viņa dēļ ikdienas dzīve tiek laiku pa laikam pārtraukta svinībām un godībām. Visus svarīgākos dzīves brīžus un darba posmu, cilvēks, šīs prasības skubināts, mēdz svinīgi atzīmēt.

Augstākais gods tiek vienmēr piešķirts Dievam, pēc tam valdniekam un tad sev līdzīgiem:

Paēduši, padzēruši,
Pateicami Dieviņam;
Dieviņš arī godu grib
Par maizītes devumiņu. 1478.

Div' sudraba ozoliņi
Pret saulīti līgojās;
Div' raženi tēva dēli
Māmiņai godu deva. 15029.

Lepna meita, ne bagāta,
Kas ar otru nerunāja;
Kas godīga mātes meita,
Ceļā otru bildināja. 13215.

Dievību godināšana mēdz izpausties īpašos reliģiskos kultos, kuru parašām nekad nav trūcis svinīga krāšņuma. Valdnieku godināšana parādījusies daudzās zemēs īpatnās galma ceremonijās, ar kurām pārkrauti ir Anglijas, Japānas un Ķīnas galmi.

(Turpinājums sekos.)

Vilis Lesiņš.

Savas mājas sargs

I

Kaspars bija savādnieks jau no bērna kājām. Kaut pašu mājās būdams vienīgais, viņš vairījās kaimiņbērnu, un kad tie līdzi saviem vecākiem atkūlās ciemos, — zēns nobēga nevienam nezināmā vietā un noslēpās tā, ka pat manīgais Krancis nevarēja sameklēt viņu. Parastās lauku bērnu rotaļas tam nebija pa prātam; viņš mīļāk nolīda savmaļus, kur to neredzēja neviena dzīva acs, un nosēdēja tur veselus cēlienus klausīdamies dabas dīvainajās balsīs, kas tūkstots mēlēs runāja ar viņu gan neizprotamā, bet jaukā valodā. Viņš sēdēja neapnicis, kamēr māte aurēdama aicināja azaidā; tad, kā no miega modies, pielēcās un ar lielu līkumu skrēja uz mājām, bet kad māte, ieraudzījuse viņu, vaicāja — kur gan viņš atkal bijis, — Kaspars allaž atbildēja vienu un to pašu: „Nekur" un raudzījās zemē kā blēņas pastrādājis, vai lielu noslēpumu glabājot.

Jā, — ar māti viņš nebija tik sirsnīgs un mīļš kā tam vajadzēja būt. Varbūt še bija vainīga mazā Kaspara ērmīgā daba, vai arī mātes darbīgo gaitu čaklums, kas no ausmas līdz rietam neļāva tai aprimt vienviet un uzlikt savu sastrādāto roku uz dēla gaišmatainās galvas, lai pateiktu tam pāris vārdu, kas skanētu maigāk un siltāk kā: „Ū—ū!.. Kaspar!.."! Pusdienā!" Un kā jau sauc, tā atskan.

Tēvam gan Kaspars mēdza šad tad pieglausties un ielūkoties acīs, bet šie brīži bija īsi un reti. Kas gan nezina, ka zemes rūķa smagais darbs paņem nevien visu viņa laiku un spēku, bet bieži vien — arī sirdi, un tā no viņa paliek pāri tkai nogurusi miesa, kas skopajos vaļas brīžos lūdzas miera un atdusas.

Tā Kaspara sirdij palika tikai vectēvs, — sirmais Grodu tēvs, kas, savu darba cēlienu godam nostrādājis, vārgs un salīcis nu lēni tipināja pretī sava mūža galam. Ar viņu dēla dēls bija sirsnīgos draugos, un neredzamas saites tuvas darīja abu šo gados tik tāļo cilvēku dvēseles.

Gan vectēvs gulēja daudz, — kā jau sirmgalvis, kas gatavojas lielājam miegam, — totiesu nomoda stundas viņš piederēja Kasparam vien. Ziemu šādās reizēs vecais Grodu tēvs sēdēja uz mūrīša, vasaru — piesaulītē uz palieveņa, un tad arvienu dēla dēls bija viņam blakus kā likts. Rāmi sēdēdams un platām acīm projām raudzīdamies, viņš klausījās vectēva gausajā valodā, kas kā tālu nākuse vēsma nesa sev līdzi dīvainas domas un stāstus.

Šie tāsti šķita rada sirmo bērzu šalkām, kas vasaras novakaros tā viļināja Kasparu pie sevis. Starpība bija tikai tā, ka vakarvēsmas staigāšana bērzu zaros lika pievērt plakstus un garā skatīt viņu stāstījumu, bet vectēva stāsti atdzīvojās tepat uz nokvēpušās sienas vai klēts durvīm un bija redzami tāpat vaļējām acīm.

Un ko gan visu tur varēja redzēt! — Kā Dievs radījis pasauli, kā ganu zēns muļķojis vēlnu, kā sērdienīte pa gaŗo pupu uzkāpuse debesīs, un tā bez gala un malas. Kaspara acu priekšā staigāja bārgais Pērkons, laipnā Laima un gādīgā Mežamāte; viņš redzēja viltīgo Vadātāju, drausmīgo Lietuvēnu un purva dūkstīs nogremdētus naudas podus, kas naktīs nīra augšup, lai kaltētos pie malduguņu liesmas; viņš redzēja jauno taurētāju, kas, nāves draudu nebīdamies, vēstījis savējiem naidnieku tuvošanos, sirmo koklētāju, kas ar savu dziesmu spēku salauzis cīņas kāru sirotāju sparu, varenus virsaišus, kas savu kaŗa draudžu priekšgalā nikni skaldījuši bruņās kalto zobeņbrāļu pulkus, un daudz ko citu, ko mūsu dienās vairs nevar pat lāgā iedomāties.

Bet Kaspars to visu uzklausīja ticīgā bījībā un, vectēva acīm snaudienā aizlīpot, nolīda savā paslēptuvē, lai visu uz sienas vai klētsdurvīm redzēto pats sevī pārdzīvotu. Un ja vien tādās reizēs kāds slepus novērotu viņu, tas redzētu Kasparu atdarinām nevien Tālavas taurētāju, vai Beverīnas vaidelaiti, bet arī vareno spēka vīru — Lāčplēsi un pašu Pērkoņtēvu, kas drupās skalda Joda pazemes pili.

Un tā vairs nebija rotaļāšanās; ja vien zēna augums būtu prāvāks un pašdarinātā vāle viņa rokās smagāka, — viņš droši varētu stāties pretī jebkuŗam seno laiku cīnītājam, jo drosmi viņa krūtīs Dievs bija ielicis reizē ar dzīvību, un asinīs tam dega senču varonības kvēle.

Grāmatas un mācīšanās Kasparam nepatika. Gan reizi tēvs aizveda viņu uz pagastskolu, bet tajā pašā vakarā dēls pārnāca mājās un ne par ko vairs nebij pierunājams iet atpakaļ. Pat tēva gaŗā ādas siksna še nelīdzēja.

„Man skolā nepatīk," zēns pēc pēriena, asaras rīdams pateica: „Še ir labāk." Un tā arī palika un tā Kaspars auga; visvarenā daba tam šķita mātes vietā, un sirmais Grodu tēvs bija viņa audzinātājs. Bet ja daba ir mūžīga, tad cilvēka dzīves laiks ir tikai niecīga šīs mūžības daļa; un ja Kaspars gadu no gada pieņēmās spēkā un augumā, tad vectēvs savukārt kļuva arvien nevarīgāks un salīkušāks, līdz beidzot viņa stāsti apklusa kā pēkšņi izsīcis strauts.

II

Tas notika klusi un mierīgi; tas bija vējainā rudens novakarā.

Māte šņukstēdama apsēdās istabas kaktā, tēvs ūsas braucīdams lēni staigā pa baltām smiltīm nokaisīto klonu, bet Kaspars sēž vectēva gultas kājgalī un plati plestām acīm neatlaidīgi raugas sastingušā gulētāja dzeltēnpelēkajā sejā it kā neticētu nāves varai un gaidītu paveŗamies šos sirmām skropstām apaugušos plakstus, šīs rievu aptīklotās zilganbālās lūpas, lai atkal atšalktu tālu nākusē vēsma un uz nomelnējušās sienas parādītos seno laiku dievi un varoņi, viņu darbi un cīņas.

Bet velti Kaspars gaida. Vectēva lūpas vairs neveŗas, neskan viņa rāmā balss, un asaraino acu spožums ir apdzisis tāpat kā uguns ļaužu pamesta nama pavārdā. Tikai ārā gaŗ ēkas pakšiem skriedams aurē rudens vēju brāzmas un vaimanā un raud un kautko sauc un stāsta, bet kas gan lai saprot šo valodu, kas cilvēkmēlei rada tikai atsevišķos balsienos un skaņās. Kaspars gan šķiet saprotam to, — viņš lāgiem saraujas un sevī nodrebinājas, un liekas ka viņa acis skatītu nejaukus briesmoņus, kas nav veicami ne smagai kaŗa vālei, ne arī vīra drosmes cilātam zobenam.

— — — — — — — — — — —

Ceturtā dienā ir vectēva bēres un pašmāju sirmis viegli vizina balto dēļu zārku uz tuvējo kapsētu. Bet Sirmis ir darba zirgs, kas radis naski soļot ar smagāko vezumu, un tālab bērinieki tikko spēj sekot; izskatās tā, it kā tie visi steigtos, lai sirmo aizgājēju ātrāk dabūtu pazemē. Citi gan to neievēro, bet Kasparam gan tas gauži nepatīk. Viņš atstāj pavadītāju pulciņu, pasteidzas ratiem gaŗām un stingru roku saņem zirgu aiz pavadas. Gan zēnam tikai divpadsmit gadu, bet Sirmis ir spēcīgs zirgs, tak sēru ratu riteņi sāk griezties gausāk un skumjās domās iegrimušais Grodu saimnieks brīnēdamies paceļ galvu. Bet sacīt gan viņš nesaka ne vārda.

Pie kapsētas vārtiem jau gaida ciema mācītājs un citi bēŗu viesi, kas šurpu braukuši no attālākām mājām. Spēcīgi puiši kā paiju ceļ laukā no ratiem balto dēļu zārku, ņem to uz pleciem, un, kapsētas zvanam skanot, Kaspara vectēvs un draugs ieiet apsūnojošos akmens vārtos, caur kuŗiem iziešana ir tikai dzīvajiem.

Kā iegarenā priežu koka māja iegrimuse zemē, un pavadītāju skumjās dziesmas atbalss izgaisuse priedienā, kāpj mācītājs uz kapa malās sakrustotiem dēļiem un labsirdīgā balsī runā par dzīves krustu un ticības vaiņagu, par zemes ciešanām un debesu priekiem, par laicīgo iznīcību un mūžīgo dzīvošanu. Pavadītāji šņukst un slauka asaras, bet Kaspara acis ir sausas, — tās tikai degtin deg un raugās lejūp kapa bedrē, un viņa skats šķiet urbjamies caur zārka vāku, lai vēl reiz ieraudzītu savu veco draugu, kas prata runāt un stāstīt daudz jaukāk par ciema mācītāju.

Tad līdzi svētīšanas vārdiem dunēdamas zārkam uzkrīt smilšu saujas, — trīs. . . sešas. . . deviņas. . . tad vēl un vēl. . . vīri ķeŗas pie lāpstām, Kaspara skatam pazūd zārka vāks, bedre pildās, un acīm redzot uzaug jauna kapa kopa ar baltu krustu galvgalī. Tad atkal skumja dziesma, un svaigās smiltis klāj pavadītāju nestās mētras, vaiņagi un vēlīnās puķes, starp kuŗām ieslīgst arī Kaspara lauztais meža rožu zars. Pats viņš paliek nekustīgi stāvam kapa kājgalā, rokas

tam sažņaugušas viena otru, skats aizklīdis kautkur pāri kapsētas žogam, un ausis nedzird bērinieku klusās valodas, ne viņu apsīkšanu, ne arī tēva mudinājumu, ka laiks uz mājām braukt.

Tad māte paņem dēlu pie rokas, — viņš neapzinīgi ļaujas tai vesties, — un sirmis žiglos rikšos aizvizina saļukušo Grodu saimi mājās.

Tai naktī Kasparam ir smags un nemierīgs miegs. Viņš mētājas savās cisās kā drudža murgu mocīts, bet māte to nedzird, — viņa ir nogurusi kā arvienu un arī tēva miegs ir veselīgs un ciets. Bet kad otrā rītā jau agri dēls pazūd no mājas un, pusdienu laikam pienākot, nekur nav saaurējams — māte kļūst nemierīga.

„Klau, vecais! — ar to puiku nav vairs labi jau šorīt viņš man rādījās tāds jocīgs, bet nu viņš pazudis pavisam. Ne vairs sasaukt, ne sameklēt."

Tēvs iziet pagalmā un visās četrās debess pusēs skaļi aizsauc dēla vārdu, bet atbildes nav. Tad viņš apsēstas uz palieveņa un tā kā gaida, kā prāto, līdz pēkšņi tam iešaujas galvā savāda doma.

Viņš steigšus jūdz Sirmi vieglajos ratos un, sievai nebildis ne vārda, aizlaiž pa olnīcu.

Kā tad! — Kaspars sēž smiltīs pie vectēva kapa un raugās kaut kur projām pār kapsētas žogu.

„Ko tu te dari?" tēvs cieši noprasa.

„Dēls, liekas, nedzird.

„Tūliņ nāc mājās!"

Kaspars pat nepakust.

Nu tēvs vairs nerunā, bet pieceļ dēlu kājās un ved laukā no kapsētas. Kaspars gan nepretojas, bet tā vien šķiet, ka tās nav viņa kājas, kas nes to projām no vectēva kapa.

Viņš klausījās vectēva gausajā valodā.

Ceļu līdz mājām tie nobrauc klusēdami, tikai olnīcas galā Grodu saimnieks piekodina dēlam:

„Tā kā lai tas vairs neatkārtotos."

Kaspars klusēdams ieskatās tēvam acīs; šis skats ir žēlabu un pārmetumu pilns, bet reizē arī tik dīvaini maigs, ka Grodam gribētos nomest grožus un apkampt un nomutēt dēlu; bet prāts tam saka, ka tā nebūs labi: Kasparam jāsajūt tēva griba, citādi, — diezkas vēl ar viņu var notikt.

Gan nākošajā rītā Kaspars atkal aiziet no mājām, tak pusdienās viņš ir klāt pēc pirmā aicinājuma.

„Lūk!" Grodu saimnieks nodomā pie sevis. „Es tomēr darīju pareizi."

Bet tikko azaids galā, viņš novēro, ka dēls jau atkal manās projām. Ziņkāres dzīts viņš noraugas pa logu uz kurieni Kaspars aiziet, un slepus nolemj sevī, ka vēl ir kaut kas jādara, lai zēnu saņemtu rokās kā nākās.

Tā arī notiek.

Kad vakarā māte iznāk sētasvidū un, rokas sānos iespieduse, gatavojas saukt dēlu vakariņās, Grodu saimnieks paceļ savu plato roku:

„Lai paliek! — es iešu pats."

Viņš iet un meklē un atrod dēlu sēžam aiz ganībām krūmiem apaugušā piekalnītē. Grods ir pagalam apmulsis; ne jau tālab, ka Kaspars te sēž, bet — zēna priekšā uzmesta svaiga kapa kopa ar pašdarinātu, meža rozēm apvītu krustu galā, un tas ir tik nejauks pārsteigums, ka spēcīgajam kurzemniekam ilgi jāmeklē divi tik vienkārši vārdi kā šie:

„Kas tas!?"

Kaspars neatbild. Viņš, liekas nav dzirdējis ne tēva atnākšanu, ne arī viņa izbrīnas pilno izsaucienu.

Tad Grodu saimnieku pārņem niknums. Viņš izrauj meža rozēm apvīto krustu, aizmet to projām pa roku galam un grasās samīdīt un izārdīt rūpīgi veidoto kapu kopu. Bet to viņš vairs nepagūst. Bāls un plati ieplēstām acīm viņa priekšā nostājas dēls un gandrīz kliegšus kliedz:

„Tēt!.. Tēt!..

Un nevien Kaspara balss, bet kliedz arī viņa skats, pārvērstie vaibsti, dūrēs sažņaugtās rokas un viss viņa drebošais stāvs. Šis kliedziens atbalsojas nevien tālā pamalē, bet arī tēva sirds visdziļākos kaktos, un nav vairs Grodu saimniekam spēka darīt kaut ko citu, kā vien atkāpties un atmest ar roku, jo šoreiz prāts tam saka, ka reizē ar dēla celto kapa kopu viņš var saārdīt arī kaut ko tādu, kas nebūs vairs salabojams nekad.

Kaspars jau sameklējis aizmesto krustu, rūpīgi iesprauž to atpak agrākajā vietā un rūpīgi nolīdzina kapa kopas virsmu.

Un tad tas rāmu balsi saka vēl viņa mutē nedzirdētus vārdus:

„Nedusmojies, tēt! — Iesim vakariņās."

Jā, — Kaspars ir savāds zēns un tur nekā nevar darīt, — visi tak nevar būt vienādi!

III

Tā Grodu vectēva piemiņu nu glabā divas kapu kopas, — viena kapsētā, otra piekalnītē aiz ganībām, bet Kaspars kā par brīnumu nav vairs saucams ne meklējams; gan viņš tāpat kā agrāk aiziet ij šurp, ij turp un pasēž savas stundas, bet tikko māte sāk skandināt ēdiena traukus, tā arī dēls ir klāt, lai reizē ar tēvu sēstos pie galda. Un tas vēl nav viss, — dēls arvien biežāk meklē tēva tuvumu, it kā lūkodams izpirkt kādu grūti aizmirstamu pārestību, un šī meklēšana, šī pieķeršanās ir sirsnīga un patiesa; kaut arī Kaspars ik dienas apmeklē paša darināto kapu, tak

Grodu saimnieks dienu dienā redz un jūt, ka nu arī viņam ir dēls.

Gan tēvs kā allaž kaujās savos darbos un brīva laika tam pavisam maz, bet nu jau arī Kaspars mēdz aizstaigāt līdz pļavai, vai laukam — kur nu kuŗo reizi tēvu aizvedušas viņa darba gaitas — un skatās un vēro un klusēdams staigā līdzi Sirmja vilktājam arklam, vai ecēšām, vai arī brien pa tikko pļautu siena vālu un klausās izkapts šņakstēšanā, kas tēva spēcīgo roku vadīta met slaidus un platus lokus.

„Tev jau ar' laiks būtu pamēģināt," tēvs sviedrus noslaucīdams saka.

„Labi, tēt!"

Un Kaspars ņem rokā izkapti, vēž to pēc tēva parauga, un skat' — zāle krīt no stiebriem un gulstas vālos, kā jau tas pļaujot mēdz būt. Lai gan šie vāli nav tik kupli kā tēva gāztie, un arī izkapts vēziens nav tik līdzens un slaids, tak pirmājai reizei arī tas ir labs, un Grodu saimnieka vaigs plešās platā smaidā.

„Būs dienās krietns vietnieks," viņš sevī nopriecājās.

Tā tuvodamies tēvam, Kaspars gūst sev arī otru draugu — darbu, un tam viņš pieķeŗas tāpat kā savam radītājam. Drīz vien viņš iemanās valdīt arī arkla balstus un taisnas vagas dzīt, jo spēka viņa augumam un gadiem ir diezgan bagātīgi. Un ir ko redzēt, ar kādu lepnumu un mieru viņš staigā pa lauku ar sētuvi un cik vienmērīgi birst graudi no viņa rokas zemē, itkā šis trīspadsmit gadus vecais zēns apzinātos vareno dzīvības spēku, kas šajos graudos slēpies, lai uzviļņotu kuplā vārpu jūrā ar simtkārtīgi smagu birumu.

IV

Un tomēr, — tā vien liekas, ka Kaspara dzimšanas stundā pār viņu mirdzējis visļaunāko zvaigžņu vaiņags, un viņa likteņa ceļi šķita ierakstīti nelaimju grāmatā.

Tikai nepilnus divus gadus viņš pagūst strādāt blakus tēvam, kad sākas pasaules kaŗš. Grodu saimnieku aizsauc pirmajā mobilizācijā, un Kaspars pavada viņu ar tādām pašām jūtām kā pavadījis vectēvu kapsētas mierā. Gan raudāt viņš neraud arī šoreiz — to viņš nav darījis jau gadus septiņus — tak sirds tam ir tik grūta un vārdu tik maz, ka krūtis taisās plīst vai pušu. Ir tā it kā viņš nupat uzcēlis otru kapa kopu, tikai ne vairs piekalnītē aiz ganībām, bet savā sirdī, un nu tas tur smacē un spiež.

Tā atkal Kasparam ir dažas murgu pilnas naktis un pāris dienas viņš atkal ilgi pazūd no mājām. Bet šoreiz viņu vairs nemeklē neviens, jo salauzta ir arī māte un arī viņai mīļš šķiet vientulības miers.

Bet kad šīs pāris dienas aizgājušas, un māte, gan bieži pūsdama un elsodama, sāk atkal tekāt saimniecības gaitās, — Kaspars klusēdams jūdz Sirmi ratos, it kā ikdienas to jau būtu darījis, un brauc uz lauku, lai ar skubu un niknumu mestos darbā, jo nu tak viņš palicis tēva vietā.

No mazas gaismiņas līdz dziļai krēslai darbā plēsdamies, māte ar dēlu pārlaiž savas dienas. Bet šīs rudens dienas nav visai gaŗas, pie tam vēl tās arvienu saŗaucas, un reizē saplok arī darbu kudze, bet naktis kļūst arvien gaŗākas un mocošākas: kur gan ņemt miegu, lai izgulētu tās kā nākās.

Bet nelaimju grāmatai nav viena lapa vien.

Pirms Ziemas svētkiem, sniegputeņa auru pavadīts Grodu mājās atkuļas pastnieks un priecīgu svētku vēlējumu vietā atnes Grodu saimnieka nāves vēsti. Viņš kritis Galicijas purvos tanī pašā dienā, kad par varonību tam piešķirts Juŗa krusts.

Māte sabrūk, vaimanā un raud, bet Kasparam asaru nav un arī jaunu kapu kopu celt viņš nevar, jo zeme ir sasalusi un sirdi tam jau smacē un spiež kopš tēva aizbraukšanas. Un viss, ko viņš var darīt ir — augas dienas staigāt piesnigušajos laukos un mežos un viņa mīto pēdu pilna ir visa apkārtne.

V

Tad paveŗas nākošā lapa.

Reizē ar tuvojošos lielgabalu dunoņu pa Kurzemes ceļiem sāk tecēt bēgļu straumes, un arī Grodu saimniece saņem pavēli, — izvākties un bēgt, bet ēkas nodedzināt, lai ienaidniekam paliktu tikai gruveži un pelni.

„Mēs nebēgsim!" Kaspars cieši nosaka.

„Vai dieniņ, dēls ! — mēs nedrīkstam še palikt: mūs apšaus, bet mājas nodedzinās tā kā tā. Un ja to neizdarīs krievi, tad darīs vācieši. Vai gan maz dzirdēts, kā tie rīkojušies."

„Mēs tomēr paliksim !" Kaspars sašņaudz dūres, un vaigs tam metas ciets un bāls.

Māte saķeŗ galvu un vaimanādama skraida pa istabu.

„Vai, die', vai ! — tad jau labāk tūliņ lecu akā. Klau ! — dzirdi, kā dun lielgabali... tā sagŗaus arī mūs !.. Vai, dieniņ ! Vai, dieniņ !"

Kaspars klusē un klausās kā loga rūtis iedrebas.

„Tā tad, — tu gribi bēgt?" viņš pēdīgi vaicā.

„Kā tad, dēls, kā tad, — ko gan citu mēs lai darām: mums še nav neviena aizstāvja."

„Labi. Tad sataisies, — es jūgšu Sirmi lielajos ratos."

Pēc pāris stundām pa olnīcu aizslīd tāds kā Jurģu gājiens. Pa priekšu soļo labi pabaŗotais Sirmis un naski velk smagi piekŗautos ratus, jo Grodos pārāk daudz ir labumu un lietu, ko māte nav spējusi atstāt. Vezuma virsū sēdēdama viņa miklām acīm vēro ratiem piesieto gotiņu pāri, kas vienaldzīgi iet līdzi, it kā šai iešanai nebūtu ne mazākā sakara ar pasaules kaŗu un bēgšanu no iemīļotās vietas, bet vajadzētu tikai pārvākties uz citām ganībām. Vecais Krancis gan šķiet gudrāks: viņš ne par ko nav piedabūjams tecēt līdz un nu tas gaudo pamestās mājas priekšā kā saukdams aizbraucējus griezties atpakaļ.

„Nabaga Krancis !" māte slauka asaras.

„Gan aprims !" Kaspars mierīgi atsaka un, ratiem blakus soļodams, pavēdina roku nelaimīgajam palicējam.

Uz lielceļa tiem pievienojas citu bēgļu rati un, ik krustcelēm gaŗām braucot, to virkne kļūst arvienu gaŗāka un trokšņaināka. Zviedz tramīgie kumeļi, mauj izslāpušās govis, blej nogurušās aitas, kviec ratos pārāk cieši iesprostotie sivēni; tikai paši braucēji drūmi klusē un bieži atskatās pār plecu atpakaļ, kur palikušas viņu mājas. Vietvietām debesīs kāpj ugunsgrēku dūmi, bet cauri ratu rībonai un lopu brēcieniem var dzirdēt lielgabalu baigās balsis, kā barga negaisa draudus, kas mācas virsū Kurzemei un viņas ļaudīm.

Šoseja jau bēgļu pilna. Še viņu karavānas virzās divās rindās, un, nesagaidīdami vietas, kur ie-

spraukties, no lielceļa plūstošie pajūgi izveido trešo, tā piepildīdami šoseju no grāvja līdz grāvim. Šī platā, skumjā straume lēni plūst vienā virzienā, — uz austrumiem, uz Vidzemes pusi, un jā arī kāds apdomātos un gribētu griezties atpakaļ uz dzimto sētu, — tas to vairs nevarētu.

Te Kaspars kāpj uz vezuma un nodod mātei grožus.

„Tā, māt, — tālāk brauc pati."

„Un tu?" — māte iepleš asaru pilnās acis.

„Es iešu atpakaļ, — mājas tak nevar pamest bez cilvēka. Tu nepazudīsi, bet mājas gan var pazust un tālab — es sargāšu tās. Un tikko kaŗš ir pāri — brauc atpakaļ." Un, nomutējis mātes mitro vaigu, viņš nošļūc no vezuma, pārlec šosejas grāvim un pamāj roku. „Ardievu, māt!"

Tas viss notiek vienā minūtē, bet sešdesmit sekundes ir pārāk īss laika sprīdis, lai dzirdētu, redzētu, saprastu un tad vēl gūtu spēkus panest tik daudz...

Kad tumšā migla acīm nozudusi un smagā trieciena apmulsinātais prāts sāk skaidroties, māte paceļ galvu un izmisusi vēro, ka dēla vairs nav, un trokšņainās straumes plūdums jau aiznesis ratus krietnu versti tālāk.

Gan viņa grib apturēt Sirmi, griezt ratus apkārt un braukt atpakaļ, bet apgriezienam nav vietas un bezgalīgā straume neatturami dzen to uz priekšu. Un tā tas ir uz visām šosejām un ceļiem, kas iet uz rītiem, uz Daugavas pusi.

VI

Cik laimīgs ir Krancis, ieraugot Kasparu olnīcas galā! Skaļi riedams un luncinādamies viņš jož nācējam pretī, laiza viņa rokas, ceļas stāvus un kā vien prazdams rāda savu prieku. Tak Kasparam nav vaļas spēlēties ar suni; viņš gan noglāsta krietno lopiņu, bet tad tūliņ pavēl tam rimties un tecēt sev blakus.

Jā, — Kaspars nu ir saimnieks šajās mājās un viņam rūpju par diviem. Ir jau krēsla, un viņš iet kūtī raudzīt, vai telēnam sile nav sausa, vai kāds sivēns nav noklīdis, vai arī vistu būdā ielavījies kāds plēsoņa. Tad viņš kārtīgi aizdara visas durvis, pavēro dunošo debesmalu, kas vietām sārtojas ugunsgrēku blāzmā, un iet uz istabu, lai dotos pie miera, jo rītā nav svētdiena.

Ko nu vairs runāt par svētdienām, — nu viņam tādu nebūs nemaz; nu viņš ir saimnieks un saimniece reizē un Kaspars tak arī viņš ir. Vectēva kapam jāsalauž meža rozes... Ak, tā! — Krancim gan jāpamet maizes gabals. Jā visi cilvēki būtu tik uzticīgi savai mājai, kā šis pinkainais četrkājis, tad gan laikam tāda kaŗa nemaz nebūtu!

— — — — — — — —

Bet visi ļaudis nav vienādi, bet tādu savādnieku kā Kaspars ir pavisam maz. Un tālab, lūk, blāzmo un dun rietumu pamale un kaŗa negaiss nāk arvienu tuvāk un tuvāk.

Un tad beidzot tas ir klāt.

Grodu mājas gan to sajūt tikai negantā debesu gaudošanā un zemes drebēšanā, kas uzbrāžas tik ātri kā viesulis un tikpat pēkšņi apklust. Neredz ne lielgabalu, ne kaŗa ratu, ne pašu cīnītāju. Tikai viena nomaldījusies granāta, ar dārdošu grāvienu, blakus vārtiem izrauj dziļu bedri, apgāž žogu un izbirdina istabas lielā loga rūtis.

Kaspars šai brīdī strādā aiz mājas uz lauka un, pamanījis gaisā uzlidojam zemes jūkli, skrej raudzīt, kas noticis. Krancis nedroši lien tam pretī, — kā noreibis, kā sakaunējies — it kā apgāztais žogs un citi postījumi būtu viņa vaina.

„Pagāni!" Kaspars sirdīgi noŗūc, apskatījis granātas sprādziena vietu. „Te jau vai divu dienu darbs."

Un, lai acu priekšā nestāvētu ienaidnieka postījuma liecība, jau nākošajā rītā viņš sāk darboties. Sameklējis rīkus un mietus, viņš posmu pa posmam ceļ augšā nogāzto žogu, atbalsta to mietiem un nostiprina no jauna.

Cītīgi strādādams viņš nepamana, ka vecais Krancis kļuvis nemierīgs, ošņā gaisu un lāgiem ierūcas. Beidzot suns sāk skaļi riet un metas uz mājas pusi.

Tad Kaspars atskatās un ierauga pagalma vidū zilpelēkās drānās ģērbtu vīru, — pasīku augumā, dzelzs ķiveri galvā un šauteni plecos; rokā tam apsvīkota papīra lapa, ko pētīdams viņš grozās visapkārt un vēro te debesis, te apvidu, te atkal pēta savu lapu, bet Krancis lēkā ap viņu un nikni rej.

„Šurp, Kranci!" Kaspars uzsauc sunim.

Tas paklausīgi nogulstas pie sava jaunā saimnieka kājām un baltām acīm uzmana svešinieka kus-

Bedre pildījās diezgan ātri.

tības, bet zēns mierīgā garā turpina savu darbu un neliekas ne zinis par to, kas notiek tam aiz muguras.

Svešajam tas, laikam, nepatīk vis. Viņš nāk klāt un kaut ko saka, bet Kaspars neliekas dzirdot. Un kaut arī dzirdējis, viņš tomēr nesaprastu, jo svešais runājis vācu mēlē un Kaspars to nemāk. Un, beidzot, — jā arī mācētu, viņš tomēr nerunātu, jo nu viņš skaidri zina, ka svešais ir ienaidnieka karavīrs.

Tad vācietis saniknojas un ar vienu kājas spērienu apgāž žoga posmu, ko zēns patlaban uzcēlis. Tai pašā mirklī Krancis lēcas augšā un metas ienaidnieka karavīram krūtīs, — tas atkāpjas, rauj šauteni no pleca un met laidni pie vaiga, tēmēdas sunim. Bet pirms viņš pagūst izšaut, tā brunu ķiveri ķer varens mieta belziens, ko visiem spēkiem devis pagalam saniknotais Kaspars.

Šautene izslīd vācietim no rokas un pats viņš grīļodamies saļimst pie zemes kā pēkšņa sirds vājuma mākts. Krancis aposta uzveikto ienaidnieku, bet Kaspars padzen suni nost. Tad viņš pievāc šauteni, atpogā somas, kas gulošajam pie jostas un, ieraudzījis tajās patronas, sabāž tās savās kabatās.

Pirmo reizi mūžā Kapara rokās ir šautene, — pie tam vēl īsta kara šautene ! Viņš vērīgi aplūko to un gudro, — kā gan tā pielādējama. Te nejaušs rokas spiediens paver aizslēgu, un zālē izlēc patrona ar neizšautu lodi, bet citas vēl redzamas magazīnā. Tad viņš ieliek izmesto patronu atpakaļ, aizver aizslēgu un, iespiedis laidni plecā, meklē lodei mērķi. Pēc mirkļa noskan spalgs šāviens un tuvu blakus lielajam akmenim olnīcas galā noput smiltis.

Kaspars ir apmierināts. Ja tā, tad nākošā lode vairs garām neaizskries. Viņš izmet izšauto čaulīti un pielādē šauteni no jauna, — nu jau tas iet ātrāk. Bet tikko viņš atkal pacēlis stobru, Krancis sāk aizdomīgi rūkt.

Nu ja ! — sitiena apdullinātais vācietis atžirdzis, un šāviena troksnis to atmodinājis: viņš piecēlies sēdus un klusi lādēdamies tausta savas iztukšotās patronsomas. Tad viņš pieraušas kājās un kaut ko sacīdams rāda uz šauteni un sevi.

„Nē !" Kaspars papurina galvu. „Šauteni paturēšu es; tu nem šo lāpstu ... lūk ... šo ..." un viņš piesper ar kāju vācietim tuvāk svaigām zemēm aplipušo rīku.

Vācietis rausta plecus un vilcinājas, bet Kaspars piecērt kāju zemei un bargi uzkliedz:

„Nem ! Citādi ..."

Un šautenes stobrs ceļas pret ienaidnieka krūtīm.

Tas līdz. Dusmās pietvīkušais vācietis pieliecas un paceļ lāpstu, bet Kaspars rāda tam granātas izrauto bedri un pavēloši nosaka:

„Aizber un nolīdzini !"

Kad vācietis izliekas nesaprotam, Kaspars parāda tam ar roku, kas jādara un tā Grodu mājas pieredz dīvainas lietas: ienaidnieka kareivis, sviedriem plūstot, met zemes pašu granātas izšautā bedrē, bet tikko piecpadsmit gadus vecais saimnieks turpat blakus vingrinājas šaušanā ar sava gūstekņa šauteni un lodēm. Un tagad ik pēc šāviena pār lielo akmeni olnīcas galā paceļas sīks mākonītis izgaist lēnajā vējā.

Vācu karavīrs to redz, un tālab bedre pildās diezgan ātri.

Kad tā aizvērusies pavisam un zeme tajā vietā nomīdīta un nolīdzināta kā nākas, cauri slapjā vācieša delnās sametušās tulznas, un vēl jo lielākas un sāpīgākas čūlā viņa dusmu pārpildītajās krūtīs. Bet Kasparam par to maza bēda. Viņš aplūko, vai darbs kārtīgi padarīts un tad pavēl atbruņotajam karavīram vākties projām.

Uzvarētais ienaidnieks to saprot tūliņ, bet viņa aiziešana ir tramīga un baiļu pilna. Vai ik pēc pāra soļiem viņš atskatās pār plecu, lai pārliecinātos, vai viņa paša šautenes stobrs neglūn tam pakaļ.

Bet Kasparam tas nenāk ne prātā; viņš pat neskatās uz to pusi, — viņš turpina labot savu žogu.

VII

Jā, — Kaspars ir savādnieks caur un cauri. Nu viņam vajadzētu bēgt projām un slēpties, bet viņš nedara to; viņš staigā savās gaitās un darbos, it kā nekas nebūtu noticis.

Viņš, droši vien, domā, ka šodien karš vēl ir tāds pat kā mirušā vectēva stāstos, kur stājas vīrs pret vīru un uzvaru izšķir atsevišķa cīnītāja drosme un spēks. Viņš arī nesaprot, ka iedauzītā bruņu ķivere un atņemtā šautene prasa atriebību; un kur nu vēl bedres aizbēršana, — šo apvainojumu tak nepiedos ne draugs, — kur nu vēl ienaidnieks !

Bet Kaspars par visu to neliekas ne zinis. Varbūt viņš cer, ka vācietis vairs nenāks Grodu mājās, domādams savu apvainotāju aizbēgušu. Var jau būt, — tā vecu cīnītāju gudrība, — arvienu darīt citādi kā pretinieks domā un sagaida darām. Kaspars jau nu gan nav nekāds cīnītājs, bet drosmes viņam netrūkst, un arī drosuļi rīkojas tā, kā parastie cilvēki nekad nedarītu.

Un tā nu Kaspars darbojas savos Grodos kā jau mūžīgā darba dienā. Gan šautene tam allaž ir pie rokas, bet baiļu viņa sirdī nav ne druskas arī nē. Pat tajā brīdī, kad viņa vērīgā acs pamana pa ceļu nākam zilpelēku stāvu pulciņu, — viņš neapmulst ne mirkli, bet tūdal zina, kas darāms.

Viņš iesauc Kranci istabā un iesloga pagrabā zem grīdas, bet lūkam virsū uzmet cisu maisu. Tad viņš aizslēdz durvis un uzkāpj jumtā, pār kuru liecas vecā bērza zars, pa šo zaru viņš aizlien līdz stumbram un rāpjas augšā kuplajā lapotnē, kur, ērtā zaru staklē ierīkojies, aprauga savu šauteni un izskaita patronas.

Lejā jau dzirdamas nācēju balsis, tur ir vīru divpadsmit un tālab tie jūtas itin droši. Ienākuši pagalmā, tie sadalās un izklīst: trīs ieiet laidarā, trīs citi dodas uz klēti, divi — katrs no savas puses — dodas apkārt mājai, bet pārējie apstājas pie durvīm. Atraduši tās aizslēgtas, vācu karavīri soli atkāpjas un paceļ šauteņu laidņus, lai reizē dotu smagu triecienu.

Te noskan šāviens, viens no iebrucējiem saļimst un viņa šautene klaudzēdama nokrīt uz palievena grīdas. Pārējie nozūd aiz pakšiem un uz brīdi pagalmā nav redzams vairs neviens. Tad laidara durvīs parādās šautenes stobrs, tai seko bruņu kivere un lēcienam salīcis stāvs, bet tūdal atkal noklaudz šāviens, un karavīrs iekrīt ar seju smiltīs un pāris reizes apvēlies norimst.

Bet nu arī ir pamanīta šāvēja slēptuve. Viņpus mājas ieskanās griezīgs svilpiens un neredzamu skrējēju soļi aizdimd tajā virzienā.

Minūtes piecas viss ir klusu, tikai dārzā kladzina

izbiedētās vistas. Un tad it pēkšņi no divām pusēm gandrīz reizē nosprēgā šauteņu zalve un lodes spindzēdamas kapā bērza lapas, kas lēni līgodamās lido lejup pagalma zālē un uz jumta dakstiņiem. Tad atkal zalve, un tūliņ arī trešā... atkal lejup lido lapas un krīt atšautie zari, bet Kaspars nekrīt vis, — viņš paliek savā vietā, gan saļimis, tak vecā bērza stumbram neatraujams, jo abus tos apjozusi viena josta, — tēva garā ādas josta, kas vienīgā kādreiz raudinājusi Kasparu.

Tad vāci nāk ārā no paslēptuvēm, uzlauž istabas durvis un sabrūk istabā, lai apskatītos, vai nav kas atrodams, ko grēks ir pamest neapdzīvotās mājās. Rakņājoties atvilktnēs un skapjos, tie pēkšņi izdzird savādi raudošas balsis, kas nāk no pazemes, — šīs balsis ir tik šausminošas, ka vīri nobālē un sajūt šermuļus pār kauliem skrienam, un viens pēc otra virzās tie uz durvju pusi, līdz istaba ir tukša. Un tā tie aiziet nepaņēmuši nekā. Jā, — karavīri ir māņticīgi.

Tad pagalmā viss atkal paliek klusu, jo Kranča gaudošana še nav sadzirdama, bet vistu bars ir rimis kladzināt.

Tikai rudens vēsma lēni staigā vecā bērza zaros: tie šalc un stāsta sirmus stāstus par dieviem un varoņiem, kas kādreiz veikuši lielus darbus un grūtus cīniņus. Un tā šis bērzs vēl ilgi šalks un stāstīs, jo viņa mūžs ir ilgāks kā cilvēka dzīves laiks.

Vilis Veldre.

Balta skola ceļmalā pie meža

Pastāsts.

Es gāju pa svešu pusi. Tas bija pērnvasar. Un tad man gadījās iet cauri mežam, kas bija liels egļu mežs. Un kad es jau biju izgājis no meža klajumā, tad es ieraudzīju baltu mūra namu. Tas bija skaists nams, visapkārt retiem un kupliem bērziem apaudzis.

Tas bija skolas nams.

Pārlēcu grāvi ceļa otrā pusē un apsēdos rudzu druvas paēnā, raisīdams ceļa maizes tīstokli. Jau bija laiks ieturēt launagu, it īpaši vēl, kad es todien biju tikai brokasti ēdis.

Launagu turēdams skatījos pāri ceļam uz balto namu, kur visi logi bija vaļā. Un kādu brīdi klausīdamies trokšņos, kas nāca no nama iekšienes, drīzi nopratu, ka skolā pašlaik strādā galdnieki un mūrnieki, tur kaut ko labodami, taisīdami un pārtaisīdami.

Kad cēlos un jau sāku tālāk iet, pa nama durvīm iznāca pusmūža vīrs, kas pēc izskata nevarēja būt skolotājs, bet gan drīzāk tirgonis mazā, rosīgā un visādām precēm piekrautā veikaliņā vai arī viens no tiem daudzajiem lauku saimniekiem, kas vairāk saimnieko citur, nekā pa māju.

Mums iznāca iet reizē, un es redzēju, ka manam spriganajam ceļa biedram nebūtu nekas pretī ar mani, svešinieku, parunāties.

Arī man likās visai patīkami nepazīstamā pusē tikties ar valodīgu cilvēku.

„Jūs laikam no tālienes?" viņš vaicāja, vairākas reizes no vietas galvu pret mani pagriezdams un paskatīdamies drīz uz kājām, tad uz rokām, kur bija sainītis un alkšņa runga, un beidzot sejā.

„Taisnība," sacīju: „mana māja ir pavisam citā pusē, labu gabalu aiz Talsiem".

„Ak, aiz Talsiem? To pusi gan es nezinu. Mana māja ir tepat, kādus trīs kilometrus aiz muižas, kad neiet apkārt pa lielceļu, bet cauri tur tādiem alkšņiem un tad gar laukmalām..."

„Bet šinī baltajā namā, no kuŗa jūs nupat iznācāt, vai tur kādi remonti pašlaik?.."

„Jā, tur mēs tagad remontējam. Vai tad jūs neko nezinieť? O, tad es jums pastāstīšu no paša gala. Nebūtu labi, ja jūs to visu dabūtu dzirdēt no kāda cita. Labāk es pats jums izteikšu. Redziet, vispirms jau mēs paši dabūjām krietnu remontu, pēc tam tikai..." To sacījis, viņš pārnāca pāri ceļam pie manis. Tālāko ceļu, cik mums iznāca kopā iet, gājām gluži tuvu līdzās. Un mans ceļa biedrs bija redzami uztraukts, kad viņš sacīja:

„Nedomājiet, ka stāstīšu jums kādas briesmu lietas. Lai Dievs pasargā! Pie mums ir gan visādi gājis, tak nekādi briesmoņi neesam vis bijuši. Mūsu nelaime dažus gadus atpakaļ tikai bija tā, ka mēs gribējām darīt labu katrs pēc sava prāta, un tad nu iznāca, ka mēs neviens neko laba nedarījām. To jau jūs ziniet. Vai tad pie mums vien tā bija? —

Citur tikai nebija Pētera Cirtēja, Reiņa Nuģa, jā, jā, Reiņa Nuģa citur nebija, un tāpat nebija tā tur skolas nama, kuŗam nācāt garām.

Un visa tā lieta iesākās ar to, ka Pēteris Cirtējs, pagasta padomes loceklis būdams, pieprasīja, lai pagasts izremontē skolas namu. Jumts esot caurs. bēniņos nākot iekšā lietus un sniegs tikpat kā no klajas debess, pēc tam klasēs un skolotāju istabās no griestu pilēšanas krājoties peļķes uz grīdas. Logu palodzes visas izpuvušas, aizbāztas pakulām un lupatu vīkšķiem, un vējš nākot klasēs tikpat kā stadulās. Skolēnu soli visi veci, Aleksandra laikā taisīti un ar Nikolaja svētību remontēti, čīkstot, ļogoties un bieži pat sagāžoties. Tad skolēni paši ar skolotāju piepalīdzību tos atkal sanaglojot.

Visu to Pēteris Cirtējs pastāstīja pagasta padomei, prasīdams, lai par naudu, kas nozīmēta pagasta nama remontam, izremontē skolas namu, kur tas remonts esot katrā ziņā daudz vairāk nepieciešams.

To, lūk, prasīja Pēteris Cirtējs, viens no kārtīgākajiem saimniekiem pagastā. Vispārības lietās viņš necieta nolaidības tāpat kā sakritušus žogus, caurus jumtus un izgāzušās durvis pats savos Norēnos, kur viss arvien bija kā pienākas. Viņš arī bija vienīgais no visiem astoņpadsmit padomes locekļiem, kas bija iegājis skolā un redzējis, kā tur izskatās. Viņam ikreiz, kad viņš nāca no mājām uz pagastnamu, iznāca skolai garām iet. Visiem citiem būtu vajadzējis iet uz skolu kādus trīs kilometrus turp un trīs kilometrus atpakaļ no lieka, jo citi pagasta padomes locekļi dzīvoja pagasta citās pusēs.

Un tad nu... Vai esiet bijuši kādreiz pagasta padomes sēdē, vienalga, kurā pagastā? Redziet, pagasta padomes sēdes, kaut gan tās ir nopietnas un oficiālas sapulces, parasti norit kā viena pagasta kaimiņu sarunāšanās, dažbrīd gan tādos asākos vārdos. Runāšana jau, kā ziniet, kaulus nelauž.

Un tā nu, kad Pēteris Cirtējs bija savu sakāmo par skolas nama remonta vajadzību izteicis, tad viens otrs tā kā pasmējās, citi nezināja, ko teikt, ko neteikt, kā jau tādās sapulcēs parasts, tikai darbvedis bija uztraucies un iesaucās, ka to naudu, kas nozīmēta pagastnama remontam, nevarot gluži vienkārši atdot skolai. Kā nu tas tad izskatīšoties? Pagastnams esot pagasta sirds. Ja sirdij nedošot, kas tai pienākoties, tad arī citur nekas neiznākšot.

„Sirds ir tikai asiņu dēļ," atcirta Pēteris Cirtējs: „un ja sirds gādās tikai par sevi, tikpat kā nemaz vairs nerūpēdamās par savu asiņu labklājību, tad var notikt, ka asinis sadambējas un izsviež no sirds tos gružus, kas viņām traucē ritēšanu. Jūs saprotiet, skrīvera kungs, ko es domāju: man liekas nevajadzīga jūsu dzīvokla un visa pagastnama pārliekā remontēšana gandrīz vai katru gadu, kad skolā nav izdarīti gandrīz nekādi labojumi jau ilgāk par desmit gadiem."

Kā redziet, Pēteris Cirtējs runāja ne visai apvaldīti. Būtu varējis to pašu pateikt pielaidīgākos vārdos. Tāpēc padomes priekšsēdētājs Reinis Nuģis gāja darbvedim palīgā, teikdams:

„Nu, nu, Cirtēj, nezīmē nu jau tūdaļ velnu uz sienas. Tu zini, ka to naudu, kas nolemta pagastnamam, nevar skolai dot."

„Kāpēc nevar?"

„Ej nu, ko nu runā tikpat kā mazais bērns! Pagājušo reizi, kad tu nebiji klāt, nospriedām, ka tā nauda jādod pagastnamam. Kas nospriests, tas nospriests."

„Tas ir spriests bez galvas."

„Tikai bez tavas galvas, Cirtēj. Bet kas nu viena galva pret septiņpadsmit galvām? Tikpat nekas. Tāpēc liecies mierā un apdomā, vai toreiz, kad mēs gājām skolā, bija labāk? Arī tad jumts vietu vietām bija caurs, ūdens pilēja klasēs, pažobeles laida vēju cauri, soli čīkstēja un bieži lūza. Un vai neesam vīri, ko?"

„Tā nebija mūsu pašu skola, tā nebija pašu latviešu skola. Toreiz mums vajadzēja iet skolā, ko mums deva un atļāva krievu Nikolajs. Tā bija svešas valsts skola, un mēs to jutām katrā stundā un katrā solī. Vai patiešām, Nuģi, tu nesaproti, viņš teica, ka mūsu bērniem vajaga just, ka viņi dzīvo mūsu pašu valstī, un ka viņu skola ir mūsu pašu skola, tik laba, cik labu vien mēs to varam saviem bērniem ierīkot. Atzīsties taču, Nuģi, ka tavās mājās pirts ir labāka, nekā mūsu pagasta skola, kaut gan taisni skolai taču vajadzētu būt labākai par visu, kas mums pagastā ir. Nedomā, ka tavi bērni jau pieauguši, un lai skrīvera kungs arī nedomā, ka viņam nav neviena bērna. Mums te nav jādomā katram par sevi, bet gan par visiem, kas dzīvo mūsu pagastā. Vairāk es neko neteikšu. Ja pagasta padome nolems, ka skola nav jāremontē, sveiki, tad jūs mani savā barā vairs neredzēsiet. Es negribu te sēdēt un spriedelēt, kad redzu, ka mēs nedaram, kas mums jādara. Tad nu lemjiet, es gribu zināt, vai man vēl te jāpaliek, vai es varu iet uz mājām. Es nedomāju, ka mēs te sēdam tikai to pāris latu dēļ, cik mēs katrs par šo sēdi sanemam. Lūdzu, Nuģi, liec to lietu izlemt!"

„Nuģis", viņš teica.

Nu, kā domājiet, vai tādai Pētera Cirtēja valodai varēja būt panākumi? Jums jāsaprot, ka tie citi septiņpadsmit jau bija lēmuši, un kā nu tas būtu izskatījies, ja viņi tagad lemtu citādi? Nē, to viņi nevarēja darīt. Viņi taču bija vīri, kam bija pašiem savas domas.

Pēteris Cirtējs aizgāja uz mājām, un pēc tam pagasta padomes sēdēs viņš vairs nebija redzams. Tikai līdz skolai viņš, kā dzirdējām, atnāca šad un tad, pats par savu naudu likdams izlabot skolas jumtu, palodzes un dāvinādams skolai kādu pusduci jaunu solu. No tādas viņa rīcības nopratām, ka viņš nebija runājis tikai runāšanas pēc. Viņš savus vārdus bija domājis nopietni. To drīzi vien atzina dažs labs, kam bija galva uz pleciem un acis pierē, un arī viens otrs pagasta padomes loceklis.

Taisni tad nāca viss tas, ko piedzīvojām un jutām 1934. gada 15. maijā. Dažus mēnešus vēlāk no iekšlietu ministra nāca rīkojums, ka Pēteris Cirtējs iecelts pagasta padomē. Kad viņš ieradās padomes sēdē, padome viņu ievēlēja pagasta valdes vīros. Taču par skolu viņš neko vairs nerunāja. Varbūt viņš gaidīja īsto brīdi?

Pēc tam nāca 1935. gada 28. janvāris un draudzīgais aicinājums. Nākamajā padomes sēdē Cirtējs piecēlās un teica:

„Man būtu jāsaka viss tas pats, ko es jau teicu tanī padomes sēdē, no kuras aizgāju nepilnus divus gadus atpakaļ. Es tomēr to neatkārtošu vairs, jo tagad mēs nu esam vienis prātis par daudzām lietām, par kurām agrāk nevarējām vien izstrīdēties. Un tagad mēs vairs nestrīdēsimies arī par to, ka mūsu skolai šovasar vajadzīgs remonts, un turklāt pamatīgs. Lai tomēr katrs no mums pats pārliecinātos, ka

tas remonts patiešām vairs nav atliekams, tad es uzaicinu padomi šo jautājumu apspriest nevis te, pagastnamā, bet gan tūdaļ iet uz skolu."

Saprotams, ka visi domāja tāpat kā Cirtējs, arī Nuģis un darbvedis tā domāja. Kā gan citādi?

Visa padome ieradās skolā, juzdama sevī pacilātu garu, apskatīja, ka remonts vajadzīgs, apsprieda, kas īsti būtu jāremontē un kas pat jātaisa no jauna, un turpat arī nolēma remontu izdarīt vasarā, kad skolā nav skolēnu.

Tā redziet, Pēterim Cirtējam laimējās izdarīt, ko viņš bija nodomājis. Viņš cirta, kamēr nocirta. Viņam nāca palīgā debesis, laiks un liktenis, — kā visiem, kas cīnās par labu lietu.

Palieciet sveiki, es nu iešu tur pa to ceļu gar mežmalu..."

Atsveicinoties devām viens otram roku, sacīdami savus vārdus. Biju pārliecināts, ka svešais stāstītājs sacīs man Pētera Cirtēja vārdu. Kas gan cits viņš varēja būt? Un tomēr viņš nebija Pēteris Cirtējs.

„Nuģis," viņš teica, skumji un vainīgi pasmaidīdams, un šis smaids nepavisam nepiederējās viņa kustīgajai un priecīgajai dabai. „Mans vārds ir Nuģis. Jā, jā, tas pats Reinis Nuģis, viņš vēl piebilda, kā kad pēc visa tā es viņu būtu varējis noturēt par kādu citu Nuģi.

Un tad mēs aizgājām katrs pa savu ceļu.

Es vēl paskatījos atpakaļ un redzēju baltu skolu ceļmalā pie meža, un zināju, ka šī skola tikai nesen bija tik balta kļuvusi.

Un tad es gāju tālāk.

Jānis Brīvlauks.

Zēns ar šauteni

Tēlojums.

Tas bija kādā saules pielijušā augusta novakarē, kad es novēroju šo zēnu ar šauteni. Tur bija daudz mazu puišeļu, mūsu ieliņas ozolos, ar koka nūjām aiz pleca, bet neviens no tiem nesaistīja manu uzmanību tik lielā mērā, kā tas sprīdi garais vīrs pakulu biksītēs, par kuru es jums te gribu stāstīt. Viņš bija dzeltēni brūns kā ozolzīle ar biezu pelēku matu cekulu, kuri nebija paslēpti zem cepures. Viņam bija maza spēcīga mute un kailas, odu sakostas kājas. Viņš turēja savu koka kara rīku pie sāniem un deva īsas komandas pārējiem, kuri bija augumā lielāki par viņu un maršēja kolonnā pa divi.

Jūs nemaz nezināt, kādu respektu prata iedvest šis mazais komandieris saviem apakšniekiem, kā laistījās viņa tumšbrūnās acis un kāda dziļu domu apdvesta grumba bija viņa pieres vidū. Viņš tiešām bija skaists savā zēniskā varenībā, mani draugi.

Man bija jānokārto kāda lieta mūsu ieliņā un es atstāju mazo karotāju pulku. Kad es pēc stundas nācu atpakaļ, viņi vēl nebija izklīduši. Ak, nē, viņi tagad bija sagūluši ķēdē aiz ozolu stumbriem un šāva neredzamam ienaidniekam tā, ka visa ieliņa skanēja.

— Paf, paf, paf!

Bet mans mazais komandieris sēdēja uz ciņa un rīkoja:

— Biežāku uguni pa kreiso flanku! Nešaut garām! Ienaidnieki nāk kā biezs! Sagatavoties uz durkļiem!

Brīnišķīgs zēns, es domāju, vērodams viņa fanatiskā apgarotībā starojošo seju. Esmu ar mieru derēt ar simtu pret vienu, ka viņa acis, kuras nekustīgi urbās balandu rindās aiz ozoliem, ka šīs brūnās bērna acis tiešām redzēja milzīgu uzbrūkošu ienaidnieka armiju.

Pēkšņi mazie pārtrauca šaušanu un sāka snaigstīt kaklus. Šur tur pa ķēdi paspurdza smiekli. Es paskatījos uz to pusi, kurp vērsās zēnu smaidošās sejas un arī man bija jāiesmejas. Tiešām, tā proza, kas tur tik negaidīti nostājās zēnu acu priekšā visā savā neveiklajā ikdienišķībā, bija ļoti komiska. Tas bija liels zosu tēviņš, kas iečāpāja ozolos no balandu lauka. Viņš lepni saslēja dzeltēno knābi un teica: — gā, gā, gā!

Nu jau smiekli sprēgāja pa malu malām. Karotāji bija nometuši ieročus, vēcināja rokas un kliedza pretim: gā, gā, gā! Cīņas satraukums bija izgaisis kā ziepju burbulis.

Es jau gribēju aiziet, bet tad negaidot atskanēja skaļš sauciens. Tik skaļš un griezīgs, ka es nevīļus pagriezos uz to pusi, no kurienes tas nāca.

Tas bija mazais komandieris — vīrelis pakulu bikšelītēs, kas tur kliedza. Viņš bija uzkāpis uz ciņa un vicināja savu koka šauteni. Viņa seja bija mazliet nobālējusi un ļoti nopietna, bet domu grumba pierē bija kļuvusi dziļāka un tumšāka.

— Guļaties, sauca mazais komandieris.

Šis sauciens izskanēja tik valdonīgi, ka puišeļi atkal sakrita zālē un aizmirsa smieties.

— Tur nāk ienaidnieka virsaitis, turpināja mans Napoleons, — mums viņu jāsagūsta dzīvu. Tūlīt mēs viņu ielenksim. Uz priekšu! Pasaku burvība pēkšņi atkal sagūstīja zēnu sirdis. Smiekli aizskrēja un noslēpās.

Paķēruši rokelēs savus primitīvos rīkus, mazie varoņi, skaļi spiegdami, metās virsū pārsteigtājam putnu valts pārstāvim.

Bet arī tas nebija ar pliku roku ņemams. Viņš izplēta spārnus, ieņēma cīņas stāvokli un draudoši iešņācās.

Kāds mazs pārdrošnieks, kurš bija par tuvu pieskrējis aizkaitinātam tēviņam, dabūja spēcīgu sitienu ar spārnu un knābi pa kailo stilbu. Ierocis iekrita zālē un vīrelis, saķēris kāju, gvelza cik rīkles. Tas bija signāls vispārējai pānikai. Mazajās sirdīs pēkšņi iekrita lielas bailes — un viņu īpašnieki izjuka pa malu malām, ka brūnās pēdas vien nozibēja.

Cīņas laukā palika tikai divi — zošu tēviņš un mazais Napoleons. Neviens no abiem negribēja bēgt.

Zēna acīs liesmoja savāda uguns. Likās, ka viņš ir pilnīgi aizmirsis apkārtni un savu mazo personu. Viņš pēkšņi bija izaudzis.

Griezdams koka šauteni ap galvu, viņš metās virsū saniknotajam putnam. Viņš gribēja piespiest to bēgt, ne vairāk. Viņa lepnā sirds neļāva glēvi pamest cīņas lauku, lai gan acīs brīžiem pavīdēja bailes.

Putns izslēja kaklu un knāba reizi, divas, trīs... Ar spārna galu viņš ķēra zēna pieri. Mazas asiņu piles parādījās uz brūnajiem stilbiem.

Zēna seja pārvērtās — tur bija niknums, sāpes un varonības mirdza.

Ar spēcīgu vēzienu viņš trieca šautenes rezgali putna mugurā.

Tēviņš saļima uz priekšu, bet vēl arvienu nikni šņāca un plātīja knābi. Nākošais sitiens ķēra viņa galvu. Tas bija pēdējais. Nu viņš vairs nekustējās, šis baltais kamols. Viņš saguma biezajā zālē, tā ka bija redzami vienīgi spārnu gali un mugura.

Bet ko darīja mans mazais Napoleons, draugi. Piedodiet viņam, viņš bija kļuvis atkal tas, kas viņš bija — mazs septiņgadīgs zēņuks. Viņa šautene gulēja zālē, bet viņš pats, o, draugi, pagriežaties sāņus un neskataties, jo viņam ir kauns — viņš stāv pie baltā putna, noliektu galvu un raud lielas mirdzošas bērna asaras. — — —

Es labprāt beigtu savu stāstu šai vietā un neteiktu vairs ne vārda, bet es baidos par savu zēnu. Es negribu, ka jūs viņu tiesātu un paturētu atmiņā kā ļaunu, nežēlīgu puiku. Tāds viņš nebija, goda vārds, šis zēns pakulu biksēs. Viņam bija sirds īstā vietā, mani draugi, ticiet man, jo viņš taču aizstāvēja savus ozolus no iebrucēja. Ka šis iebrucējs ir tikai nabaga zosu tēviņš, to viņš ieraudzīja vēlāk. Un tad viņš raudāja. Viņš tā raudāja, mani draugi, ka arī es aiziedams slepus berzu acu stūros savādu mitrumu. Bet tas lai paliek starp mums.

Sacensība „Aizsarga" lasītājiem

Aizsargu štāba izdevniecības „Žurnāls Aizsargs" kollēģija šā gada 23. aprīļa sēdē caurskatīja „Aizsarga" „1936. gada 1. marta sacensībai" iesūtītos manuskriptus. Kollēģija atzina par labākiem un godalgoja par tematu „Priekšzīmīgais aizsargs":

1) Rakstu „Vecā aizsarga testaments". Motto: „Tēvu zemes mīlestību mēs ar darbiem rādīsim". Autors — 10. Cēsu aizsargu pulka Priekuļu nodaļas aizsargs Emīlis Pētersons. 1. godalga — 50 ls.

2) „Brāļi". Motto: „Esi savas zemes dēls". Autors — 8. Valmieras aizsargu pulka Aināžu nodaļas aizsargs Jānis Kronītis. 2. godalga — 30 ls.

3) Motto: „Mirdzošais karogs". Autors — 5. Rīgas aizsargu pulka Sakaru bataljona aizsargs Fricis-Alfrēds Šmēls. 3. godalga — 20 ls.

Par tematu „Priekšzīmīgā aizsardze godalgoja:

1) Motto: „Latvijas vārds — svēts vārds". Autore — 3. Ludzas aizsargu pulka Ludzas aizsardžu pulciņa priekšniece Anna Svenne. 1. godalga — 50 ls.

2) „Gaiši ceļi". Motto: „Atdod sevi visu, un neprasi sev nekā". Autore — 16. Jelgavas aizsargu pulka Salgales aizsardžu pulciņa aizsardze Alīse Silgailis. 2. godalga — 30 ls.

3) Motto: „Kas kvēlo pats, spēj iesildīt arī citus". Autore — 5. Rīgas aizsargu pulka Siguldas aizsardžu pulciņa aizsardze Milda Bušs. 3. godalga — 20 ls.

Abus, pirmās godalgas ieguvušo autoru rakstus sniedzam mūsu lasītājiem.

Emīlis Pētersons,
10. C. a. p. Priekuļu nod. aizsargs.

Priekšzīmīgs aizsargs

(Vecā aizsarga testaments.)

Motto:
Tēvu zemes mīlestību
Mēs ar darbiem rādīsim.

Tā nu, dēls, — mana saulīte jau palaunadzī un, pirms vēl krēsla iestājas un tumsa manas acis sedz, gribu nedaudz vārdiem pieskārties tavai jaunai sirdij, tavam meklējošam prātam. Visu, ko sacīšu, pārlieci un apsveri. Es negribu, ka tu aiz mīlestības pret mani vai manu piemiņu — akli manam padomam uzticies un nepārdomādams viņam seko. Tāpat negribu, ka tu būtu pavir̃šs un izklaidīgs pret manu vienkāršo vārdu saturu. Iespējams, ka mani domu risinājumi tavam jaunam spārnotam prātam liksies vienkārši, pašsaprotami un pārāk daudzināti; varbūt pat trūcīgi tavam lielam dzīvības spēkam, kuŗu tu jūti sevī augam, briestam un stiprinām tavu pašpaļāvību. Pašpaļāvība ir dārga manta un ticība sev ir spēka avots, bet citu cilvēku, vecāku un vadoņu padomu uzklausīšana un cienīšana ir tavs sargs, tavu kāju pamats un ceļa kule tavās tālās un grūtās gaitās. Šinī ceļa kulē ne vienmēr atradīsi atbildes uz sarežģītiem dzīves dažādiem jautājumiem, tā ne vienmēr tevi pasargās no dzīves grūtībām, nopūtām, šaubām un izmisuma. Bet vienmēr gan tu atradīsi tur mierinājumu, ticības stiprinājumu un ierosmi atjaunotai cīņai. Manā mutē nav liekuļotu vārdu un manā sirdī patmīlības, jo tu esi mana lielākā cerība, mana ticība rītdienai, mans tilts no tagadnes uz nākotni. Vai tam, kas nedrošu tiltu taisītu, vai tam, kas nedrošu tiltu ietu!

Dzīvība ir dārga manta un dzīvības saudzēšana un pareiza izlietošana ir mūsu uzdevums dzīvojot. Šis uzdevums ir grūts un atbildīgs, jo dzīve nav rožu dārzs, kuŗā var nodoties saldiem, bezrūpīgiem sapņiem. Dzīve ir nesaudzīgu spēku krustošanās un šķelšanās vieta. Ir jābūt stipram, lai varētu dzīvi dzīvot, lai varētu novērst traucēkļus pasāktā dzīves ceļā. Jo stiprāki būsim ļauno atvairīt un labo pasargāt, jo drošāki kļūs dzīves pamati, drošāka uz priekšu tikšana. Lai sevi stiprinātu un spēkus pavairotu, viss mūsu gribas krājums ir jāvirza uz šo mērķi un visa saprašana jāizlieto lietu un apstākļu pareizā novērtēšanā. Ir jāprot atšķirt derīgais no nederīgā, labais no ļaunā, patiesais no nepatiesā, un ar neatlaidīgas gribas palīdzību jāapvieno sevī vienīgi pozitīvais. Kur slēpjas cilvēka stiprums — nav nekāds noslēpums. Priekšnoteikumi spēku pavairošanai atrodas ikvienā cilvēkā. Cilvēku uzdevums ir šo spēku dīgļu apzināšanās un izveidošana. Savā novēlējumā nekavēšos pie daudziem un dažādiem personības stiprumu baŗojošiem spēkiem. Apskatīšu tikai vienu no tiem, kas, pēc manas pārliecības, ir pats stiprākais, pats brīnišķīgākais. Mīlestība — tā viņu sauc — brīžiem žilbinošā, brīžiem kautrīgā izpausmē ir dzīvību sargājošs spēks, dzīvību uzturošs un smago pūliņu atalgojošs spēks. Vārdiem grūti aprakstīt šī spēka lielo nozīmi un vērtību. Mēs varam apjaust viņu pielīdzinot varbūt varenai saulei. Saule ir dzīvības sākums, saulē dzīvība plaukst un zied, no saules iegūtais spēks ir nezūdošs un iet cauri mūžu mūžiem. Mīlestībā esam piedzimuši, mīlestība ir bijusi mūsu labākā aukle un mīlestību ap sevi sējot, kļūstam nemirstīgi paaudžu paaudzēs. Mīlestība nekad neiet

pazušanâ, to nemaz nevar veltīgi izšķiest, tā vienmēr nes augļus. Ar mīlestību tu uzvarēsi — saka, un tā ir dziļa patiesība. Mīlestība bez gala daudz dod un vēl vairāk saņem atpakaļ.

Ja tu mīli savu tēvu, kuŗa modrā acs ir neapgurusi sekojusi tev tavās meklētāja gaitās un briesmu priekšā tevi arvien brīdinājusi, tad zini, ka esi viņu ne tikai bagātīgi un pareizi atalgojis, bet arī ieguvis sev drošu atbalstu nedienu brīžos. Un ja tu mīli savu māti, tad viņai tas ir laimīgākais un skaistākais ieguvums par bezmiega naktīm pie tava šūpuļa, bet tev — netrūkst nekad līdzjutēja un mierinātāja skumju brīžos. Brāļa un māsas mīlestība dod tev paļāvību saviem spēkiem, stiprinājumu, padomu, izpalīdzību un tu atmaksā ar to pašu. Uzticīga un savstarpēji mīloša ģimene ir spēka avots katram vienam viņas loceklim. No šī avota smeļ spēkus ne tikai vienas ģimenes locekļi. Tur rod stiprumu arī tavs tuvākais, tava sabiedrība, tava tauta un valsts.

Ja tu mīli savu līgavu, savu sievu, tad tas ir pamats uz kuŗa rasties un veidoties šādām stiprām, vērtīgām ģimenēm. Tālāk — tev jāmīl tavs tuvākais. Mīlestība pret savu Tēva zemi, savu valsti lai ir tavas dzīves un tavu darbu veidotāja. Ja tu mīli savu tautu un dzimteni — tad esmu pārliecināts, ka nekas slikts ar tevi, tavu tuvāko, tavu zemi un tautu nevar notikt. Var nākt kādas vētras nākdamas, var draudēt kādas briesmas draudēdamas — tava mīlestība būs klints, pret kuŗu viss ļaunums sadrups. Mīlestība pret savu zemi, mīlestība pret savu tautu bija spēks, kas satrieca ļaunās, kārīgās varas, atsvabināja mūs no gadu simteņu jūga un pacēla augstu mūsu valsts spožās zvaigznes. Dēls, es biju šīs lielās, upuru spējīgās mīlestības liecinieks un redzēju tās milzīgo spēku. Naidnieka pārsvars, biezākās tērauda bruņas un visi kaŗa ieroči ir pārvarami ar šo spēku. Nekāda pretestība nespēj salauzt un iznīcināt tautu, kuŗā kvēlo patriotisma stiprā liesma.

Dēls, kad tevi šaubas māc, kad paļāvība zūd un sirdī zogas neticība paša spēkiem, aizeji uz Brāļu kapiem. Tur dus klusie varoņi, lielie savas tautas mīlētāji. Pat nepieciešamība upurēt savu dzīvību nav varējusi saškobīt ticību tautas mīlestības uzvarai. Svētā uguns, kuŗu redzi kapos degam, ir simbols tai mīlestības liesmai, kādā mūsu varoņi kvēlojuši pret Latviju un kādā arī tev jākvēlo. Ja tu varētu varoņus sedzošos kapos ieskatīties, tu redzētu savus brāļus smaidām. Un ja tu sekotu viņu acu skatam — tu redzētu augsti paceļamies brīvības tēlu ar mirdzošām zvaigznēm izstieptajās rokās. Un šinī brīdī tu pārvarēsi savas šaubas, tu iedegsies no jauna apņēmībā un paļāvībā un tava atdzimusē mīla būs tavs stiprums. Brīvības zvaigžņu mirdzums nav vienkāršs zelta mirdzums. Tas ir mīlestības, ticības un cerības mirdzums. Un tikai ar pilnvērtīgu mīlestības, ticības un cerības zeltu tu vari šo mirdzumu uzturēt mūžīgi. Tu, dēls, esi aizsargs un tas nozīmē, ka tev jābūt modram sargam, lai nekas neapēnotu šo zvaigžņu mirdzumu un drūmi mākoņi nesavilktos ap Brīvības tēlu.

Dēls, skaista ir Latvija. Tā ir skaistākā zeme pasaulē. Kā tu vari šo skaisto zemi nemīlēt? Viņa ir jāmīl. Un šai mīlestībai jāparādās caur taviem darbiem. Tev stipri jāstrādā. Tev stipri jāstrādā aŗot un sējot, skaistas druvas audzējot, skaistas un staltas ēkas ceļot šo druvu vidū, bet vēl stiprāki tev jāstrādā, lai šajās skaistās ēkās un skaistā zemē dzīvotu skaisti, stipri un laimīgi cilvēki. Lai sekmīgi varētu strādāt šinī virzienā — ir jābūt stiprai gribai un darba mīlestībai. Mīlestība pret savu darbu ir vajadzīga, lai tas labi izdotos. Blakus darba mīlestībai ir jāapzinās darāmā darba vērtīgums. Nav jēgas pieķerties un savus labākos spēkus ziedot darbam ar apšaubāmu vērtību. Tikai cilvēki, kas savu darbu cieņā turējuši, izpratuši un mīlējuši, ir dzīvē kaut ko sasnieguši. Kas iedomājas, ka otra darbs ir svarīgāks par paša darbu, savu bieži vien atstāj novārtā, zaudē pieķeršanos viņam un galu galā — izšķieduši lielus enerģijas daudzumus — nekā nepanāk. Starp darbu un sevi nedrīkst turēt nekādus konfliktus. Pēdējie savlaicīgi jānovērš, lai pieeja darbam būtu brīva. Un savu darbu strādādams — paturi vērā tā vispārējo nozīmi — katrs savā, bet visi valsts darbā.

Savedi sevi kārtībā, lai tu būtu kā uzskaņota stīga: kas vien tev nepieskartos, visiem būtu vienāda atbilde. Tu esi taisnības sargs — bet taisnības nav dažādas. Tu esi likuma un kārtības sargs, bet likums pret visiem ir vienāds. Tev jābūt stipram un stipram arvien un visur. Tev jāsargā savas tautas gods un tradicijas un to tu nedrīksti aizmirst nekad. Tev jāmīl sava zeme un tauta, lai tu būtu cienīgs dzīvot skaistā latvju zemē. Rūpējies par citiem tāpat, kā par sevi. Domā par rītdienu, tāpat, kā par šodienu. Tad tava dzīve būs lietderīga tev pašam, aizsargu organizācijai, tavai tautai, valstij un tavas tautas un valsts nākotnei.

Anna Svenne,
3. L. a. p. Ludzas aizsardžu pulc. pr-ce.

Priekšzīmīga aizsardze

Motto:
Latvijas vārds — svēts vārds.

Iestādamās aizsargu organizācijā, katra aizsardze dod svinīgo solījumu, kas tad arī liekams aizsardžu dienesta un darbības pamatos, un priekšzīmīga būs tā aizsardze, kas šo solījumu pareizi izpratīs un neatlaidīgi to pildīs.

Šī apcerējuma nolūks ir — noskaidrot priekšzīmīgās aizsardzes uzdevumus valsts aizsardzības un sabiedriskās audzināšanas darbā.

Sekošana solījumam ir sekošana skaidri atzītai pārliecinošai idejai. Par īstu un patiesu ideālistu mēs saucam tādu cilvēku, kas nešaubīgi un neatlaidīgi kalpo savam dzīves ideālam, kas nemitīgi strādādams vienā virzienā, attīsta savus spēkus, izveido savu raksturu un personību. Ja aizsardze ir devusi solījumu, tad tas nenozīmē to, ka visai viņas dzīvei, domāšanai, novērošanai un pētīšanai jābūt vērstiem uz to, lai izstrādātu sev noteiktu dzīves un pasaules uzskatu, iz kuŗa tad neatvairāmi izplūstu dziņa sekot savam so-

lījumam, kas tad izvērtīsies par lielu idejisku darbu, dodams dāvanas un spēku katrai savu uzdevumu vispilnīgāki izprast un veikt. Arī sīkais, ikdienišķais darbs tad kļūs liels un vērtīgs, jo tas taču būs saistīts ar lielu, cēlu ideju, būs darīts lielas idejas vārdā, ar sajūsmu un karstu pārliecību. Šai darbā, pārvarot lielākas un mazākas grūtības, izaugs gribas spēks un līdzi tam raksturs, kas ir lielākais celtniecības spēks pasaulē. Ikvienai aizsardzei jānostājas uz negrozāmu principu pamatiem, jo nostiprināties un par dzīves paradumu palikt var tikai tas, kas atkārtojas negrozītā, nesatricinātā veidā. Tikai pedantiska sekošana un pedantiska atkārtošana ir īsta vingrināšanās, un tikai tā dod pozitīvus ieguvumus. Grozīta darbība un grozīts princips tai pašā laikā jau ir jauna darbība un jauns princips, kas pārtrauc agrāk uzsākto vingrinājumu un strādā tam pretī. Lūk, tādēļ katrā disciplīnētā darbā tiek prasīta stingra vienība un nelokāma konsekvence audzināšanā. Žanis Pols saka: „Dodiet bērniem likumus un audzināšanas noteikumus, lai tie būtu par centru neskaitāmiem rādītājiem, jo likums ir vienība, vienībā ir dievība, un tikai velns ir nepastāvīgs *).“ Spensners šai jautājumā nācis pie visai pārdroša slēdziena, proti: „Mājas pārvaldīšanā labāk pielietot konsekventi drakonisko audzināšanas formu, nekā nekonsekventi humāno.“ Kants saka, ka „filozofa augstākais pienākums ir — būt konsekventam“. Gluži tas pats jāliek aizsardzes personības veidošanas pamatos: tas, kas vienmēr noteikti darbojas noteiktā virzienā un nekad no tā neatkāpjas — tas gūst morālisku spēku pār citiem.

Stingra sekošana savam solījumam un negrozāma savu pienākumu apzināšanās neradīsies tūliņ pēc solījuma došanas, ja mēs pašas šo apziņu sevī neieaudzināsim. Pienākuma apziņas nostiprināšanos varam salīdzināt ar valodas spēju izveidošanos: bērns pareizi iemācās runāt tikai tad, kad tas vienmēr dzird vienus un tos pašus negrozīgos valodas likumus. Gluži tāpat pienākuma apziņu var radīt un izkopt tikai tad, ja stingri turamies pie vieniem un tiem pašiem noteikumiem un principiem. Biežas pārmaiņas valodā nedod valodas izjūtai attīstīties, gluži tāpat bieža principu maiņa nedod iespēju nostiprināties pienākumu apziņai. Bet no otras puses: ilgu laiku lietojot vienu noteiktu valodu, mūsu izteiksmes līdzekļi kļūst arvien spēcīgāki un noteiktāki, gluži tāpat pienākuma apziņa, pastāvīgi sekojot noteiktiem principiem, kļūst arvien stabilāka, jūtīgāka un uzmanīgāka un paliek mūsu darba laukā par pareizāko ceļvedi. Tā tad: sekodami savam solījumam, mēs audzināsim savu gribas spēku un veidosim savu raksturu, un jo noteiktāks un stingrāks kļūs mūsu raksturs, jo ciešāki mēs pieķersimies reiz atzītai patiesībai un šai patiesībai sekodamas, mēs parādīsim savu morālisko spēku, kas sabiedrības audzināšanā ir tas vissvarīgākais.

Kā aizsardzēm veicināt valsts aizsardzības ideju? Atbildi uz šo jautājumu vispirms dod aizsargu organizācijas reglāments, kura pamatprincips ir: vienība un paklausība rada spēku, kas spēj nevien aizstāvēt esošo, bet arī radīt jaunas materiālas un garīgas kultūras vērtības. Priekšzīmīgai aizsardzei bez ierunām jāpakārtojas savas organizācijas disciplīnai un nenogurstoši jāpilda tie pienākumi, kādus šī organizācija no viņas prasa, bet tai pašā laikā jādomā arī par to, kādus uzdevumus viņa varētu pildīt kara laikā, kad visiem spēka gados esošiem vīriešiem nāksies stāties frontes rindās. Veca patiesība saka, ka gatavodamies uz karu, mēs sargājam mieru, un tādēļ, lūk, priekšzīmīgai aizsardzei jābūt gatavai arī kara laikā pildīt savas Tēvijas labā tos pienākumus, kādus no viņas prasīs armijas virspavēlniecība.

Runājot par valsts aizsardzības idejas izkopšanu miera laika apstākļos, vispirms jāatzīmē tas, ka mums latviešiem vēl lielā mērā piemīt ilgas pēc ārzemnieciskā, pēc kaut kā tāla, sapņaina, miglaina. Šīs ilgas savā laikā spilgti ir izteikušās arī mūsu literātūrā (Dullais Dauka, Niedras Zemnieka dēls, Poruka sapņotāji, Skalbes jūrnieks, Karašas-Zālītes zvejnieks Kristaps („Karogs aicina“). Šīs ilgas pēc „saulainās tāles“ mūsu jaunatnē ir gan modinājušas meklēšanas un pētīšanas tieksmes, bet tai pašā laikā arī veicinājušas latviešu izceļošanu no mūsu dzimtenes uz tālām svešām zemēm. Savā laikā šo „cenšanos pēc pasaules“ nemēdza dēvēt par negātīvu parādību, bet tagad mums jārūpējas par to, lai šī enerģija nāktu mūsu tautai par labu, lai jūsmošana par tālo un nesasniedzamo neizvērstos sapņošanā un gļēvā bezdarbībā, bet lai tā iekļautos mūsu dzimtenes patstāvības un labklājības veidošanas darbā.

Dzimtenes mīlestība ir tas spēks, kas kā cements apvieno atsevišķas ļaužu un tautību grupas vienā lielā stiprā, skaistā vienībā, dzimtenes mīlestība ir spēks, kas koncentrē sabiedrību vienā noteiktā gribā un vienā noteiktā virzienā, padziļinot tautas kultūras straumes gultni un kopīgiem spēkiem novēršot tos šķēršļus, kas rodas tautas nacionālā progresa ceļā. Ja ieskatāmies vēstures lapās, tad redzam, ka visi lieli un slavenie notikumi, visi varoņdarbi un pašuzupurēšanās sabiedrības un tautas labā, ir bijuši dzimtenes mīlestībā apgaroti. Mūsu garīgās dzīves vērtībām, mūsu dzīves skaistumam reliģijā, zinātnē un mākslā — visam tam ir saknes gan mūsu tā laika tuvākā pagātnē. Tas nacionālās patstāvības ceļš, kas ir noiets cauri tumšiem gadu simteņiem, dod visnepārprotamāko apliecinājumu par mūsu tautas dzīvotspējām un līdz ar to nepārprotami saka, ka mums nav un nevar būt cita ceļa, kā viens savs latviskais nacionālā progresa ceļš.

Katrai pilntiesīgai nācijai un katrai valstij, kurā kultūras dzīve jau pietiekoši attīstījusies, nepieciešami rūpēties par patriotisko jūtu izkopšanu un patriotisko audzināšanu, garīgi pievienojot katru pilsoni valsts nācijai kā vienai nedalāmai vienībai, bet to bez īpašas audzināšanas un īpašas gādības izdodas panākt tikai ļoti svarīgos vēsturisko notikumu momentos, piemēram, lielus patriotisko jūtu uzplūdus esam redzējuši vairākos mūsu valsts tapšanas un veidošanas brīžos, un tas apstiprina to, ka tautā ir iedzimts un ieaudzis patriotiskais instinkts, kurš kopjams un audzējams gluži tāpat, kā cilvēka mūzikālās, matēmatiskās, reliģiskās u. c. iedzimtās spējas.

Uz šo atziņu pamata jānostājas mums — aizsardzēm, stājoties valsts aizsardzības un patriotiskās audzināšanas darbā.

*) Žanis Pols še atsaucas uz svētiem rakstiem un viduslaiku leģendām, kas vēsta, ka velns cilvēkiem rādījies dažādos veidos — gan kā cilvēks, gan kā zvērs, bet Dievs vienmēr ir parādījies kā cilvēks (Levana, § 127).

Lai mans raksts neizplūstu pārāk plašumā, tad mēģināšu še īsumā uzmest patriotiskās audzināšanas galvenākos pieturas punktus.

Ja aizsardze ir ģimenes māte, tad tai savi bērni jāaudzina dzimtenes mīlestībā, par ko viscēlākos norādījumus atrodam mūsu tautas dainās:

Māte savu vienu dēlu
Kaŗa vīru audzināj'.
Māte ada diegu zeķes,
Tēvs šūdina zābaciņus.

Uz ežiņas galvu liku,
Sargāj' savu tēvu zemi;
Labāk manu galvu ņēma
Nekā manu tēva zemi.

Patriotiskā audzināšana mūsu ģimenēs un ārpus tām, par nožēlošanu, vēl tālu no savas pilnības. Ellena Keij par to saka: „Ja bērns dzīvo pie saviem vecākiem, tad tas vēl nenozīmē, ka viņš dzīvo savā dzimtenē", jo jaunatnes audzināšanā viss ir atkarīgs no tā, kā dzīvojam un ko pārdzīvojam ģimenē un ārpus tās. Ģimene ir tā vieta, kur izaug sabiedriskās jūtas un reizē ar tām rodas pamats pilsoniskām un patriotiskām jūtām. Pēdējās īstenībā ir ētiskās jūtas, gluži analoģiskas mīlestībai pret saviem vecākiem, tikai mīlestības objekts še ir cits. Vecāku un ģimenes mīlestība ir tas dīglis, no kuŗa izaug visi sabiedriskie instinkti un pieķeršanās savam apvidum. Lai bērnus un jaunatni tuvinātu nacionālam garam, varoņu darbu ētiskam skaistumam, lai viņus sagatavotu uz pašuzupurēšanos tautas un valsts labā, nepieciešami viņus ievadīt mūsu vēstures brīnišķīgās lappusēs, kuŗas stāsta par mūsu tautas varoņu cīņām vecākā un jaunākā laikmetā, nepieciešami dedzīgam garam radīt ideālu, ētiski svētu pasauli, kuŗas dēļ ir stāvējuši un krituši mūsu labākie dēli. Šie spožie varoņtēli lai dzīvo mūsu jaunatnes sirdīs, tie lai vienmēr un visur viņus pavada pa taisnības, patiesības un ideālās aizrautības tekām. Seno grieķu un romiešu audzināšanas programmā visizcilākā vieta bija ierādīta stāstiem par tautas varoņiem, jo šī viela bija labākais patriotiskās audzināšanas līdzeklis, kas saistīja bērnus pie dzimtenes, pie visa skaista, liela un nemirstīga. Tādēļ arī vecās Romas ģimenē bija paradums vaļas brīžos un pēcpusdienas stundās stāstīt bērniem aizgrābjošus stāstus no dzimtenes vēstures, dodot viņiem tādā kārtā aizraujošus, ētiski-patriotiskus paraugus un ieaudzināt viņos svēto ideju par tautas un valsts mūžīgo pastāvēšanu un vispasaules kultūras misiju.

Tikai tam cilvēkam un tai tautai gaidāma labāka nākotne, kas paši tic šai nākotnei, tādēļ: dēstīsim šo ticību un paļāvību mūsu jaunatnes sirdīs, lai viņa būtu pārliecināta, ka viņas darbs mūsu tautas un valsts labā nekad nezudīs, bet nesīs augļus no paaudzes uz paaudzi. Tautas atbrīvošanas cīņas un tautas patstāvības iegūšanas laikmets rāda, ka latvieši par savu dzimteni nevien prot dzejot un jūsmot, bet gan savu dzimteni dedzīgi mīlēdami, prot arī par to mirt, tā pierādīdami savus ļoti augstvērtīgus tikumus. Un šie tikumi ir: Dieva atziņa, dzimtenes mīlestība un pašuzupurēšanās, kam cauri mirdz Lāčplēša varoņa gars. Tieši šajos varoņu tēlos varam rast viscēlākos paraugus jaunatnes un visas sabiedrības patriotiskai audzināšanai.

Aizsardze kā ģimenes un sabiedriskās dzīves veidotāja. Ģimene ir pirmā un pati galvenā mūsu gribas un rakstura veidotāja. „Nācija dzimst bērnu istabā", saka Zāmuēlis Smailss, „un tādēļ visi tie, kas vada bērna pirmos soļus, tur savās rokās varu, kuŗa ir daudz lielāka par jebkuŗas valsts varas vīru varu". Bērns nespēj neatdarināt to, ko viņš redz: visur un vienmēr darbos, gan vārdos, gan dažādās situācijās bērns mēģina attēlot redzēto un dzirdēto. „Atdod savu bērnu audzināšanā vergam, un viena verga vietā jums būs divi," saka kāds vecs filozofs. „Laba māte," saka Georgs Herbarts „ir vairāk vērts, nekā simts labu audzinātāju".

Šos citējumus še minēju tādēļ, lai vēl reiz pasvītrotu ģimenes lielo nozīmi rakstura veidošanas un valstiskās audzināšanas darbā, bet reizē ar to, lai labāki apsvērtu aizsardžu valstiskās audzināšanas lielos pienākumus un uzdevumus, atskatīsimies mazliet atpakaļ, lai redzētu, kā nesenā pagātnē raksturoja ja ne visas, tad prāvu daļu mūsu dzimtenes sieviešu.

1931. gadā Rūjienas studentu biedrība sarīkoja sabiedrisku tiesu par mūsu laiku sievieti un apsūdzības rakstā izvirzīja sievietēm šādus apvainojumus, kuŗus še atstāstīšu saīsinātā veidā:

1. Tagadnes sieviete ir novirzījusies no sava tieša dzīves uzdevuma — kļūt par sievieti-māti, kādu pienākumu viņai uzliek stingrie un negrozāmie dabas likumi.

2. Tagadnes sieviete, nododamās savam vieglprātīgam dzīves veidam, ir piegriezusi par daudz lielu vērību savai ārienei, atstādama novārtā savas garīgās

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis 11. aprīlī, pieņemot laimes vēlējumus, sasveicinās ar aizsargu priekšnieku pltn. K. Praulu.

sejas izveidošanu un izdaiļošanu, kas ir sievietes lielākā balva.

3. Tagadnes sieviete rada nenormālo sievietes tipu — „vīrieti“, kas ir kaut kas vidējs starp sievieti un vīrieti, un tādu vārdu bieži mūsdienu vīrietis dod modernai mūslaiku sievietei *).

Kaut gan minētā sabiedriskā tiesa gandrīz visus pret mūsdienu sievieti vērstus apvainojumus noraidīja, tomēr jāsaka, ka aprādītās parādības sieviešu sabiedrībā ir diezgan bieži sastopamas un tādēļ pret šīm parādībām, kā mūsu ģimenes un valsts dzīvi ārdošām, aizsardzēm jākaro vispirmā kārtā.

Aizsardzēm jāceļ godā mūsu tautas dziesmu dziedāšana un teikšana. Neizsmeļams ir mūsu tautas avots, kurā varam rast atspirdzināšanu kā prieku, tā bēdu brīžos, kā arī neapgāžami pareizas atbildes uz neskaitāmiem ētiska rakstura jautājumiem. Mums jāpiegriežas šim avotam, kas „verd uz tautas mūžīgu dzīvošanu“: gluži tāpat kā sirmajos senlaikos, tautas dainas lai pavada cilvēka dzīvi no šūpuļa līdz kapu kalniņam. Mums, aizsardzēm, jāmodina, it sevišķi sieviešu aprindās interese uz dainošanu un noteikti jāuzstājas pret „šlāgeru kultūru“, kura mūsu zemē sāka ieviesties kara laikā un sevišķi uzplauka dēmokratijas bezvaldības laikā, nopietni apdraudēdama mūsu nacionālo dziesmu un mūziku.

Mums, aizsardzēm, nav jābrauc paraugus meklēt ne uz Berlīni, ne uz Parīzi, mums vispār nav jānopūlas ar svešu paraugu atdarināšanu, bet pašām jāveido savs latviskais sieviešu tips. Sieviešu sabiedrībā vērojama vēl it kā svaidīšanās starp divām galējībām: vienas grib būt vīrišķīgas un ar to pasvītrot savas tiesības strādāt līdzi kultūras darbā; otras, turpretim, grib būt „mīlestības dieves“ un kalpot tikai Erosam. Latvju aizsardzēm jātiek cauri šīm bīstamām klintīm un mūsu laiku sieviete jāievada klusos individuālās un sabiedriskās dzīves ūdeņos. Cenzdamās savas tīri sievišķīgi psīchiskās īpatnības atvietot ar vīriešu psīchiskām īpatnībām, sieviete īpatnībā izdara mūsu tautas kultūrai lāča pakalpojumu, jo ar to kultūras darbs netiek paplašināts, bet gan sašaurināts. Šī tipa sievietēm es gribu atgādināt vispārējo principu: glabā un izkop sevī savu sievišķīgo „es“ visos pozitīvos virzienos, kultivē sievišķību šī vārda labākā nozīmē. Sievietes pārlēkšana vīrieša psīchē nes zaudējumus vispirms pašai sievietei, tad — sieviešu kustībai un mūsu tautas kultūras darbam. Turpretim, daudz augstāk vērtējamas sievietes īpatnējās īpašības. Ar stingru paškritiku ir jāsijā vairāki mūsu rakstnieku darbi, kuros falsificēta īsta sievišķība, it kā tās augstākais dzīves uzdevums būtu erotisko pārdzīvojumu kāpinājums. Šāds sieviešu „ideāls“ ir nācis šurpu no austrumiem ar Arcibaševa „Saņinu“, Verbickas „Laimes atslēgām“ un tamlīdzīgiem krievu liberāļu fantaziju augļiem. Līdzīgu pieeju sievietes uzdevumiem, par nožēlošanu, sastopam vairāku mūsu rakstnieku darbos (Viktora Eglīša, Pāvila Rozīša, Kārļa Ieviņa „Cīņa ar sievieti“ u. c.).

*) Skat. „Zeltene“ 1931. g. 10. nr.

Mums, aizsardzēm, jāizprot, ka abās aprādītās galējībās slēpjas sievietes verdzība un pazemošana, bet īstais tautas kultūras ceļš meklējams harmoniskā individuālo īpašību izkopšanā. Sieviete ir vīrieša „otra puse“ ne vien fiziski, bet vēl vairāk garīgi, un jo īpatnējākas šīs abas puses, jo pilnīgāks taps veselais, kuram tad nekad nenāksies „skumt par divu dvēseļu nabadzību“, par kuru runā Nīcše.

Runājot par ģimenes dzīves ētiku, mums atkal jāpiegriežas dzidrajam tautas dainu avotam, un tas stāsta, ka mūsu senču tautu meitas bijušas dzīves un darba prieka pilnas, bijušas pašlepnas, atturīgas un tautiešiem nepieejamas. To, piemēram, apliecina šādas dainas:

Maza, maza es meitiņa
Es par puisi nebēdāju,
Celā metu cepļa slotu,
Puisi pāri lēcināju.

Nedod mani, māmulīti,
Pirmā tautas jājumā,
Lai jāj tautas piecas reizes,
Lai sviedrēja kumeliņus,
Lai neteica citu dienu
Mani lēti dabūjuši.

Čaklums un jautrība ir jaunavu īpašības, un šīs īpašības viņas izstaro uz visu ģimeni un to sabiedrību, kurā viņas dzīvo un strādā:

Klusa tēva istabiņa,
Kad nav manis sētiņā,
Kad pārgāju sētiņā,
Trīcēt trīc glāžu logi.

Dzīves priekam un darba mīlestībai lai līdzi iet gudrība un stiprs raksturs. Tautu meita arī prata godam turēties, prata iziet tautiņās, prata dzīvi labot un veidot „izvilkt kūtram rikšus, lepnam rāmu valodiņu“.

Gala slēdziens: priekšzīmīgai aizsardzei visur jāpieliek savs darbs un savs saprāts mūsu patstāvīgās kultūras veidošanas darbā. Tas jādara tiklab aizsargu organizācijā, tāpat mājas un ģimenes dzīvē, sabiedrībā, skolā, laukos un pilsētā. Visur un vienmēr atcerēsimies, uz kādiem dziļi īpatnējiem pamatiem bija jau sirmā pagātnē veidojusies mūsu senču garīgā un materiālā kultūra. Tagad pār mūsu zemi ir nācis jauns laikmets un tam līdzi jauna rosība neatkarīgas garīgās un materiālās kultūras veidošanā. Un šai lielajā darbā aizsardzēm jābūt par priekšzīmi, balstoties uz kopīgā darba disciplīnu, sava rakstura stingrību, mūsu senču labākām tradicijām.

Cilvēks bez augstiem ideāliem nekā laba un ievērojama dzīvē nesasniegs

Kārlis Ulmanis

* Ministra A. Bērziņa vadītā valsts aizsardzības fonda valdes sēdē 27. martā pieņemts pagājušā saimniecības gada darbības pārskats. Pag. gadā valsts aizsardzības fondā ienākuši 56.000 ls, no kuriem aizsargu apbruņojuma iegādei izlietoti 20.000 ls un aizsargu sacīkšu balvām 650 ls.

* Aizsargu namā 30. martā noslēdzās aizsargu štāba sanitārās daļas rīkotie mācīto sanitāru kursi. Kursi notika Rīgas kaŗa slimnīcā un ilga 4 mēnešus. Tos vadīja sanitāro apmācību pārzinis L. Prīmanis. Kursos piedalījās Rīgas, Cēsu, Valmieras, Valkas un Tukuma aizsargu pulku sanitārā dienesta darbinieki, skaitā 17 aizsardzes un 7 aizsargi, kas visi kursus beidza ļoti sekmīgi.

Kursus noslēguma aktā ieradās Rīgas apgabala garnizona priekšnieks ģenerālis Virsaitis, aizsargu priekšnieks pltn. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, veselības departamenta direktors Dr. O. Alks, kaŗa slimnīcas priekšnieks ārsts plkv. Jaunzems u. c. Aktā kursantiem izsniedza kursu beigšanas apliecības.

2. Ventspils pulks.

* Pulka vienībām sanitārie kursi Ventspilī notika no 22. marta līdz 5. aprīlim. Kursus vadīja pulka vecākais ārsts Dr. K. Ķepars, kā lektori piedalījās pilsētas slimnīcas direktors Dr. Grečmanis un ārste Dr. L. Kurmis. Praktiskie darbi bija iekārtoti pilsētas slimnīcā. Kursus apmeklēja 31 aizsargs un aizsardze.

* 29. martā Ventspils Latviešu biedrības telpās notika pulka gadskārtējais sarīkojums, kas šogad bija savienots ar mantu loteriju. Izlozēja sevišķi daudz rokdarbu. Vakarā izrīkojumu ievadīja Sarkanmuižas, Ugāles un Vārves aizsargu un Ventspils Jaunības draugu un Latviešu biedrības apvienoto koŗu koncerts A. Sīļa vadībā. Aizsargu drāmatiskā trupa G. Elsiņa režijā uzveda „Mucenieks un Muceniece", kam sekoja aizsargu un aizsardžu deju priekšnesumi. Loterija devusi 4163,68 ls un izrīkojums 783,69 ls skaidra atlikuma, kas ieskaitīts aizsargu nama fondā.

* Pulka štābs rīko ekskursiju ar pulka smago auto uz 11. olimpiādi un izstādi Berlīnē. Ekskursija paredzēta no 28. jūlija līdz 11. augustam ar maršrutu: Ventspils - Liepāja - Klaipēda - Tilzīte-Karalauči - Berlīne, pa ceļam apmeklejot vēsturiskās Tannenbergas kauju vietas. Uzturēšanās Berlīnē 4—5 dienas. Atpakaļceļā paredzēts apmeklēt Drezdeni un Leipcigu. Ekskursijā var piedalīties aizsargi, aizsardzes un aizsargu sportisti- tes, kopskaitā līdz 30 personas. Dalības maksa kopā 70 ls no personas.

* Pulka komandieris J. Priede uzdevis pulka vienību priekšniekiem stāties sakaŗos ar mazpulku vadītājiem un noorganizēt militāro apmācību mazpulku dalībniekiem.

* Zūru nodaļas izrīkojumā 26. aprīlī agr. J. Arents noturēja priekšlasījumu par lauku sētu kopšanu, bet skolotājs Ozoliņš par spodrības aistētisko un audzinošo nozīmi. Sekoja teātŗa izrāde.

3. Ludzas pulks.

* Lai atvieglotu bērnu svētku sarīkošanu apriņķī, pulka vadība izsūtījusi visām skolām notis un vingrošanas priekšnesumu programmas, kā arī komandējusi attiecīgus darbiniekus labākai svētku darbības iestudēšanai. Svētki notiks laikā no 17.—24. maijam, kad apriņķa apm. 10.000 skolēni pulcēsies Ludzā, Kārsavā, Zilupē, Rundānos, Merdzenē, Šķaunē, Vecslobodā, Nerzā, Nautrēnos, Brigos, Pildā, Ciblā un Pasienē. Par svētku atbildīgiem rīkotājiem nozīmēti nodaļu priekšnieki.

* Uz pulka vadības ierosinājumu, Latviešu dziesmu svētku b-ba no 6.—8. aprīlim sarīkoja Ludzā koŗu diriģentu kursus ar lektoru prof. Jozuu's, Em. Melngaili un A. Šilleri. Kursos piedalījās 40 pulka koŗu diriģenti un apriņķa skolotāji.

* Pēc p. g. parauga pulks septembrī rīkos otros dziesmu svētkus Ludzā, kuŗos ņems dalību apvienotie pulka nodaļu kori ar apm. 600 dziedātājiem.

* Pulka kultūrālo darbu ļoti traucē mītņu trūkums. Ir daudzi pagasti, kur vienīgā sarīkojumu vieta ir skolas ēka un tā pati īrētās, šaurās telpās. Tāpēc jo lielāks ir aizsargu prieks par katru sabiedrības atsaucību šai jautājumā. Pateicoties Rundēnu pag. pašvaldībai, aizsargi tagad iegūst otro namu apriņķī — Rundānos un līdz ar to plašāku iespēju nacionāli — valstisko ideju paušanai pierobežā.

* Nirzas pagasta pašvaldība, kopā ar vietējo aizsargu nodaļu, Preiļu lauksaimniecības b-bu un pamatskolu, Nirzas biezi apdzīvotā vietā 19. aprīlī rīkoja plašu pirmo zemnieku dienu, kas pulcināja daudzus pierobežas iedzīvotājus. Svētkus ievadīja ar svinīgu dievkalpojumu Raipoles katoļu baznīcā. Tad Nirzas pamatskolas telpās, pēc pagasta vecākā Šveides uzrunas, atklāšanas runu teica LLK Rēzeknes novada vec. agr. Čakšs. Zemnieku dienas dalībnieki nosūtīja apsveikuma telegramas Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim, kaŗa ministram ģenerālim J. Balodim, zemkopības ministram J. Birzniekam un tautas labklājības ministram V. Rubulim. Sekoja Ludzas aizsargu pulka komandiera palīga kapt.-ltn. Frišmaņa referāts par Ludzas apriņķa senču dzīvi un citi priekšlasījumi.

4. Jēkabpils pulks.

* Zalves izglītības biedrība „Ausma" savu namu atdāvājusi vietējai aizsargu nodaļai, kas patlaban veic nama pārbūvi.

* Tautas tērpu un tautisko deju propagandas vakaru sarīkoja štāba rota, demonstrējot gan apkārtējo, gan vistālāko Latvijas novadu tautu tērpus. Tērpu demonstrētājas pulka kom. pal. Zilla - Zillaps apbalvoja saktām. Vakars bija ļoti labi apmeklēts.

* Aizsardžu dienas II. un III. bataljona aizsardzēm bija Viesīte 21. un 22. martā, bet I. un IV. bataljona un štāba rotas aizsardzēm 28. un 29. martā Jēkabpilī. Aizsardžu dienās pavisam piedalījās pāri par 300 aizsardžu. Nodarbēm sekoja priekšnesumi — Viesītē „Bierantu" izrāde, Jēkabpilī — štāba rotas vīru dubultkvarteta un pulka orķestŗa koncerts.

* 12. aprīlī Jēkabpilī, Treija zālē štāba rota rīkoja plašu koncertu. Programmu izpildīja vīru dubultkvartets „Dziesmugars" Rūd. Zāliša vadībā, vīru koris, brīvmāksl. Ād. Skultes vad. un pulka orķestris, diriģējot kapelm. Karabānovam.

* Neretas aizsardzes, uz svētkiem paradušas sagādāt arī nespējniekiem gaišāku svētku sajūtu. Šī skaistā paraša netika aizmirsta arī Lieldienās, kad aizsardzes ar draudzes mācītāju un pag. valdes pārstāvi, nespējnieku patversmē noturēja dievkalpojumu un izdalīja svētku dāvanas.

Rīgas apgabala garnizona priekšnieks ģenerālis F. Virsaitis, aizsargu priekšnieks pltn. K. Prauls un citi viesi pie Rīgas kaŗa slimnīcas rīkoto aizsargu sanitāro kursu dalībnieku vidū.

* 15., 16. un 17. maijā pulks rīko līdzekļu vākšanu aizsargu nama būvei. Nams atrodas Jēkabpilī un būs modernākā būve plašā apkārtnē. Pašlaik nobeigta ārbūve un jumts.

5. Rīgas pulks.

* Patšauteņu grupu komandieŗu kursus, pie 4. Valmieras kājn. pulka instruktoru rotas pulks rīkoja laikā no 23. līdz 26. aprīlim. Piedalījās ptš. gr. komandieŗi no gandrīz visām pulka vienībām — kopskaitā 64 personas. Kursos izņēma patšauteņu materiālo daļu, apkalpošanu, vaļējo ierindu un praktisko šaušanu. Noslēgumā kursanti izteica pateicību kursu vadītājam, instruktoru rotas kom. pltn. Birzulim, bet rotas kadram, izcīņai starp vadiem šaušanā ar patšautenēm, uzdāvināja sudraba kausu.

* 7. aprīlī Sakaru bataljona vienībām Zemnieku drāmas telpās notika armijas štāba pltn. Upīša ļoti vērtīgs referāts par ielu cīņām.

* Ķemeŗu aizsardžu pulciņā jaunuzņemtās 11 aizsardzes iesvētīja 13. aprīlī. Svinībās piedalījās arī pulka kom. pal. Rupeiks. Aizsargi un aizsardzes veiksmīgi uzveda „Svešas asinis".

* Slokas jauno azsardžu pulciņu iesvētīja 26. aprīlī, piedaloties IV btl. kom. Jēkabsonam.

* 26. aprīlī „Ziemeļblāzmā" iesvētīja jaundibināto Mangaļu aizsargu nodaļu un aizsardžu pulciņu. Svinīgā solījuma aktā piedalījās pulka kom. J. Legzdiņš un I btl. kom. Vinters. Vakaru noslēdza A. Kaktiņa un „Ziemeļblāzmas" kora koncerts. Jaunās nodaļas priekšnieks — P. Zakens, aizsardžu pulciņa priekšniece — A. Zakens.

* Ogresgala aizsardžu pulciņā jaunuzņemtās aizsardzes iesvētīja 26. aprīlī.

* 22. martā Krimuldas nodaļas rīkotajā pulkv. O. Kalpaka piemiņas vakarā L. Breikšs nolasīja referātu: „Pulkvedis Kalpaks latviešu varoņu saimē."

* Meža dienās pulka aizsargi 20. aprīlī mežniecību darbinieku vadībā izlaboja pagājušās mežu dienās Rīgas-Jelgavas un Vidzemes šosejā izdarītos bērzu dēstījumus, papildinot bojā gājušos kociņus ar jauniem stādiem.

6. Aizputes pulks.

* Liepājā, no 21.—23. martam, pie 1. Liepājas kājnieku pulka notika ieroču instruktoru - mantziņu kursi, kuŗus vadīja aizsargu štāba ieroču pārzinis Štokmanis. Šie kursi notika kopā ar 15. Liepājas aizsargu pulka ieroču instruktoriem un no aizputiešiem kursos piedalījās 40 kursanti. Interese par kursiem bija ļoti dzīva.

* Pulka kultūrālās dzīves veidošanai katrā nodaļā pieaicināti aizsargi no sabiedrisko dzīvi vadītājām personām un nosprausta plānveidīga programma visam gadam. Atzīmējams, ka sevišķu rosību izrāda jūrmalas nodaļas un attālākie no centra pagasti, kuŗos aizsargi pārņēmuši vadošo lomu savās rokās un ar to guvuši nedalītu sabiedrības atsaucību.

* 18. un 19. aprīlī Aizputē notika pulka komandējošā sastāva kaŗa spēles. Apmācību dienās Aizputē ieradās aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, militāro apmācību pārzinis kptn. J. Ķikulis, kpt. K. Mangulis un pulka kom. K. Tikmanis.

* Cīravas nodaļas rīkotos 10 dienu ilgos sanitāros kursus apmeklēja 60 dalībnieki.

7. Valkas pulks.

* 9. un 10. aprīlī Valkā, Jāņa Cimzes Valsts ģimnazijas telpās, notika pulka teātŗa vadītāju kursi. Tos atklāja ar uzrunu pulka komandieris Briedis un novēlēja kursantiem labas sekmes. Kursu lektors-režisors Dombrovskis - Dumbrājs stājās pie kursu praktiskās puses, sagatavojot aizsargu nodaļām teātŗa trupu vadītājus un aktierus. Bez tam kursos sagatavoja brīvdabas izrādi „Meža māte" kuŗu iestudēja 12 nodaļu aktieri. Tie savukārt sastādīs trupas šai izrādei, kuŗu nākošā vasarā sniegs kā viesizrādi kaimiņu pagastos. Pulks teātŗa nozarei piegriež lielu vērību, reizē ar to veicinot sadarbību un lauku sabiedriskās dzīves apvienošanos. Kursus vadīja pulka režisors F. Kļaviņš. —

* Ziemera nodaļa bija sarīkojusi mājsaimniecības kursus no 16. līdz 22. martam. Kursus vadīja mājsaimniecības instruktore M. Baltiņa. Tajos piedalījās vietējās aizsardzes un arī privātpilsones. Kursu noslēgumā kursantes bij rīkojušas kopmielastu.

* 22. martā Mārkalnes aizsargi un aizsardzes viesojās Bejas nodaļas izrīkojumā Daiņās ar teātŗa izrādi. Mārkalnieši uzveda V. Zonberga „Pirmā rinda".

* Alūksnes pilsētas aizsargi un aizsardzes plkv. O. Kalpaka piemiņu 29. martā atzīmēja ar pltn. Dr. E. Vanaga referātu, apvienotā koŗa koncertu un teātŗa izrādi.

* Smiltenes pilsoņi: Pēteris Pelcis, Richards Blaubergs, Pēteris Jansons, Peteris Ludzenieks un Jānis Venners pirms diviem gadiem nodibināja tirdzniecības paju sabiedrību „P. Ludzenieks un Biedri", kuŗas mērķis un nolūks ir sagādāt naudas līdzekļus 7. Valkas aizsargu pulka 2. bataljonam.

30. martā sabiedrība savā sēdē, caurskatījusi pagājušā gada pārskatu, nolēma nodot aizsargiem: 2.000 latu aizsargu sporta laukuma izbūvei Smiltenē un 300 latu pulka aizsargu mītnes izbūvei Valkā.

Bez šīs summas no pagājušā g. peļņas minētā sabiedrība vēl pagājušā gada pavasarī Smiltenes pilsētas aizsargu nodaļai uzdāvāja traukus priekš 100 personām. Traukus grezno speciāli pasūtīta aizsargu emblēma — auseklītis.

* Zeltiņu nodaļas 13. aprīļa izrīkojumā viesojās Ilzenes aizsargu drāmatiskā trupa ar M. Priedulājas „Dzimtenes dziesmu".

* Smiltenes aizsargi 13. aprīlī rīkoja komiskās operas viesizrādi ar Kalmaņa opereti „Bajadera".

8. Valmieras pulks.

* Limbāžu nodaļas gadskārtējā izrīkojumā 29. martā Limbāžu teātris pirmizrādē deva E. Zālītes „Svešās asinis", bet nodaļas sarīkojumā 13. aprīlī uzveda „Mūzikanta dziesma".

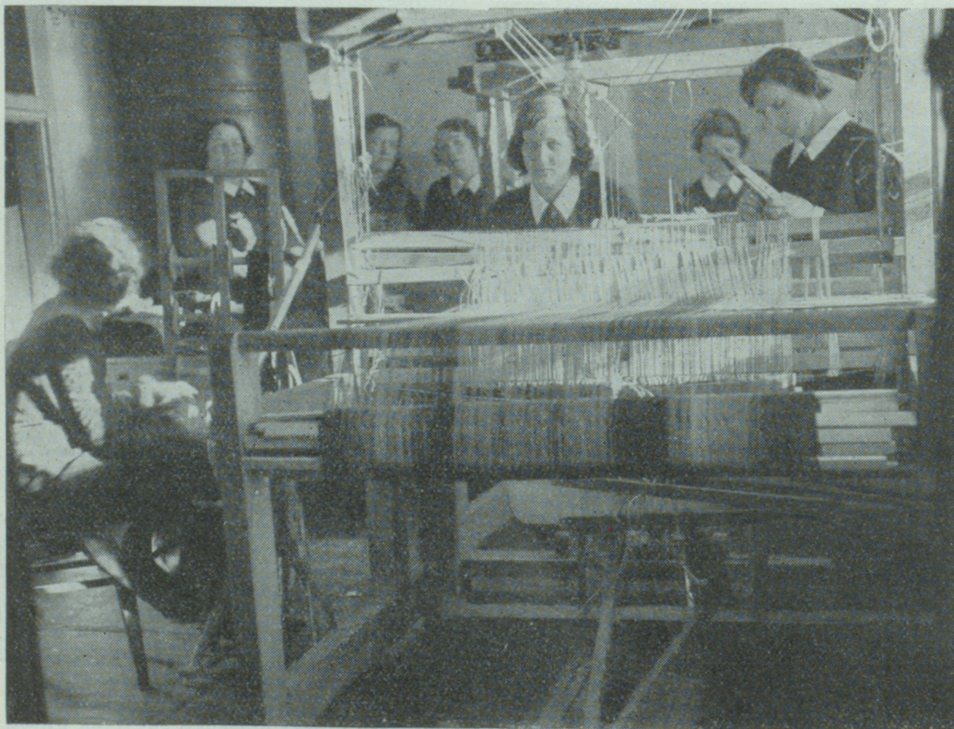
* Liepupes nodaļa 2. Lieldienās izrādīja R. Luksa „Dziesma darbam". Nodaļa rosīgi darbojas kultūrālā laukā.

* Braslavas aizsargi otrajās Lieldienās pagasta namā rīkoja teātŗa izrādi.

* Naukšēnu nodaļa savā namā 12. aprīlī rīkoja vakaru ar dažādiem priekšnesumiem. Pulka fiziskās audzināšanas instr. H. Traubergs referēja par aizsargu sportu. Sekoja R. Blaumaņa kom. „No saldenās pudeles" uzvedums, rež. Arensa vadībā.

* Salacgrīvas aizsargu un aizsardžu vakarēšanā aizsargu mācītājs V. Migla nolasīja referātu par mūsu mitoloģiju: „Ūsiņš jaunāko pētījumu gaismā".

* Mazsalacas nodaļa saņēmusi dāvinājumu 800 ls no vietējās piensaimnieku sabiedrības. Par minēto summu iegādāta „Luisa" sistēmas patšautenes ar rezerves daļām un piederumiem.

1. T. a. p. štāba pulciņa aizsardzes aušanas kursos.

4. J. a. p. aizsardžu dienu dalībnieces un viesi.

* Salacas upes krastā pie Mazsalacas cīņās ar lieliniekiem 1919. g. krita vairāki igauņu karavīri — Latvijas ziemeļarmijas līdzbiedri. Lielinieki viņus apraka turpat upes krastā. Lai šiem kritušiem varoņiem sagādātu pienācīgu atdusas vietu, Mazsalacas aizsargi un aizsardzes vienojušies trūdus izrakt un tiem ierīkot kapsētu uzkalniņā, Salacas upes līcī, netālu no pastāvošās kapsētas. Varoņu kapsētu iežogos dievkociņu, jasmīnu un dzīvības koku dzīvžogs. Nodomāts ierīkot arī laukumu, kur svētku gadījumos varētu pulcēties organizācijas. Bez tam kalniņu apstādīs ar liepām. Darbus veiks vēl šinī pavasarī. Kapu kalniņa izveidošanas un apstādīšanas projektu izstrādājusi Latvijas lauksaimniecības kamera.

9. Madonas pulks.

* 11. aprīlī, kad Ministru Prezidents-tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis uzņēmās Valsts Prezidenta pienākumus, pulka nodaļas kopā ar pašvaldībām atzīmēja svinīgos aktos un sanāksmēs, pieslēgdamās ar radiofonu svinībām galvas pilsētā, un dziļā priekā uzņemdamas un izpraždamas lielā notikuma svarīgumu.

* Marta mēnesī nodaļas savos sarīkojumos veltīja vakaru pirmā Latvijas armijas virspavēlnieka pulkveža Kalpaka varoņa gaitas pieminai, apskatot kalpakiešu cīņas un Latvijas armijas uzvaras gaitas.

* Zemnieku dienas plašākā mērogā tika rīkotas pie Dzelzavas nodaļas no 25. —29. martam ar ļoti plašu programmu un demonstrējumiem lauksaimniecības, lopkopības un mājturības nozarēs. Kā referenti piedalījās L. L. K. centra un rajona darbinieki, Jaungulbenes Lauksaimniecības vidusskolas skolotāji un Jaungulbenes valsts izmēģinājumu stacijas agronomi. Piedalīšanās zemnieku dienās ļoti dzīva — katru dienu ap 200 apmeklētāji. Zemnieku dienas noslēgumā viesojās Zemnieku drāma ar „Karogs aicina"; izrādē noskatījās pārpildītā zālē pāri par 600 apmeklētāji.

* Mētraines aizsargu nodaļa rīkoja zemnieku dienu 22. martā ar L. L. K. zemkopības nodaļas vadītāja agr. P. Pommera un L. L. K. Ļaudonas rajona agr. Tukmaņa piedalīšanos.

* Zemnieku dienās, ko rīkoja nodaļas un citas biedrības, ļoti dzīva aizsargu piedalīšanās. Aizsargi, kas lielāko daļu visciešākā nozīmē saistīti ar zemkopību, dzīvi seko zemkopbas ministrijas un L. L. K. norādījumiem un ierosinājumiem.

* Aizsardžu pulciņos vērojama dzīva interese nacionālā gara un gaumes izkopšanā, kas izpaužas vakarēšanā, tautisko tērpu darināšanā, latviska kulta ievešanā mājas dzīvē. Nodaļu slēgtos un atklātos sarīkojumos tautiskās dejas iekaro savu goda pilno vietu.

* No 15.—18. aprīlim notika Madonā sanitārie kursi pulka vecākā ārsta Dr. Kalniņa vadībā. Kā lektori darbojās: aizs. štāba sanitāro apmācību pārzinis Dr. Prīmanis, 5. rotas ārsts Dr. Salmiņš, 11. rotas ārsts Dr. Dzirkalis, 12. rotas ārsts Dr. Meiers un štāba rotas ārsts Dr. Ardovs. Kursanti praktiskos darbus strādāja Madonas, Gulbenes un Cesvaines slimnīcās. Kursus apmeklēja 67 dalībnieki- ces

* Dzelzavas nodaļas drāmatisko kursu dalībnieki režisora V. Segliņa vadībā iestudēja „Bierantos", ko izrādīja 1. Lieldienās pie izpārdota nama. Kursi, kuŗus apmeklē 40 dalībnieki, turpinājās vēl no 20. aprīļa līdz 3. maijam.

* Kārzdabas nodaļa, priekšnieka Neimaņa vadībā, šo pavasar noorganizējusi referātu vakarus. Jau nolasīti referāti par plkv. Kalpaku, ķīmiskām kaujas vielām un dziesmu kā grūtību remdinātāju.

* 14. jūnijā Madonā, pulka rīkotos dziesmu svētkos pulka komandieris aicinājis visus dziedātājus un dziedātājas ierasties savu novadu tautas tērpos.

10. Cēsu pulks.

* 6. aprīlī Rīgā miris pulka III. bataljona kom. atv. vltn. Kārlis Reinbachs. Nelaiķi 3. Lieldienās guldīja dzimtenes kapos ar militāru godu.

* Pulka štāba bataljona aizardžu pulciņš 26. martā nosvinēja 9. gada svētkus. Aizsardzes bija sapulcējušās Cēsu aizsargu namā, kur ieradās arī pulka komandieris M. Treijs, pilsētas galva R. Kauce un citi lūgti viesi. Pulciņa priekšniece A. Reichholde pateicās aizsardzēm par rosīgo darbību un aicināja nepagurt arī turpmāk. Aizsardžu pulciņu apsveica pulka komandieris, pasvītrodams, ka pulciņš deviņu gadu laikā veicis lielu, svētīgu darbu. Pēc tam aizsardze Ozoliņa nolasīja referātu par kultūru un kultūras cilvēku.

* 4. aprīlī noslēdzās drāmatiskie kursi, kuŗus pulks sarīkoja režisora Fr. Rodes vadībā. Sarīkojot šos kursus, pulka vadības nodoms bija radīt pie štāba bataljona pastāvīgu drāmatisko pulciņu, kādi jau pastāv pie aizsargu nodaļām pagastos. Jaunais drāmatiskais pulciņš savai pirmai dēbijai bija iestudējis Līgotņu Jēkaba „Bierantos". Izrāde noritēja gludi un bija labi apmeklēta Pēc izrādes aktieŗu saimi uzrunāja pulka komandieris M. Treijs, kultūrālās nozares vadītājs V. Grozgalvs un režisors Fr. Rode. Pirmā trupas viesizrāde Raiskumā. Līdzīgi kursi notika arī Lizuma nodaļā, režisora Hermaņa vadībā, iestudējot „Dzimteni".

* Cēsu pagasta nodaļa 3. Lieldienās rīkoja L. L. K. lopkopības instruktora K. Auziņa priekšlasījumu par lopkopību.

* Lizuma nodaļa ziemas periodā noturējusi 7 jautājumu izskaidrošanas vakarus, kuŗos apskatīts 21 jautājums pie 294 apmeklētājiem.

11. Tukuma pulks.

* Pulka aizsardžu dienas notika 25. un 26. aprīlī, Tukumā. Piedalījās 320

Jēkabpils aizsardzes štāba rotas rīkotā tautas tērpu propagandas vakarā.

Litenes aizsargu nams.

aizsardzes no pulka visām vienībām. Divi dienas ilgā sanāksme sniedza tās dalībniecēm daudz jaunu domu, daudz pamācīga. Praviņu pulciņa priekšniece Blumberga runāja par lauksaimniecības darba iedalījumu, mājturības instruktore Prūsis — par veselīgu uzturu un glītu māju, Dr. Kalevice — par māti un bērnu, Dr. Hercmane — par miesas kultūru un sievietes higiēnu, pulka kultūrālās nozares vadītājs dir. J. Lapiņš — par tautas audzināšanu, aizsargu štāba aizsardžu instruktore L. Torgani — par aizsardžu darbu. Sanāksmes pirmās dienas vakarā ar priekšnesumiem uzstājās gandrīz visi pulciņi.

* Blīdenes nodaļas izrīkojumā 13. aprīlī, lauksaimniecības biedrbas telpās, viesojās valsts darbinieku Jelgavas nodaļas teātŗa trupa.

* Slokas pilsētas jaunuzņemtās aizsardzes svinīgo solījumu deva 26. aprīlī, pamatskolā. Sekoja izrīkojums ar tautisku launagu un teātŗa izrādi.

12. Ilūkstes pulks.

* Lai atsvaidzinātu aizsargu militārās zināšanas, Daugavpilī, pie 12. Bauskas kājnieku pulka bija noorganizēti attiecīgi kursi, kuŗi ilga 10 dienas, no 30. marta līdz 8. aprīlim. Kursos bija ieradušies 44 aizsargi no pulka visām nodaļām. Kursus vadīja 12. Bauskas k. p. kapteinis Blaus. Galvenā kārtā piegrieza nopietnu vērību grupu komandieru darbībai dažādos kaujas veidos, dodot pašiem aizsargiem iespēju vingrināties mazāko vienību vadīšanā. Tāpat zināms stundu skaits tika ziedots šaušanas apmācībai, topografijai, kaujas gāzēm un ierindas dienestam.

Noslēguma aktā ieradās pulka komandiera palīgs Vilciņš un I. bataljona komandieris Muižnieks.

* Sākot ar šā gada martu, Bebrenes aizsardžu pulciņš rīko reiz nedēļā, trešdienās, vakarēšanu. Aizsardzes un pārējās vakarēšanas dalībnieces strādā rokdarbus un gatavo vietējos tautiskos uzvalkus. Tiek lasīti arī referāti. Šā gada 1. aprīlī, vakarēšanas noslēdzot, aizsardze J. Kaminska stāstīja par tautisko tērpu nozīmi un darināšanu, bet pulciņa priekšniece A. Druviņa — par latvisko svētku svinēšanu, ilūstrējot stāstīto ar tautas dziesmām no mūsu bagātīgiem daiņu krājumiem. Vakarēšanas bija kupli apmeklētas.

13. Bauskas pulks.

* Iekšlietu ministrs V. Gulbis dāvinājis pulkam aizsargu nama izdaiļošanai divas mākslinieku Eliasa un Griķa gleznas.

* Pulka aizsardžu dienas Bauskā notika 5. un 6. aprīlī. Aizsargu štāba aizsardžu instruktore L. Torgāni runāja par aizsardžu darbu un tā kārtību, mākslinieks J. Bīne par dzīvokļa iekārtošanu un izdaiļošanu, instroktore E. Varkale par dzīvokļa kopšanu, skolotāja Leimane par higiēnisku veļu un tās uzturēšanu kārtībā, skolotājs Vilsons par mājas apkārtnes izdaiļošanu un M. Spirģis par cilvēku un tautu. Pirmās dienas sanāksmi noslēdza pulka simfoniskā orķestŗa koncerts.

* Rundāles nodaļa, laikā no 5. februāŗa līdz 13. aprīlim, ar pārtraukumiem, rīkoja drāmatiskos kursus režisora V. Segliņa vadībā. Piedalījās 36 kursanti. Kursu noslēgumā 13. aprīlī izrādīja Līgotņu Jēkaba „Bierantos". Izrāde ritēja raiti un apliecināja kursos gūtās sekmes.

* Atvadvakaru savai priekšniecei L. Brokai rīkoja pulka štāba aizsardžu pulciņš. Vakara dalībnieki Brokai pasniedza piemiņas balvu.

* No Bauskas uz Rīgu pāriet dzīvot bij. apriņķa valdes būvtechniķis V. Štrauss ar kundzi, kuŗi rosīgi darbojās arī aizsargu organizācijā. Atvadvakarā abus cildināja un apdāvināja.

* Īslicas aizsargi un aizsardzes sarīkoja pamatskolā 13. apr. bazāru un kino izrādi. Bazāra lozes izpārdeva dažās stundās. Tāpat ļoti kupli bij apmeklēta izrāde. Sarīkojums deva nodaļai ap 900 ls skaidra atlikuma.

* 11. aprīlī Skaistkalnes pagasta namā pulcējās aizsargi un pārējie pagasta iedzīvotāji un sumināja Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani un viņa vietnieku ģenerāli J. Balodi, nosūtot tiem apsveikuma telegrammas. Ugunsdzēsēju biedrības zālē notika referāts: „Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis kā valsts un tautas vadītājs."

14. Kuldīgas pulks.

* 15. un 16. martā Saldū kuplā skaitā bija pulcējušies pulka virsnieki uz ziemas perioda mācībām. Mācību teorētiskā daļa norisinājās Saldus pilsētas aizsargu mītnes telpās, bet praktiskā — brīvdabā, Saldus apkārtnē. Mācības vadīja aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, kā pasniedzēji piedalījās militāro apmācību pārzinis kapt. J. Ķikulis un kapt. Volbergs.

* Aizsargu lidmašīnu, to skaitā arī Kuldīgas aviācijas eskadriļas lidmašīnas, iesvētīšana Rīgā notika 15. martā.

Pie Kuldīgas eskadriļas lidmašīnas paredzēts piestiprināt sidraba piemiņas plāksni ar to ziedotāju vārdiem, kas lidmašīnas iegādei ziedojuši ne mazāk kā 100 ls katrs. Tādi ir: Herberts Vāvers, Eduārds Karlsons, Lutriņu pag. valde, Kuldīgas apr. pašv. vecākais, Latv. tirg. sav. Kuld. nodaļa, Saldus krājaizd. sabiedrība, Kuldīgas pag. valde, Kuldīgas pils. valdes darbinieki, A.-S. Vulkāns, Cieceres pag. valde, Artūrs Vinters, Verners Rove.

* 17. pēc skaita pag. ziemā vakarēšanu noturēja Kuldīgas pils. aizsardžu pulciņš. Vakarēšanas rīkotas kopā ar kārtējām aizsardžu ik pārnedēļu sanāksmēm. Katrā šādā sanāksmē — vakarēšanā noklausīts viens priekšlasījums, dziedātas tautiskas dziesmas, strādāti rokdarbi u. t. t. Uz vakarēšanas sezonas noslēgumu bija ieradies arī pulka kom. J. Kalve, viņa palīgs A. Vasarājs u. c. Priekšlasījumu par darbu un atpūtu nolasīja K. Zvirgzdiņš.

* Padures nodaļa nodibinājusi ekskursiju fondu dzimtenes apceļošanai. Katrs aizsargs ik mēnesi iemaksā 1 ls.

* Vārmes nodaļa rosīgi strādā pie sava nama izbūves.

* Pie Lutriņu nodaļas nodibinājies jaukts koris skolotāja F. Rebhūna vadībā un pie Skrundas nod. vīru dubultkvartets skolotāja M. Lansberga vadībā.

* Centrālā zemes ierīcības komiteja piešķīrusi pulka vajadzībām Kabiles muižas kultūrālo centru. Piešķirto objektu nodos Kabiles pag. nodaļas lietošanā. Objekts ir agrākais muižas parks un dīķis.

* Apriņka pagastu vecākie nolēmuši ziedot pulkam spēcīgu smago automomobili.

* Aušanas kursus Saldus pag. aizsardžu pulciņš rīkoja pamatskolā no 16. līdz 28. martam.

* Lutriņu aizsargi un aizsardzes jau ilgāku laiku vāca līdzekļus, lai redzami atzīmētu draudzes kritušo varoņu piemiņu. Par savāktiem līdzekļiem tagad pagatavota krāšņa piemiņas plāksne ar iekaltiem kritušo varoņu vārdiem.

Plāksni 3. maijā atklāja Lutriņu baznīcā. Mācītāja muižā pulcējās aizsargi, aizsardzes, mazpulku dalībnieki, organizāciju un pašvaldību darbinieki. No Rīgas svinībās ieradās kaŗa ministra pārstāvis plkv. Kalniņš un armijas štāba pārstāvis pltn. Veiss. Sapulcējušies kopējā gājienā ar karogiem devās uz dievnamu, kur svinīgo dievkalpojumu ievadīja pulka mācītājs Gailītis. Plkv. Kalniņš apsveica svinību dalībniekus kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža un armijas komandieŗa ģenerāļa K. Berķa vārdā, pēc kam atklāja plāksni. Plāksnes iesvētīšanu izdarīja pulka vecākais mācītājs Kangars.

Ungurmuižas aizsargu buŗu lidmašīna.

15. Liepājas pulks.

* Liepājas novada mazpulki nolēmuši dāvināt 15. Liepājas, 6. Aizputes un 14. Kuldīgas aizsargu pulkiem patšautenes. Par šo mazpulku patriotisko soli Liepājas novada mazpulku inspektors K. Sītars izteicies:

Latvijas Lauksaimniecības kameras mazpulku nodaļa dara visu, lai mazpulkos saistītās jaunatnes darbu paplašinātu un padziļinātu. Mazpulkiem talkā nākuši aizargi, izvedot mazpulkos fizisko audzināšanu un apmācot mazpulku dalībniekus ierīndas mācībās. Vadoties no šī sadarbības principa un patriotisma, Liepājas novada mazpulki pilsētās un laukos savākuši līdzekļus, lai 6. Aizputes un 14. Kuldīgas aizsargu pulkam katram uzdāvinātu pa patšautenei, bet Liepājas pilsētas un apriņķa mazpulki 15. Liepājas aizsargu pulkam nodomājuši pasniegt ložmetēju.

* Ar Tadaiķu pagasta pašvaldības atbalstu aizsargu vajadzībām nodomāts celt namu. Attiecīgos koka būvmateriālus jau sagatavo. Tadaiķos pēc šāda nama sen jau bija vajadzība, jo citas sarīkojumiem piemērotas telpas pagastā nav.

* Aisteres aizsardzes 22. martā Lieģu muižā rīkoja plašu lauksaimnieču un lauksaimnieku dienu. Lauksaimnieču sanāksmei bija izstrādāta plaša programma, ar daudziem vērtīgiem priekšnesumiem un LLK agronomisko un vietējo sabiedrisko darbinieku referātiem.

* Jūŗas aizsargu Jūrmalciema nodaļa pēc sekmīgi veiktām apmācībām 29. martā sarīkoja tējas vakaru Nīcas-Paipes pamatskolas jaunajās telpās. Vakaru ievadot, skolas pārzine B. Fimbauere nolasīja priekšlasījumu par tematu: „Pulkvedis Oskars Kalpaks un Kalpaka bataljona kaujas gaitas", apskatot tanī

11. T. a. p. aizsardžu dienu dalībnieces un viesi.

arī tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa lielos nopelnus Latvijas dibināšanas un atjaunošanas darbā.

* 29. martā Dunikas nodaļa bija sarīkojusi vietējā pagasta nama zālē bazāru par labu aizsargu kultūrāliem mērķiem. Bārtas aktieŗu trupa, skolotāja Šteina režijā uzveda V. Zonberga drāmu „Nameja gredzens". Sarīkojumā godināja 4 ilggadējas laukstrādnieces, un par darbu un saprašanos runāja nodaļas priekšnieks J. Dižgalvis un pagasta vecākais M. Tanušs. Aizsardzes bija klājušas tautisku vakariņu galdu, kur kā goda viesi piedalījās ilggadīgās laukstrādnieces. Izrīkojums bija kupli apmeklēts un deva pāri par Ls 300.— skaidra atlikuma.

* Rāvas aizsargi un aizsardzes rīkoja vakaru otrajās Lieldienās par labu piemiņas plāksnei kaŗā kritušiem. Vakaru ievadīja Cīravas draudzes mācītājs Ernstsons, pēc kam par brīvības ideju referēja Dzērves-Cīravas pamatskolas priekšnieks J. Bušmanis. Sekoja teātŗa izrāde.

16. Jelgavas pulks.

* Zemgales kreditbiedrība no 1935. gada tīrās peļņas pulkam ziedojusi 1000 latus.

* Sakarā ar spodrības nedēļu, pulka komandieris Ausmanis izsūtījis pulka vienībām aicinājumu „Kopsim savas sētas!", kurā, starp citu, saka:

„Jau mūsu valsts dibināšanas gadā Vadonis teica šādus vārdus: „Vistīrākā un vislabākā vieta pasaulē, kur cilvēks var dzīvot un strādāt, ir lauku mājas — ja tikai viņš savas mājas par tādām grib pataisīt un uzturēt."

Lauku mājas ir tautas šūpulis, un spēcīga un priekšzīmīga lauksaimniecība ir visas valsts saimniecības galvenais pamats. Šīs Vadoņa izteiktās un vispāratzītās domas nedrīkst aizmirst arī mūsu pulka aizsargi - lauksaimnieki un aizsardzes lauku sētas kopējas, bet nodibinot un pavairojot savas mājas tīrību, kārtību un skaistumu, mūsu aizsargu saime var arī šinī ziņā dot labu priekšzīmi saviem kaimiņiem tuvākos un tālākos novados, tādējādi veicinot visas mūsu dzimtenes krāšņumu vairošanos, kuŗa par daudz nevar būt nekad."

* Sīpele aizsardžu pulciņš laikā no š. g. 16. — 21. martam sarīkoja rokdarbu kursus LLK mājturības instr. A. Flinteres vadībā.

* 21. martā Sīpeles nodaļa atzīmēja ar svinīgu aktu plkv. Kalpaka varonīgās kaujas. Pulka štāba bataljona komandieris L. k. o. k. Zalpeters nolasīja referātu „Plkv. Kalpaks". Referātam sekoja deklamācijas, aizsardzes M. Šūmanes un Sīpeles mazpulka dalībnieku izpildījumā.

* Lai ierosinātu pagasta iedzīvotājus uz kopēju iešanu pa kultūras ceļiem, Zalgales aizsardžu pulciņa literāriskā sekcija, aizsardzes Alīses Silgailis vadībā, rīko publiskus referātus domu izmaiņai un atsvaidzināšanai. Pirmo šāda veida referātu nolasīja 8. martā aizsardze A. Plandaga par tematu: „Domas par sievieti R. Rollāna darbos". Nākamais priekšlasījums notika Zaļajā ceturtdienā. Referēja 6. rotas ārsts Dr. A. Ozoliņš un aizsardze E. Martinova par mūsu valsts nākotni un likteņa problēmu pēc Meterlinka.

* Pēternieku nodaļa, lai sagādātu līdzekļus Bērzkroga kapu zvana iegādei, otros Lieldienu svētkos rīkoja bazāru ar priekšnesumiem. Bazāram daudz vērtīgu rokdarbu bija darinājušas aizsardzes.

* Jēkabnieku nodaļa rīkoja Lieldienu svētku otrā dienā pamatskolā vakaru ar teātŗa izrādi. Vakara atlikums par labu Latvijas atbrīvošanas cīņās kritušo kaŗavīru pieminekļa atjaunošanai pie Skujų skolas.

* Ozolnieku aizsargi un aizsardzes savā apspriedē 19. aprīlī nosūtīja Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim un viņa vietniekam ģenerālim J. Balodim telegrammas sakarā ar 11. aprīļa pārgrozībām valsts dzīvē.

Pēc apspriedes notika nodaļas rīkotie priekšlasījumi māju un apkārtnes izdaiļošanā. Pirms referātiem nodaļas pr. Skadiņš nolasīja pulka kom. uzsaukumu: „Aizsargi un aizsardzes, kopsim savas sētas!". Par mājas iekšējo izdailošanu runāja LLK mājturības instrukt. Zaule, liekot referāta pamatā Vadoņa vārdus: „Tur būs skaista lauku māja, kur būs saticības gars". Par mājas ārējo izdaiļošanu runāja LLK daiļdārznieсības instr. Nesaule.

* Svētes nodaļa ziemas sezonā piegriezusi lielu vērību pagasta sabiedriskai dzīvei — rīkojot vērtīgus izrīkojumus, priekšlasjumus u. c. Kā noslēgums šim darbam minami mājturības kursi, kuŗus no 20. — 27. aprīlim rīkoja aizsardžu pulciņš.

17. Rēzeknes pulks.

* 6. un 7. aprīlī pulks sarīkoja taktiskās apmācības komandējošam sastāvam, kurās piedalījās 102 komandieri.

Aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis savā ievadrunā plaši apgaismoja komandējošā sastāva pienākumus un aizsargu audzināšanu. Tālāk apmācības vadīja militāro apmācību pārzinis kapt. J. Ķikulis un armijas štāba kapt. Ābols. 7. aprīlī, izbeidzot taktiskās apmācības, notika komandējošā sastāva apspriede un pulka goda tiesas un revīzijas komisijas vēlēšanas. Noslēgumā pulka komandieris V. Zarāns pastrīpoja, ka aizsargi vienmēr stāvēs nomodā par Tēvu zemi un tautas Vadoni..

* Pulka vienības piegriež nopietnu vērību aizsargu namu tīkla izveidošanai apriņķī. Šie nami nav domāti tikai aizsargu vajadzībām, bet arī plašākām iedzīvotāju aprindām. No jauna ceļ aizsargu namu Maltas pag. Borovajas bieži apdzīvotā vietā. Tur pašlaik piegādā būvmateriālus. Nama būvi atbalsta visi vietējie iedzīvotāji. Stirnienes pag. valde iznomājusi vietējai aizsargu nodaļai uz 36 g. mūŗa ēku, ko nodaļa uzsākusi remontēt.. Bērzgales pag. valde savai aizsargu nodaļai piešķīrusi bieži apdzīvotā vietā veco krogus ēku ar pusotra ha zemes. Ēkas pārbūve un paplašināšana aizsargu namam jau uzsākta. Bukmuižas patērētāju biedrība dāvājusi aizsargu nodaļai ēku, kas atrodas uz katoļu draudzes zemes. Arī te jau aizsargi stājušies pie nama atjaunošanas, jo šajā apvidū vēl nav sabiedriskām vajadzībām piemērotu telpu. Rīgas kūrija noslēgusi līgumu uz 24 gadiem, dodot pulka rīcībā vajadzīgo zemes platību nama celšanai. Vidzmuižas pagasta valde savā pēdējā sēdē nolēmusi dāvināt aizsargu nodaļai uz visiem laikiem Vidzmuižas bieži apdzīvotā vietā bij. veco krogu ar pus ha zemes.

* Pirmās palīdzības kursus nobeidza, 1. rotas ārsta Dr. Tepfera vadībā: 19. aprīlī Ozolmuižas nodaļā, 26. aprīlī Bērzgales nodaļā, Adamovā; 26. aprīlī Dricēnu nodaļā, 29. aprīlī Sakstigalas nodaļā.

* Pulka štāba aizsardžu pulciņš tekošā gadā sācis rosīgi darboties. Katru trešdienu aizsardzes sanāk pulka mītnē vakarēt, strādāt rokdarbus. Sanāksmēs viena no aizsardzēm nolasa referātu ar sekojošām pārrunām. 2 reizes mēnesī pulciņa aizsardzēm tiek pasniegtas rokdarbu stundas. Pulciņa aizsardzes apmeklē mājturības kursus un 2 reizes

19. J. a. p. štāba aizsardžu pulciņa mājsaimniecības kursu dalībnieces.

nedēļā sapulcējās uz vingrošanas stundām. Bez tam aizsardzes ņem dalību pie trūcīgo bērnu ēdināšanas un sabiedriskos sarīkojumos. Sevišķi rosīgi pēdējā laikā gatavojas pulka aizsardžu rokdarbu izstādei, kas tiek sarīkota 23. un 24. maijā, Rēzeknē.

* Pie Stirnienes un Maltas aizsargu nodaļām nodibināti aizsargu jaukti kori, un par koru vadītājiem iecelti Stirnienē — skolotājs P. Zlametis un Maltā — skolotājs Ozols.

* 18. aprīlī sporta klubs rīkoja vingrošanas vakaru ar L. V. B. vingrotāju piedalīšanos.

18. Daugavpils pulks.

* Pulka ieroču pārziņu kursi tika sarīkoti 28. un 29. martā 11. Dobeles kājnieku pulkā. Pateicoties pulka komand. pulkv. Dūzes pretimnākšanai, visi kursanti baudīja lielu viesmīlību — bija abām dienām ierādītas telpas un izsniegts uzturs. Kursi notika 18. D. a. p. ieroču meistara Leimaņa vadībā un tos beidza 32 personas. Pulka komand. pal. kapt. Knospiņš, kursus noslēdzot, pateicās 11. Dobeles kājnieku pulka personālam, kas sekmēja kursu izvešanu, un visiem kursus beigušiem novēlēja labas sekmes tajā darbā, kurā viņi lietderīgi pielietos iegūtās zinības.

* Sakaru bataljona saimniecības pr. Gutkevičs enerģiski ķēries pie bataljona mītnes iekārtošanas. Sevišķi glīti izskatās komandējošā sastāva apmācību istaba, kurā mēbeles pagatavotas latviskā gaumē, ar aizsargu nozīmi. Vienkārši un glīti jaunie grāmatu skapji. Nevar neatzīmēt pasta skapīti, kas ierīkots tā, lai rotu komandieri rkojumus saņemtu laikā un nodotu arī tālāk. Štābā nupat ievilkts tālrunis, kas līdz šim bija tik jūtami iztrūcis.

* Ungurmuižas aizsargi, netaupīdami atpūtas brīžus un līdzekļus, visā klusībā uzbūvējuši buru lidmašīnu.

* Līvānu pilsētas un pagasta aizsargi 13. aprīlī Līvānos rikoja loteriju-allegri un „Seši mazi bundzinieki" izrādi. Tautisko deju priekšnesumos piedalījās arī 451. mazpulka dalībnieki. Atlikums — patšautenes iegādei.

* Asūnes nodaļa 13. aprīlī pamatskolas telpās uzveda M. Priedulājas „Dzimtenes dziesmu". Pie nodaļas darbojas koris un drāmatiskais pulciņš. Sporta pulciņš iekārtojis volejbola laukumu.

19. Jaunlatgales pulks.

* Pulks pēdējā sniega ceļa laikā sporta laukumā Jaunlatgalē sarīkoja zirgu skriešanās sacīkstes. Sacīkstēs piedalījās 34 aizsargi un pilsoņi ar pašaudzētiem zirgiem, uzrādot samērā labus rezultātus. Uzvarētāji saņēma pulka ziedotās naudas balvas un Zemkopības ministrijas medaļas. Sacīkstēs noskatījās ap 3000 apmeklētāju.

* 21. un 22. martā pulks sarīkoja Jaunlatgalē komandējošā sastāva apmācības - kaŗa spēles. Uz apmācībām bija ieradušies aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis un militāro apmācību pārzinis kapt. J. Ķikulis, kuŗi apmācību dalībniekus iepazīstināja ar jaunākiem sasniegumiem un atziņām militārā taktikā. Apmācības nobeidzot, štāba pr. pltn. J. Zālītis uzsvēra, ka aizsargu organizācijai jāiet „lielās masās" — armijas pēdās un ka aizsargu vienībām par visu pirmā vietā ir jātur tas darbs, kas būtu priekš savas Tēvijas — Latvijas miera un drošības. Apmācību noslēgumā komandieri noskatījās pulka sarīkojumā uzvesto Zemnieku drāmas teātŗa izrādi „Zeme svētī".

* Tilžas centra piens. s-ba paziņojusi, ka dāvā Tilžas aizsargu nodaļai, aizsargu nama celšanai 3 ha zemes un 1000 ls, bet Purvmales pagasta valde uzņēmusi jaunajā budžetā aizsargu nodaļas vajadzībām 1936.-37. darbības gadā 360 ls.

* No 17. līdz 30. martam pulka štāba aizsardžu pulciņš, kopā ar Jaunlatgales pils. papildskolu sarīkoja mājturības un mājsaimniecības kursus, kuŗus vadīja LLK instruktore I. Šļuka.

* Valsts Prezidenta maiņas dienā 11. aprīlī Jaunlatgales aizsargu namā bija uzstādīti tautas Vadoņa Dr. Kārļa Ulmaņa un ģenerāļa Jāņa Baloža krūšu tēli, pie kuŗiem stāvēja „Latvijas", aizsargu virsnieku un mazpulku dalībnieku goda sardzes. Notika arī svinīgs akts, ko atklāja pulka kom. Mežulis.

* Kacēnu nodaļa un Belušu mazpulks 13. aprīlī Kacēnu teātŗa telpās rīkoja plašu Lieldienu izrīkojumu. Ar vingrošanos un mūzikāliem priekšnesumiem piedalījās mazpulku dalībnieki, bet aizsargu nodaļas drāmatiskā trupa uzveda M Dišleres „Studentes vasaru". .

Aizsargu aviācija.

* Pirmo gaŗāko pārbaudes lidojumu ar jaunajām Liepājas kaŗaostas darbnīcā būvētām „KOD" lidmašīnām aizsargu aviācijas lidoņi izdarīja 22. martā. Lidojums notika pa maršrutu Rīga - Jelgava - Kalnciems - Sloka - Rīgas jūŗmala - Rīga. Pārbaudes lidojums aizsargu aviācijas pr. palīga kapt.-ltn. R. Jenkēvica vadībā noritēja ļoti sekmīgi.

* Kaŗa aviācijas skolas telpās 3. aprīlī noslēdzās aizsargu aviācijas lidotāju un novērotāju teorētisko apmācību kursi. Kursi ilga divus mēnešus un tos beidza 30 aizsargu lidoņi un novērotāji, kas ar labām sekmēm piedalījās apmācības lidojumos kopā ar kaŗa aviāciju pa Kurzemi 28., 29. un 30. martā. Noslēguma aktā ieradās arī aviācijas pulka kom., civīlaviācijas insp. plkv. J. Indāns, kaŗa aviācijas skolas pr. pltn. R. Kandis, aizsargu aviācijas pr. palīgs kapt.-ltn. R. Jenkēvics un citi. Plkv. J. Indāns, uzrunājot kursus beigušos, norādīja, ka kursi domāti līdzšinējo zināšanu krājumu palielināšanai un atsvaidzināšanai un atzīmēja patīkamo gadījumu, ka aizsargu lidotāji un novērotāji lidojuši kopā ar kaŗa lidotājiem un pierādījuši, ka var būt kaŗa aviācijas lidotāju un novērotāju rezerve. Pēc tam aizsargu lidotāji kpt.-ltn. R. Jenkēvica vadībā stājās pie apmācības lidojumu gaitas iztirzāšanas.

* Valsts Prezidenta amata pārņemšanas dienā 11. aprīlī aizsargu aviācijas lidoņi tautas Vadoni, Valsts un Ministru Prezidentu Dr. K. Ulmani sveica augstu gaisā riņķojot virs Prezidenta pils četrās aizsargu aviācijas „KOD" lidmašīnās.

* 21. aprīlī Liepājā atlidoja divas aizsargu aviācijas lidmašīnas aizsargu aviācijas pr. palīga kpt.-ltn. R. Jenkēvica vadībā un 22. aprīlī tur atlidoja arī aizsargu aviācijas pr. J. Lindbergs. Aizsargu aviācijas vadība Liepājā un Kuldīgā iepazinās ar turienes aizsargu aviācijas eskadriļu darbību un apskatīja uzcelto angāru.

Čiv - čiv.

Vēsturiskais 15. maijs aizsargu atmiņās

(Aizsarga piezīmes.)

Trauksmes rīkojums pārsteidz aizsargu Smildziņu tīrumā, kur tas patlaban steidz sēt miežus. Ir pats pēdējais laiks, sēju nedrīkst nokavēt, un darba vēl priekšā daudz. Smildziņš noslauka sviedrainο pieri un beidzis vienu birzi, iet ar sētuvi pēc sēklas, kas maisos novietota tīruma malā. Mācas virsū vakars, saule jau taisās grimt tuvējā meža koku galotnēs. Vēl šo maisu pabeigt un tad . . .

„Smildziņ, ei Smildziņ, klausies!" viņš dzird skaļi saucam: „Trauksme! Nekavējoties jāierodas ar šauteni, pilnā apbruņojumā, Mežlauku krustcelēs!"

Smildziņš satrūkstas skaļās balss un ierauga skrienam kaimiņu aizsargu, grupas komandieri Sniedzi. Tas jau saģērbies, ar šauteni un patronsomām ap vidu.

„Bet steidzīgi," vēl nokliedz Sniedze „bez kavēšanās! Man jāziņo tālāk Krastiņam!"

„Kas par lietu?" mēģina iztaujāt Smildziņš.

„Vai es zinu?", atsaucas Sniedze, būdams jau gabalā uz Krastiņu māju pusi. „Teikts — trauksme, un diezgan!"

Sniedzes balss skan tik noteikti, ka Smildziņš uzreizi jūt savā grupas komandierī priekšniecību. Steigšus viņš iecel sēklas maisu ratos, sajūdz bēri un rikšus laiž uz mājām. Tur to sagaida norūpējusies saimniece, kuŗai Sniedzes apbruņojums un lielā steiga, vaicājot pēc saimnieka, licies visai aizdomīgi. Viņa jau paspējusi savākt vienkopus aizsargam nepieciešamās mantas, ielikusi somā ceļa maizi, un Smildziņš vienā rāvienā gatavs tālākam. No piedāvātām vakariņām viņš atsakās.

„Bet kā ar miežu sēju?" saimniece apvaicājās.

„Gan jau paspēs, kad būšu atpakaļ! Varbūt kāds svarīgs notikums pagastā, varbūt mēģinājuma trauksme . . ."

*

Ir jau krietna krēsla, kad Smildziņš sasniedz Mežlauku krustceles. Tur tas atrod priekšā bez maz visu nodaļu, aizsargi steigšus ierodas viens pēc otra. Vienā malā ceļam, gatavs braukšanai, stāv smagais auto. Dzidrais pavasara gaiss kā noslēpumu pilns, saruna norit paklusām. Dzirdami vēl steidzīgi soļi, kaut kur kaimiņos ierejas suns.

„Uz kurieni tad brauksim?" birst klusi jautājumi aizsargu nodaļas priekšniekam, kas pēc saraksta atzīmē ieradušos aizsargus.

„Nudien, pats nezinu," tas atbild „rīkojums saņemts tieši no pulka štāba pirms pāris stundām. Pieteikta vienīgi vislielākā slepenība, cits nekas."

„Nu, protams, slepenība!" filozofē kāds pavecs aizsargs, bāzdams pīpē pašaudzētu tabaku „kas tā būtu par trauksmi, ja visi kliegtu un visi zinātu!"

Beidzot, kad visi saradušies, priekšnieks māj sasēsties. Mašīna, iedarbināta, nosprauslojas un brīdi vēlāk joņo pa lielceļu. Pavīd pazīstamas vietas, baznīca, krogs, un tikai tad, kad izbrauc cauri pagasta robežām, aizsargi nojauš, ka uzdevumam jābūt kaut kam sevišķi svarīgam. Katrs klusībā pie sevis min ceļa mērķi, un kad viens skaļāki izteic savas domas, izrādās tādas jau visiem bijušas uz mēles:

„Uz Rīgu! Noteikti uz Rīgu, citādi nevar būt!" Sajūsma pārņem visus, uzdevums visiem šķiet jau uzminēts un atrisināts, bet paliek neizteikts tas, kas ilgi nēsāts ikviena sirdī:

„Tā tad beidzot tomēr... Nu, bija jau arī pēdējais laiks!"

*

„Krastiņ", kāds sārtvaidzis jaunekiis piebiksta vecākam aizsargam „ej, Krastiņ! Vai tev nav kāda ņuka maizes līdz? Es izskrēju no mājām taisni tad, kad sievieši klāja galdu..."

Uzrunātais izņem pīpi no zobiem, nosmīn un maizes vietā piedāvā kuplu dūmu. Tabakas maku un pīpi viņš tura sev allaž klāt visās gaitās un no šim lietām neškirams.

„Būtu labāk maizi paņēmis, ne tabaku," pukojas jauneklis un grasās sajost ciešāki vēdera siksnu.

„Vecam zaldātam pirmā vietā tabaka," nosaka Krastiņš „redzams, ka neesi karā bijis! Ek' puisi, kad tu zinātu, cik tas labi der, kad vēders dumpojas! Tā mēs toreiz stāvējām pozicijās Nāves salā..."

„Ko nu lielies," atcērt jauneklis „kaut karā neesmu bijis, karotājs nebūtu sliktāks par tevi ar visu tavu pīpi!"

Strīdu noklusina maizes rieciens ar šķiņķa gabalu, kuru no muguras puses pasniedz kāda nezināma roka. Rīta blāzmā jau saskatāmi Rīgas lielo baznīcu torņi. Svīst gaismiņa.

*

Aizsargu priekšniecība jau norīkojusi, kas kuram darāms. Sirmo Rīgu dimdina lauku aizsargu soļi. Dažs labs izbrīnējies pilsonis vēro neparasto rosību un nav īsti skaidrībā par notikušo. Vēl jo lielāku izbrīnu rada savādais karaspēks. Līdz tam Rīga redzējusi aizsargus reprezentējamies parādēs un gājienos, ar karogiem un mūziku. Šoreiz tos redz kā bruņotus sargus. Apģērbs kāds nu kuram no mājām steigā paķerts, izskats nav visai pievilcīgs, atgādina partizāņus, bet šoreiz nav parāde. Aizsargi ieradušies vislielākā steigā, pildīt savus pienākumus, un nav bijis lauku ļaudīm vaļas nedz zābakus spodrināt, nedz bārdu noskūt...

*

Lauku aizsargi ātri iedzīvojas savos uzdevumos un pilda tos ar lielāko centību un izprātni, pēc labākās sirdsapziņas. Nav piemirsta arī vajadzīgā uzmanība un modrība. Dienests pats par sevi, bet uzmanība tiek ievērota visur un visās vietās. Kad rīdziniekiem jau skaidrībā notikušais, daudzi atklāti jūsmo par saulē nodegušiem un pavasarīgo vēju glāstu skārtiem lauciniekiem, kuros tie redz un atzīst pienākuma cilvēkus.

Pusdienas gaidot N. policijas iecirkņa telpās, no sardzes brīvie daži aizsargi grib pārskriet uz tuvējo veikalu iepirkties. Sardzes priekšnieks atļauj iet vienīgi pa diviem kopā un apbruņotiem, kaut arī tāda uzmanība šķiet lieka. Laucinieki vēl neuzticas Rīgai, drošs paliek drošs...

Veikalā kāds kungs sajūsmā paceļ vicinādams cepuri, sveicina ienācējus un ir tiem sevišķi vēlīgs. Kā vēlāk izrādās, tas kādas lielas firmas aģents, veikalā iegriezies darīšanās. Viņš piedāvā aizsargiem cigaretes. Pēdējie tomēr sarunās neielaižas, kaut arī gribētu papļāpāties. Kas var zināt šādu kungu?

„Vai drīkstu piedāvāt mazu ziedojumu?" kungs izvelk divdesmit latus.

Aizsargi izbrīnā saskatās, tomēr naudu neņem. Šāda pēkšņa labvēlība tos pārsteidz, tas taču kautkas neparasts...

„Ņemiet droši, tas no tīras sirds un sajūsmas!"

„Tad jau labāki nododiet ziedojumu Aizsargu štābam," attopas viens no aizsargiem „mēs ziedojumus paši nevācam, un taču sava kvīts arī būtu jāizdod!"

Laipnais kungs nerimstas, nosauc sevi un savu firmu, beidzot lūdz veikalnieci iesaiņot dažādus gārdumus un nodod sainīti aizsargiem. Tas notiek tik nepārprotami sirsnīgi, ka atsacīt grūti, lai ziedotāju neapvainotu.

Sekodami laikrakstiem, pēc kādas nedēļas abi aizsargi tiešām lasa daudzo ziedojumu sarakstā laipnā kunga pārstāvēto firmu, kura ziedojusi Aizsargu štābam 500 latus.

*

Pie Rīgas prefektūras stāv sardzē starp citiem, parastās formās tērptiem aizsargiem, arī divi jaunieši pelēkos uzvalkos. Galvā tiem tādas kā mežsargu cepures.

„Paskaties, arī sabiedrotie nākuši talkā!" kāds ziņkārīgs garāmgājējs saka savam biedrim.

„Kādi sabiedrotie?"

„Ko nu stāsti niekus, it kā mēs paši saviem spēkiem nebūtu tikuši galā! Aizsargu vien mums cik uziet..."

„Bet kad es tev saku! Paskaties!"

Abi, un varbūt daudzi, tā ir paliek neziņā. Tiešām, aizsargu tērps tas nav, policijas arī nē. Izrādās, tie ir Cīravas un Raiskuma mežsaimniecības skolu audzēkņi, kuru skolas kā patstāvīgas aizsargu nodaļas ietilpst Aizputes un Cēsu aizsargu pulku sastāvā.

No tālienes, nezinātājam, igauņi kas igauņi...

*

Vecīgāks aizsargs, lielā pasaules kara dalībnieks, bijis nozīmēts patronfabrikas sardzē Pārdaugavā, un viņam vēl šobrīd daudz kas ko stāstīt par saviem piedzīvojumiem un novērojumiem Rīgā, pirmajās dienās pēc vēsturiskajiem notikumiem. Kad tam par daudz sāk uzmākties, viņš reizām mīl palaist arī humoru.

„Ko domājiet, iznāk man stāvēt sardzē taisni nakts laikā, akurāt pie pašas pulvera noliktavas. Tumsa drausmīga, nakts klusa un baiga. Te nu sevišķi jāuzmanās, ka pulvera pagrabu kāds netaisās uzspridzināt gaisā! Es nu asinu visu savu uzmanību, acs tumsā pieradusi, ēnas var izšķirt. Te uzreiz kaut kas lēc sētai pāri, es pietupstos, pielieku šauteni pie vaiga un saucu — stāt! Saskrēja citi sargi, atskrēja sardzes priekšnieks, un..."

Klausītāji dzīvo stāstītājam līdzi un aiztur elpu.

„Nu, un?.." kāds izdveš.

Salmiņš brīdi klusē, kāpinādams interesi un tad nospļaudamies saka:

„... kaķis, sasodīts! Nobiedēt jau nu mani, veco karavīru, nenobiedēja, tomēr ziniet paši, pulvera noliktavas tuvumā visādi razbainieki var ložņāt! Izrādījās, sētnieces runcis atgriezās no sava sirojuma. Saprotiet, pavasara laiks..."

Klausītāji atviegloti uzelpo.

„Bet ja nu tevi tiešām būtu ar visu pulvera noliktavu uzspridzinājuši gaisā?"

„Nu, un tad? Domājat, es nebiju uz visu gatavs? Katram jābūt savā vietā, vienalga kur viņš nolikts! Un ja mani, nedod Dievs, būtu tāda nelaime piemeklējusi, tad es būtu slikts sargs un mani bērni manis kaunētos. Par pašu nekas, bet kur tad pulvera krājumi!"

Stāstītājs ar savu nopietno aizrautību iedveš visiem bijāšanu.

*

Kāds no aizsargiem nozīmēts „ievērojamas personas" dzīvokļa uzraudzībai, un sardzes priekšnieks dod tam attiecīgus norādījumus, pie kam, kā pēdējo, piekodina būt laipnam un korektam. Pati „ievērojamā persona" jau nogādāta drošā vietā, un mājās palikusi vienīgi viņa cienīgā ar kalponi.

Aizsargs stāv priekšnamā, vērīgi seko visam un neizlaiž šauteni no rokām. Cienīgā jau nomierinājusies un laipni piedāvā aizsargam mīkstu krēslu no zāles.

„Pateicos, es labāk pastāvēšu kājās!"

„Ūja," cienīgā pietvīkst „vai tad arī to nedrīkst? Brīdi vēlāk, domājams tīras latviešu viesmīlības pamudināta un, droši vien, atcerēdamās arī savu lauku sētu, no kurienes kādreiz nākusi, nama māte izsūta aizsargam ar kalponi no virtuves siltu speķa rausi.

„Pateicos... Es jau esmu brokastojis!"

„Pa kuru laiku tad?" kalpone brīnās, un sakniebusi lūpas, klusu piebilst: „ņemiet vien droši, aizsarga kungs, mēs te neesam nekādi arestanti..."

„To jau arī es nedomāju, jaunkundz! Es jau arī neesmu nekāds cietuma uzraugs!"

Ņiprā kalpone, apvainota sirdsdziļumos, aiziet. Nama māte sāk nervozēt par tādu noraidījumu, un acīmredzot aizmirsdama aizliegumu uz laiku atstāt dzīvokli, taisās vilkt mēteli un aiziet.

„Atļausiet iebilst, kundze...!"

„No kura laika tad jūs tik laipni, aizsarga kungs?"

Aizsargs pieklājīgi un braši sasit papēžus.

„Vienmēr tāds esmu bijis, cienītā kundze!"

Mūs lūdz aizrādīt, ka kara topografa virsleitnanta A. Eglīša grāmatu „Karte, kā to lasīt un sastādīt" — Armijas štāba apmācības daļa atļāvusi lietot aizsargu komandējošam sastāvam.

J. Jaunsudrabiņš. **Ziema.** Stāsts. Otrs iespiedums. Valtera un Rapas akc. sabiedr. izdevums. Rīgā, 1936. gadā. 179 lp.

Stāstu triloģijas Aija, Atbalss un Ziema drūmākais stāstījums savijies beidzamā grāmatā. J. Jaunsudrabiņš tīšam nebiezina krāsas, bet stāsta pavedienu risinādams viņš nemanot ievirzījis savu varoņu dzīvi tādā gultnē, kuŗa arī lasītājam šķiet loģiska pēc notikumu norises. Grūti pateikt, kur īsti sākas drūmākais posms Jāņa un Aijas dzīvē, kuŗas sākumā tik gaiši ieskanas dzidri zvani. It kā nemanot likteņa drūmais vaigs būtu pagriezies uz šīs mazās dzīvītes pusi un licis ar laiku iznīkt ikvienam, pat tam vismazākam ziediņam Jāņa un Aijas cerību dārzā, atstājot aiz sevis tikai pelēko sāpju un ciešanu tukšumu. Un tomēr J. Jaunsudrabiņš nav dzīves noliedzējs un nicinātājs. Tikai dzīves prieks un patiesība, dzīvības saules glāsti viņam šķiet nomākti no cilvēku nespējas novērsties likteņa drūmā vaiga skatam. Ikvienam viņa tēlotam cilvēkam dziļi dvēseles visslēptākā stūrītī gail vēl neliela cerība un ticība dzīvei. Tā laužas uz āru arī Jānim, kad viņš, cīnoties ar nāvi, redz savas dzīves skaistāko sapni un viņam pēkšņi kļūst dzīves žēl. Jānis vēl celtos, vēl ticētu saviem cerību dīgstošiem asniem, bet nāves migla sabiezēdama ap viņu, nošķiŗ šo pēdējo cerību līdz ar Jāņa dzīvību no saules un dzīves.

Stāstu triloģija ir vērtīgs darbs mūsu literātūrā un to var pārlasīt atkal un atrast tanī vienmēr jaunas vērtības.

K. Osis.

Alfonss Francis. **Baronu gals.** Stāsti un noveles. Izdevis A. Gulbis. Rīgā, 1935. g., 199 lpp.

Kad baronu rokās vēl atradās visa faktiskā vara un mūsu zeme, tad pret viņiem bieži griezās arī asāks vārds no mūsu rakstnieku puses. Baroni nepadevās bez cīņas. Ar viltu un varu — visiem iespējamiem un viltībā nepārspējamiem līdzekļiem — tie turējās pie varas un, cik vien bija viņu spēkos, arī izlietoja šo varu pret mums, lai atkal uzpeldētu savā „zemeskungu" kārtā. Niknās un asiņainās cīņās latvju tauta pieveica baronus un mūsu zeme nonāca atkal sava likumīgā īpašnieka — latvju tautas rokās. Neskatoties uz šo drāmatisko notikumu grandiozo norisi tie vēl līdz šim nav atraduši pienācīgu atbalsi mūsu rakstniecībā. Ar drošu roku šeit piekēries Alfonss Francis un devis daudzus dzīvus un dziļi tvertus tēlojumus. Alfonss Francis nav romantisks jūsmotājs un savos vērojumos viņš centies būt iespējami patiess. Tamdēļ viņa stāstus un noveles mēs varam lasīt ar interesi, jo nejūtam mākslotību, kuŗa nečaukst kā papīra puķe tikai romantiķim-māksliniekam. Te mēs redzam savus pretiniekus īstā gaismā un dabīgus arī viņu pretcīnītājus. Kā vieniem, tā otriem autors nav centies pieiet ar dažādām mērauklām, atzīstot gluži pareizi, ka tas būtu lieki darīt, jo taisnība ir acīmredzama un tai nevajaga mākslīgas gaismas. Tas arī vairāk izceļ mūsu nesenos ienaidniekus un labāki kļūst saprotams cīņu asums un nesaudzīgums. Sevišķi reljēfi un uzskatāmi autors zīmējis baronu Hornu pēdējā, līdzīgā ar grāmatas nosaukumu, stāstā. Vecais barons krīt savam vecumam un nespēkam par upuri, līdz pat pēdējam mirklim palikdams ass, nesamierināms pretinieks un ienaidnieks visam jaunam, kas pie mums cēlies uz vecās iekārtas drupām. Vecajā baronā autors apvienojis visas šīs ļaužu sugas tieksmes un aso naidu pret latvisko. Tos varētu daudzmaz samierināt tikai pilnīga savu veco privilēģiju restaurācija. Tik akls un ļauns ir viņu naids, ka tie neredz vairs īstenību un tās spēku. Pārējos stāstos autors zīmē ainas no nesenām cīņu dienām un dažos stāstos nav it kā tieša sakara ar pašiem baroniem, bet galu galā arī cīņa pret austrumiem un par zemes saimniecisko uzplaukumu un labklājību ir cīņa pret tiem, kas par visu labāki redzētu mūsu vājumu un šļukušās rokas, jo tās veicinātu viņu ilgu piepildīšanos. Bet tādu nav. Mēs redzam vīrus, kas droši griezuši krūtis pretim ienaidniekam kauju laukos un ar tādu pat drosmi šie vīri, ja arī tiem jānes visu mūžu karā sistās rētas, kā jaunsaimniekam Arājam, ķērušies pie izpostītas zemes un dzīves atjaunošanas. Šie vīri arī saglabāja ticību latvju lietai, kad tautas varu gandēja partiju kalpi un šiem vīriem mēs varam pateikties par mierīgo dzīvi savā valstī. Tos ir centies savos stāstos parādīt Alfonss Francis un tas viņam izdevies tā, kā jāvēlas, lai autors, rakstīdams par tautas cīņām un grūtībām, pieķertos arī pie lielāka darba par šo slaveno un mūžam vareno mūsu tautas spēka atdzimšanas laikmetu.

R. Osis.

Alberts Birzmalnieks. **Zaķu sala.** Liriska poēma. V. Ciesnieka grafika. Daiņas izdevums. Rīgā, 1936. g.

Tepat, Daugavas vidū guļ šī slavenā sala, kuŗu pēc nosaukuma zin gandrīz katrs Rīgas pilsonis. Cita lieta, vai šis pilsonis bijis pats Zaķu salā. Alberts Birzmalnieks savā poēmā mums rāda drošu ceļu, kā nokļūt šai salā, kuŗā sensenus laikus dzīvo ūdeņu šalkas mīļoša cilts. Te rit īpatna dzīve, kuŗas pulsējumu un ritmu Birzmalnieks savijis jaukā plūdumā savā poēmā. „. . Straume lēni šūpo plosta nastu, klusi sīc un sīkus, sīkus viļņus daļa. Sīkiem viļņiem grūtāk aizsniegt krastu . . ." — lūk, kur izskaidrojums, kamdēļ salas dzīve liekas tālāk, lai gan tur daudz jaukumu, sevišķi, kad salā liepas zied un plostu karavanes vīri savas dziesmas dzied par darbu, spēku, mīlu, nejaušību upes krāču straujumos. Te plostnieks Krūms un viņa mīļotā meitene Tauriņu Vaira, te visa salas dzīve un ūdeņu čala ap to. Poēmas panti virknēti rūpīgās, cieši saistītās rindās un droši izturēs krācaino ceļu līdz lasītāju atsaucībai. V. Ciesnieks sniedzis dažas grafikas, no kuŗām sevišķi jaukas ir skatījums caur dzelzs tiltu uz Zaķu salu un atpakaļmestais skats no salas uz pilsētu.

R. Osis.

Jūlijs Pētersons. **Likteņa nerātnības.** Stāsti. Izdevis A. Gulbis. Rīgā, 1936. g. 205 lpp.

Liktenis mīl paspēlēties ar vareno dabas uzvarētāju cilvēku un reizēm izmet dīvainas un untumainas cilpas, kuŗās sapinas pat vislielākais gudrinieks. Jūlijs Pētersons šīs cilpas nosaucis par likteņa nerātnībām un viņa septiņi stāsti ir šo nerātnību savijums. Tikai likteņa nerātnībām Jūlijs Pētersons nemeklē nekāda pamatojuma, nosodījuma, jeb pamācības. Viņš veiklā stāstījumā parāda savu stāstu varoņu gaitas un arī cilpu, kuŗā tos ievedusi likteņa nerātnība. Ja arī Pētersonam nav tā slīpējuma, kas šāda veida stāsta rakstītājam rod plašus panākumus, tomēr nenoliedzams, ka viņam piemīt veikla stāstītāja īpašības un katram stāstam ir savs intrigējošs pavediens, kas lasītāju ieinteresē. Tā tas bija, piemēram, ar stāstu „Īrnieks", kuŗš parādījās dažus gadus atpakaļ kādā dienas laikrakstā. Atceros šai sakarībā kādu sarunu vilcienā, vairākas dāmas un kungi apspriedās, vai Vera pievilšot savu vīru, jeb nē un beidzot vienojās, ka tomēr pievilšot, jo stāstu taču rakstot J. Pētersons! Un tiešām, Pētersona stāstos tas arī tā neizbēgami notiek un dod vielu liktenam spēlēt savas nerātnības. Ja pievilšana nenotiek pēc svinīgā saderības apliecinājuma laulībās, tad tā notikusi jau ātrāk, kā tas ir stāstā par mazo noslēpumu ēnām. Bet Pētersonam piemīt arī laba novērotāja spējas un pie reizes viņš tās parāda arī citāda veida likteņa nerātnos jokos. Tāds ir viņa stāsts „Atzīšanās" un viņā asi iezīmētais un izceļoši raksturotais miertiesas tulks un darbvedis Fredis Timpa ar pelēcīgo un vienmuļo apkārtni un stāsts par dīvaino ceļa biedri. Tie arī ir labākie stāsti grāmatā, kuŗa lasītāju negurdina un arī neapgrūtina ar savu tendenci, bet sniedz dažus raibus skatus no dzīves un cilvēkiem, kuŗi sapinušies likteņa nerātnos jokos.

F. E.

Gastons Šero. **Viņa liktenis.** Romāns. Tulkojis no franču valodas Kārlis Eliass. Izdevis „Zelta Grauds" Rīgā. 165 lpp.

Romāns sarakstīts par tiešām neikdienišķu dzīvi. Nejaušs gadījums izposta kāda jauna franču virsnieka spīdošo karjēru, noved to uz apsūdzēto sola un izsūtīšanā uz noziedznieku nometināšanas vietu Jaunkaledoniju. No turienes romāna varonis neparastā kārtā aizbēg un nonāk ārzemnieku leģionā, kuŗā vēl reizi viņam nākas zaudēt savu

vārdu un redzēt to dzēstu no dzīvajo sarakstiem. Romānā aprakstītas arī dažas epizodes no pasaules kaŗa Saloniku frontes un romāna beigas iestiepjas jau pēckaŗa laikmetā. Romāna saturs intriģējošs un dod arī plašāku ieskatu dēkainā leģionāru pasaulē, par kuŗu lasot nav jāpiemirst, ka to skatījusi savas zemes patriota acs, kuŗa leģionāru dzīves grūtībām pārslīd vieglāku skatu. Atzīmējams labais un rūpīgais tulkojums. F. E.

Jaunais zinātnieks. Zinātnisku grāmatu serija. Valtera un Rapas akc. sab. izdevumā.

N. Ķaune. **Leišu un poļu laikmets Livonijā.** Grāmatā apskatīts Livonijas kaŗa drūmais laiks, kad mūsu zemi vairākkārt pārstaigāja svešu varu kaŗapulki un izcīnija šeit ne tikai sīvas cīņas, bet, uzskatīdami to par dabīgo tiesību, izlaupīja un izdedzināja ikvienu novadu, kas varēja nokļūt pretinieka rokās. Tā laika kaŗa vešanas paņēmienus, atbaidošā kārtā, rāda kāda senlaiku gravīra, kuŗas atveids grāmatā varēja būt mazāks, neko nezaudējot ar to savā izteiksmē (sk. prof. A. Spekkes „Latvieši un Livonija 16. g. s."). Kad iebrucēji postīja zemi, bruņinieki slēpās pilīs un, juzdamies drošībā, veda gaŗas sarunas ar kaimiņvalstīm par palīdzību. Zemes un to iedzīvotāju liktenis šos „bruņiniekus" neinteresēja. Gan jau atkal klaušu skrūves ciešāks pagrieziens izspiedīs no zemnieka pastiprinātu darbu un atgriezīs izlaupītās vērtības. Šī laikmeta drūmums spilgti ietverts grāmatas saturā. Zīmējumi un attēli uzskatāmi labi papildina saturu, sniedzot arī attēlus no pilīm, kuŗām tagad palikušas tikai drupas vai arī tikai aptuvens vietas apzīmējums (piem. Kokneses pils un pilsēta).

J. Siliņš. **Latvijas zivis.** Šī grāmatiņa sniedz samērā plašu pārskatu Latvijas zivju bagātīgā dažādībā. Nav piemirsts pat stagaris un jūŗas bullītis — ūdeņa pūķis. J. Siliņš sniedz ne tikai zivju aprakstus un to parašas, bet vietumis arī savus pieredzējumus un novērojumus, kā arī piedzīvojušu ūdeņa pazinēju nostāstus, kāds ir zvejnieka Juŗa Sniedzes nostāsts par lašu un nēģu zvejām. Grāmatiņas ievadā autors sniedz dažas ziņas par zivju novērošanu, par zivs ķermeņa uzbūvi, zivs vecuma noteikšanu, zivju slimībām, sugu sadalījumu, zivju izmantošanu, perinātavu un audzētavu ierīkošanu, bet tos, kuŗiem jādzīvo pilsētā, autors iepriecina ar aizrādījumiem par akvāriju ierīkošanu un zivju novērošanu tajos. Gandrīz katras zivs aprakstu papildina zīmējums, kuŗu grāmatā samērā daudz — 50 zīmēj., kas tā jau interesanto saturu kuplina vēl uzskatāmāki. Grāmatiņa būs mīļš draugs ikvienam dabas mīļotājam, bet viņa kalpos arī gluži praktiskiem nolūkiem. Grāmatiņas beigās ievietota zivju saudzēšanas laika tabele.

Ž. Unams. **Krievu laiki Latvijā.** Te nu viņi ir, šie daudzinātie krievu laiki. Kā viņi pie mums atnāca ar postu un ļaunumu, tā arī izgāja līdzīgā kārtā. Zeme, kuŗas izpostīšanā pie iekaŗošanas krievi netaupīja pūles, nāca viņiem par īpašumu un krievi šeit piedzīvoja, ka Ž, Unams salīdzina, prātnieka atriebšanos, kā to aprakstījis savā novelē Jānis Ezeriņš. Pēc noplicinātas un izlaupītas zemes ieņemšanas krieviem vis nerūp zemes un tās iedzīvotāju uzplaukšana, bet tās dabīgo bagātību — Baltijas jūŗas ostu izmantošana. Zemes pārpilnība, kāda bija krieviem, paglāba mūs no pārkrievošanās. Kad krievi uzsāka pārkrievošanas politiku, latviešos jau bija nobriedis pretspēks. Šo laikmetu Ž. Unams apraksta visai krāsainos salīdzinājumos, kuŗi runā paši par sevi gaišu valodu par mūsu tā laika kakla kungu „kultūras nesēju" lomu. Tā piem., autors pieved virsmācītāja Pantenija raksta citatu, ka viņa draudzē ir tikai 6 skolas, bet 66 krogi. Un tomēr latvju tauta izturēja un nokratīja svešo jūgu. Par latvju tautas atmodu autors sniedz plašāku raksturojumu, tomēr pieturoties pie savas grāmatas galvenā uzdevuma — krievu varaslaiku raksturošanas. Te būtu bijis nepieciešami plašāki notēlot krievu varas sabrukuma cēlienu, kad mūsu zeme bija pakļauta līdzīgam postam, ka pie zemes iekaŗošanas no krieviem. Autors gan par to beigās piemin dažos koncentrētos teikumos, kas varbūt norāda, ka grāmatas apmēri nav ļāvuši šī laikmeta plašāku raksturojumu. Grāmatā visai objektīvi un pamatoti notēlots viens no drūmākiem laikmetiem mūsu tautas vēsturē — zemnieku krišana verdzībā, ko nodibināja krievu valdīšanas laikmets. Šo grāmatu ieteicam kā vērtīgu vēsturisku apcerējumu un acu atdarītāju tiem, kas kādreiz mīl nopūsties par „veciem, labiem laikiem".

E. Mednis — **Pasaules kaŗš.** Lielā pasaules traģēdija bija tik grandioza savā norisē, ka viņas pēdas vēl ilgus gadu simteņus liecinās par grandiozo cīņu. Sāk aizmirsties cīņu notikumi un jaunā paaudze, par kuŗu E. Mednis saka, ka viņai šūpļa dziesmu dziedājuši pasaules kaŗa lielgabali, grib zināt cīņu norisi. Autors šo laikmetu ietvēris nelielā grāmatā, kuŗā bez tam vēl liels skaits illūstrāciju. Būdams pats lielās cīņas dalībnieks un aktīvs kaŗavīrs, autors atmetis savā aprakstā visu lieko, bet sniedzis raksturīgāko un izcilāko, nepiemirstot ietvērt kaŗa gaitās arī latvju tautas līdzdalību. Tas viņam izdevies atzīstami teicami un grāmata lasās ar neatslābstošu interesi, jo kaŗa gaita notēlota spilgtā īstenības gaismā. Mēs jūtam, ka rakstītājs cinītājs, kuŗš labi pārvalda rakstīšanas māku, jo grāmatas valoda ir izcilus krāsaina un bagāta atjautīgiem salīdzinājumiem, piem. apraksts par vācu 8. armijas vadības maiņu. Žēl, ka autors nav pievedis sarakstu populārākām grāmatām par pasaules kaŗa atsevišķām epizodēm, lai viens otrs lasītājs, kas gribētu ieskatīties notikumu sīkākā norisē, gūtu zinamu orientāciju. Grāmata sniedz objektīvu pārskatu par kaŗa izcelšanos, tā norisi un viņā izcelti svarīgākie posmi, kas kopā dod samērā plašu pārskatu par pasaules tautu lielo cīņu. Grāmata ieteicama skolām un aizsargu bibliotēkām. —s.

Militārais apskats. 1936. g. 2. (februāŗa) num. ģen. J. Priede — Bataljona komandieris miera un kaŗa laikā. Novērojumi rāda, ka bataljona komandieŗa darbība miera laikā it kā neatbilst tām svarīgām prasībām, kādas parasti jāpilda bataljona komandierim kaŗa laikā. Kā īstie dienesta balsti tiek uzskaitīti rotu un pulku komandieŗi. Patiesībā tā nav, jo bataljona komandieŗa būtība dibināta uz kaŗaspēka organizācijas taktiskām prasībām, kā miera, tā kaŗa laikā. Bataljona komandierim vienmēr jāpapildinās pašam ar jaunām zināšanām, jāvingrinās vienību vadīšanā pašam un jāvingrina padotās vienības. Uz viņa gulstās ne tikai bataljona taktiskā apmācība, bet viņam, kā piedzīvojušākam, jābūt izpalīdzīgam rotu komandieŗiem kareivju audzināšanā, jāsagatavo bataljona komandējošais sastāvs, jānoorganizē un jāizved teorētiskās un praktiskās apmācības. Bataljona komandieris vada rotu taktiskās mācības, dodot uzdevumus, bet atstājot rotu komandieŗiem pilnīgu brīvību uzdevumu patstāvīgai atrisināšanai. Tagadnes kauja prasa no bataljona komandieŗa izcilus taktiskās zināšanas un spējas. — Plkv.-ltn. Krūmiņš — Pārdomas par kaujas šaušanu vadīšanu un iztirzāšanu. Agr. K. Ķirsis — Kas mums jāzina par mazpulkiem, to darbību un nozīmi. Atv. adm. plkv.-ltn. V. Reiznieks — Valsts kultūrālie forti. Plkv. M. Jeske — L. k. o. k. Verdenas lielo cīņu atcerei. A. Mauriņš — Itaļu-abesiņu cīņas. Plkv. M. Jeske — Kājnieku taktikas attīstība. Plkv. J. Baško — Aviogudrības kaŗa spēlēs. K. M. — Taktiskie uzdevumi Vācijas armijas virsniekiem — ģenerālštāba amatu kandidātiem. Kpt. Kalacis — Pēckaŗa dižgabalu raksturojums un vadošie principi pēckaŗa artilerijas attīstībā. Kpt. K. Viie — Lielgabala stobra stiprināšanas veids — paštiprināšana un iekšstobra apmaiņa. Kpt.-ltn. Āboliņš — 18 mārc. lielgabala degļa rādītāja linijāla piemērošana samazinātam lādiņam. Kpt. Rucelis — Modernās trieciena lidmašinas. M. — Aviācijas aizdedzinošie cīņas līdzekļi un to apkaŗošana. Kpt. Em. Gr. — Militārpolitiskais pārskats. Chronika. Bibliografija. Sīkumi.

Militārais apskats. 1936. g. 3. (marta) num. Kpt. Lapiņš — Aizmugures drošības jautājums kaujā. Plkv.-ltn. Krūmiņš — Apmācības darba organizācijas jautājumi. Plkv. M. Jeske — L. k. o. k. Verdenas lielo cīņu atcerei. A. M. — Vācijas vispārējās kaŗaklausības likuma un bruņoto spēku organizācijas pamati. K. M. — Padomju Krievijas militārie spēki. A. Mauriņš — Itaļu-abesiņu cīņas. Plkv.-ltn. Krīpens — Darbība pa iekšējām operāciju līnijām pēc pasaules kaŗa piedzīvojumiem. K. M. — Taktiskie uzdevumi Vācijas armijas virsniekiem — ģenerālštāba amatu kandidātiem. Plkv. Žīds — Artilerijas pārvietošana kaujas laikā. Kpt. Kalacis — Piešaude ar augstiem sprādzieniem. Vltn. K. Kaliņš — Mūsu jaunā busole un darbība ar to. Vltn. O. Šteinbergs — Gaisa uzbrukumi un viņu atvairīšana. Kpt. Em. Gr. — Militārpolitiskais pārskats. Chronika. Bibliografija. Sīkumi. si.

Kadets. 1936. g. 2. (februāŗa) num. Ģenerāļa J. Baloža 55 gadi. Darbs un atpūta. Cand. oec. F. Gūtmanis — Agrāko laiku tautsaimniecības mācības,

kas atspoguļojas tagadnes saimnieciskā dzīvē. Vltn. J. Zilvers — Savrūpējā kaujas mācība. Vācu taktikas īpatnības Kā motorizē armijas. Vltn. A. Vēveris — Sarkanarmijas mazu vienību apmācība izlūkošanā. Vltn. A. Eglītis — Izkopsim mūsu militāro valodu. Literāriski raksti. Humors. Sports. Mūsu dzīve. Māksla. Grāmatu apskate. s i.

Kadets. 1936. g. 3. (marta) num. Plkv. Krīpens — Pulkveža Kalpaka bataljona gada svētkos. Plkv.-ltn. R. Ceplītis — II Versaļas mierlīgums. Kpt. Lobe — Tradicijas. Autors apskata reglamentu nozīmi un secina, ka reglamenti ir audzinātāja pamats. Bet mēs bieži dzirdam godbijibā minot atbrīvošanas kaŗa tradīcijas, tāpat veco strēlnieku laikmeta garu un tradīcijas. Tradīcijas savieno pagātni ar tagadni. Vēlams ikvienas vienības tradīcijas ierakstīt īpašā tradīciju grāmatā un to uzglabāt līdzīgi karogam, tikai tradīcijas noteikti jašķiŗo no parašām, kuŗas var būt arī nevēlāmas. — Žanis Klētiņš— Ventas krastos. J. Upītis — Vācu kājnieku apmācības jaunais reglaments. Kapt. J. Zilvers—Grupas komandiera pienākumi kaujā. Vltn. A. Eglītis — Jaunās dienesta pakāpes SPRS armijā. K. T. — Par militārās valodas izkopšanu. Vltn. K. Bērziņš — Lauku kābeļa līniju grupas k-ŗa pienākumi un darbība kaujā. Iedzīvotāju pienākumi lidotāju uzbrukuma laikā (krievu ieskati). Motocikletistu vada kopdarbība ar izlūku tanku rotu.

Humors. Sports. Mūsu dzīve. Māksla. Grāmatu apskate. si.

Redakcijai piesūtīti šādi izdevumi:

Latvijas jaunatne 8. num. Students 5. num. Latgales skola 2. num. Pasta un telegrāfa vēstnesis 3., 7. un 11. num. Labietis 3. num. Mazpulks 3. un 4. num. Iekšlietu min. tūrisma biroja apskats 3. numurs. Izglītības ministrijas mēnešraksts 3. num. Burtnieks 4. num. Trimitas 13. num. Ievietots raksts par mūsu aizsargiem, sakarā ar aizsargu organizācijas 17 gada svētkiem un aizsargu priekšnieka plkv.-ltn. Praula fotografija. Karys 13., 14. un 15.—16. num. Kardas 7. num., Sōdur 12.—13. num. Kaitse Kodu 8. un 9. num. Hakkapeliitta 1.—15. num.

Pie latviešu miljonāra. Annas Brigaderes komēdija 4 cēlienos. Nacionālā teātrī.

Šai izrādē vārds dots jauniem skatuves māksliniekiem. Patiesībā, daudzi no aktieriem sen nav vairs iesācēji, bet gadiem ilgi nopietni strādājuši un jau piedalījušies izrādēs. Gan ne galvenās lomās, tomēr viņu darbs ir bijis labi saskaņots ar vecākiem un piedzīvojušākiem kollēgām. Ja nu bija notikusi izšķiršanās par jauno parādīšanos uz skatuves tik kuplā skaitā, tad bija arī sagaidāms zināms noslīpējums un vienādība izrādes gaitas un spēles stila ziņā. Tas nu, nezin kāpēc, nebija darīts. Redzējām dīvainu maisījumu no tīri reālas uztveres līdz pastipri groteskam spēles veidam. Gods un atzinība jaunajiem — tie turējās šajā vidē gluži pieņemami un izpelnījās skatītāju atzinību. Vecmeistars Alfrēds Amtmanis - Briedītis sniedza simpātisku miljonāra Siltara tēlu un bez pasvītrojumiem dabīgi izcēla Siltara pozītivās puses. Pēteris Cepurnieks ar īstenības iejūtu tēloja vecpuisi Vasku, sniegdams jaukas un skatuviski nepārspīlētas nianses, ko nevar teikt par Malvīni Kaivu, kuŗas tēlotā Vībotnene ar

Virtuve.

V. Dvieļa glezna tēlojošo mākslinieku biedrības izstādē.

„zvērisko" ēdelību izrādes noslēgumā sabojāja citādi labi tverto un izprasto spēli. Rūpīgs darbs un slīpējums caurstaroja Maigas Damrozes - Māliņa, Zentas Salmas - Zigrīda, Harija Avena — Tedis, Žaņa Katlāpa — Ansis, Irmas Brāmas — Ošē, Gunas Spriņģes — Tilla un V. Gruziņa, A. Bergmaņa, O. Ziemeļnieka, R. Štolces, E. Skujiņas, Z. Grīsles, L. Rikses un R. Zandersona spēli un paliek pārliecība, ka rūpīgais darbs pavērs „jaunajiem" biežāku tēlošanas izdevību. Tīkams izrādes gaitā bija svaigais un drošais skatuves dekorātīvais tērps un labais izkārtojums, izbēgot no šādā gadījumā parastā un mūžīgā kuba rādīšanas. Cerēsim, ka dekorātora Jāņa Rozenberga darbs būs guvis pelnītu atzinību un arī iespēju atkārtoti parādīt savas spējas plašākā uzvedumā. R. Osis.

Zisija. Friča Kreislera dziesmu spēle 2 cēlienos — 4 ainās. Ernesta un Huberta Marišku teksts. Tulkojusi Elza Stērste. Dailes teātrī.

Vecās Vīnes gars un sirsnība, jautras asprātības, ziedonis un jaunība, mīla un dzīves prieks bagātīgā devumā dara šo dziesmu spēli tīkamu netikai skatītājiem, bet arī dziesmu spēles dalībniekiem. Vēl jo vairāk neapšaubāmi tamdēļ, ka šo dziesmu spēli Dailes teātŗa viens no redzamākiem aktieriem Augusts Mitrēvics bija izvēlējies savas Dailes teātŗa skatuvei 15 ziedoto gadu atceres gadījumam. Par šo jauko izvēli Mitrēvicam teiks paldies nevien viņa cienītāji, bet ikviens, kas gribēs jauki un omulīgi pavadīt vakaru un uz brīdi aizmirstot ikdienas rūpes un bēdas, ļauties Friča Kreislera vijoles valdzinājumam, E. un H. Marišku asprātībām jubilāra un viņa kollēgu meistarīgā priekšnesumā.

Lugas darbība mūs aiznes tepat 10 gadus atpakaļ, laikos, kad Austrijas ķeizars Francis Jozefs vēl bija jauns un ilgojās pēc mīlošas sirds un laimes. Viņa mātei jau sastādīts veikāls un labi izdomāts precību plāns, izraudzīta līgava un viss jau nokārtots liktenīgam saderināšanas brīdim, pat dabūta paša līgavaiņa Franča Jozefa piekrišana, kad visu šo kombināciju izputina Bavārijas hercoga Makša un viņa spriganās meitas Zisijas iejaukšanās. Gala rezultātā gan visi klūst laimīgi, kā paši kombinētāji, tā arī jaucēji un atbalstītāji un, kas zin, varbūt arī laimīgo beigu gaišā izskaņa ir tā, kas sagādājusi „Zisijai" popūlāritāti. Spriežot pēc skatītāju dzīvās atsaucības, šī dziesmu spēle kļūs par cienīgu turpinājumu trim jaukajām Vīnes meitenēm, kuŗu smaids vēl arvienu savāc apmeklētāju pilnu zāli.

Augusts Mitrēvics, lai gan skatuves darbam piegriezies jau agrāki, īstenībā par to, kas viņš ir tagad, izaudzis Dailes teātrī. Būdams apdāvināts skatuves mākslinieka darbam jau no dabas, Mitrēvics nav apmierinājies ar pirmiem panākumiem, bet neatlaidīgā un uzņēmīgā darbā visā košumā izkopis savu daudzpusīgo talantu. Augusts Mitrēvics nav komiķis vārda šaurā nozīmē, jo ikviena izspēlēšanās tieksme viņam sveša. Mitrēvics tēlo ar viņa rādītam tēlam līdzpulsējošu sirdi, viņš ieliek spēlē visu sevi un tas padara viņa lomas par īpatna rakstura un satura lomām. Mūsu labākie vēlējumi Augusta Mitrēvica mākslinieka turpmākām gaitām un sirsnīgs paldies par līdz šim padarīto. „Zisijā" mākslinieks rāda īpatnā tvērumā labsirdīgo Bavārijas hercogu Maksi un lai gan šai lomā aprobežoto iespēju dēļ nezaigo viss Mitrēvica talants, totiesu lomā bagātīgi izceļas Mitrēvica dabīgais dvēseles siltums un sirsnība, kas viņam sagādājuši tik daudzus piekritējus un cienītājus. Lilita Bērziņa raksturīgā mīmikā un spēlē rāda erchercogieni So-

Kauja.

R. Auniņa diplomdarbs Mākslas akadēmijas audzēkņu darbu izstādē.

fiju un pārliecinošā tvērumā Kārlis Veics — ķeizaru Franci Jozefu. Tāpat labi un veikli tiek galā ar saviem grūtiem uzdevumiem — ieskaitot dziedāšanu — Emīlija Bramberģe, Olga Krūmiņa un Kārlis Pabriks. Ansamblī vēl spilgti iezīmējās ar spēcīgu iejūtu un temperāmentu tēlojošais Leonīds Leimanis, ceremoniālais ceremoniju meistars barons Hrdlička — A. Filipsons, hercoga Makša laulātā draudzene Luize — A. Mača, R. Birzgalis, H. Zomers, R Kreicums, E. Mercs, E. Gintere, J. Veinalds u. c. Atzīmējams, ka tēlotājos tepat viss Dailes teātra ansamblis.

Lugā labi iekļaujas — F. Ertneres dejas, B. Sosāra komponējumi un kā izdomā tā krāsainībā bagātās O. Skulmes dekorācijas. Inscenējums ir jāpieskaita pie E. Smilga veiksmīgākiem darbiem un visā pilnībā nodod liecību par inscenētāja bagātīgo un dziļo skatuves mākslas prasmi un veiksmi.

Izrādi noskatījās finanču un ārlietu ministrs L. Ēkis ar kdzi un iekšlietu ministra b. A. Bērziņš ar kdzi, armijas komandieris ģenerālis K. Berkis un pilns nams skatītāju, kuŗi apveltīja jubilāru bagātīgiem aplausiem. R. Osis.

V. simfoniskais koncerts Nacionālajā operā.

Šo koncertu diriģēja Isajs Dobrovens. Pēdējos gados viņš koncertējis gandrīz visos lielākos mūzikas centros Eiropā un Rīgā šinī sezonā pie diriģenta pults mēs viņu redzam jau otro reizi. Programmā Bēthovena simfonija Nr. 3 (Hēroiskā) un jaunā krievu komponista Šostakoviča simfonija Nr. 1. Bēthovens savu III. simfoniju veltījis Napoleonam. Šai darbā viņš jau pilnīgi atraisījies no svešiem iespaidiem un viņa mūzikālā valoda te jau nepārprotami Bēthoveniska. Diriģents šo darbu iztulkoja ar lielu smalkjūtību un niansu dažādību. Tomēr, liekas viņa sirdij tuvāka otrā — Šostakoviča I. simfonija.

Šostakovičs pieskaitāms jauno krievu komponistu Ļeņingrādas nogrupējumam. Šī grupa uzskatāma par nacionālās krievu skolas tradiciju turpinātāju Šostakovičs kā komponists ir jau plaši pazīstams ne tikai Krievijā, bet arī Vakar-Eiropā. Kādā intervijā diriģents Dobrovens pat izteicies, ka viņš Šostakoviča I. simfoniju uzskata par ģeniālāko darbu, kāds pēdējos 20 gados vispār uzrakstīts. Šī simfonija tiešām ir ieguvusi ļoti plašu ievērību, un arī ārzemēs daudz atskaņota, bet pēc pirmās reizes dzirdēšanas gan jāatzīstās, ka viņa tik ļoti nepārsteidz, kā to, spriežot pēc plašās popularitātes, varēja sagaidīt. Neapšaubāmi, tas tiešām ir ļoti nopietnas ievērības cienīgs darbs; autors viņā uzrāda daudz meistarības tematiskā izstrādājumā. daudz prasmes instrumentācijā, vispār, viņš ļoti labi pārvalda visus modernās kompozicijas technikas paņēmienus. Tomēr visumā. sevišķi pirmajām divām daļām, trūkst it kā plašākas vienojošas elpas; autors it kā parāk samainās sīkumos. un brīžiem pat liekas, ka viņš vienkārši iziet uz dažādu orkestrācijas efektu meklēšanu.

Daudz viengabalaināka jau trešā daļa, kuŗa tiešām atstāj visai pārliecinošu, vietām pat grandiozu iespaidu.

Diriģents Dobrovens ir mūzikis, kas savā darbā ieliek sirdi un dvēseli; viņa žests suģestējošs un ļoti precīzs, lai gan vispār kustības brīžiem varēja būt mazliet apvaldītākas. Noslēgumā publika diriģentam sarīkoja jūsmīgas ovācijas. Izpildītājos apvienots Latvijas radiofona un Nacionālās operas simfonisks orķestris. Vold. Upenieks.

Kipra Petrauska viesizrāde Nacionālajā operā.

Lietuvas valsts operas premjērs savai viesizrādei izraudzījies Vāgnera operu „Lohengrīns", kurā viņš dziedāja titulpartiju. Rīdziniekiem Petrauskis arvien ir bijis mīļš un gaidīts viesis; viņa vārds pazīstams jau no pirmskaŗa gadiem, kur Krievijā viņu minēja starp tādām slavenībām kā Sobinovs, Smirnovs u. t. t. Gadi ir gājuši, un nav pagājuši viņi gluži nemanīti gaŗām arī slavenā dziedoņa balsij. Brīžiem mazliet it kā jūtams pagurums, nav vairs to neierobežoto iespējamību, kādas bija tad, kad mākslinieks atradās savas slavas kalngalos. Tomēr, neskatoties uz to, pateicoties lieliskājai skolai, dziļai mūzikālitātei un vokālajai kultūrai, dziedājums arī tagad aizrauj un saista no sākuma līdz galam, sevišķi liegi līriskajos posmos, izceļoties ar bagātīgo izjūtu un ļoti smalkjūtīgo niansējumu. Visai pārliecinošs arī apgarotais tēlojums. Slavenajam viesim pie mums nekad nav trūcis cienītāju, kas arī šoreiz spilgti izpaudās gan publikas pārpilnajā namā, gan arī jūsmīgajos sumінājumos. Vold. Upenieks.

Imres Ungāra koncerts Nacionālajā operā.

Laikam gan tā var spēlēt tikai neredzīgs, kam mūzika ir viss, kam ārpus skaņām nav nekā cita pasaulē. Visai reti nākas dzirdēt, ka skaņās ieliek tik daudz izjustas, tik daudz sirds kvēles, kā Imre Ungārs. Nevienas vienaldzīgas nots, nevienas nenozīmīgas frāzes. Liekās katru skaņu, pirms viņu raidīt klausītājiem, mākslinieks noglāsta, atdod viņai daļu no savas dvēseles. Viss priekšnesums itkā klusināts, skumja līrisma caurausts, brīžiem pat mocoši sāpīgs. Apbrīnojami reljefi Ungāra spēlē izceļas tas, kas slēpjas aiz skaņām, mūzikas dziļākais saturs īstākā būtībā: nekad viņam līdzekļi nepaliek par mērķi, pirmā vietā viņam arvien ir īsta nevilțota māksla. Visլabprātāk Ungārs mīl kavēties klusās līriskās noskaņās; brāzmainie skaņu kāpinājumi liekas prasa no viņa tik daudz pārdzīvojuma, tik daudz dvēseles, ka negribot sirdī iezogas nemiers, ka mākslinieks neizturēs un sabruks pie klavierēm. Vistuvāk Ungāra sirdij laikam gan ir romantiķi: Šopens, Šūberts, u. t. t.; apbrīnojamā noskaņā zem viņa pirkstiem veidojās arī Bēthovena „Mēnesnīcas sonāta"; pat tik bieži par klasiski sausu dēvēto Bachu viņš spēlē tik izteiksmīgi un ar tādu izjūtas bagātību, ka brīžiem liekas, ka stilam piemērotāks būtu mazliet atturīgāks priekšnesums. Ungārs tiešām ir liels mākslinieks un kas zin, ja viņam nebūtu laupīta acu gaisma, vai viņš spētu sniegt cilvēku sirdīm to, ko sniedz tagad. Vold. Upenieks.

Mildas Brechmanes - Štengeles 25 g. skatuves darbības jubileja Nacionālajā operā.

Jubilejas izrādi māksliniece izvēlējusies kā tēlojuma, tā arī dziedājuma ziņā visai atbildīgo Kundri lomu R. Vāgnera mistērijā „Parsifāls". Šis tēls lai gan nav dominējošais, tomēr viens no grūtākajiem visā plašajā mākslinieces repertuārā. Visus pagājušos 25 gadus jubilāre ar sirdi un dvēseli kalpojusi mūsu nacionālajai mākslai, sākot svas skatuves gaitas Apollo teātrī un turpinot Nacionālajā operā. Gandrīz no pašām pirmajām mūsu operas tapšanas dienām māksliniece dziedājusi visas at-

bildīgākās drāmatiskā soprāna partijas un vēl tagad mūsu apstākļos nav neviena, kas viņu varētu viņas repertuārā pilnā mērā atvietot. Mālsliniece arvien pārsteidz ar dziļi tverto un psīcholoģiski pamatoto tēlojumu jubilejas izrādē sniedza to labāko, ko spēj.

Izpārdotais nams viņas cienītāju ar neatslābstošu interesi izrādei sekoja no sākuma līdz galam. Cienīgi līdzgaitnieki jubilārei bij arī pārējo lomu tēlotāji. Mūzikālā vadība T. Reitera apzinīgās rokās. Pēc izrādes jubilāre saņēma daudz balvu un suminājumu. Ar telegrammu apsveica Valsts Prezidents A. Kviesis. Krāšņas rozes no Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa. Vēl telegrammas no kaŗa ministra ģen. J. Baloža ministru prezidenta biedra M. Skujenieka, ministra Ēķa, prof. Tenteļa un daudz citiem.

Vold. Upenieks.

T. Reitera koŗa ārzemju brauciens.

T. Reitera koŗa ārzemju brauciens pa Čechoslovakiju, Austriju, Ungāriju u. Poliju lieku reiz pierādīja, cik lielas mākslas vērtības slēpj mūsu dziesma. Līdztekus mūsu nacionālās mākslas demonstrēšanai redzamākos Eiropas kultūras centros, kā Prachā, Vīnē, Budapeštā un Varšavā, koris ar savu braucienu veica lielu Latvijas propagandu. Māksla atrod ceļu uz sirdīm. Tā ir veca patiesība. Un T. Reitera koŗa koncertos skandinātās latviešu dziesmas arvienu un visur atrod ceļu uz klausītāju sirdīm, izsaucot sajūsmu. Te pie mums, dzimtenē, mēs dažreiz negribam pienācīgi novērtēt mūsu tautas un mākslas dziesmu īsto vērtību, neesam novērtējuši arī T. Reitera koŗa mākslinieciskos sasniegumus dziesmu atskaņojumā. Te dzimtenē daudz un dažādi blakus iemesli it kā apmiglo skatu, neļauj visu objektīvi novērtēt. Ārpus robežas tas ir citādi. Tur dzīvojošo tautu atzinīgā kritika par mūsu mākslu, šo tautu lielā atsaucība liek visu skatīt citādām acīm. Aug latviskā pašapziņa, lepnums. Tiešām ar pilnu tiesību mēs varam lepoties ar mūsu dziesmām, kas Eiropas kultūras centros iemirdzējās kā reti dārgakmeņi un zaigos klausītāju atmiņās vēl ilgi, kad mūsu dziedātāju saime ies te savās ikdienas gaitās. Ar pilnu tiesību mēs varam lepni būt uz T. Reitera kori, šī koŗa mākslinieciskiem sasniegumiem dziesmu atskaņojumā.

Pirmo reizi šai braucienā latviešu dziesma atskanēja Nimburkā, Čechoslovakijā. Nimburka ir neliela pilsētiņa, līdzīga mūsu Jelgavai.

Jau pa ceļam līdz Nimburkai čechu tauta dzelzceļu piestātnēs centās apliecināt neliekuļotu draudzību. Nimburkas dzelzceļa piestātnē vietējais koris „Hlahol" noskandināja Dziesmu brīvai Latvijai, bet koncerta dienā koŗa suminášana un atzinības izpausme izlauzās spontāni. Priekš nelielās Nimburkas T. Reitera koŗa koncerts bija īsti svētki, liels notikums pilsētas dzīvē. Tie bija pirmie draugi, pirmais draudzīgais suminājums.

Tad Praha, Čechoslovakijas galvas pilsēta un kultūras centrs. Prahā dziedāt nozīmē piepulcināt mūsu mākslu Eiropas mākslas dzīves labākajām tradīcijām: Latvju dziesma skanēja pie nezināmā kareivja kapa, senatnes dziesmu sevī glabājošā Prahas rātsnamā un koncertā lielajā Prahas pilsētas reprezentācijas namā, valdības un diplomātijas pārstāvju klātbūtnē un vaiņagoja koŗa priekšnesumus lieliem panākumiem.

RENAISSANCE FRANÇAISE

sous le Haut Patronage de M Albert Lebrun, Président de la République

SOIRÉE LETTONNE

Salle des Fêtes du Journal

26 Mars 1936

Allocution de M. L. Armbruster, Président de la Renaissance Française

PRÉSENTATION DE COSTUMES POPULAIRES LETTONS

CONCERT

organisé par la SOCIÉTÉ LETTONNE DE PARIS

1. J. VITOLS - *Chansons populaires*
   a) *Chante, joli Rossignol!*
   b) *J'ai traversé un ruisseau argenté..*
   c) *J'ai donné ma main à ma fiancée...*

   Chantées par Mme Z. GOTHARDS-BERGKINDS

2. J. MEDINS - *4 Dainas*

   Mlle M. NOVIKS, *piano*

3. J. MEDINS *Rêverie*

   Mme Z. GOTHARDS-BERGKINDS *chant*
   M. V. RUSEVICS, *violon*
   M. K. LISKE, *piano*

4. a) J. VITOLS - *Romance*
   b) P. SUBERTS - *Berceuse*
   c) L. REINHOLDE - *Danse grotesque*

   M. V. RUSEVICS, *violon*

5. A. KALNINS - a) *Chanson du Moissonneur*
   b) *A Toi*

   Mme Z. GOTHARDS-BERGKINDS, *chant*

6. J. MEDINS - a) *Air*
   b) *Prelude*

   M. A. TEICHMANIS, *violoncelle*

7. J. VITOLS - *Chanson des Ondes*

   Mlle M. NOVIKS, *piano*

Au Piano, M. K. LISKE

Parīzē rīkotā latviešu koncerta programma.

Mūsu tautu meitu krāšņie kostīmi, smalkjūtīgais dziesmu priekšnesums atstāja uz izlutināto Prahas koncerta publiku dziļu iespaidu. Korim bija jādzied piedeva pēc piedevas. Čechoslovakijas ārlietu ministrs Krofta apbalvoja koncertā T. Reiteri ar Baltās Lauvas ordeni. Tas bija liels panākums — iekaŗot Prahu.

Pēc Prahas — seno tradīciju glabātāja Vīne. Dziesmu un mūzikas pilsēta. Te T. Reitera korim seni draugi — Vīnes zēnu koris. Zēnu koŗa mītnē, Vilhelmīnburgas pilī, ieskanējās latviešu dziesma, lai vēlāk turpinātu savu uzvaras gājienu valdības namā — Austrijas valsts prezidentam Dr. Miklasam un ministru prezidentam Dr. K. Šušnigam un, beidzot, lai izskanētu varenās ovācijās Latvijai un latvju dziesmai Hofburgas pils sarkanajā zālē, kas laikam gan vēl nekad tādas ovācijas nebija dzirdējusi. Pils apkalpotāji, kas paraduši visur rīkoties pēc etiķetes, centās tūliņ pēc koncerta nodzēst elektrību, — lai publika izklīst. Bet klausītāji i nedomāja izklīst, tie atstāja savas vietas, drūzmējās skatuves priekšā un ejās un sauca pēc piedevām. Un korim, kas jau bija atstājis estrādi, bija jānāk un jādzied vēl un vēl. Vīne latviešu dziesmu un T. Reitera kori uzņēma ļoti silti.

Atzinīgām Čechoslovakijas un Vīnes preses atsauksmēm pavadīts, vairākiem lieliem lauru vaiņagiem apbalvots, koris cauri Ungārijas vīnu laukiem devās uz Ungārijas galvas pilsētu — Budapeštu. Kas būs Budapeštā? Kā uzņems kori, kā patiks mūsu dziesmas? Uz Budapeštu koris brauca pirmo reizi un tādēļ saprotamas bažas, kas pieauga tuvojoties Budapeštai. Bet jau dzelzceļa stacijā Budapeštas vīru koris „Ganz", skandinot mūsu himnu, pierādīja, ka arī te latvju dziesmas labā slava atlidojusi, ka arī te mums ir draugi. Un kad T. Reitera koris ungāru valodā nodziedāja Ungārijas himnu — sagaidītāju sirdis atplauka siltā draudzībā. Daži no „Ganz" koŗa dalībniekiem slaucīja asaras. Tā viņi bija aizkustināti siltā draudzībā. Ar kora „Ganz" karogu priekšgalā greznā gājienā koris atstāja dzelzcela piestātni, lai dotos uz „Park" viesnīcu — savu mītni. Vēlāk Budapeštas centrā, pie nezināmā kareivja kapa „Dārgās ēnas" skaņas lika apstāties gājējiem un izbrīnā jautāt: „Kas tas par kori, tik krāšņos tautas tērpos un tik daili dzied?" Un zinātāji atbildēja: „Tas Reitera koris no Latvijas noliek vaiņagu un nezināmā kareivja kapa." Koncerts Fr. Lista mūzikas augstskolas zālē lika atplaukt klausītājiem sajūsmā par mūsu daiļskanīgām dziesmām un pilnvērtīgo māksliniecisko atskaņojumu. Budapeštā atkal izpaudās T. Reitera kora māksliniecisko sasniegumu augstais līmenis. Sākumā publika rezervēta, cieta, pat zināmā mērā skeptiski noskaņota. Sak, ko gan kāds tur koris no Latvijas var sniegt. Bet jau pēc pirmām dziesmām vēsums izuda un beigās sajūsmā un atzinībā par smalkjūtīgie priekšnesumu, publika prasīja piedevas. Jāatzīmē, ka novērtētāju skaitā bija daudzi sava aroda speciālisti: mākslas kritiķi, komponisti, mūziķi.

No Budapeštas uz Varšavu. Te dubulti latviešu mākslas svētki: mūsu gleznu izstādes atklāšana un T. Reitera koŗa koncerts. Tās bia saulainas latviešu mākslas triumfa dienas Varšavā. T. Reitera korim Varšavā ir draugi — „Harfas" vīru koris. „Harfu" un T. Reitera kori vieno sena draudzība un Reitera koŗa panākumi Varšavā bija arī „Harfas" svētku diena. Arī te latviešu dziesmas skanēja un uzvarēja sirdis. Vispirms Varšavas rātsnamā, tad pie ne-

T. Reitera koris (sakarā ar koncertceļojumu ārzemēs š. g. martā un aprīlī).

zināmā kareivja kapa un Polijas valsts prezidentam Dr. Moscickam par godu — latviešu gleznu izstādi atklājot un beidzot Varšavas konservātorijas zālē — koncertā. Preses atzinība un sajūsma, kādu arī te izsauca mūsu dziesmas, ir labākie Varšavas panākumu liecinieki. Publikā daudz diplomātu ar mūsu sūtni Varšavā Dr. M. Valteru, daudz mūziķu.

Latvju dziesma iekaroja klausītāju sirdis visur, kur vien atskanēja; Latvijas vārdu daudzināja 4 valstīs; šo valstu prese Reitera koŗa braucienam veltīja atzinīgus rakstus. Mūsu tautas meitu greznie nacionālie tērpi visur izsauca izbrīnu un sajūsmu. Arī Prahas, Vīnes, Budapeštas un Varšavas radiofonos skanēja latviešu dziesma, miņēja Latvijas vārdu. Šo radiofonu priekšnesumus klausījās visa pasaule. Vislielākā pateicība tautas Vadonim Dr. K. Ulmanim, kas deva T. Reitera korim iespēju doties šai braucienā.

Fr. Dombrovskis-Dumbrājs.

Latviešu tēlojošo mākslinieku biedrības izstāde.

Pagājušā gadā apvienojās trīs mākslinieku organizācijas — „Latviešu tēlojošo mākslinieku arodbiedrība", „Radigars" un „Umbra" — un šī izstāde, kas bija sarīkota Rīgas pilsētas mākslas mūzejā laikā no 5.—26. aprīlim š. g. uzskatāma par šīs jaunās biedrības pirmo uzstāšanos. Bet spriežot pēc šīs izstādes, tad nu jānāk pie slēdziena, ka apvienošanās pamatojās ne tikdaudz uz idejiskiem, kā uz saimnieciskiem nodomiem. Rast apvienojošu padomu, kas saistītu mūsu māksliniekus vienā ciešā saimē un radošā darbā — ir vēl neatrisināts uzdevums nevien šai biedrībai, bet tikpat labi arī pārējām mākslinieku organizācijām. — Un vienīgā ideja, ka beidzot uzvarēs un izbeigs mākslinieku sadrumstalotību, būs — „Latviska māksla, ar latvisku saturu un veidu, ciešā saistībā ar pārējām latviskās kultūras nozarēm." Tik tāds var būt vienīgais šī lielā uzdevuma atrisinājums.

Iztirzājot šīs izstādes dalībnieku darbus (gleznas, tēlus, grafikas un audumus), uzkrīt, ka arī šajā izstādē, līdzīgi citām, pārsvaru ieguvušas ainavas un nejauši žanri. Maz vēl lielu sadzīves ainu sacerējumu vai to metu. Kā izņēmumu te var minēt Voldemāra Vimbas kompozicijas „Bēgļu laikā" un „Vakars pļavās", kur izcelts latvisks saturs saderīgā veidā. Kā otrs žanrists un ģīmetņu gleznotājs jāpiemin Vilis Dvielis, kuŗa darbu „Virtuve" šajā žurnāla num. reprodukcējām. Labs zīmējums un izjustas krāsas liecina par labu skolu un dod cerības turpmākai attīstībai. Blakus Dvielim jāatzīmē Eduārda Pikas „L. D. B-bas valdes sēde" ar savdabīgu grupu ģīmetnes sacerējumu un „B. J. kundzes portreja" ar silto apgaismojuma uzsvaru. Izstādes centrā — Jāņa - Roberta Tilberga ģīmetnes, kas ar savu virtuozo zīmējumu („E.Romāns jkdze"), meistarisko tonālo modelējumu un labo raksturojumu izvirza šo mūsu „veco meistaru" arvien vēl potretistu priekšgalā. Bet kad sagaidīsim no viņa žanrus no mūsu vēstures? Vai žanra un lielu monumentālu darbu sacerējumi vairs nekārdina Jāni - Robertu Tilbergu? Otrs šīs izstādes vecmeistars Gustavs Šķilters izstādījis vairākas skulptūras un agrākos laikos veidotus afortus, kur tas pieskāries arī latviskam saturam („Miglas alegorija", Jāņa bērni", „Vaidelotes"). Pie sadzīves ainu tēlotājiem jāatzīmē vēl Jānis Rikmanis ar „Daugavmalā", Zenta Knope - Logins ar „Madonna" un Jānis Titāns ar „Dzīves vakarā". Ainavu glezniecību pārstāv Alberts Filka („Ķieģeļu iela Rīgā", „Vecās noliktavas Rīgā" un „Tvaikonis"), kas atbrīvojies no brūnās dominantes un kļuvis krāsaināks; Jānis Gailis („Vakars jūrmalā"), Nikolajs Kūlainis („Daugava", „Rīga naktī"), kas izvēlējies pilsētas nakts uguņu mirdzumu par savu tematu, Artūrs Niedra („Pļavā") un Jānis Pūpols ar saviem pelēkā gammā izturētiem laukskatiem.

No lietiškās mākslas izstrādājumiem jāatzīmē jaunās sācējas Ellas Ūdris audumi. Gaidīsim uz priekšdienām lielākus istabu iekārtas sacerējumus, kur šie atsevišķie priekšmeti būtu novietoti īstā vietā.

Jēkabs Bīne.

Kā veidojās latviešu māja.

Ar šādu virsrakstu Rīgas Virsnieku klubā laikā no 19.—23. apr. š. g. bij sarīkota mēbeļu, paklāju, audumu un trauku izstāde. Šo izstādi bija savākusi un sakārtojusi Latvju sieviešu nacionālā, liga, pieaicinot par izstādes mākslinieciskо vadītāju māksl. N. Strunki. Tā bija pirmā plašākā šāda stila izstāde, kur bij savākti priekšmeti, ko sacerējuši mūsu mākslinieki un celtnieki un pagatavojuši mūsu galdnieki, podnieki un čaklās audējas. Pirmo reizi vienā vietā

Lauksaimniecības kameras darba istabas iekārta.

Jēkaba Bīnes sacerēta.

Valsts Prezidenta reprezentācijas telpu iekārta.
Anša Cīruļa sacerēta.

redzējām topošo latvisko stilu, blakus sveso stilu lokalizējumiem un tīrai etnogrāfijai. Šī izstāde pārliecinoši pierādīja arī lielākiem skeptiķiem, ka latvisko stilu nevien kā varēs izveidot, bet ka tas jau rasts. Spilgtākās šī apgalvojuma liecinieces bija Anša Cīruļa sacerētās Valsts Prezidenta reprezentācijas telpas, N. Strunkes sacerētās Valsts Prezidenta dzīvojamās telpas, J. Bīnes — Lauksaimniecības kameras sēžu istabas un Mājturības nodaļas darba istabas, P. Ruba veidotās J. Rapas viesistabas, Aleks. Cīruļa ēdamistabas, Anša Cīruļa darba istabas, A. Brastiņa guļamistabas un J. Bīnes sacerētās Skultāna ēdamistabas iekārtas. Visu šo iekārtu pamatā bija redzamas vecu vecās mūsu rotājošās mākslas un mēbeļu veidu tradīcijas. Arī par to varēja skatītāji šajā izstādē pārliecināties, jo blakus laikmetīgām mēbelēm bija izstādītas arī tīri etnografiskās Kurzemes (Rucavas), Vidzemes un Latgales istabu iekārtas. Šīs vecās mēbeļu tradicijas parādās galvenā kārtā materiāla, priekšmeta kopveida vai silueta, rotājumu veidu un simbolikas un arī lietderības virzienā. Te mēs redzējām atmirdzam atkal mūsu zeltoto bērzu, nopietno ozolu un priedi, zemos un rūtainos (kvadrātainos) krēslus, solus un galdus; saulītes, debesszīmes, sauļotā staba, Laimas skujiņas un Māras līkloču rotājumus, un beidzot redzējām atkārtojam lietderības un ērtības pārdašas (parocīgie stulpiņi, ērtie goda krēsli, lietderīgie darba galdi un skapji). Arī audumos atvizēja senā sacerēšanas māksla un iemīļotās technikas.

Mūsu celtnieki — prof. E. Laube, prof. P. Kundziņš, Ed. Krūmiņš un K. Andermans bija izstādījuši svešo stilu lokalizējumus. Te bija svešo stilu veidi pārveidoti mūsu izloksnē, tuvinot viņus mūsu gaumei un rotāšanas mākslai.

Savrūp šai izstādē bija novietoti mūsu dekorātīvās mākslas vecmeistara J. Madernieka sacerētie priekšmeti un paklāji, kas tajā pašā laikā stāv savrūp arī mūsu lietišķās mākslas attīstībā. Madernieks veido priekšmetu formas un rotājumus pēc sava īpatna ornāmenta līdzības. Viņš nepūlās tieši saistīties ar mūsu tautas mākslu, kā to dara Ansis Cīrulis, Aleks. Cīrulis, N. Strunke, P. Rubis, A. Dzērvītis, A. Brastiņš un arī šī raksta autors, bet tuvojās viņai no savas nojautas un apziņas. Skatītāji šajā plašā izstādē varēja ērti salīdzināt visus šos pieminētos mūsu mēbeļu un rotājošo audumu stila novirzienus un izlobīt sev mēraukļas viņu vērtēšanai un atbalstīšanai.

Sīkāk apskatot šās izstādes priekšmetus gribētos vēl sevišķi pasvītrot reprezentācijas telpas meistariski izveidotos galdus ar brīnišķām finieru intarzijām, skaisti rotātos audumus un vareno 8×9 metru lielo paklāju, kur Ansis Cīrulis salicis visu mūsu latvju raksta bagātību. Vēl gribētos atzīmēt N. Strunkes sacerēto nošu skapīti Jul. Muškes viesistabai, A. Dzērviša sacerēto karāl. Astrīdes galdautu, zeltainos L. L. K. mājturības nodaļas krēslus un galdus, kā arī Aleksandra Cīruļa galdus ar ziloņkaula inkrustācijām. Latvisku un daiļu veidojumu te bij tik daudz, ka visus tos nevar spēt uzskaitīt, ne vēl iztirzāt.

Tamdēļ arī tāds siltums izskanēja mūsu izglītības ministra prof. A.Tenteļa izstādes atklāšanas uzrunā. Dažus izvilkumus gribu še pievest: „Mūsu lozungs ir: „Par Latviju nacionālu, daiļu un varenu!" Nekad lai neaizmirstam par to domāt, pēc tā censties, par to strādāt un darboties un gādāt, ka mēs arvienu tuvāk un tuvāk tiekam savam un mūsu visu ideālam. Šodien šai izstādē mums sevišķi jāuzsver mūsu cenšanās pēc daiļa un nacionāla. Šodien sieviešu nacionālā liga mums rāda, kā jau ir daiļota dažās vietās latviešu māja. Tas dod mums paraugu un pamācību ne tikai vārdiem, bet uzskatāmi un konkrēti — kā rīkoties, lai mūsu māja būtu nacionāla un daiļa. Šī izstāde arī saka, ka viņa tāda nav vienmēr bijusi. Jāatzīstas, ka nav trūkums arī tādu, kas šai jautājumā bijuši vienaldzīgi, — kad tik ir jumts virs galvas, gulta, kur izgulēties un krēsls, kur atsēsties. Par gaumi, stilu tur nebija jāprasa.

Bet kā lai citādi tiekam pie Latvijas daiļas un nacionālas, ja mēs vispirms to nedarām mūsu vistuvākā apkārtnē, mūsu dzīvoklī, mūsu mājā. Būs daiļa mūsu tuvākā apkārtne, būs daiļāka arī mūsu sevēle. Mēs taču lielu daļu savas dzīves pavadām mājā; ja arī tā ir īrēta un nepieder mums pašiem, taču viņas iekārta ir mūsu, mūsu pašu gādāta un iegūta. Un tai nu būtu lielāka vērība piegriežama nacionālā ziņā. Iesim soli pa solim, bet toties droši uz priekšu, bez apstājas, bez atkāpšanās, tikai uz priekšu!"

Paldies Latvju sieviešu nacionālai ligai par šo bagāto un, pāri visām lietām, — latvisko izstādi. Jēkabs Bīne.

Skultāna pagatavota ēdamistabas iekārta.
Jēkaba Bīnes sacerēta.

A. Kroders.

Mēneša apskats

Vienpadsmitais aprīlis

top par svarīgu dienu, jo vienības ideja, ko 15. maijs pasludināja kā tautu kopā saturošu un nacionālās radīšanas spējas paceļošu principu, tagad ar š. g. 11. aprīli, valdīs arī attiecībā uz valsts augstākās varas organizāciju, tā iebūvējot vienu no nākošās valsts satversmes stūŗakmeņiem. Jo vienota vara spēj brīvāk, pilnīgāk, harmoniskāk, un tādēļ daudz produktīvāk raisīties un viņas rīcības efekts vienmēr būs — panākumi un ieguvumi, kādi citos apstākļos būtu prasījuši daudz vairāk pūliņu un laika, vai arī, — kas visvairāk domājams, — šo ieguvumu nemaz nebūtu bijis. Pie tam 11. aprīlis sevišķu svarīgumu iegūst arī personālā ziņā, nemaz nerunājot par to, ka šajā dienā, kad Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis uzņēmās arī Valsts Prezidenta pienākumus, notikusi kādas sensajustas taisnības piepildīšanās. Valsts augstākais amats nu ir tā vīra rokās, kas Latviju vadīja viņas pašās pirmajās un visgrūtākajās dienās, kad iegūt nevarēja nekā, bet vajadzēja tikai atsacīties, izturēt, ziedoties, upuŗus nest. Tāpat arī otrais vīrs, kuŗš paliek Valsts Prezidenta pienākumus izpildot, ja Prezidents pats aizkavēts tos pildīt, arī šis vīrs, blakus Valsts Prezidentam K. Ulmanim, ir brīvības cīņu laika vadonis, bij. armijas virspavēlnieks, tagadējais kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis.

K. Ulmanis un J. Balodis ir mūsu ticības, mūsu garīgā spēka un mūsu gribas personificējums, jo no valsts pirmajiem mirkļiem, cauri cīņām un grūtībām, cauri partiju anarchijai viņi mūs aizveduši līdz tagadējai pilnīgi jauntopošai Latvijai.

Ka tautas vienības ideja kā mūsu labklājības garantija ir dzīvē izvedama tikai neatlaidīgā darbā un līdz šim nebijušā pienākumu un atbildības sajūtā, to jau daudzreiz uzsvēris mūsu valsts dzīves vadītājs. Bet visskaidrāk viņš to izteica 11. aprīlī, uzņemoties Valsts Prezidenta pienākumus, ministru kabineta svinīgā sēdē sacīdams tā: „Ne varas kāres dzīti, ne arī savu spēju pārākuma iedomas apmākti, bet mūs ir vadījusi apziņa par mūsu pienākumiem un atbildību, ko esam pēc labākās saprašanas pārvērtuši darbos. Valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība, — tā esam uztvēruši savu uzdevumu un tā uztversim to arī nākotnē. Tikai darbs tautas un valsts labā un šī darba sekmes var nodrošināt joprojām tautas uzticību un no tās smelt spēku un paļāvību mūsu tālākām gaitām.“

Tā tad — valdīšana ir darbs un atbildība, jo tikai darbs tautas un valsts labā spēj nodrošināt tautas uzticību. Tas ir skaidri izteiktais jaunās valsts augstākās vadības varas princips, kur valsts un tautas labums garantēts, liekot ķīlā augstākās vadības godu, jo neviens godīgs cilvēks tautas uzticību pazaudēt negribēs, bet Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis savu valdīšanu darījis atkarīgu no visgrūtākā — no atbildības pilna darba valsts un tautas labā. Te tautas labums pilnīgi valda, bet ne tā, kā partiju laikos, kad skaļi atskanēja: suverēnā vara pieder tautai, bet darbī īstenībā bija bezgala tālu no šīm tautas suverēnām tiesībām, no šo tiesību respektēšanas.

Tagadējā augstākā valsts vara pati sevim uzlikusi ārkārtīgi lielus, pat smagus morāliskus nosacījumus, to pildīšanu uzskatot par valsts augstākās varas conditio sine qua non. Tautai tas dod pilnīgākās garantijas, ka viņas labums ir šīs varas ideja un griba. Un tādēļ 11. aprīlis jāuzskata arī par tautas tiesību uzvaras dienu.

Valdošie principi kļūst arvien skaidrāki un spēcīgāki.

Esam jau paraduši Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa runās meklēt vadošās idejas, valsts varas valdošos principus, kuŗu pilnas ir visas viņa runas. Bet tad tālāk publicistikai, sabiedriskām organizācijām, skolām u. tml. ir nepārtraukti jāmāca visa tauta šo ideju garā, jo tās ir idejas, kas jau tautiskās atmodas laikā aizdīga un tikai tagad sagaidījušas savu piepildījumu.

Arī beidzamās divās Valsts Prezidenta runās redzam to pašu: runā, ko viņš teica meža dienas atklājot un runā pilsētu pašvaldību amatpersonām.

Pirmajā no šīm abām runām dominēja viena no valdošām un no latviešu nacionālās politikas viedokļa liktenīgi svarīgām idejām, ideja par pieķeršanos zemei. Prezidents sacīja: „Aicinājums — dēstiet kokus, piedalāties meža dienās — savā saturā un būtībā vēl nes līdz ko citu, kas ir paliekošāks un nozīmīgāks, un, varbūt, vēl vērtīgāks, kā pašu koku dēstīšana, un proti — šis aicinājums ir aicinājums ciešāk saistīties visiem ar zemi, laist dziļākas saknes zemē.“ „Lai arī mūsu lauksaimnieku vidū rastos apziņa, ka nav vēl viņu prātos un sirdīs tā apņemšanās visstiprākā: domāt un gādāt arī par nākotni šī vārda visplašākā nozīmē, domāt un gādāt arī par nākamām paaudzēm, domāt un gādāt par viņu piesaistīšanu pie zemes ar saitēm, kas spētu izrādīties stiprākas par visu to, kas viņus no šīs zemes velk prom, kas spētu izrādīties stiprākas par vieglāka darba un gludāko pilsētas ietņu vilinājumiem un kārdinājumiem.“

Šī ideja par ciešu saistīšanos ar zemi guļ visas jaunās sociālās politikas pamatā, kas negrib vis Latviju redzēt kā mākslīgas rūpniecības zemi ,aizejot bojā nemieros un postā, bet, kas grib to kā lauksaimniecības zemi redzēt paceļamies arvien lielākā labklājībā.

Otrā ir Valsts Prezidenta slavenā runa pilsētu pašvaldību amatpersonu sanāksmē š. g. 24. aprīlī, kurā viņš ar Kronvalda un Auseķļa dedzību pavēstīja, ka

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un

Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis meža dienās.

Iekšlietu ministrs V. Gulbis un

nacionālā valdība ir zvērējusi „uz priekšu vairs neatstāt noteikšanu, vadību svešiem spēkiem, vai viņi tādi ir pēc savas asins un valodas, vai viņi ir tādi pēc savām svešām idejām; neatstāt svešiem atslēgas visu mūsu zemes un mūsu valsts jautājumu atrisināšanai, tāpat arī mūsu dzimtās tautas likteņu lemšanai, bet lai mūsu pašu ļaudis, šīs zemes sensenie ļaudis, ļaudis no mūsu pašu celma un asins, mūsu valodas runātāji paši ir atradēji, lēmēji, rīkotāji, izdarītāji."

Šie vārdi, sacīti ar zvēresta svinību un ar nacionāla ideālisma dedzību, uz laiku laikiem tagad paliks par latviešu nacionālisma ticības apliecinājumu, ko formulējis valsts augstākās varas nesejs.

Konstruktīvās saimniecības budžets.

1936.—37. saimniecības gada valsts budžets pieņemts Ls 159.498.569,— apmērā, ar nelielu — Ls 112.897,— atlikumu, pie kam šī gada valsts budžets ir par Ls 8,6 lielāks, nekā pagājušā gada budžets. Budžeta pieaugšana, kā finanču ministrs L. Ēķis savā radiorunā teica, ir dabīga parādība, kas pierāda, ka saimnieciskā dzīve atgūst agrākos spēkus un intensitāti un ka apgrozījumi atsevišķu pilsoņu un uzņēmumu budžetos tāpat pieaug, kā valsts budžets. Taču nekad valsts budžets nedrīkst būt tik liels, ka tas kļūst par smagu nastu saimnieciskai dzīvei. Kaut pasaules saimniecība vēl pilnīgi stabīla nav ,bet, teica finanču ministrs, — „nekādas grūtības mūs vairs nevarēs pārsteigt nesagatavotus, kā tas bija agrākos gados." Ar tagadējā lieluma budžetu iespējams apmierināt visnepieciešamākās vajadzības, ir iespējams arī plānveidīgi paredzēt zināmu kapitālu ieguldījumus, izvest būves un celt un nodrošināt saimnieciskās dzīves pamatus, dot reālu iespēju un drošu pamatu galvenām ražojošām nozarēm, nodrošināt algoto darbinieku izpeļņu, viņu pensijas un dot stabilitātes un nodrošinājuma sajūtu ikviena Latvijas pilsoņa dzīvē.

Nacionālās valdības budžeta principi ir sekoši: „Vadīt saimniecību un finances tā, lai mūsu zemes ražojošie spēki varētu strādāt netrauceti un būtu droši par sava darba augļiem, lai visiem tiem, kam sava dzīve un eksistence jānodrošina ar savu darbu, ar savām rokām, ar savu prasmi un smadzenēm, šī dzīve dotu to labāko, ko spēj mūsu Tēvija, un lai šī dzīve arvien, dienu no dienas, gadu no gada kļūtu labāka, dziļāka un lai katras ģimenes un atsevišķa pilsoņa budžets būtu stabīls un drošs, lai katrs, kas grib un prot strādāt, justos laimīgs un drošs savā darbā un apmierināts un priecīgs baudītu „sava darba augļus. (No Fin. min. radiorunas, sakarā ar budžeta pieņemšanu.)

Pieņemtais budžets ir pamats un baze nākotnes konstruktīvam darbam.

Apsverot Latvijas apstākļus, arī šis jaunais budžets paredzējis uzturēt rosību saimnieciskā dzīvē, sevišķi lauksaimniecībā, rūpniecībā un tirdzniecībā, lai uzturētu visu iedzīvotāju slāņu pirktspējas un lai katrs pilsonis par savu darbu saņemtu to labāko un iespējami augstāko atlīdzību, ko mūsu zeme un valsts spēj tiem dot. Turpināsies arī lauksaimniecības ražojumu stabīlo cenu uzturēšana ar cieto cenu politiku, uzturot šīs cietās cenas ar budžeta līdzekļiem labībai, liniem, cukurbietēm, sviestam, bekonam. Saskaņā ar valsts vadības izcilo vērību, kas piešķirta kultūrai, izglītības budžets arī šogad pavairots par 2 milj. ls, galvenā kārtā skolu būvei, sevišķi pierobežu joslā, kas ļoti svarīgi no valsts un no mūsu nacionālās politikas viedokļa. Tāpat šī gada budžetā pirmo reiz uzņemti līdzekļi — Ls 350.000,—, ārkārtīgi svarīgai sociālai vajadzībai: daudzbērnu ģimeņu pabalstīšanai, kas var atnest ļoti svētīgus augļus valstij un mūsu tautai un kas uzskatāms kā sākums sistēmatiski izvedamai tautas iedzīvotāju skaita pavairošanas politikai. Tikpat svarīgi ir plaši atvēlētie līdzekļi lauku būvniecībai, jo šī būvniecība, laimīgi atrisināta, var izšķirt daudzus ļoti svarīgus sociālus jautājumus kā uz laukiem, tā pilsētā.

Aizsargu priekšnieks pltn. K. Prauls un aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis meža dienās.

ministrs A. Bērziņš apsien iedēstītos kociņus.

Tā jaunais budžets rāda ceļu, kurp iet nacionālās valdības politika, un tas ir konstruktīvs, uzbūvējošs ceļš, kura panākumus ikdienas redzam, sekojot valdības un arī pašas sabiedrības pašdarbības organizāciju strādīgai rosībai.

Amatniecības kamera sāk strādāt.

Blakus Tirdzniecības-rūpniecības un Lauksaimniecības kamerai, kuras jau darbojas, tagad sāk strādāt trešā pēc skaita — Amatniecības kamera, kurai drīz sekos Darba un vēl pēc tam Kultūras kamera, ar ko tad kameru sistēma būs nobeigta un varēs sākt no visām kameram izveidot augstāko iestādi — Valsts saimniecisko padomi. Š. g. 23. aprīlī finanču ministrs L. Ēķis iecēlis Latvijas amatniecības kameras prezidiju: par kameras priekšsēdētāju krāsotāju amata meistaru Eduardu Rozīti, par vicepriekšsēdētājiem — mūrnieku amata meistaru Hermani Liepiņu, drēbnieku amata meistaru Jāni Lukševicu, mēchaniķu am. meist. Georgu Lazdiņu un melderu meistaru Emilu Bolšteinu; par finanču ministrijas pārstāvi iecelts vicedirektors A. Bulle. Ar to tad kamera sākusi darboties. Kamera sastāvēs no 140 amatnieku pārstāvjiem: 90 locekļiem un 50 kandidātiem. Kameras darba sekmēšanai paredzēts dibināt jaunas amatnieku biedrības pa vienai pilsētās ar vairāk kā 5000 iedzīvotājiem un katrā apriņķī. Kamera amatniekiem piešķirs plašas pašvaldības tiesības un pašdarbības iespējas, bet par to valdība no amatniekiem prasīs godīgu un atbildīgu darbu.

Kamera radīs pašos pamatos jaunu kārtību amatnieku techniskās sagatavo-

šanas, pārbaudes u. c. jautājumos. Kameras lielais uzdevums ir saskatīt amatnieku dzīves īpatnības un vajadzības, pie kam kamerai uzlikts par pienākumu rūpēties, lai amatniecība tiktu pie vārda visur tur, kur to prasa viņas, kā tautsaimniecības nozares, intereses, jo kamera būs reprezentēta arī valsts saimnieciskā padome, ar ko tad amatnieki būs ieguvuši gadusimtus gribētas tiesības.

Kamera noskaidros atsevišķu amatniecības nozaŗu tautsaimniecisko nozīmi, tā palīdzot kārtot visas valsts saimnieciskos jautājumus. Viens no kameras pamatuzdevumiem būs arodizglītības lietas, kā arī meistaru, viņu palīgu un mācekļu attiecības, lai tur valdītu savstarpēja uzticība, kas sekmēs tautas vienības idejas konkrētu reālizēšanu. No 40.000 amatniecības, resp. sīkrūpniecības uzņēmumos nodarbinātiem 120.000 cilvēkiem ir tikai — 5.727 mācekļi, kas ir pilnīgi nevēlams un nenormāls stāvoklis. Te jānāk palīgā ģimenei un skolai, pamudinot jauniešus mācīties amatus, saprotot, ka kancelejas darbs nebūt nav vērtīgāks un eksistenci labāk nodrošinošs. Viens no pirmiem kameras uzdevumiem būs ierosināt likumu par mācekļiem un nokārtot arodtiesību jautājumu, prasot no amatniekiem labas aroda zināšanas, lai Latvijas amatnieka darbam būtu augsta kvalitāte un visur laba slava. Tad vieglāk būs iespējams nokārtot arī otru svarīgo jautājumu — par amatniecības ražojumu tirgu kā iekšzemē, tā ārzemēs. Tāpat jāizkārto amatnieku sadalījums vienmērīgi visā valstī, izskaužot nevēlamo parādību, ka labi amatnieki sastopami tikai lielās pilsētās.

Visu šo uzdevumu veikšanai ir ļoti svarīga nozīme kā no sociālās, tā arī no valsts un nacionālās politikas viedokļa un tā palīdzēs izveidot Latvijas sociālo iekārtu, saskaņā ar nacionālās valdības ideju par mūsu zemes sociālās iekārtas izveidošanu, izejot no Latvijas dabīgiem apstākļiem, bet nebūvēt sociālo dzīvi uz svešumā aizgūtu ideju pamata.

Celtniecības darbs iet uz priekšu.

Ministru Prezidenta vietnieks M. Skujenieks iecelis Nacionālās celtniecības komiteju, kuŗa sanāca uz pirmo sēdi. Nacionālās celtniecības komitejas priekssēdētājs M. Skujenieks teica plašāku uzrunu, iztirzādams komitejas uzdevumus un sacīdams, ka tagadējie apstākļi ir sevišķi labvēlīgi lielā darba sekmīgai veikšanai: „Tagadējais laiks pēc savas iekšējas struktūras, pēc valsts vadības formas dod iespēju reālizēt tādus darbus, kādus agrāk noteikti nebija iespējams reālizet; darbus, kuŗiem nav šaurs raksturs; darbus, kas nenāk par labu tikai vienai vai otrai šaurai grupai, bet darbus, kuŗu izpildīšana neapstrīdāmi un neapšaubāmi nāks par labu vispārībai; darbus, uz kuŗiem ne tikai tagadējā paaudze, bet arī daudzas nākošās paaudzes varēs lūkoties ar lepnumu, jo tagadējais laiks, vispirms, dod iespēju radošo celtniecības domu koncentrēt, vienot un novirzīt vispārības labumā."

Pēc tam arī Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis teica uzmudinošus vārdus celtniecības komitejas locekļiem: „Jāgādā un jārūpējas par to, lai celtnēs un dailumā mūsu laukiem un pilsētām — varbūt pirmā kārtā galvas pilsētai — piešķirtu jaunu seju un izteiksmi; bet nevien jaunu seju un izteiksmi, bet arī skaistāku izteiksmi, garīgāku izteiksmi, latvisku un latviskāku garu un izteiksmi, lai savā sejā un izteiksmē mūsu zeme pieskaņotos tagad un arvien vairāk tam, kas še patiesi no pašas zemes nāk, tam, kas te ir audzis un veidojies gadusimteņos un tūkstošos."

Pēc tam, uz satiksmes ministra B. Einberga priekšlikumu, pie komitejas nodibināja piecas pastāvīgas komisijas: 1) pilsētu izbūves jautājumiem, kuŗas uzdevums būtu pārbaudīt pilsētu izbūves plānus; 2) lauku būvniecības jautājumiem; 3) architektonisku lietu kārtošanai, gādājot, lai mūsu celtnes būtu piemērotas savām vajadzībām un lai rastos nacionāls celtniecības stils; 4) monumentālo celtņu un pieminekļu būvēm un 5) satiksmes lietu pārzināšanai.

Komisijās ievēlēti atzīti speciālisti, tā kā Nacionālās celtniecības komitejas darbība tagad var jau sākties.

Līdztekus šim celtniecības darba organizētam ievadījumam norisinās arī ļoti svarīgo lauku būvniecības lietu kārtošana, kas nostādīta uz stingriem pamatiem ar jauno lauku būvniecības likumu (par to esam jau runājuši šajās slejās).

Tāpat kā no celtniecības, tā zemes izdaiļošanas un apstrādājamās zemes platības vairošanas viedokļa svarīgs jautājums ir purvu kultivēšana No Rīgas uz Jelgavu ved ceļš uz Eiropu. Bet tas iet cauri neglītiem Olaines purviem. Tagad iesākta šo purvu kultivēšana, lai to pārvērstu auglīgu dārzsaimniecības rajonā. Šo rajonu izbūvēt būs svarīgs un atbildīgs celtniecības komitejas uzdevums. 25 klm. no Rīgas esošā purvā nolemts kultivēt apm. 200 ha lielu platību. Tiklīdz laika apstākļi atļaus, sāksies purva nosusināšanas darbi. Pēc izdarītiem pētījumiem var spriest, ka nosusinātā purvā varēs ierīkot pirmklasīgas dārzsaimniecības. Darbus veiks paātrinātā kārtā. Dārzsaimniecības vispirms piešķirs brīvības cīņu dalībniekiem.

Tā tiek veikti darbi, kuŗi gaidījuši jau gadusimteņus. Valdot nacionālai valsts vadībai, mēs pēc dažiem gadiem savu Tēvzemi vairs i nepazīsim, cik viņa būs daiļa un auglīga.

V. Smilga

Ko domā un dara Latvijas laukos

Gadu tūkstošu ilgos piedzīvojumos latviešu tauta labi iemācījusies savu zemi kopt. Šī gudrība, kā zemkopības tradicijas, gāja no paaudzes uz paaudzi, latviešu tautai dodama labklājību, par kuŗu tik plaši un skaisti stāsta mūsu tautas dziesmas. Tikai vēlāk, nākot pie varas svešiniekiem, pateicoties viņu savtīgai saimnieciskai politikai, notikās, ka no latviešu zemes paēdusi tika un bagāta kļuva neliela svešinieku grupiņa, bet zemes arāju tūkstošiem — latviešu tautai maizes bieži vien vairs nepietika. Un tikai tagad, atbrīvojoties no visiem svešiem iespaidiem mūsu tautas saimniecībā, maizes Latvijā visiem ir atlikulikām, tās pietiek pašiem, pietiek arī izvedumiem uz ārzemēm. Latvietis prot art un kopt savu zemi, jo šinī mākslā mūsu tauta vingrinājusies gadu tūkstošus.

Arī šogad, tāpat kā neskaitāmus gadus iepriekš, zemnieks noteiktā laikā izgāja ar arklu un sētuvi tīrumā veikt mūsu tautsaimniecības vissvarīgākos pamatdarbus. Bet šogad, tāpat kā pagājušo gadu, klāt nākuši vairāki jauni, apzinīgi sprausti un kopīgiem spēkiem veikti darbi, kuŗi kā dzīves jaunā posma īpatnība raksturo apriļa-maija mēnešu dienas. Tā pirmā kārtā minēsim

Mežu dienas.

Šīs dienas jau kļūst par jauno laiku skaistu tradiciju, par senu tikumu atdzimšanu jaunā veidā. Latvieši arvien mīlējuši dabu, mežus, kokus un viņu dailumu. Tagad šīs jūtas var izpausties pilnībā un tiešām mēs redzam ārkārtīgi lielu atsaucību un līdzdalību gluži no visiem sabiedrības slāņiem.

Ka mežu dienas atradušas ļoti plašu piekrišanu mūsu tautā, liecina nodomāto darbu daudzpusība. Katrs pagasts, katra pilsēta cenšas atrast ko īpatnēju, cenšas ar mežu dienām izcelt kādu vietējo savādību, tas ir jaunradīšanas prieks.

Dažas idejas ir kopējas visā valstī, kā piemēram, daudzās vietās stādītas varoņu un vēsturisku notikumu piemiņu birzes. Ar mūžam augošiem kokiem te tiek celts augošs piemineklis, kas paaudžu paaudzēm stāstīs par latviešu diženiem darbiem, veiktiem brīvības cīņās un atjaunotās brīvības sākumā. Daudzās vietās Latvijā pacelsies šādi dzīvi pieminekļi — birzes, kuŗu stādīšanā un kopšanā dalību ņēmuši lieli latviešu pulki.

Par varoņu godināšanu ar birzēm, vai atsevišķiem kokiem skaistus vārdus lasām:

„Brīvības cīņu gara uguns, kas 15 gadu laikā nebij izdzisusi, bet kvēloja atbrīvotāju sirdīs, tagad ar tautas atdzimšanu jo spoži ir uzliesmojusi visā tautā. Uzturēsim un pastiprināsim šo dzīvo garu, ko mēs esam mantojuši mūsu brīvības cīņās; šī kvēle, šī gara uguns lai ir mūžīga, un lai dod mums drosmi un izturību nākotnē. Tā lai stiprina arī mūsu raksturu pārbaudījumu brīžos."

Tautas Vadoņa piemērs un meža dienu atklāšanas gadījumā nodibinātā birze (Rīgā) ir kā ierosinājums un cēls paraugs. Lai šādu biržu ozoli un piemiņas stādījumi paceļas visās kauju un cīņu piemiņas vietās, vai tās būtu pie Gaujas, vai Ventas un citur. Lai atsevišķi ozoli paceļas Ventas krastos katram Ventas cīnītājam un, saslēdzoties

savā lapojumā, lai pauž tie nākamām paaudzēm par vēsturiskajām dienām un brīžiem."

Zināmā mērā katrs latvietis, kas godam savu dzīvi nostaigājis, kas uzcītīgi veicis savus darbus, ar to ir veicinājis mūsu tautas kopējās cīņas un pienākumus. Tāpēc ir saprotamas kādas Kurzemes skolas audzēkņu jūtas un vēlēšanās mežu dienās apkopt un apdēstīt kāda sava skolotāja un vietējā ārsta pa pusei aizmirstus kapus.

Izcilus vērību šogad piegriež Latgalei, lai arī šis jaunam dzīves spirgtumam modies latviešu zemes novads gūtu ārēju skaistumu. Tur šogad jaunus kociņus iedēsta kailajās zemnieku sētās, lai no sādžas kopdzīves viensētās iznākušos zemniekus pieradinātu pie jaunas skaistumu izjūtas. Pārējā Latvijā, atskaitot dažas jaunsaimniecības, latviešu zemnieka sētā sveša dēstītāja nevajag, jo dārzu un koku kults te izveidojies no seniem laikiem; te jau lietderīgs padoms un ierosinājums vien skubina zemniekus ņemt aktīvu dalību mežu dienās.

Kā zināms, tad šogad mežu dienās savienoja daiļo ar praktisko, jo visi tika aicināti no jauna apmežot dīkā stāvošos un citādi grūti izmantojamos zemes gabalus. Ziņas, kas ienāk no visas Latvijas, liecina, ka arī šis aicinājums atradis daudzus sekotājus un ka kopsummā šogad mēs kļūsim bagātāki ar daudziem simtiem, pat tūkstošiem hektariem jauna meža. Tam jau ir liela tautsaimnieciska nozīme un vērtība. Par praktiskiem sasniegumiem domājuši arī daudzi citi novadi, kā piemēram, ziemupieši, kas dzīvo Baltijas jūras krastos. Tur šinī gadā iestādītas jau 3700 priedītes, pie pagasta nama, jūrmalā, lai aizsargātu krastmalu no spēcīgiem jūras vējiem. Paredzēts iestādīt 300 bērzus un 200 liepiņas. Sekmīgais darbs veicies vietējās mežu dienu komitejas vadībā ar pagasta vecāko E .Stokmani priekšgalā.

Skaistumam un praktiskiem nolūkiem veidotās birzes, dārzi tagad augs un zalos pie it visām skolām un pārējām sabiedriskām ēkām.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, atklājot mežu dienas, teica, ka agrāk stādītie kociņi, samērā reti, tikuši nopostīti. Šis netikums vēl ir veco laiku lielās izlaidības atlikums. Nav šaubu, ka ar gadiem netikums — postīt sabiedrisku vai svešu darbu izzudīs, jo Latvija tiek audzēta un aug jaunas tikumības garā, lai katrs apzinātos sevi kā līdzdalībnieku un līdzīpašnieku visas latviešu tautas kopējā mantā. Pieliksim pūles un šogad stādītos kokus un birzes pasargāsim no ļauniem postītājiem. Ar pārliecināšanu un, kur vajadzīgs, tur ar pārmācību līdzpilsoņus pieradināsim pie sabiedriskās disciplīnas un ētikas.

Spodrības dienas.

Šogad pirmo reizi sākam šo īpatnējo, bet dzīvē nepieciešamo darbu. Par spodrības nozīmi skaistus vārdus teicis lauksaimniecības kameras priekšsēdētājs R. Dzērve:

„No laika gala pasaulē jau cīnījušās divas varas — labā un ļaunā, gaišā un tumšā. Un kur tikai gaišā un tīrā doma sāka šaubīties, tur tumšā uzvarēja, tāpēc mums jātic skaidro domu un darbu uzvarai, jastrādā un pat jāuzupurējas tai. Mums jāpadziļina savu domu, jūtu un prāta avoti, lai viņu ūdeņos atspoguļotos mūsu latviskā seja. Šīs latviskās sejas acīm jārunā par skaidru sirdsapziņu, gaišu prātu un neatlaidību; no mutes pār dzimtenes birzēm un siliem jāplūst tīrai latviešu valodai un dzidrai latviešu dziesmai, bet latviešu stiprās rokas ar darbu spodrinās savu Tēvuzemi, lai godam tā skaista, stipra un bagāta stāvētu citu valstu vidū.

Latviešu baltā māte un māsa ar mīļu prātu un gādīgu roku noslaucīs piemītās dzīves takas un nomazgās noputējušās logu rūtis, lai mūsu mājā un ģimenes kaktiņā ieplūstu gaisma, prieks un siltums, kur atpūsties, sasildīties un stiprināties darbā nogurušajam.

Latvijas lauksaimniecības kameras rīkotā spodrības nedēļa ir kā mazs ierosinājums un uzaicinājums visām pilsonēm un pilsoņiem turēt godā augstākos latviešu tikumus: darba, gara un miesas spodrības tikumus, lai godam varētu cīnīties ar visu nespodro un tumšo.

Tīru miesu, tīras drānas; tīras telpas, tīrus ceļus!"

Lielā steigā dzīvodami, kaŗa un revolūcijas gados izpostītās dzīves atjaunošanas vissteidzamākos un svarīgākos darbus darīdami, dažā labā vietā bijām piemirsuši izslaucīt gružus un putekļus. Ja arī darbu kopsumma nav mazinājusies, bet nu ir pienācis laiks, kad latviešiem sava zeme jāpadara īpatnēji skaista un tīra, kā materiālā, tā garīgā ziņā. Nacionālās Latvijas seja jāpadara daiļa, lai katra vieta, katra taka, katra māja ar savu daiļumu un tīrību stāstītu, ka nu Latvijā ir nācis cits, daudz godīgāks un spējīgāks saimnieks par agrāko laiku svešinieku, kas apslaucija tikai savu sliegsni, bet visai latviešu tautai uzspieda nabadzību un ar nabadzību savienoto trūkuma pilno ārējo izskatu. Mums pašiem sev un visai pasaulei jāpierāda, ka brīvā, patstāvīgā latviešu tauta prot un mīl kārtību, spodrību un skaistumu.

Tikai vienu piemēru te pievedīsim, ka nepieciešamas ir šīs spodrības dienas, kuŗās uzmeklēsim visu neglīto, netīro, lai to savestu kārtībā un uzspodrinātu. „Jēkabpils Vēstnesis" ziņo:

„Izveidojoties tūrismam, lieli tūristu un slēpotāju pulki dodas uz Pļaviņām, lai no turienes uzsāktu laivas braucienus un baudītu gleznaino Daugavas krastu burvīgumu, vai arī dotos pār kalnaino apgabalu uz iemīļoto „Cigoriņu" kalnu pie Trakšena ezera, lai skatītu zilās Latvijas tāles.

Tikai izkāpjot Pļaviņu stacijā, visiem šiem daudziem simtu izbraucējiem izsauc izbrīnu neizkoptā Pļaviņu dzelzceļa stacijas apkārtnē. Pretī glītai stacijas ēkai novietoti malkas laukumi. Starp šiem malkas laukumiem valda visideālākā netīrība, kas visai apkārtnei un it sevišķi vasarā izplata neciešamu smaku. Aiz malkas grēdām paceļas glīta viesnīcas ēka.

Vai šajā vietā nevarētu atrasties glīti ierīkots košuma dārzs, ar zāļāju laukumiem un atpūtas soļiem pasažieŗiem un tūristiem?

Nepiemirsīsim, ka bez mums pašiem cauri Pļaviņām dodas vilcieni gan uz austrumiem un dienvidiem ar daudziem ārzemniekiem, kuri caur vagona logu vēro mūsu dzīvi."

Līdzīgas lietas vērojamas netik vien Pļaviņu stacijā, bet arī daudzās citās sabiedriskās vietās, nerunājot jau par privātiem īpašumiem. Laiks saprast, ka netikvien valsts un sabiedriskā dienesta darbinieks veic sabiedrisku darbu un nes atbildību visu priekšā. Tāda pat atbildība gulstas gluži uz visiem mūsu zemes iedzīvotājiem. Mēs, latvieši, nu reizi to gribam, lai visur valdītu spodrība un glītums un to arī panāksim. Ja šogad, pirmajā mēģināju-

Mazpulku dalībnieki ar karogiem 11. apriļa manifestācijā.

Rīgas pilsētas galvu nelaiķi R. Garseli Rīgas stacijā aizsargu goda sardze izvada pēdējā ceļā uz dzimto pagastu.

mā, spodrības aicinājumi atrada plašu atbalsu, tad nākošos gados, tāpat kā tas bij ar mežu dienām, izkopsim jaunas un pastāvīgas šī darba tradicijas un atkal tīrība un glītums, kā savās dienās, kļūs par latvieša dzīves īpatnību Mums jānospodrina visa sava dzīve, jo te uz austrumu robežām mums jārāda labi nostādītas dzīves paraugs, kas laiku laikos būs spēcīgākais propagandas līdzeklis mūsu brīvības nepieciešamībai un mūsu kultūras vērtībai un īpatnībai.

Labvēlīgs lūzums.

Ka mūsu dzīvē iestājies labvēlīgs lūzums, par to liecina daudzas parādības. Seviški te gribas runāt par latviešu jaunajiem uzskatiem uz savu valsti un savu pašvaldību. Ilgus gadu simteņus valsts vara pie mums atradās svešinieku rokās. Tie mēdza daudz no mums prasīt un maz dot. Tie drīzāk mūs sodīja, nekā glāstīja. Vai tad kāds brīnums, kad latvietim valsts arvien tēlojusies svešas un bargas pamātes veidā, kas žēlastības un gādības nepazīst. Neko daudz mīļāka valsts un tās vadība nekļuva arī lielo un nikno ķildu dienās. Par īpatnēju, sen iesakņojušos tradiciju bij izveidojies paradums mūžīgi žēloties par smagiem nodokļiem un nastām, ko latvietim uzliek valsts un pašvaldības. Un kur vien varēja, tur latvietis centās no nodokļu nomaksas izvairīties, vai arī tos maksāja nekārtīgi.

Tikai tagad, kopš 1934. g. 15. maija latvieši savā valstī kļuvuši par pilniem saimniekiem un tikai tagad mūsu dzīvi vada pārliecināta, tālredzīga un arī savā latviskā mīlestībā gādīga pašu latviešu valdība. Pēc daudziem gadu simteņiem pirmo reizi. Daudzos svētkos, sapulcēs, delegāciju runās, apsveikumos un daudzos citos apliecinājumos latviešu tauta izteikusi savu prieku par tagadējo valdību un daudzkārt apliecinājusi uzticību Vadonim un nacionālai valdībai. Bet ar skaistiem sajūsmas pilniem vārdiem vien vēl nevienas valsts, vai pašvaldības kase materiālā ziņā pilnīgāka nav kļuvusi. Un bez naudas, bez budžeta reālizēšanās neko nevar veikt.

Kā tad nu jaunajos laikos latvietis kārto savus materiālos pienākumus pret savu valsti un pret savu pašvaldību? Nodokļu departaments ziņo, ka pagājušā budžeta gadā nodokļi ienākuši ar uzviju, arī tie, kuŗus pilsoņi tieši maksā valsts kasē. Kāpusi arī nodokļu labprātīga samaksa un šinī gadā kā zīmīgu parādību departaments atzīmē stipri vairojušos ienākuma nodokļa labprātīgos deklarējumus.

Lauku pašvaldības tagad savā starpā it kā sacenšas, kurš apriņķis un kurš pagasts pirmais un vispilnīgāk iekasēs nodokļus. Tukuma apriņķa lauku pašvaldību vecākais ziņo:

„Neraugoties uz to, ka pavasaris lauksaimniekiem parasti ir vistukšākais un klusākais gada laiks, nodokļu maksājumu kārtošanā jūtama rosība. Nodokļu iekasēšana uz 1. aprīli apriņķa mērogā rāda visai iepriecinošu ainu, uzrādot procentuāli pieaugumu par 12 proc., salīdzinot ar marta mēnesi. Sevišķu rosību nodokļu iekasēšanā uzrādījuši Struteles un Zantes pagasti, kur ienākuši nevien tekoša gada, bet arī iepriekšējo gadu nodokļi pilnos apmēros. Arī Irlavas un Grenču pagasti samērā ar marta mēnesi progresējuši, kaut gan vēl nav paspējuši likvidēt veco laiku nodokļu parādus, tomēr tekošā gada nodokļus iekasējuši pilnos apmēros.

Caurmērā vēl neiekasētu nodokļu apriņķa mērogā, ieskaitot arī vecos parādus, palicis 8,4 proc. pret 15 proc. marta mēnesī."

Visas Latvijas mērogā tomēr vēl ir daudzi pagasti, kur ar nodokļu iekasēšanu tik gludi neiet. Teiks, ka nodokļu iekasēšana var raksturot tikai pašvaldības darbinieku centību. Bet ar centību un pat ar piedzīšanas draudiem vien laikā visus nodokļus iekasēt ir grūti. Vēl daudzu pagastu kanceleiās stāv izkārti gaŗi nodokļu parādnieku saraksti par tiem, kas no nomaksas izvairās. Neapšaubāmi, tie ir veco uzskatu un veco tradiciju cilvēki, kas valsts un pašvaldību uzliktu nodokli uzskatīja par „netaisnību" un „pārestību". Blakus šim parādībām, no daudziem pagastiem, apriņķiem un pilsētām nāk ziņojumi par to, ka pilsoņi labprātīgi steidz nomaksāt savus nodokļus un nekurn ne par nodokļu lielumu, ne par noliktiem termiņiem. Līdzīgi ziņojumi nāk arī no Latgales, kur nolaidība un bēgšana no nodokļu maksāšanas agrākos laikos bij laidusi visai dziļas saknes.

Nodokļu labprātīgā un precīzā kārtošanā noteikti jāsaskata labvēlības pieaugums pret savu valsti un pret savu pagastu. Lielu iespaidu te atstāj

Rīgas prefekta T. Grīnvalda bēŗu gājiens pie prefektūras.

arī strauji augošo labierīcību skaits, kuru vairošanā tagad čakli strādā valsts un pašvaldības. Valsts, kas iekarojusi savu pilsoņu sirdis un labvēlību, tā valsts var uzdrošināties stādīt un sākt reālizēt vislielākās lietas. Daudzas pazīmes rāda, ka mēs jau ieejam tādā stadijā.

Nākotnes saimnieki.

Ja vecākās paaudzes domas un darbus vēl šād-tad iespaido veclaiku pirms kara, vai pasaules kara un revolūcijas gados iegūtās ne visai pozitīvās tradicijas un uzskatu drumstalas, tad jaunā paaudzē mēs saskatām vairākus nogrupējumus, par kuriem droši var teikt, ka tie būs visuzticamākie Latvijas sargi un tās jaunās dzīves veidotāji. Pirmā vietā te liekami mūsu mazpulki. Te pievedīsim raksturīgākās laikrakstu liecības par garu, kāds valda mazpulkos.

„Rēzeknes novada mazpulki uzrāda labas sekmes Latgales veco un jauno lauksaimnieku sadarbībā, jo vecā paaudze atzīst, ka ar mazpulkiem arī viņu sētās nāk jaunas vēsmas, jaunas atziņas; viņi priecīgi arī par to, ka Latgales jaunieši vairs nedarbojas kādā atsevišķā Latgales organizācijā, bet ir nešķirami apvienoti zem baltzaļiem karogiem kopā ar visas valsts jaunatni kopējam mērķim un uzdevumiem par labāku nākotni. Apsveicama sadarbība arī atsevišķu tautību starpā, jo, piem., Jaunlatgalē, kur līdz šim darbojās krievu un latviešu mazpulks atsevišķi, tie abi apvienojušies vienā vadībā.

Rīgas un Cēsu novada mazpulkos vērojams liels vecākās paaudzes atbalsts mazpulkiem. Arī jaunatne arvien vairāk piedalās mazpulkos. Mazpulki palīdz nostiprināt jaunatnē pārliecību, ka nav jākaunas ne no viena darba, bet katrs godīgs darbs un katrs uzdevums jāveic kā pienākums pret savu ģimeni, tautu un valsti. Vērojama liela interese par krāšņumstādu audzētavu ierīkošanu, izplatot stādāmo materiālu ne tikai pašu dalībnieku saimniecībās, bet arī pārējiem lauksaimniekiem.

Daugavpils novadā vērojama vecāku lielā uzticība jaunās paaudzes darbam. Sevišķi mazpulku vadītāji — skolotāji pasvītro, ka mazpulku nodarbības ir ļoti labs skolas papildinājums. Vairāki mazpulki paspējuši iekrāt jau brīvus līdzekļus, ko izlietos plašāku kopēju mērķu sasniegšanai. Loti laba saprašanās dažādu tautību starpā draudzīgi sadarbojoties mazpulkos.

Jelgavas novadā darbība arvien vēl paplašinās. Jaunatne aug tanī garā un pārliecībā, ka tikai „darbs ceļ vīru".

Kā redzam, tad vecajai paaudzei te aug dzīvespriecīga, visos savos darbos apzinīga un čakla maiņa, kas Latvijas spēkus un labklājību cels līdz šim nebijušā augstumā.

*

Šoreiz vairāk runājam par mūsu dzīves iepriecinošām parādībām, kuras tik labi saskan ar dabas atmodu maija brīnišķās dienās. 15. maijā mēs skatīsim 2 gadu sasniegumus un uzgavilēsim tam brīnumdarim, kas atraisījis visus latviešu spēkus un pratis tos sūtīt jaunu un cēlu darbu veikšanai.

Jaunā Latvijas pārklājas jaunām celtnēm, taisniem, priekšzīmīgi koptiem ceļiem, rūpīgi apstrādātiem laukiem. Izdaiļota un nospodrināta veidojas jaunā Latvija, kurā kopā ar darba prieku arvien skaļākas un priecīgākas atskan latviešu dziesmas.

Lai mūsu labvēļi un skauģi tuvumā un tālumā dzird, ka te strādā dzīves priecīga tauta. Lai mūsu jaunās birzes tālu iznes brīdinošas šalkas un lai ienaidnieks zina, ka vienotā latviešu tauta ar šķēpu rokās sargās un aizstāvēs savu brīvību pret katru svešu iebrucēju.

Jaunā Latvija top bagāta, daiļa, spodra un spēcīga.

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts

Mēneša apskats

Aprīļa mēn. Eiropu arvien vēl nodarbināja kļūmīgais Reinas jautājums un drāmatiskie notikumi Austrumafrikā. Un šķiet, ka ilgi viņi vēl turēs mūsu starptautiskās politikas dzīvi nervozā sasprindzinājumā un satraukumā. pēc tam, kad marta mēn. beigās četru Lokarnas valstu — Anglijas, Francijas, Beļģijas un Italijas pārstāvji Londonā izstrādāja, iesniedza vāciem un publicēja atsevišķā „Baltā grāmatā" savus priekšlikumus, kas pēc viņu domām būtu spējīgi nodrošināt mieru un kārtību Eiropā, minēto valstu saimē tomēr radās visai nevēlamas un skarbas nesaskaņas. Angļu sabiedrība un prese izteica nemieru ar „Balto grāmatu" tādēļ, ka viņā uzmestie priekšlikumi pārāk saistot Lielbritāniju ar kontinenta lietām un strīdiem un uzliekot tai jaunus, smagus un tālejošus pienākumus iepretīm Francijai un Beļģijai. Angļi ieskata, ka Londonā panākta tikai vienošanās par priekšlikumiem un par bazi attiecīgām sarunām ar Vāciju, bet ne par galīgiem noteikumiem, kuru noraidīšanas un nepieņemšanas gadījumā pret vāciem tiktu vērstas kādas sankcijas. Franči turas pie pēdējā uzskata un jūtas visai sašutuši par angļu interpretāciju un atkāpšanos no Londonas vienošanās gara. Arī itaļi cēla iebildumus un Roma teica, ka neuzņemšoties nekādas saistības, kamēr pret Italiju pastāvēšot spēkā līdzšinējie saimnieciskie un financiālie spaidi.

Minēto pretešķību laikā un atmosfērā, angļiem pienāca vācu atbilde, kurā Berlīne noraida Londonas noteikumus, bet solās nākt ar saviem priekšlikumiem 31. martā, t. i. pēc vācu reichstaga vēlēšanām. Šais vēlēšanās, kur par nacionālsociālistu listi bija nodoti apm. 98 proc. no visiem balstiesīgiem vācu pilsoņiem, vācu tauta apliecinājusi, ka pilnā mērā viņa piekrīt savas valdības ārpolitiskai u. c. rīcībai un stāvēs par viņu arī uz priekšu. Apzinādamies savu iekšpolitisko stiprumu un redzēdami savu pretinieku nevienprātību, vāci savā 31. marta atbildes notā ieturējuši diezgan augstu toni, kas sevišķu neapmierinātību radījis franču presē un sabiedrībā. Pirmkārt, vāci prasa visu „jaunā Lokarnas paktā" paredzēto dalībnieku pilnīgu vienlīdzību tiesībās. Tad, sarunu pirmajā posmā, t. i. 4 mēn. laikā, Berlīne apņemas nepalielināt savu karaspēku Reinzemē, ja arī franču un beļģu izturēšanās un rīcība būtu līdzīga. Vācija, Francija un Beļģija līdz ar garantiem — Angliju un Italiju vienojās, nekavējoties pēc franču parlamenta vēlēšanām, stāties angļu valdības vadībā pie sarunām par neuzbrukšanas pakta slēgšanu uz 25 gadiem starp Franciju un Beļģiju no vienas, un Vāciju no otras puses. Tālāk, Vācija izsaka gatavību uzņemties militārās palīdzības saistības projektētos drošības nolīgumos, un slēgt arī attiecīgu gaisa paktu. Francijai un Vācijai jāapņemas izskaust no abu nāciju jaunatnes audzināšanas un publiskiem rakstiem visu, kas varētu saindēt šo kaimiņu tautu savstarpējo noskaņojumu. Vācija esot gatava stāties tiešās sarunās ar saviem ziemeļaustrumu un dienvidaustrumu kaimiņiem par neuzbrukšanas paktu noslēgšanu, un viņa neatsakās no jauna iestāties Tautu savienības saimē, ja tikšot atzīta viņas līdztiesība, zīmējoties uz kolonijām, un ja „piemērotā laikā" tikšot atdalīts Ženēvas statūts no Versaļas mierlīguma bazes. Bez visa tā vāci ieteic apturēt neierobežoto bruņošanās sacensību un šinī nolūkā, pēc viņu domām, būtu sasaucama īpaša konference ar skaidri un noteikti precizētiem uzdevumiem.

Tādas, lūk, ir vispārējos vilcienos vācu miera un viņu ieteiktā „jaunā Lokarnas" pakta galvenās tēzes,, kuras, diemžēl, neapmierina nevien frančus un beļģus, bet arī angļus. Parīzes prese uzsver, ka Berlīnes „diktāts" gribot uztiept Eiropai vācu politisko gribu un iedzīt skaldošu ķīli franču un angļu attiecībās. Daži vācu punkti varot pavedināt angļus uz savrūpējām sarunām ar Berlīni, lai, varbūt, tādā kārtā tie

tiktu galā ar kļūmīgo Reinas jautājumu un lai izolētāku padarītu Franciju, kuŗas militārais spēks un stiprums Londonai nemaz neesot tik patīkams. Bet no otras puses, vācu koloniālās prasības atkal padara angļus stipri domīgus, jo no ķeizariskās Vācijas aizjūŗas zemju mantojuma Lielbritānijai kritusi lauvas daļa. Kaut gan vēl nav redzams, ka angļi jau būtu ieņēmuši noteiktu viedokli iepretīm vācu priekšlikumiem, tomēr no viņu valdības vīru izturēšanās spriežams, ka franču principiālā opozicija būs tos stipri ietekmējusi, sakarā ar ko Londona deva piekrišanu angļu, franču un beļģu ģenerālštābu pārstāvju apspriedēm par militārās rīcības saskaņošanu, gadījumā, ja Franciju un Beļģiju pārsteigtu kāds vācu uzbrukums.

Tad, uz vācu 31. marta priekšlikumiem oficiāli atsaucās franči ar plašu, daudzpusīgu memorandu, kur visai asos un skarbos vārdos atspēkoti Vācijas juridiskie un morāliskie argumenti, ar kādiem Berlīne centusies pamatot un attaisnot Versaļas mierlīguma un Lokarnas pakta laušanas soli. Franči uzsveŗ, ka Eiropas miera stūrakmens rodams vienīgi kolektīvās drošības un savstarpējās palīdzības principa realizēšanā. Tālāk, minētā memorandā pasvītrota patreizējā Eiropas territoriālā stāvokļa respektēšanas un neaizskaramības nepieciešamība, kā arī Francijas prasība pēc lielvalstu atbruņošanās un saimnieciskā miera nodrošināšanas.

Pirms Lieldienu svētkiem, kad Ženēvā no jauna satikās četru Lokarnas valstu pārstāvji, pēdējie nolēmuši likt priekšā Tautu savienbas atzinumam kā franču, tā arī vācu memorandus un miera nodrošināšanas plānus. Vārdu sakot, rietumu lielvalstu attiecībās joprojām valda liela nenoteiktība, kuru vēl vairāk pastiprina un padziļina domstarpības Austrumafrikas konflikta lietā.

*

Maršala Badoljo kaŗaspēks turpina virzīties uz priekšu, tuvojas Adisabebai un, šķiet, ka negusa armijas ir jau tiktālu dezorganizētas, ka vismaz šimbrīžam un arī tuvākā nākotnē tās nevarēs un nespēs izrādīt kaut cik iespaidīgu pretestību itāļu tālākam un dziļākam gājienam Abesinijas iekšienē. Itāļu kolonnas sasniegušas arī Tanas ezeru, darot ar to stipri domīgus un nervozus anglus, kas var justies skārti savās koloniālās interesēs, jo, kā zināms, tad minētais ezers rēgulē tā sauc. Zilās Nīlas ūdeņus un līdz ar to visu apūdeņošanas sistēmu Ēģiptē. Sakarā ar to 1906. g. līgums, kas noslēgts starp angļiem, itāļiem un frančiem, bija atstājis Tanas ezera novadu angļu iespaidu sfairā un joslā. Tagad nu itāļu uzvaras un panākumi šai virzienā var ievērojami apdraudēt aprādītās intereses un atraut angļiem viņu līdzšinējās priekšrocības, kas deva tiem iespēju droši un paļāvīgi justies Nīlupes baseinā. Šie notikumi pamudinājuši Londonu uzstāties ar lielāku apņēmību un enerģiju par Austrumafrikas konflikta izbeigšanu un par abu turienes pretinieku un cīnītāju samierināšanu.

Protams, itāļu prasības tagad ir stipri pieaugušas, sankcijas līdz šim izrādījušās bezspēcīgas piespiest Romu uz pretīmnākšanu un mērenību, bet Vakareiropas lielvalstu saimē valda nevienprātība par kollektīviem u. c. soļiem, kādi būtu speŗami pret Italiju.

Pēc Lieldienām Ženēvā darbus atjaunoja 13 vīru komisija, kuŗai savā laikā bija uzdots rast atrisinājumu itāļu-abesiņu strīdum un panākt mieru Afrikā. Kā abesiņi, tā arī itāļi bija izteikuši principiālu piekrišanu uzsākt miera un izlīguma sarunas, bet šo apsveicamo akciju, diemžēl, aizkavēja notikumi Eiropā — vācu-franču konflikts, sakarā ar Reinas krastu remilitārizēšanu. Savus miera noteikumus Roma gan netika darījusi zināmus, bet pēdējā laikā, sakarā ar viņas koloniālā kaŗaspēka uzvarām, bija nojaušams un domājams, ka tie būs bargi un nesaudzīgi negusa valsts liktenim. Tad nu 13 vīru komisija lika priekšā nostādīt šīs sarunas zem Ženēvas kontroles, bet šo prasību itāļi asi un strupi noraidīja, uzsvērdami, ka vienīgi viņi diktēšot negusam savus uzvarētāju noteikumus un nepielaidīšot sarunās nekādu citu valstu un varu iejaukšanos. Līdzīgu prasību atkal noraidīja abesiņi, tā kā beidzot, 13 vīru komisijai bija jānāk pie slēdziena, ka viņas miera misija cietusi pilnīgu neveiksmi un sabrukusi itāļu pretestības un nepiekāpības priekšā.

Gluži dabīgi, ka līdzīgos apstākļos vajadzētu iedarboties ar jaunu spēku sankciju aparātam pret itāļiem, kas nevien lauzuši Tautu savienības pakta saistības, uzsākot kara darbību Afrikā, bet neseko arī savienības norādījumiem par miera slēgšanu ar abesiņiem. Angļi bija apņēmušies pievilkt vēl stingrāk un ciešāk pastāvošo saimniecisko sankciju skrūvi un izteica gatavību aktīvi atbalstīt arī projektu par naftas spaidu dekretēšanu. Tomēr šinī jautājumā angļiem, bez šaubām, nepieciešams franču atbalsts, bet Parīze dibināti vaicā, kādēļ gan sankcijas pret itāļiem un nevis pret vāciem, kas arī lauzuši starptautisko līgumu saistības un rīkojās tā, ka modina Eiropas tautās bažas par savu mieru un drošību. Šīs pretešķības un domstarpības kontinenta jautājumos starp frančiem un angļiem, nāk nevien par labu vāciem, bet viņas atvieglinājušas arī itāļu stāvokli. Tā kā franči nesimpatizē angļu centieniem attiecībā uz saimniecisko sankciju pastiprināšanu, tad šinī virzienā Ženēvā patlaban nav panākta nekāda noteikta vienošanās un 18 vīru komisijas darbi atlikti uz maija mēn. vidu, t. i. pēc tam, kad būs notikušas franču parlamenta vēlēšanas . . .

*

Afrikas notikumi, kā zināms, atbalsojušies pie Reinas krastiem un vācu militārais solis jau radījis zināmus sarežģījumus Viduseiropā. Vācu pieaugošā un izaicinošā militārisma priekšā Austrijas valdība ķērusies pie attiecīgiem drošības soļiem, dekretējot savā zemē obligātorisko kaŗaklausību. Līdzīgs žests stingri uztraucis „mazās antantes“ valstis, kuŗas bīstas, ka arī Budapešta neseko šim solim un ka Austrija ar Ungāriju nesadodas roku rokā, lai nostādītu Eiropu „notikuša fakta priekšā“, atjaunojot pie sevis Habsburgu dinastiju un agrāko monarchiju.

Vācu piemērs iekārdinājis arī turkus, kuŗu valdība griezusies pie Francijas, Lielbritānijas, Italijas u. c. valstīm ar lūgumu grozīt Dardaneļu militāro statūtu, atļaujot Turcijai remilitārizēt un nocietināt jūŗas šaurumus. Kā redzams, tad turki atturas ķerties pie soļiem, kas atgādinātu vācu paraugus, bet lūdz 1923. g. Lozānas konvencijas signatārvalstis ievērot patreizējo saspīlēto stāvokli Vidusjūŗā un atļaut viņiem gādāt par savas valsts drošību. Šis jūŗas šaurumu jautājums ir pārāk sarežģīts un ap viņu vijas viskrasākās lielvalstu pretešķības, kādēļ arī nav domājams, ka mierīgu sarunu un apsvērumu ceļā viņš atradīs tik drīzu un tik vieglu atrisinājumu turkiem vēlamā garā.

*

Mūsu lielā dienvidus kaimiņiene Polija svinēja šī mēneša 3. dienā savus valsts un nacionālos svētkus. Šos svētkus poļu tauta atzīmē par piemiņu 1791. g. 3. maija satversmei, kas darīja galu gadu simteņiem ilgai iekārtai, kur valdnieks vai izpildvaras nesējs bija bezspēcīga rotaļa intriģējošā parlamenta rokās, kur vienam vienīgam loceklim bija tiesības ar savu pretbalsi izgāzt ikkatru likumprojektu un priekšlikumu. Bet ar jauno satversmi nebija apmierināti tie, kuriem tagad zuda vārds un iespaids valsts dzīvē. Vecā režīma piekritēji sniedza palīdzīgu roku kā krieviem, tā prūšiem un austriešiem, līdz beidzot iekšējās jukas un nesakaņas noveda poļus svešinieku jūgā, kurā viņa vārga un cieta līdz pat 1918. gadam . . . Jaunās Polijas likteņu vadītāju smagais uzdevums nu bija radīt no jauna vienotu nāciju, ieaudzināt viņā svaigus ideālus un centienus. Varenā persona, ap kuŗu visi poli saprātās un apvienojās, bija maršals Jozefs Pilsudskis, kas ar pilnu tiesību arī uzskatāms par modernās Polijas atjaunotāju un veidotāju. Viņa spēcīgā personība un viņa radošais gars dzīvo un valda Polijā arī tagad, kad paša maršala mirstīgās atliekas atdusas Krakovas karaliskajās kapenēs. Viņa izaudzinātie valstsvīri un viņa iedvesmotā konstitūcija joprojām vēl vada poļu tautas liktenus un gaitas.

Ar Poliju mūs saista kaimiņu draudzība jau kopš tā laika, kad abu valstu armijas ņēma dalību kopējās cīņās par savu brīvību un neatkarību. Bija laiki, kad Varšavas diplomātija izrādīja lielāku interesi uz ciešāku kopdarbību ar Baltijas valstīm un kad pastāvēja pat doma par Varšavas iekļaušanos attiecīgā savienības sistēmā. Tomēr katrai valstij ir savi ārpolītiskie centieni, ko diktē un noteic viņas ģeografiskais stāvoklis, vēsturiskie apstākļi un apsvērumi. Polija, cenzdamās uzturēt labas attiecības ar saviem kaimiņiem austrumos, rietumos, dienvidos un ziemeļos, uzņēmusi gluži savrūpēju ceļu un virzienu. Par to, cik tas ir pareizs vai ne, varēs spriest un lemt vienīgi vēsture. Lai nu kā, bet mūsu sakari ar Poliju kultūrālā un mākslas dzīvē ir plaši un daudzpusīgi: nesen atpakaļ ar lieliem panākumiem uzstājās Reitera koris, bet mūsu mākslas izstāde tur izpelnījusies atzinīgas, uzslavas pilnas atsauksmes. Arī polītiskā ziņā mūsu attiecības iezīmē siltums un savstarpējās saprašanās gars. Tādēļ novēlēsim mums draudzīgai poļu tautai viscildenākos panākumus arī viņas turpmākā dzīves un darba ceļā . . .

Aizsargu sporta svētki Rīgā

Sakarā ar priekšā stāvošiem lielajiem aizsargu sporta svētkiem, aizsargu priekšnieks pltn. K. Prauls presei devis šādu interviju:

„Šoruden Rīgā notiks pirmie aizsargu sporta svētki. Tos rīkojot, aizsargu štābs grib parādīt sportistu darba sasniegumus plašākai sabiedrībai.

1932. gadā uzsākot aizsargu pulkos sporta darbu, domājām galvenokārt par laukiem. Pilsētās jau sen sports vairs nebija sveša lieta, bet taisni laukos, no kurienes jau bija nākuši lielākā daļa mūsu labāko sportistu un kur atrodams tiešām krietns materiāls, nebija vadības un trūka vajadzīgās organizācijas. 1932. g. pie pulkiem sāka darboties fiziskās audzināšanas instruktori un aizsargu nodaļās sāka dibināties sporta pulciņi. Attīstījās rosīgs darbs.

Aizsargu sporta nodoms nebija audzināt rekordistus, bet dot sportistiem vispārēju ķermeņa attīstību un fizisko audzināšanu ievadīt plašākās aprindās. Jau pagājušā gadā iepriecināja tas, ka aizsargu sports bija izaudzinājis daudz jaunus un spējīgus sportistus.

Pagājušā gadā pirmo reizi notika aizsargu vispārējās meistarsacīkstes vieglatlētikā. Labākos panākumus tajās uzrādīja dzelzceļu pulks un līdz ar to izcīnīja Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa dāvāto ceļojošo balvu. Iekšlietu ministra V. Gulbja balvu 4 .reizi 1000 mtr. stafetē ieguva 16. Jelgavas aizsargu pulks. Tāpat pirmo reizi notika aizsargu futbola meistarsacīkstes. Šeit uzvaru un līdz ar to arī ministra A. Bērziņa dāvāto balvu izcīnīja Cēsu pulks. Visos pulkos ikgadus notiek vieglatlētikas, futbola un volejbola meistarsacīkstes.

Tāpat aizsargi ikgadus sarīko apgabalu meistarsacīkstes vieglatlētikā, kur savā starpā sacenšas apgabalos ietilpstošie pulki. 1935. gadā apgabalos uzvaras guva: Semgales apgabalā—Dzelzceļa aizsargu pulks, iegūstot tiesības uz iekšlietu ministra V. Gulbja sudraba vaiņagu; Vidzemē — 8. Valmieras pulks, gūstot tiesības uz kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža balvu, sudraba kausu; Kurzemē — aizsargu priekšnieka balvu — kamīna pulksteni — 2. Ventspils aizsargu pulks; Latgalē — Latgales pulka balvu — 18. Daugavpils aizsargu pulks.

Ziemas periodā pulciņos notika apspriedes un sanāksmes, kuŗās pulciņa dalībnieki kopēji iepazinās ar sporta literātūru, noklausījās referātus un kopējās pārunās iztirzāja dažādus jautājumus.

Lielas grūtības provincē sagādā sportalaukumu jautājums. Pat tādās pilsētās, kā Aizpute, Talsos, Bauskā, Valmierā, Madonā un Tukumā, nebija piemērotu laukumu, bet aizsargi ķērušies pie darba un cer ar sabiedrības un sporta organizāciju palīdzību jau tuvākā laikā tādus izbūvēt.

Lai sporta pulciņu dalībniekiem būtu pieietami norādījumi par dažādiem sporta veidiem, aizsargu štābs stājies pie sevišķas rokas grāmatas sagatavošanas. Tajā būs sakopotas visas instrukcijas un norādījumi un parādīts sporta pulciņa darbības plans.

Pēc pagājušā gada Trikātas sporta nometnes parauga labākiem sportistiem un pulku instruktoriem arī šogad rīkos nometni. Domāts sarīkot atsevišķas nometnes aizsardzēm un aizsargiem. Nometnes būs no 28. jūnija līdz 12. jūlijam. Galīgi vēl nav izlemta nometņu vieta. Apgabalu meistarsacīkstes vieglatlētikā notiks Vidzemē — 5. jūlijā, Latgalē — 12. jūlijā, Kurzemē — 19. jūlijā un Zemgalē — 26. jūlijā. Gandrīz visu pulku instruktori kā skatītāji brauks uz Berlīnes pasaules olimpiādi, lai plašajā sporta sarīkojumā mācītos un pārvestu mūsu zemē jaunu un ierosinošu.

Aizsargu pirmajos sporta svētkos, kas notiks Rīgā no 6. līdz 8. septembrim, piedalīsies ap 2000 sportistu. Tajos paredzētas vieglatlētikas meistarsacīkstes ar apmēram 350 dalībniekiem, masu vingrošana ar 600 līdz 700 vingrotājiem un tautisko deju sacensības.

Katrs dalībnieks piedalīsies tikai vienā svētku numurā. Vingrošanā jau rudenī pulciņiem izsūtīja vingrojumu sarakstu. Vingrojumi sastādīti pēc pazīstamās Nils Buka sistēmas, bet izpildāmi tautas dziesmu motīvu pavadībā.

Tautisko deju sacensībās no katra pulka piedalīsies 16 pāŗi, tā tad pavisam 672 dejotāji. Sacensībā godalgos ne tikai labākos dejotājus, bet arī tautiskos tērpus. Dejotājiem jābūt pareizos sava novada tērpos. Ar to aizsargu štābs ir domājis veicināt tautisko tērpu izplatīšanos. Pulkiem nav izsūtīti tērpu paraugi, bet tie jāatrod pašiem. Interese par tiem radusies ļoti liela. Nereti sporta pulciņu dalībnieki ierodas Rīgā un tērpu paraugus meklē pat mūzejos. Pēc aizsargu parauga tērpus, paredzams, darinās arī citi, un tā mūsu krāšņiem tautas tērpiem būs atrasts ceļš, kā nonākt plašākās aprindās. Mācot tautiskās dejas, aizsargiem tiek parādīts, cik tās krāšņas un vispusīgas. Pilnā mērā tās spēj atvietot visas modernās dejas.

Svētkos paredzētas vairākas kopdejas un bez tām katrs apgabals izvēlējies divas sacensību dejas. Kurzemes apgabals dejos Ekusezi un Trīspāŗu deju, Vidzemes — krusta deju un mugurdanci, Latgales — Ačkupu un Jandaliņu, Zemgales — tautas kadriļu un brālīti un māsiņu.

Ļoti iecienītas uz laukiem ir sporta rotaļas. Aizsargu sporta svētkos dalībniekus iepazīstinās ar 30 dažādām rotaļām, ko uzvedīs visi svētku dalībnieki — sportisti. No šejienes rotaļas izies pa apgabaliem un novadiem daudz ātrāk, nekā ar grāmatu vai apkārtrakstu palīdzību.

Pirmie aizsargu sporta svētki rādīs to darbu, kādu aizsargu organizācija veikusi provinces sporta pacelšanā un kādā virzienā šis darbs tiek darīts. Aizsargu organizācijas nolūks ir plašās tautas masās izveidot un nostiprināt fizisko audzināšanu un blaku tai audzināt disciplīnētu jaunatni. Šo darbu organizācija veido uz stingriem tautas vienības un nacionālisma principiem."

H. Traubergs,
8. V. a. p. fiz. audz. instruktors.

Fiziskā audzināšana kā tautas dzīvības sargātāja

Uzskati atsevišķos sabiedriskos slāņos par fizisko audzināšanu ir ļoti dažādi. Pat fiz. audz. darbiniekos pastāv lielas domstarpības. Vieni pareizi atzīst fizisko audzināšanu par veselības sargātāju un dzīvības spēku veicinātāju, bet otri fiz. audz. meklē sensācionālus pārdzīvojumus un iespēju nopelnīt balvas. Pārējā sabiedrībā uzskati par fiz. audz. ir vēl dažādāki un bieži pamatoti ar nezināšanu un vienpusīgu uztveri.

Par šo uzskatu dažādību nebrīnīsimies. Ja jau pat fiziskās audzināšanas speciālisti nav pilnīgi spējīgi noteikt sava darba mērķi un būtību, nav spējīgi to pasargāt no pārspīlējumiem un kļūdām, kur tad gan citi to varētu. Tā, pateicoties rekordiem, esam izpelnījušies bargus vārdus no ārstu kungiem, daži garīdznieki mums pārmet, ka mēs savu laimi meklējot šīs pasaules labumos, un daži skolotāji apgalvo, ka mēs kopjot miesu uz gara rēķina. Kaučū arī visiem šiem pārmetumiem nav noteikta pamata, tad tomēr mēs nedrīkstam aizmirst, ka no šādiem iebildumiem un uzskatiem nekad brīvi nebūsim

Mums nepieciešami neapšaubāmi ētiski un zinātniski pamati, no kuŗiem izejot, varētu nosacīt fiz. audz. mērķi, apjomu, vērtības, kā arī likumīgo stāvokli. Pētot šinī virzienā, mēs gūstam ļoti interesantas atziņas.

Hartchau - Hemnicas padomnieks M. Kirstens savā 1930. gada rakstā

„Leibesübungen als Mittel der Rassenerhaltung in ethischer Beleuchtung“ saka, ka, kopš cilvēks iemācījies domāt, viņš bagātīgi šīs spējas izmantojis, lai par katru cenu attālinātos no dabīgās dzīves un dabas likumiem. Senatnē tas bieži aiz reliģiskiem un citiem motīviem, kā to vēsture un tautu apraksti liecina, urbis pakausī caurumus, lūpās un ausīs pakāris stīpas, dēļus, maziem bērniem izspiestas garenas galvas, kropļotas kājas, krūtis, rokas. Tagad tas pats cilvēks izgudrojis pilsētas ar pagraba dzīvokļiem, kancelejām un citām darba alām, kuŗās tas cauru dienu smok un bojā savas plaušas, nervus un sagandē lēni visu savu ķermeni, laupot tam dabiskos, dzīvībai nepieciešamos apstākļus. Te nu varētu iebilst, ka pati dzīve uz to piespiež. Bet kur paliek mūsu stundas pēc darba? Vai tās nav mūsu rīcībā? Bet kad darbs bezsaules, sasmakušās telpās beidzies, mēs nedodamies vis svaigā gaisā un saulē, lai izvēdinātu plaušas un izkustinātu savus locekļus. Nē, mēs traucam tumšās kino telpās un narkozes tvana pārpilnajos nakts lokālos, lai šeit, mūzikas skaņu ieaijāti, aizmirstu ikdienu un netiešī arī savus clvēka un tautas uzdevumus.

Tuberkuloze, vēzis, veneriskās slimības, nervu slimības, sirdsslimības, histērija nav vairs uzskatāmas kā atsevišķu individu nelaime, bet tās liecina par visas tautas un cilvēces regresu. Ārsti, slimnīcas, sanātorijas gan mazina cilvēces ciešanas, bet cik šie iestādījumi iznīcina pašu ļaunumu, tas ir cits jautājums.

Progress, atdzimšana mūs virza jaunā virzienā, pretīm visas cilvēces un arī atsevišķu tautu atveseļošanai. Lai mēs šinī virzienā patiesi virzītos, tad ir nepieciešami skaidri pasaules uzskati, kuŗi noteiktu mūsu darbību, kuŗi ierādītu fiziskai audzināšanai tās patieso vietu, kuŗi apvienotu visas cilvēces radošos spēkus un ievirzītu viņus progresa, atdzimšanas un atveseļošanās ceļā. Šādu ētisku pasaules uzskatu arī mūslaiku zinātne atļauj, un uzstādītie mērķi nav sveši mūslaiku attīstības mācībai. Tikai mēs nedrīkstam domāt, kas mēs bijām, bet mums jādomā — kas mēs gribam būt. Fakts, ka varam noslīdēt uz zemākas pakāpes, neizslēdz faktu, ka mēs varam sasniegt augstāku, vērtīgāku cilvēka pakāpi.

Mēs zinām, ka visas attīstības pamatā ir mūsu augums (ķermenis). Mūsu augumā atrodas visi nākotnes dīgļi, visas labāku laiku cerības un visas pilnības formas; mūsu augumā guļ visa atbildība mums sekojošām paaudzēm, kuŗas senči mēs būsim, un no mums atkarāsies, kādu lāstu mēs ar saviem grēkiem uzvelsim tiem. Mēs sevī nesam aizgājušo paaudžu spēku vai postu. Mēs sevī glabājam nākošo paaudžu laimi vai ciešanas. Grēks pret augumu, pret mūsu attīstību, ir grēks pret visu mūsu tautu, noziegums pret nākotni, tas ir iedzimtais grēks, kuŗam nav un nebūs nekad nekādas piedošanas, un kuŗu nevar izpirkt ne ar kādu sodu mēru. Mūsu augumam ir jābūt mūsu svētumam, savu formu un īpašību ziņā, sava spēka un skaistuma ziņā. Tam jābūt mūsu un mūsu tautas cēlākās nākotnes dīglim.

SPORTA CHRONIKA

Ko devuši štāba rīkotie kursi sporta pulciņu vadītājiem?

Sportistiem savas zināšanas nepieciešams arvien papildināt un atjaunot, jo sporta technikas sasniegumi pēdējā laikā ļoti strauji attīstās. Sevišķi tas sakāms par vingrošanu, vieglatlētiku un slēpošanu. Lai dotu iespēju aizsargu sporta pulciņu vadītājām un vadītājiem sekot visiem jauninājumiem, Aizsargu štābs ziemas periodā visos aizsargu pulkos rīkoja kursus.

Ziemas periodā, t. i. no 28. decembŗa līdz 7. aprīlim, kursi notikuši 20 aizsargu pulkos. Kursu programmā bija: slēpošana, ķermeņvingrojumi, tautas dejas, vieglatlētika, vieglatlētikas tiesnešu sagatavošana un arī apspriedes. Visi izmeklētie sporta veidi ir tie, kuŗi lauku apstākļos visvairāk piemēroti. Apspriedes kursu programmā bija uzņemtas, lai kopējās pārrunās noskaidrotu vienu, otru neskaidru jautājumu, lai to, kas vienā sporta pulciņā atrasts par derīgu, varētu izmantot citi un lai attiecīgais lietpratējs varētu uz vietas dot nepieciešamos norādījumus. Tāpat apspriedēm bija liela nozīme tai ziņā, ka, no viena kļūdām mācoties, citi var jau laikus izvairīties.

Visos pulku rīkotos kursos Aizsargu štābs gādāja par lektoriem un sedza lektoru ceļa izdevumus un atalgojumu. Kursos no katra pulciņa piedalījās sporta pulciņa vadītājs un vadītāja. Pavisam visos 20 pulku kursos piedalījušās 1050 personas. Atsevišķus pulku kursus apmeklējušas: Rēzeknes — 64, Ludzas — 28, Tukuma — 45, Jelgavas — 82, Valkas — 62, Ventspils — 28, Rīgas — 137, Daugavpils — 41, Ilūkstes — 34, Jēkabpils — 58, Talsu — 35, Valmieras — 85, Madonas — 44, Dzelzceļu — 47, Kuldīgas — 35, Cēsu — 66, Jaunlatgales — 23, Aizputes — 29, Liepājas 64, Bauskas — 43.

Kursos tiesnešu sagatavošanu un apspriedes vadīja Aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. P o l i s, ķermeņvingrojumus un tautas dejas — V. Priedīte, J. Grīnberga un dažos pulkos arī Z. Briedis, L. Stirkša, E. Ratnieka, R. Gertsone; vieglatlētiku — V. Rinne, R. Dekšenieks, A. Rudzītis; slēpošanu — R. Dekšenieks, A. Motmillers, A. Ķikuts, J. Malovka.

Pavisam lektori pasnieguši ap 460 stundas, t. i. katros kursos caurmērā trijās dienās 23 stundas.

Kursu darbs visur bijis ļoti intensīvs. Līdztekus teorētiskām mācībām visur bijušas arī praktiskas apmācības. Ļoti centīgi strādājuši kursanti. Grūtāk kā citiem provincei vispār bijušas pieietamas zināšanas un aizrādījumi, bet, ka provincē atrodas labs materiāls, to jau skaidri pierādījuši tie izcilus sportisti, kas nākuši no lauku vidus.

SACĪKŠU KALENDĀRS 1936. GADĀ.

Vispārējās aizsargu meistarsacīkstes vieglatlētikā

notiks š. g. 6., 7. un 8. septembrī Rīgā, kur izcīnīs:

1) Valsts un Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa balvas (skrējēja figūra kopamatā ar diviem dzintara auseklīšiem). Balvas izcīņas programmā: 100 m, 400 m, 800 m, 1500 m un 5000 m skriešanas, 3000 m soļošana, 4 × 100 m un 3 × 1000 m stafetes skrējieni, tāllēkšanā ieskrienoties, augstlēkšana ieskrienoties, kārtslēkšana, lodes grūšana, diska mešana, šķēpa mešana un rokas granātu mešana tālumā.

2) Iekšlietu ministra V. Gulbja ceļojošo balvu (porcelāna šķīvis ar aizsarga attēlu vidū) labākai aizsargu pulku 3 × 1000 m stafetes vienībai.

Apgabalu meistarsacīkstes.

V i d z e m e s a p g a b a l ā i e t i l p s t o š i e m aizsargu pulkiem meistarsacīkstes notiks š. g. 5. jūlijā. Izcīņā kaŗa ministra ģen. Baloža ceļojošā balva (sudraba kauss) labākam Vidzemes aizsargu pulkam vieglatlētikā. Balvas izcīņas programmā ietilpst: 100 m, 1500 m, 3000 m skriešanas, 5000 m soļošana, augstlēkšana ieskrienoties, tāllēkšana ieskrienoties, kārtslēkšana, lodes grūšana, diska mešana, šķēpa mešana un 40 + 300 + 200 + 100 stafetes skrējiens.

L a t g a l e s a p g a b a l ā i e t i l p s t o š i e m aizsargu pulkiem meistarsacīkstes š. g. 12. jūlijā. Izcīņā: 3. Ludzas, 17. Rēzeknes, 18. Daugavpils, 19. Jaunlatgales aizsargu pulku komandieŗu ceļojošā balva (vairogs). Balvas izcīņas programmā ietilpst: 100 m, 400 m, 1500 m, 5000 m skrējieni, tāllēkšana ieskrienoties, augstlēkšana ieskrienoties, lodes grūšana, diska mešana, šķēpa mešana un 4 × 100 m stafetes skrējiens.

K u r z e m e s a p g a b a l ā i e t i l p s t o š o aizsargu pulku meistarsacīkstes paredzētas š. g. 19. jūlijā. Izcīņā aizsargu priekšnieka plkv.-ltn. Praula ceļojošā balva (kamīna pulkstenis magoņu kokā). Balvas izcīņas programma un noteikumi tādi paši kā valsts un ministru prezidenta ceļojošai balvai.

Zemgales apgabalā ietilpstošo aizsargu pulku meistarsacīkstes paredzētas š. g. 26. jūlijā. Izcīņā Iekšlietu ministra Gulbja ceļojošā balva (sudraba vaiņags ozola koka kastē) labākam Zemgales apgabala aizsargu pulkam. Balvas izcīņas programma un noteikumi tādi paši, kā valsts un ministru prezidenta balvai.

Sportistu nometnes.

1936. gada vasarā pēc iepriekšējā gada parauga būs sportistu nometnes. Aizsargiem un sportistiem nometne būs laikā no 28. jūnija līdz 5. jūlijam. (Ierašanās 27. jūnijā).

Aizsardzēm un sportistēm laikā no 7. jūlija līdz 12. jūlijam. (Ierašanās 6. jūlijā).

15 aizsargu pulku sporta klubi uzņemti savienībā.

Latvijas vieglatlētikas savienības pilnsapulcē š. g. 29. martā par biedriem uz-

ņemti: 1. Talsu, 2. Ventspils, 3. Ludzas, 4. Jēkabpils, 7. Valkas, 9. Madonas, 10. Cēsu, 11. Tukuma, 12. Ilūkstes, 13. Bauskas, 15. Liepājas, 16. Jelgavas, 17. Rēzeknes, 18. Daugavpils un Dzelzceļu aizsargu pulku sporta klubi.

* Talsu aizsargu pulka sporta pulciņu vadītājiem un vadītājām fiziskās audzināšanas kursi notika š. g. 4., 5. un 6. aprīlī. Kursu programmā obligātoriski vingrojumi, vieglatlētika teorētiski un praktiski, tautas dejas, apspriede un tiesnešu apmācības. Aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis kursantiem deva norādījumus par turpmāko darbību, par aizsargu svētkiem u. d. c. Kā pasniedzēji vēl darbojās J. Grīnberga un R. Dekšenieks.

* 5. Rīgas aizsargu pulka Dreiliņu nodaļas rīkotās cross-country meistarsacīkstes notika š. g. 19. aprīlī Šmerļa apkārtnē. Sacīkstes bij pulcējušas plašu sportistu skaitu, ap 30. 3,5 klm. distancē vīriešiem uzvarēja Pūlitis 12:19,2 sek. II. v. Ciršs 12:39,0 sek. III. v. Daliņš 12:49,0 sek. Iesācēju grupā 1 klm. distancē vīriešiem uzvarēja Morozovs 3:32,0, II. v. Praude 3:33,0. 1 klm. distancē sieviešu grupā I. v. Lazdiņa 3: 31,7 sek., II. v. Ramate 4:47,8.

* 22. martā 7. Valkas aizsargu pulks bij sasaucis labāko sporta pulciņu vadītājus uz apspriedi un apmācībām. Ieradušies bij ap 20 pulka sporta dzīves vadītāji. Apspriedē sīki pārrunāja gatavošanos uz priekšā stāvošiem aizsargu svētkiem š. g. 6.—8. septembrim. Vadītāji nolēma pārbaudes izvest vingrotājiem un dejotājiem pa bataljoniem līdz š. g. 1. jūlijam. Pulka meistarsacīkstes vieglatlētikā, vingrošanā un deju sacensības nolēma noturēt kopā ar šaušanas sacīkstēm š. g. augusta beigās Smiltenē jaunā aizsargu sporta laukumā. Pulka instruktrise Vilciņš sporta pulciņa vadītājiem iemācīja obligātoriskos vingrojumus un obligātoriskās dejas.

* 7. Valkas aizsargu pulka basketbola un volejbola komandas š. g. 22. martā noturēja draudzības sacīkstes ar Igauniju A. klases meistaru — Igaunijas Valkas „Sporta klubu". Lai gan igauņu komandas stipri spēcīgas — un šoreiz visās spēlēs guva uzvaras, tomēr valcenieši neskuma, jo viņu rezultāti samērā labi. Volejbolā vīriešiem uzvarēja igauņi ar 16:14, 13:15, 15:11; Volejbolā sievietēm uzvarēja igaunietes ar 15: 13, 15:9. Tikai basketbolā igauņu punktu skaits uz pusi lielāks — 72:36.

* 7. Valkas aizsargu pulka sporta kluba valde konstruējusies un turpmāk darbosies šādā sastāvā: kluba priekšsēdis — A. Kimerāls — lauku pašvaldību vecākais, viņa biedrs E. Pubulis — 7. Valkas aizs. p. fiz. audzin. instr., kasieris A. Trucis — 1. rot. kom., sekretārs J. Donskis — pulka tapografs, biedrzinis — V. Šmits — vada kom. Sporta klubs šinī sezonā nodomājis attīstīt sevišķi intensīvu darbību visās sporta nozarēs. Vieglatlētikā sarīkojumi paredzēti: 26. aprīlī, publka cross-country sacīkstes Valkā, pulkst. 14. Sacīkstēs paredzēts 1,5 klm. sprinteriem, pārējiem 4 klm. distance. 24. maijā tradicionālās pulka normu sacīkstes vieglatlētiem, programmā 100, 400, 800 un 3000 m. skriešana, 5000 m. soļošana, augst-, tāļ-un kārts lēkšana, lodes grūšana, diska un šķēpa sviešana, granātas mešana. Aizsardzēm: lode, tāllēkšana un 60 m. skriešana. Sacīkstes notiks Valkā. Pavasara trenniņus vieglatlēti izved pēc valsts trenera Rinnes izstrādātās programmas un norādījumiem.

Futbola sezonu atklās ar bataljona futbola zibeņturnīriem, kuŗi tiks izvesti maija sākumā Valkā, Alūksnē un Smiltenē. Līdz 1. jūlijam izcīnīs visas cīņas uz bataljona meistariem. Klubs nodomājis arī noorganizēt un izvest volejbola turnīru starp sporta pulciņiem — aizsargiem un aizsardzēm.

* 10. Cēsu aizsargu pulka sporta sarīkojumi 1936. g. vasarā. Tāpat kā iepriekš. gadā pulks ievadīs vieglatlētikas sezonu ar meža skrējiena sacensībām. 3. maijā, 1. bataljonā Raiskuma muižā cross-country sacīkstes sprinteriem un iesācējiem — 1 klm., vidējo distanču skrējējiem 2 klm. 10. maijā 3. un 4. bataljona sportistiem tādas pašas meža skrējiena sacensības Dzērbenē. 17. maijā — 4. bataljonā — Jaunpiebalgā futbola sacīkste starp sporta klubu un 4. batalj. 1. jūnijā — 3. bataljonā — Taurenē, futbolsacīkste, sporta klubs — 3. bataljons. 7., 8. un 9. jūnijā vieglatlētikas kursi sporta pulciņu vadītājiem. Kursos darbosies: valsts trenners Rinne — vieglatlētikā, Priedīte — vingrošanā. 26. jūnijā 3. bataljona sporta svētki Dzērbenē, 28. jūnijā 2. bataljona sporta svētki Drustos. 2. augustā 1. bataljona sporta svētki Lielstraupē. 10. Cēsu aizsargu pulks šogad paredzējis visos bataljonos plašus bataljona sporta svētkus, kuŗus ievadīs ar aizsargu organizācijas sporta svētku obligātoriskām kop- un Vidzemes apgabala sacensību dejām un obligātoriskiem vingrojumiem. Bez tam vēl bataljonu svētku programmā vieglatlētikas, volejbola un riteņbraukšanas sacīkstes. Šie bataljona sporta svētki domāti kā pirmais pārbaudījums dejotājiem, vingrotājiem un vieglatlētiem lielājiem aizsargu svētkiem Rīgā, š. g. 6., 7. un 8. septembrī. Lai svētkos aktīvu dalību ņemtu arī jaunākie sporta pulciņa dalībnieki un arī mazpulku dalībnieki, tad sacīkstēs paredzētas dažādas sporta spēles. Bataljona sporta svētkos obligātoriski jāpiedalās visiem attiecīgā bataljonā ietilpstošiem sporta pulciņiem.

Lai iepazīstinātu lauku jaunatni ar futbola spēles techniku un taktiku, tad šovasar pulks paredzējis dažas draudzības spēles starp pulka sporta klubu un bataljona kombinētām komandām.

30. augustā paredzēti visa pulka sporta svētki Cēsīs. Programmā: vieglatlētika, masu vingrošana, tautas dejas un militāra rakstūra sacensības.

20. septembrī pulka volejbola meistarnosaukuma izcīņa un pulka futbola komandu meistarsacīkstes Cēsīs zibeņturnīra veidā (10X2). Izcīņā piedalīsies tikai bataljonu meistarkomandas.

* 10. Cēsu aizsargu pulka Lielstraupes nodaļas sporta pulciņa atklāšana notika š. g. 13. aprīlī. Pulciņā jau iestājušies 24 sportisti, tā vadība nodota aizsargam Abzalonam. Pulciņa atklāšanas svinības ievadīja Lielstraupes aizsargu nodaļas priekšnieks Erdmanis. Pulka komandiera sveicienu nodeva bataljona instruktors, A. Tropiņš. Klātesošie sumināja Valsts Prezidentu, valdību, aizsargu vadību.

Par sporta nozīmi ikdienišķā dzīvē referēja A. Tropiņš.

* 12. Ilūkstes aizsargu pulks š. g. 18. un 19. aprīlī bij sarīkojis speciālkursu labākiem pulka vieglatlētiem. Kursos vieglatlētikā apmācīja Z. Dekšenieks un A. Rudzītis.

* 13. Bauskas aizsargu pulkā fiziskās audzināšanas kursi sporta pulciņa vadītājiem, vadītājām notika š. g. 28., 29. un 30. martā, Bauskas jaunajā aizsargu namā. Sestdienas rītā kursus atklāja pulka komandieris Vērpelis. Savā runā komandieris aizrādīja uz sporta nozīmi valsts un atsevišķa pilsoņa dzīvē un uzaicināja sporta pulciņu vadītājas un vadītājus uzmanīgi sekot triju dienu kursu programmai. Šādi fiziskās audzināšanas kursi Bauskas pulka sporta vadītājiem notika pirmo reiz. Kursu programmā ķermeņa vingrojumi, vieglatlētika, tautas dejas, tiesnešu kursi un apspriede. Kā lektori darbojās P. Polis — aizs. štāba fiz. audzin. instr. Hūnberga — 5. Rīgas aizs. pulka fiz. audz. instruktore, R. Dekšenieks — valsts trenera vietnieks. Ka kursantu un lektoru starpā valdīja vislabākā saskaņa, liecina sirsnīgā šķiršanās un baltie ziedu pušķi.

* 13. Bauskas aizsargu pulka sporta klubs ieguvis pilsētas neizbūvēto sporta laukumu nomā uz 50 gadiem un apņēmies izbūvēt minēto laukumu par priekšzīmīgu stadionu. Laukuma izveidošanā jau ieguldīti Ls 2000,— bet nepieciešami vēl ap Ls 10.000, kādēļ summu 13. Bauskas aizsargu klubs cer savākt sabiedrībai talkā nākot.

* 16. Jelgavas aizsargu pulka basketbola komanda zaudēja Latvju Jaunatnei 22:68. Jelgavas aizsargu pulka basketbola komandai Jelgavā nav pretinieku. Nav tomēr jāskumst par Rīgas komandai zaudētām cīņām jo katrs zaudējums reizē ir arī ieguvums. Mācīties un daudz ierosinoša var gūt tikai no stiprākas un labāk trenētas komandas.

* 19. Jaunlatgales aizsargu pulks arī jau sastādījis savu 1936. gada kalendāru.

Paredzētas sekošas sacīkstes:

3. maijā — Meža skrējiens 5,5 km un 2 km distancēs Jaunlatgales apkārtnē.

3. maijā — Futbolsacīkste starp Jaunlatgales un Baltinavas komandām.

24. maijā —Futbolsacīkste starp Balvu un Tilžas pagastu komandām Balvos. Sacīksti rīko Balvu pagasta aizsargu nodaļas sporta pulciņš.

7. jūnijā — Jaunlatgalē vieglatlētikas pārbaudes sacīkstes Balvu novadam. Sacīkstes rīkotājs — štāba rotas sporta pulciņš.

12. jūnijā — Latgales apgabala aizsargu sacīkstes vieglatlētikā rīko 3. Ludzas aizsargu pulks.

Volejs.

Dzelzceļu aizsargu pulka voleja komandu šogad reprezentē Liepājas nodaļas sportistes. Komanda labi saspēlējusies. Mazi trūkumi vēl technikā. Spēlē ar US, dzelzceļa aizsardzes zaudēja 15:9, 15:7. Toties spēlē ar Ķuzi, dzelzceļa aizsardzes guva uzvaru 10:15, 15:9, 11:15.

2. klasē: 5. Rīgas aizsargu pulka aizsardzes uzvarēja „Redutu" ar 15:10, 15:3, reizē ar to iegūstot 2. klasē I vietu bez zaudējuma un guva tiesību nākošā sezonā spēlēt 1. klasē. Rīgas pulka komandu reprezentēja: Grāpe, Neulande, Liniņa, Strēlniece, Zaļuma, Kriegere un Pētersone.

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus, pieprasījumus u. t. t.) lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Rīgas - Stokholmas mačs.

Tāļpartiju sacīkstē, kuŗu Rīgas sērioru klubs izcīna ar Zviedrijas šacha savienības nozīmētiem četriem Stokholmas šacha klubiem, latviešu gambita plašākai izpētīšanai, no piecām partijām tagad nobeigtas četras. Otrā un ceturtā partijā uzvaru guvis Rīgas sēnioru klubs, bet pirmā un trešā spēle beigušās neizšķirti. Līdz ar to mačs ar 3:1, neatkarīgi no piektās vēl nepabeigtās partijas rezultāta, izšķīries Rīgai par labu un latviešu atklātne attaisnojusi uz viņu liktās cerības. Zemāk pasniedzam mūsu šacha draugiem nesen nobeigto ceturto partiju.

Partija Nr. 20.

Baltie: **„Stokholms Allmänna Schackklubb"**; melnie: **Rīgas sēnioru kluba** spēles komiteja (K. Bētiņš, prof. Dr. Arv. Kalniņš, arch. P. Dreijmanis, E. Melngailis un A. Kannenbergs).

Šī partija spēlēta sarakstoties laikā no 1934. g. 1. novembŗa līdz 1936. g. 25. martam.

1) **e2—e4, e7—e5,** 2) **Zg1—f3, f7—f5,** 3) d2—d4[1], f5×e4, 4) Zf3×e5, Zg8—f6, 5) Lf1—c4, d7—d5, 6) Lc4—b3, Lc8—e6[2]), 7) 0—0, Lf8—e7, 8) Lc1—g5, 0—0, 9) Zb1—d2, Zb8—c6[3]), 10) Ze5×c6, b7×c6, 11) c2—c4, Ta8—b8, 12) Ta1—c1, a7—a5[4]) 13) Dd1—c2, Le7—d6! 14) f2—f3[5]), h7—h6, 15) Lg5—h4[6]), e4—e3[7]), 16) c4×d5, e3×d2!, 17) d5×e6, Tb8×b3![8]), 18) e6—e7, Ld6×e7, 19) Dc2×b3+, Zf6—d5, 20) Tc1—d1, Le7×h4[9]), 21) Td1×d2, Lh4—f6, 22) Db3—a4, Dd8—e8!, 23) Da4×a5, Lf6×d4 +, 24) Kg1—h1, De8—e3, 25) Tf—d1, Ld4—b6[10]), 26) Da5—a4, Tf8—e8[11]), 27) h2—h3, Te8—e6, 28) Da4—c2, De3—f4, 29) Td2—e2, Lb6—e3, 30) Td1—e1, Te6 — e5, 31) Dc2 — b3, Kg8 — h8 32) Db3 — b8 +, Kh8 — h7, 33) Db8—b3, c6—c5!, 34) Db3—d3+, Kh7—h8, 35) Dd3—b5[12]), Df4—g3!, 36) Te2×e3, Zd5×e3, 37) Te1—e2, c5—c4!, 38) Db3—b8+, Kh8—h7, 39) Db8×c7, Dg3—f4! Baltie padevās[13]).

Piezīmes.

1) Šis turpinājums nav tik agresīvs, ka 3) Z×e5, bet solīds. Tomēr līdzšinējais uzskats, itkā viņš dotu baltajiem pārāku spēli, ar šo partiju tiek pilnīgi atspēkots.

2) Melnie var aizstāvēties arī spēlējot 6) ... Zc6, 7) c4, Ld6. Priekšroka tomēr dodama Le6.

3) Ar šo gājienu melnie piespiež pretinieku nomainīt zirdziņus un tādā kārtā nostiprina savus centra bandiniekus.

4) Svarīgs pretsolis pret draudošo Tc1 un Dc2.

5) Piespiests gājiens. Uz 14) c×d5, c×d5, 15) Z×e4? sekotu a5—a4!, jo pēc 16) Z×d6 atbilde būtu a4×b3, 17) D×c7, b3×a2!, bet 16) Z×f6+ tiktu atspēkots ar g×f6, apdraudot abus laidņus.

6) Ja 15) L×f6, tad D×f6, draudot D×d4, bet ja 16) Le3, tad e×f3, 16) Z×f3, Zg4 un t. t.

7) Izšķirošais uzvaras gājiens, kuŗu vēlāk atrada E. Melngailis. Trešajā partijā še notika 15... Lf4, kas galu galā deva tikai neizšķirtu. Uz sēnioru kluba priekšlikumu zviedri bija ar mieru bez sākumā norunātām četrām partijām spēlēt vēl piekto, lai noskaidrotu 15) ... e4—e3! sekas.

8) Saistošās kombinācijas kodols! Uz 18) D×b3 tagad notiktu d2×c1 pārvēršoties zirdziņā (praktiskā partijā ļoti reta parādība!) un, ka baltie arī neatbildētu, melnie visos variantos patur figūru vairāk.

9) Melnie galu galā ieguvuši divas vieglās figūras pret torni un bandinieku un bez tam pārāku stāvokli.

10) Melniem vēl arvien jāspēlē ļoti uzmanīgi. Uz viļņošo 25) ... Tf8×f3? būtu sekojis 26) Da5—a4! De3×d2 27) g×f3, Df2, 28) D×d4, D×f3+ 29) Kg1, a) Zf4 30) Dc4+! Kh7 31) Dc2+ un melnie zaudē, vai b) 29) ... Ze3 30) Dd8+, Kh7 31) Dd3+ ar neizšķirtu.

11) Piespiež baltos vājināt karāļa stāvokli ar h3.

12) Ļoti saistoši varianti būtu radušies pēc 35) T×e3!, T×e3 36) Te1×e3, Z×e3 37) Dd8+, Kh7 38) Dd3+, Zf5!! (visstiprākais) 39) g2—g4, Dc1+ 40) Kg2, D×b2+ 41) Kf1, Da 1+ 42) Ke2, D×a2+ un baltie nedrīkst spēlēt 43) Kd1, atbildes Dd5! dēļ. Viņiem jāturpina 43) Ke1, Da1+, 44) Kf2, Db2+ 45) Kf1, Dc1+ 46) Kg2 (uz 46 Kf2 sekotu De3+ un melnie uzvar bandinieku galotnē) Dg5! 47) Kf1 vai Kh1), g7 — g6, 48) g4 × f5, D×f5, draudot D×h3+ un melnie uzvar.

13) Pret draudošo 40) ... Zg4! ar matu uz h2 resp. D+ un T×e2 baltiem vairs nav glābiņa.

Saistoša, kombinācijām bagāta partija.

Šacha ziņas.

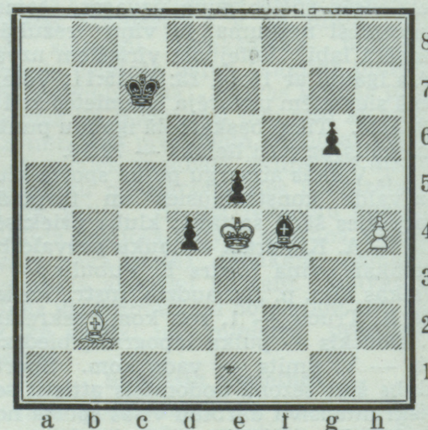
Valsts un pašvaldības darbinieku komandu turnīrs, kuŗu izcīnīja 3 klasēs un kuŗš ilga vairākus mēnešus, nobeigts š. g. aprīlī ar šādiem rezultātiem: A — klasē pirmo vietu ar 93 punktiem (no 120 iespējamiem) un meistarkomandas nosaukumu 1936. gadam ieguva **Valsts elektrotechniskā fabrika.** Līdz ar to viņas rīcībā pāriet ministru kabineta ziedotā ceļojošā balva — sudraba kauss. Otrā vietā palika **Armijas sporta klubs** ar 86, bet trešā — Latvijas dzelzceļnieku biedrība (pagājušā gada uzvarētāja) ar 84 p. Pārējo komandu sasniegumi: 4) Tautas labklājības ministrija 69,5, 5) pilsētas darbinieku biedrība 67,5, 6) Pasta telegrafa sports 56,5, 8) Valsts statistiskā pārvalde 55, 9) Finanču ministrija 47, 10) Nodokļu departaments 46, 11) Apvienotie valsts darbinieki 44, 12) Muita 33,5 un 13) Iekšlietu ministrija 33. B — klasē pirmo vietu un Rīgas pilsētas kausu izcīnīja Armijas sporta klubs ar 50,5 p.

Noslēdzies arī **Rīgas aroddarbinieku komandu turnīrs,** kuŗā ņēma dalību 19 komandas ar 150 spēlētājiem. Finālā pirmo vietu un viceministra A. Bērziņa ziedoto ceļojošo kausu ar 17,5 p. ieguva **tirdzniecības darbinieki.** Otrā vietā palika tabakrūpniecības strādnieki ar 15 un trešā arodorganizāciju biroja darbinieki ar 3,5 p. Individuālas godalgas saņēma N. Kampars, N. Muižnieks, V. Rummels, E. Lazdiņš, V. Šneiders un B. Dēns, kas uzvārējuši ar 100%.

Š. g. augustā lielvācu šacha savienība sarīko **Minchenē šacha olimpiādi,** kuŗā uzaicinātas piedalīties visas valstis. Katrai valstij jāsūta 8 vīru liela komanda ar 2 rezerves spēlētājiem. Līdz šim pieteiktas 17 komandas, tai skaitā arī Latvijas komanda ar meistariem Petrovu, Apšenieku, Feiginu un Krūmiņu priekšgalā. Kopā ar olimpiādi tiek sarīkots arī šacha uzdevumu turnīrs 2,3 un 4 vilčiem, kā arī galotņu turnīrs ar lielām godalgām (pirmā godalga katrā nodaļā Ls 300). Uzdevumi un galotnes (ne vairāk par 2 no katra autora) uz divām diagramām (vienā atzīmējams autora vārds) jāiesūta līdz š. g. 1. jūlijam Vācijas šacha savienībai uz adresi: Berlin, Charlottenburg 2, Kantstr. 8 ar uzrakstu „Olympia - Wettbewerb". Cerams, ka piedalīsies arī latvju problēmisti. Minchenes pilsētas valde olimpiādes sarīkošanai atvēlējusi Ls 250.000.

Latvijas šacha savienības pilnsapulcē par savienības prezidentu ievēlēja līdzšinējo — adv. A. Melnbārdi, iecеļot viņu par sevišķiem nopelniem arī par savienības goda biedru. Valdes locekļos ievēlēja senātoru J. Balodi, E. Gizi, P. Keirānu, Indr. Kalniņu, N. Beinarovič̌u un V. Petrovu, bet revīzijas komisijā Grīnhāgenu, Šneideru un Vilmani. Starp citu apsprieda arī jautājumu par lielāka turnīra sarīkošanu š. g. jūlija mēnesī, ar ārzemju meistaru piedalīšanos, kā arī jautājumu par Latvijas šacha gada grāmatas izdošanu.

Galotne Nr. 3.
Dr. M. Levitta.

Baltie: Ke4; Lb2; Bh4 (3).
Melnie: Kc7; Lf4; Bd4, e5, g6 (5).
Baltie sāk un panāk neizšķirtu.

Mūsu **tāļpartiju sacīkšu** dalībniekiem zināšanai. A. Ķemeram un J. Krūzkopam, svarīgu iemeslu dēļ atļauts pārtraukt spēli uz divām nedēļām. Vēstule V. M. Ancē un citiem. Uzdevumam Nr. 14 pēc 1) Kg7, e3, 2) Dc8, e4 nav atrisinājuma.

HUMORS

Ludvigs Šanteklers.

Ziedošās maija dienās

Dzīves priecīga ziņģe.

Gaišās maija dienās
Rūpes kaktā sper!
Lūk, pat vārga bite
Ziedā rasu dzer.

Dārzi pilni ziedu,
Mīletājs tos plūc;
Ieož kairu smaršu —
Mīlas dziesmu dūc...

Pasaule tik zaļa —
Kur tad prieks var zust!
Pat vismazais jēriņš
Laimīgs zālē kust.
Vērsis dobji mauro,
Birzes ka lai skan;
Visiem ilgus gadus
Dzeguzīte zvan'.

Lakstīgalas līčos
Tridžina ko var —
Sētuvi tad kaklā
Sējējs knaši kaŗ.
Pilsēta jau šaura,
Maijs kad smaida silts;
Tūrists kalnos klejo,
Saules klajos vilts.

Pirmie vasarnieki
Pienu dzert jau brauc;
Maijs uz jaunu dzīvi
Kurortniekus sauc.

Peldes, saules vannas,
Salātiņi ar,
Ko lai vairāk cilvēks
Maijā gribēt var!

Ačuks.

Maija saulē

Cilvēci ar bildēm aplaimo E. Rirdāns.

Maija mēnesis nav vis tas, kas ir oktobris vai pat septembris. Kad oktobŗa tumšajās naktīs auro vēji pa paspārnēm un lietus grabina pie loga, tad tā vien šķiet, ka pasaulei liels katls uzvāzts virsū, lai ļaudis taustās pa apakšu, pa tumsu. Tad lauku cilvēki par drūmām būšanām vien runā. Kā senāk tādās naktīs zaga jērus un zirgus, kā brāļa meitai izputēja kāzas, kā vasarā pazuda izkapts griežamais dūcītis u. t. t. Tad katrs, kas vien spēj, taisās prom uz pilsētu. Ja arī tur cita nekā nebūs ko darīt, tad ,vismaz, pasniegs citu bērniem vācu valodas stundas.

Bet kad atnāk maijs, tad tā vien gribas mukt ārā no pilsētas; tad te vairs nekas nav meklējams.

Nu, kā tagad pat . . . Visaugstākās egles galā dzeguze ierīkojusi skārdnieka darbnīcu un labo skārda trumuļus augu dienu. Jāsaka: ko citu lai viņa sadara? Par bērniem tai nav jārūpējas, jo tos viņa izliek citiem pie durvīm. Lēkā tik un dziedi!

Ej pļavās — tur arī sazēlusi zāle, zied purenes, bezdelīgu actiņas un citādi krāsu plankumi.

Ja tādā pļavā nostāsies mūsu mākslinieks, tas galvu vien sakamps un iebrēksies: „Ātrāk šurp raga pindzeli, lai var nostrīķēt audeklu, tad redzēs, kas tur iznāks!"

Bez tam — kur tad vēl meži un lauki! Jau bērziem mugurā tādi viegla auduma un zaļas krāsas naktssvārki, nu, un ievas arī gatavojas gāzt cilvēku ar savu smaršas seksapīlu vai no kājām zemē. Bet ja vēl — nakts tumsas izbaidīta — iebrēcas lakstīgala, tad vietējais laikrakstu korespondents, kā jau viegli sajūsmināms cilvēks, nevar vairs ne gulēt, ne stāvēt. Viņš staigā pie visām pazīstamām meitām, dauzās pie loga un aicina: „Austra, velc mēteli mugurā un nāc ārā!"

„Ko es tur darīšu?" meiča noprasa.

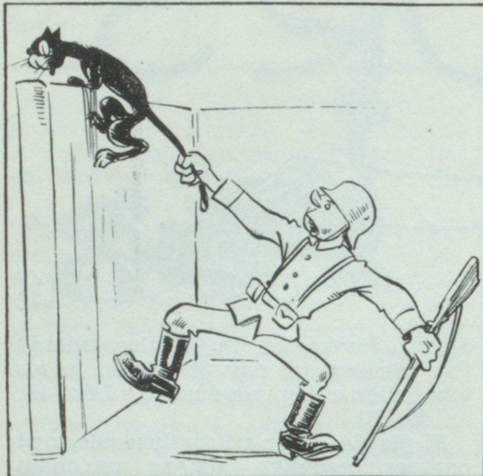
„Nāc ostīt stratosfēru. Tādā naktī, kad visa pasaule (ich, ich, ich — viņš rauj gaisu nāsīs) šitā ož pēc (ich, ich, ich . . .) svaigām pirtsslotām, liec sēņu slogu uz kakla, tad ar cilvēks nevarēs gulēt."

Āredziet nu! Un jūs gribiet, lai cilvēks tādā laikā nosēž pilsētas mūŗos. Nē, nekad ar nē! Protams, tur, kur pagasta ziņnesis izslien savu bārzdu pretim saules zeltam, kur jēri kož skostas kā spārģeļus. Ja tad vakara krēslā sastopas divi jaunieši, viņi sarunājas apmēram šā: „Tu?" — „Jā, es!" — „Vaj tu zini . . ." — „Nu, nu, ko?" — „Nē, es labāk neteikšu vis." — „Saki vien — pa kaklu jau tev nesitīšu."

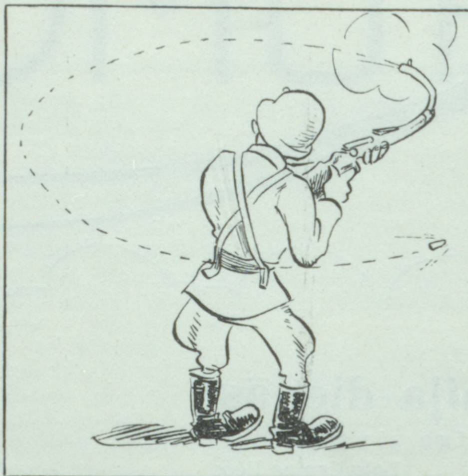
„Vai tu zini, — es tagad tā varētu dancot, kad lai vai kooperātīva grīda ielūzt!" — „Nu!?" — „Ja gan!" — „Vai zini, August, ir gan tev dūša!"

Zināms, tik pārāk karsti gan nevajaga skriet. Tā var ieskriet pavisam citā

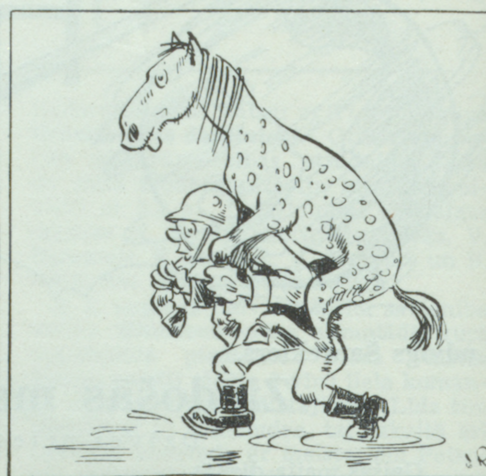
Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

197. lpp. Apsargājot telpas raugās, lai telpu sienās un žogos nebūtu caurumu vai pārrakumu un lai pa žogiem neviens nekāptu.

235. lapp. Ieroča iespaids uz trāpīšanu. — Saliekts stobrs — novirza lodes uz līkuma pusi.

122. lpp. Ugunsgrēka, ūdensplūdu u. taml. gadījumā speŗ soļus, lai izvāktu cilvēkus un zirgus, izglābtu ieročus un citas valsts mantas no apdraudētām telpām.

vilcienā un aizbraukt nezin kādā gaisa galā, pats vairs māju rokā nedabūs.

Zaļumos braukt vajaga apdomīgi. Vispirms sagatavot tādu paunu ar sviestmaizēm, lai ar tām varētu pārtikt visa amhariešu saimniecības rota; tad paķert patafonu, bez tam neprecētiem nav arī par sliktu, ja ir pieķērusies kāda mātes meita pie rokas. Tikai tad var braukt.

Stacijā nebūt nav ko uztraukties, ja ļaužu straume jūs iznēsā apkārt pa visām telpām — pa bufeti, bagāžas nodaļu un beigās iznes pa otrām durvīm laukā. Pēc tam jūs varat iet atkal pa otrām durvīm iekšā.

Kas ticis vagonā, tad nekad nevajaga skraidīt apkārt un brēkt pilnā balsī: „Te, te, nāciet te! Nē, skrejiet labāk atpakaļ — varbūt tur būs vairāk vietas. Jeb vislabāk — leciet ārā, skriesim uz citu vagonu.“ Gadās, ka pa to laiku jau visas vietas aizņemtas un jums jāstāv kā grēciniekam kājās.

Tāpat nekad nepiesoliet līdzbraucējiem no savām sviestmaizēm. Tiem, varbūt, pašiem ir tādas rezerves, ka nezin, ko darīt ar tām. Iepleties logā arī nestāviet. Vagona logs nav Rentgena stari, un ja jums kāda iekšķīga kaite būs, tikpat to neviens nesaskatīs.

Zaļumos neraujiet kokus un krūmus ar saknēm, jo jums nav nekāda nekultivēta zeme jāpārvērš aŗamzemē. Laucinieki var jūs pārprast. Var notikt, ka tie sanāk jums lielā barā apkārt un sāk brīnīties: „Tik jauns, taču veries, cik traks jau!“ Tāpat nestaigājiet pa tīrumiem un nevārtaties pļavās. Pret tādu dabas cienīšanu laucinieki kaŗo ar koka sturbuļiem: iemet tā pa stilbu, ka noknaukšķ vien. Pēc tam bieži vien jāsāk mācīties drēbnieka amatā, kur klibi ļoti noder.

Neder arī ar katru noplūktu cūkpieni staigāt ganāmpulkam pakaļ un piesolīt: „Še, lopiņ, iekod drusku! Tev jau tā grūti staigāt visu dienu un nēsāt asti.“

Par to dažs ragains lopiņš, sevišķi tad, ja viņš puisietis, tā saskaišas, ka jums būs uz ātrāko jāsarausta bikses un jāuzsauc brūtei: „Mīļā, baltā, pieskati nu

sviestmaizes un patafonu. Kad es tikšu Piltenē — atrakstīšu.“

Pavisam neder ķerstīt mazus siventiņus, kas rušinājas ceļmalā. Meičām ir gan tāda mode, sak: „Vai, cik viņš balts un smuks! August, noķer man vienu no tiem!“ — Bet kur jūs viņu liksat? Uz kumodes turēt viņu nevar, par auto tauri tas neder — kāds prāts viņu ķert? Jums jau prieka tāpat daudz.

Apsēžaties upes malā, saulgozī. Augusts lai met makšķeri upē, varbūt pie-

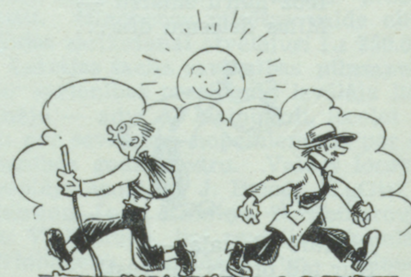
ķeras kāda valzivs vai kazrags, ko kopā ar puķēm un zaļumiem pārvest Rīgā. Saulīte jūs sildīs, visādi kukainīši rāpsies gar degunu augšā, bet apkārt zaļums un smaršas . . .

Ja nu gadās vēl, ka jūs paliekat lauku mājās pie paziņām pa nakti un uz soliņa nama priekšā sēdēdami izbaudiet maija vakara jaukumu un klausaties, kā paspārnē miegaini sarunājas čurkstes, tad esiet pārliecināts, ka jūsu brūte katrā ziņā teiks: „Ak, cik te burvīgi! Ja vien te būtu kāds kīnītis un viena šuvēja — es ne mūžos vairs nebrauktu prom.“

Un tad, kad jūs pēc tam atgriezīsaties ar nogurumu kaulos, bet svaigu sajūtu garā, jūs pēc tam nopietni sāksiet apdomāt: ja, vai tik nederētu vien skriet pavisam ārā no pilsētas?

Don Federiko.

Majmēness burvīgais

Ak, saules staru šķiedons,
Kas zemei virsū brūk!
Viens, divi — laukā ziedons
No visām porām sprūk.
Plīst rozā pumpurs pušu
Ar maigiem spraukšķieniem,
Bet cīruls svilpo tušu
Pa ziliem augstumiem.
No saules maigās kvēles
I sirdis straujāk sit,
Un maigākas kļūst mēles,
Kam gadi — divdesmit.
Tāds galvā cirtis hūti
Un šlipsi pakaklē,
Kā slims skrien meklēt brūti
Viens plašā pasaulē.
Kas tam, kad citi smejas
Un suņi biksas plēš.
Viņš skrien pēc Dulcinējas,
Sirds vulkānu kas dzēš.
Tik tūrists, tankiem kājās
Un kuli mugurā,
Pa ceļiem jož bez stājas
Šai maijā burvīgā.
Kā sīrups mīksts un jūtīgs
Tek ozons tīrs, ne gaiss.
Un dzied ikviens, kas mutīgs:
Maijmēness burvīgais . . .

Taisni otrādi.

— Man tā vien rādās, zēn, ka tu taisies nočiept man šokolādi!

— Taisni otrādi: es mēģinu to nedarīt!

Longins Apkalns,
12 gadus vecs.

Atzinums

Kur tu biji, Brīvībiņa,
Kad Latvijā neredzēju.
Kur tu biji, Vienībiņa,
Kad Latvijā neredzēju?

Mēs gaidījām Pērkoņtēvu
Latvju tautai nosakot,
Ko viņai liktens lēma
Ar laimiņu divātā.

Pērkoņdēli tautā nāca
Prieka vēsti sludināt:
Ņemiet dēli ierocīšus
Dzeniet ārā naidnieku.

Brīvībiņa Latvijāi
Līgo kalnos, ielejās.
Vienībiņas tikai trūka,
Tauta šķēlās daļiņās.

Dienas gāja, gadi gāja,
Vienībiņa vien nenāca.
16-tā maija rītā
Vienībiņa pārradās.

Tagad jauki kalnos, lejās,
Tagad jauki Tēvzemē.
Līgo, līgo atbalsojas
Mūsu mīļā dzimtenē.

Fr. Dombrovskis-Dumbrājs.

Vecā Sīmaņa stāsts

Lieldienas svētrīts. Cik viņi skaisti, — svētku rīti lauku sētā. Viss uzposts, pievākts. Un ļaudis uzposušies, jaunās drānās lēni un svinīgi staigā no klēts istabā, no istabas uz klēti. Pošas uz baznīcu. No tālienes atlido zvanu aicinājums. Zvana baznīcā. dievlūgšanai. Un saulīte tik spoža, tik silta, glāstoša. Man arī jauni svārki mugurā. Pelēkas vadmalas. Kājās jaunas kalošas. Tās spīd kā melns stikls. Sētvidū stāv iejūgts Bēris. Mani ieraugot, tas līksmi bubina. Pienāk Medars un vainīgi luncina asti. Medars arī šodien tāds svinīgi lēns. Kad eju pie Bēra, Medars nolaiza man roku. Jaunie rati, jaunā kāju sega ratos. Pie klēts nepacietīgi kārpa zemi Trusa. Pie tās es neeju — bail. Māte un saime brauks uz baznīcu. Prasu Bērim, vai atceras, kā no meža braucām ar malkas vezumu. Bēris ošņā manas jaunās kalošas un sprauslā.

Iznāk māte, saposusies ceļam. Lielais lakats uz rokas. Iedod man krāsotu olu un gabaliņu plāceņa ar biezpienu. Tas tik gards. Ar rozīnēm. Medars veikli uzmetas uz pakaļkājām un dejo man apkārt. Lūdz plāceņa. Made, Līze, Jūle — visas uzposušās. Tedis skrej pie Trusas, raisīt vaļā. Andris sēžas pie mātes, Bēra ratos. Trusa strauji raujas uz priekšu. Bēris arī paliek nemierīgs. Es metos uz istabu, ka nesabrauc. Mani satveŗ Sīmaņa rokas, paceļ gaisā un noskūpsta uz vaiga. Medars neganti rej Trusu, kas neļauj Jūlai un Līzei iesēsties ratos. Bet Bēris jau gabalā. Tam pakaļ aizjoņo Trusa. Sīmanis mani tur gaisā un man tā labi: visu var redzēt. Māte atskatās un māj man ar lakatiņu. Es pamāju ar roku. Rati aizripo pa lielceļu. Tad Sīmanis mani nolaiž zemē. Es zinu, kad aizbrauks māte un saime, mēs abi ar Sīmani iesim uz bērziem lūkot, vai bērziem sula tek. Un tad piestiprināsim strazdu būŗus. Tos Sīmanis pagatavojis veselus četrus. Tā būs jauka diena. Es iesteidzos istabā, es gribu parādīt Sīmanim, kādu lidmašīnas modeli es esmu pagatavojis. No koka ar nazi izgriezis. Pats, viens pats. Sīmanis apskata manu darbu no visām pusēm. „Labi, dēls, labi!“ Man patīk, ja Sīmanis mani sauc par dēlu. „Tikai

— propellers, āre, negriežas.“ Un Sīmanis iet pie malku grēdas, nošķiļ ar nazi šķembeli un sāk drāzt Tad izņem no svārku atlokas (Sīmanim arī todien mugurā jauni svārki) kņiepadatu, izduŗ to izdrāztam propelleram un piesprauž pie manas lidmašīnas. Propellers griežas, ja pūš uz to. Nu man ir lidmašīna ar propelleru, kas griežas.

Vai tev arī ir tāds? Ja nav, apskati labi uzmanīgi lidmašīnas zīmējumu kādā „Aizsarga“ numurā un izgriez. Nav nemaz tik grūti.

Mēs ejam uz birzi. Sīmanis maz runā. Viņš skatās apkārt un klausās. Mēs ejam pāri laukam. Sīmanis noliecas un paņem sauju zemes. Viņš drupina to pirkstos, ilgi tur rokā, tad pieliek pie lūpām. Viņš ir kluss un svinīgs. Tad Sīmanis nosēžas uz akmens birzes malā, strautiņa krastā. „Bērziem sula vēl netek“ — nosaka Sīmanis un man paliek skumji. Rokā viņš vēl tur melno zemes piku, un saka man: „Nāc, dēls, te pie manis. Pasēdēsim, paklausīsimies kā zeme mostas.“ Es apsēžos uz Sīmaņa ceļgala. Sīmanis domīgi birdina melno zemi strautiņa straumē un domīgi skatās sabangotos ūdeņos Tad vecais Sīmanis stāsta: Šī mūsu zeme, mūsu svētā, dzimtā zeme, kas tagad mostas jaunam pavasarim. Cik daudz viņā dzīves. Bet mēs paejam viņai vienaldzīgi garām kā svešniekam. Cik daudz pēdu viņā iemīts, cik daudz sviedru un asiņu iesūkts. Mūsu tēvu, tēvu, tēvu pēdas; mūsu tēvu, tēvu sviedri, mūsu brāļu asinis. Tā ir mūsu tēvu zeme. Sen senos laikos, kad nedz tevis, nedz manis, ne mana tēva, ne mana vectēva vēl nebija pasaulē, šai zemē iespiedās brīvā latvieša pēdas. Te dzīvoja un dainoja laimīga tauta, mūsu senči. Šo tautu pretim gaišai nākotnei vadīja tautas vadoņi. Atceries un godbijībā piemini, dēls, viņu vārdus: Viestartu, Nameizi, Lamēķinu, Tālivaldi. Senos, senos laikos, 10 reizes pa 100, 15 reizes pa 100 ja skaitīsi atpakaļ, kad senās Romas vara aptvēra vai puspasaules, par to tu, dēls, mācīsies skolā, latvju ciltis brīvas un laimīgas savu vadoņu vadītas dzīvoja te gaišu dzīvi. Kopa šo zemi un kuģoja uz tālo saulaino grieķu zemi, uz Romu. Romas vara sabruka, bet latvju tauta lepojās ar labi iekoptām druvām, krietniem lopiem, staltām pilīm, slave-

niem amatniekiem, saviem kuģiem, kas šķērsoja tālas jūras. Arī tad svinēja Lieldienas — pavasara svētkus. Jo Lieldienas ir saules svētki. Saule ielīgo pavasari.

Lieldienīte man vaicāja,
Kur kārsim šūpolītes?
Straujas upes maliņā,
Ozoliņa zariņā.

Ļaudis sapulcējās svinēt senos pavasara svētkus. Sita ripu, dzina putnus. Tās bija tādas rotaļas. Un šūpojās, jo Lieldienās arī saule pie debesīm šūpojas. Ēda olas, jo ola bija saules simbols. Tu arī šodien dabūsi no mātes olu. Lieldienās kā pavasara svētkos jāsumina saule — dzīvības nesēja. Rau, cik maigi viņa mūs glāsta. Tā viņa glāsta zemi, kokus, šo akmeni, uz kura sēžam. Skaties, dēls, kāda dzīvība ap mums raisās. Lieldienās par to visu mums jādomā.

Tad Sīmanis iegrimst domās. Cik labi tā pieglausties pie Sīmaņa krūts un klausīties viņa balsī. Viss pēkšņi palicis tik kluss. Tikai strautiņš nemitīgi burbuļo. It kā turpinot stāstu par sendienām. „Saule." Nosaka vecais Sīmanis un es ieskatos viņa sejā. „Ja tu skaitīsi 12 reizes pa simtam un pieliksi vēl 36, tad iznāks gada skaitlis, kad senās Zemgales karotāji kopā ar lietuviešiem satrieca niknā cīņā vācu bruņiniekus. Tie bija dzelzīs kalti vīri, kas pa jūru bija atbraukuši no vācu zemes. Paņemt mūsu brīvību. Iekarot mūsu zemi. Viņi bija jau iekarojuši lībiešus, pakļāvuši sev latgaļus, nomākuši igauņus. Brīvai Senlatvijai baigs rēgs draudēja no jūras puses. Tai vietā, kur tagad mūsu dižā Rīga, bruņu vīri bija uzcēluši sev stipru pili un pa Daugavu plētās arvienu vairāk uz augšu. Tikai vēl zemgaļi un kurši ar zobenu rokā pretojās bruņinieku uzmācībai. 100 gadus tie varonīgi cīnījās par savu brīvestību, par dzimto zemi. Par šo varonību stāsta, dēls, Saules kauja. No šā gada, ja 7 reizes pa simtam skaitīsi atpakaļ, tad vācu zobenbrāļu ordenis, mestra Volkovina vadīts, iebruka Lietuvā, izpostīja to, nodedzināja un ar lielu laupījumu devās atpakaļ uz Rīgu caur Zemgali. Bet zemgalieši ar lietuvjiem tos sagaidīja pie Saules, un niknā cīņā visus, arī pašu mestru Volkovinu, iznīcināja. Redzi, dēls, cik daudz jauku, varonīgu stāstu slēpj mūsu zeme. Vajaga tikai prast tos uzklausīt. Šogad pieminēsim zemgales varoņus-cīnītājus, kas 700 gadus atpakaļ varonīgi sargāja savu Tēvuzemi. Būsim viņu cienīgi pēcteči. Tagad, kad atkal esam brīvi un kad liktenis mūsu tautai kā senatnē atkal Vadoni devis.

Vecais Sīmanis cieši piespiež mani pie krūts un noskūpsta uz pieres. Tā mēs sēžam ilgi, ilgi, saules glāstīti. Un strauta straume steigā nes tālāk un tālāk vecā Sīmaņa stāstu.

Kam patīk smieties

Mildiņa rotaļājas pie dārza vārtiem. Pēkšņi viņas priekšā nostājas liels, liels suns.

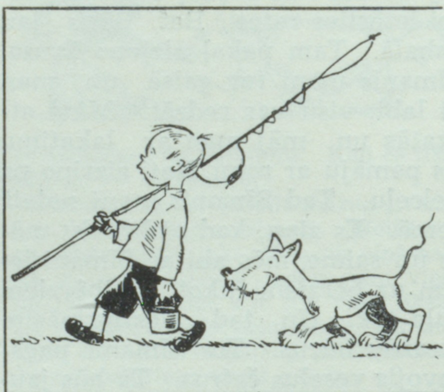
Mildiņa briesmīgi nobijusies. Drebošā balsī viņa uzsauc sunim: „Nāc citu reizi, — mūsu Bobītis nav mājās !"

*

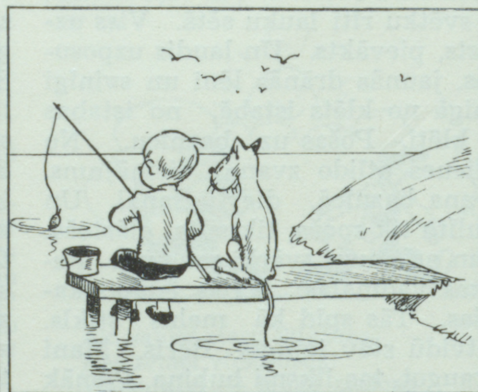
„Māmiņ, Jānītis man nemaz nedod vietas gultā !"
„Kā, vai tad viņš grib vairāk par pusi?"
„To gan nē, bet viņš savu pusi grib dabūt pašā vidū !"

E. R.

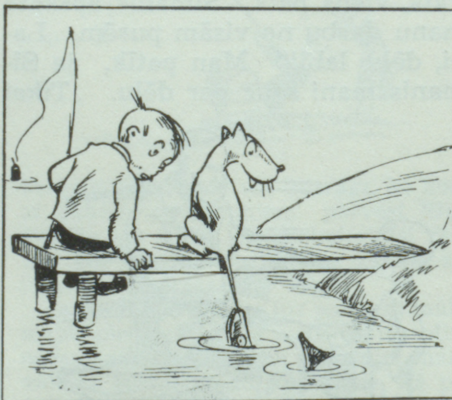
Raugi — tā zivis ķēra divi draugi

Jānīts, saracis daudz slieku,
Dodas makšķerēt ar prieku;
Duksītis steidz līdzi skriet —
Loms būs varens, abiem šķiet.

Sēd uz laipas draugi divi —
Gaida piekožamies zivi,
Duksim priekā acis dzirkst,
Nejūt — aste dzelmē mirkst...

Te no mugurpuses — šļaks!
Lien no dzelmes liels un smags
Ūdens zvērs un muti ver —
Dukša asti zobos tver.

Duksītis skrien izbijies,
Astē zvērs kad ieķēries,
Bet pēc bailēm mielasts būs,
Līdaka kad cepta kļūs.

L. Š.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, „ŽURNĀLS AIZSARGS".
Grāmatspiestuves A.-S. „ROTA".
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. — 1584

Krustvārdu mīkla № 6.

Līmeniski.

1. Franču rakstnieks. 3. Iemācījies. 5. Militāra termina saīsinājums. 6. Nelīdzenas vietas. 10. Pilsēta Francijā. 12. Sievietes vārds. 14. Saiklis. 15. Apstrādā zemi. 17. Piemineklis. 18. Uzkrāti līdzekļi. 19. Uzvaras sauciens. 20. Mazāks par gaņu. 22. Dārzāji. 25. Sākuma apzīmējums. 27. Dokuments. 28. Ārsta priekšraksts. 29. Tuvumu apzīmējošs vārds. 30. Ādas slimība.

Stateniski.

2. Transporta līdzeklis. 3. Iemācījies. 4. Metalla ķīmiskais apzīmējums. 5. Materiāls ceļu labošanai. 7. Harema iemītniece. 8. Balss raksturojums. 9. Sporta klubа iniciāļi. 10. Žīdu svētdiena. 11. Lauksaimnieku darba rīks. 13. Ķermeņa sastāvdaļa. 16. Lapu koks. 19. Piesauc. 21. Cietēja sauciens. 23. Pilsēta Latvijā. 24. Vienādi burti. 26. Militāra termina saīsinājums. 28. Skaņu tonis.

Krustvārdu mīklas Nr. 5 atrisinājums.

Līmeniski.

Ātrums, āķis, prakse, ikri, saksis, ēsti, mēris, palma, el, tēli, pants, pase, stūris, ezis, Atēnas.

Stateniski.

Āzis, ūpis, sausa, astera, ķēms, satira, kapele, iks, temats, metode, idiots, par, afera, lasi, apse, sērs.

Skolā.

„Pēterīt, kas jādara, lai dabūtu piedošanu?"

„Lai dabūtu piedošanu, pa priekšu vajaga izdarīt pārkāpumu."

Tuvredzīgais makšķernieks.

„Savādi, ka šodien zivis nemaz neķeras."

Viņš nezin.

Laimoniņ, cik veca ir tava vecā māte?

— Es nezinu, bet pie mums viņa jau ir ilgi!

Skaitļu mīkla

1, 2, 3, 2, 1, 4, 5, 6, 7, 8	dabas parādība
4, 3, 2, 7, 2	augstiene Azijā
6, 2, 9, 10, 3, 7, 6	planēta
6, 5, 2, 11, 8, 5, 12, 4, 6	gaisa sastāvdaļa
7, 4, 3, 1, 2, 7, 2	nebūtība
2, 5, 1, 2, 13, 2, 3, 4, 7, 6 . . .	dārgakmens
1, 4, 3, 14, 8, 7, 2	pils. Francijā
15, 1, 8, 11, 7, 4, 8, 17, 4, 11, 2 .	nodarbošanās
8, 15, 8, 3, 6	ģeograf. jēdziens
12, 4, 7, 14, 11, 8, 3, 18, 6 . . .	slav. lidotājs Amerikā
9. 10, 3, 17, 4, 16, 2	Eiropas valsts
6, 9, 3, 2, 10, 9, 6	tekošs ūdens
5, 2, 5, 9, 10, 6, 6	puķe
2. 9, 4, 12, 12, 2	huņņu vadonis
6, 5, 2, 7, 14, 4, 7, 2, 1, 4, 16, 2 .	Eiropas pussala
6, 9, 3, 8, 4, 5, 6	darba pārtraukums
19, 2, 9, 13, 4, 12, 4, 11, 2 . . .	rakstūra īpašība
4, 1, 2, 3, 6	vīrieša vārds
14, 15, 8, 12, 15, 6	metalls

Lasot atrasto vārdu pirmos burtus no augšas uz leju, dabūjam kādu sakāmvārdu.

Viegli veikts uzdevums.

Veikalā ienāk zēns un prasa pārdevējam:

— Lūdzu, man, vienu kilogramu kafijas par Ls 2,10, trīs kārbas šprotu par 45 sant. kārbā, piecas olas par 12 sant. gabalā un vienu kilogramu maizes par 25 sant. Un tad pasakiet, lūdzu, cik man tiks izdots no 10 latiem?

— Pieci lati un septiņdesmit santimi!

— Liels paldies! — zēns pateicās. — Tas ir mans rītdienas skolas uzdevums.

Nekas.

Ārsts: „Jūsu pulss iet visai gausi!"

Slimnieks „Tas nekas, man laika diezgan!"

Vai varēs pazīt?

— Pēc manas boksa sacīkstes satiksimies pie izejas durvīm.

— Labi; tikai piespraudi pie krūtīm šo ziedu, lai es varētu tevi pazīt!

Tiesā.

„Jūs sūdzētāju nosaucāt par „greizu āzi"?"

„Tiešām neatceros, tiesneša kungs! Bet tagad, jo vairāk es viņā skatos, jo iespējamāki man tas liekās."

A:S. EMOLIP"

BITE un GULBIS

Gaļas un desu rūpniecība
Rīgā, Marijas ielā Nr. 114.
Tālrunis 92449.

Tirgotavas:
Marijas ielā 114, tālrunis 92449.
Svērtuves ielā 10, tālrunis 22114.
Avotu ielā 39, tālrunis 96959.
Kr. Barona ielā 39, tālrunis 29733.
L. Maskavas ielā 105, tālr. 24363.
Centrāltirgus gaļas paviljonā 7.
Majoros: Tirgus lauk., tālr. 446.

STELLES AUŽAMĀS UN TEPIĶU
Izdevīgi maksāšanas noteikumi

E. DIMITRIS

MĒBEĻU RŪPNIECĪBA,
Dib. 1899. g.

Rīgā, Zvaigžņu ielā Nr 13.

Viesnīca „TEMPO"
(agr. **Centrālviesnīca**)

Rīgā, Kr. Barona ielā 20/22.
Tālr. 30253.

Turpat apakšējā stāvā I. šķ. restorāns, koncertzāle un priekšnesumi.

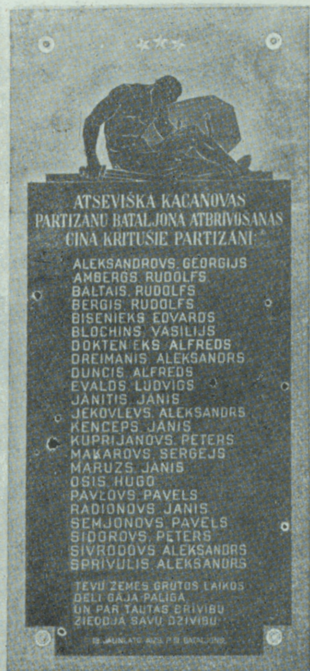
Cenas mērenas. Labs ķēķis.

Pāvels Meļņikovs

BŪVUZŅĒMĒJS

Dzīv. **Rīgā, Lāčplēša ielā 70-b, dz. 3.**
Tālr. 27895.

Galv. kantoris **Rīgā, Maskavas ielā 57.**
Tālr. 22351.

Pieminekļu rūpniecība ED. KURAU
Rīgā, Miera ielā 10.

BŪVUZŅĒMĒJS

P. Eglīts

Rīgā, Matīsa ielā Nr. 51-53.
Tālr. 92859.

„Labāk vēlu, kā nekad."

Kad aizmirst sakratīt zāles pirms lietošanas, tad to var izdarīt arī pēc tam.

Loģika.

„Atkal tu atnāci stundu vēlāk, nekā mēs norunājām. Vai reiz nevarētu palikt kārtīgāks un uz satikšanos nākt laikā?"

„Bet, mīļais, kāds labums būt kārtīgam. Tu, piemēram, biji kārtīgs, un kas iznāca? — Tev veselu stundu vajadzēja gaidīt."

Mūzikālas ausis.

— Ko jūs dzirdējāt koncertā?

— Neko sevišķu, tikai to, ka mūsu miertiesnesim meita brauc uz Rīgu studēt, ka Pētersoniem šodien atkal iznākusi savstarpēja saraušanās un ka mūsu bodniekam draud bankrots.

Ak!

Vecs jūrnieks un kāds pasažieris laimīgi izglābušies pēc tvaikoņa avārijas vientuļā salā. „Ja drīzumā neparādīsies kāds tvaikonis, mēs badā aiziesim bojā," jūrnieks nopūšas.

„Ak, par to nav ko bēdāt," otrs zīmīgi piesit sev pie krūtīm. „Man še vestē iešūts naudas pa pilnam!"

Tekstil tirdzniecības un rūpniecības
A-S. »Delka«

S. Švarca dēls A-S.
Vilnas austuve

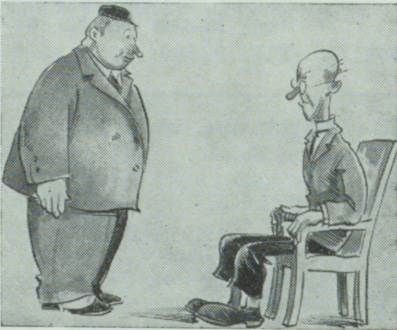
Pārstāvniecība un noliktava: RŪDOLFS KAPLANS, Rīgā, Audēju ielā Nr. 10. Tālr.: 22267, 23567.

Akc. sab.

„MORITZ FEITELBERG"

Brīvības bulv. 3 **Rīgā** **Brīvības ielā 67**

Tēva mantojums.

„Es nekad neesmu kaunējies nēsāt sava tēva uzvalku, tāpat arī tev nebūtu jākaunas."

Bēdas.

— Kamdēļ jūs raudiet, Anna?
— Kādas gleznas dēļ!
— Vai skumjas atmiņas?
— Nē, tā man uzkrita uz galvas!

Neizdevies mierinājums.

— Kamdēļ tu, Ivariņ, raudi?
— Es pakritu un sasitos!
— Nu, nekas, līdz rītam pāries!
— Rītā es arī vairs nedomāju raudāt!

Plikgalvis.

— Mammu, paskaties, tam kungam nav neviena matiņa uz galvas!"
— Klusu, puisīt, nerunā tik skaļi: viņš vēl var sadzirdēt!
— Kā — vai tad viņš to vēl nezin?!

Noklausījies.

— Uz ko tava sieva vakar tā bārās?
— Hm ... tāpat, uz suni!
— Jā, jā! Vai tad jūsu suns tik traki smēķē, ka visi aizkari palikuši dzelteni?!

Skolā.

Pēterīt, parādi man uz kartes Ameriku! Tā, labi, vari sēsties! Tagad, bērni, pasakiet man, kas atrada Ameriku? —skolotājs griežas ar jautājumu pie pārējiem.
— Pēterītis! — vairākas balsis skaļi atbild.

Šāvēju ievērībai!

Līdz šim pie mums Latvijā nav bijis labas ieroču eļļas, kas pilnīgi apmierinātu šāvējus. Vai nu eļļa bija lietojama vienīgi ieroča tīrīšanai un to stobrā drīkstēja atstāt tikai uz ļoti īsu brīdi, pie kam, ja šo eļļu ieroča īpašnieks vienkārši aiz aizmāršības atstāj ierocī, jeb to labi neizslauka, tad ierocis tūliņ sāk bojāties, vai nu eļļa bija domāta ieeļļošanai, kas arī šāvēju neapmierina, jo ar tādu eļļu ieroci nevar pareizi iztīrīt.

Būdams pasaules meistarsacīkstēs šaušanā Romā 1935. g., iepazinos ar daudz un dažādām ieroču eļļām, kuras lieto šāvēji visās pasaules malās un pēc visu šo eļļu sīkām analizēm un pārbaudēm no mūsu labākiem ķimiķiem, atradu vienu sastāvu, kas izrādījās par vispiemērotāko ieroču tīrīšanai un līdz ar to nebojāja ieroci, ja eļļu atstāja stobrā pat apmēram 2 nedēļas. Tā tad šī eļļa ir vispiemērotākā ieroču tīrīšanai, jo pēc sava komplicētā sastāva tā šķīdina visas vielas, kas paliek ieroča stobrā pēc šaušanas un tanī pašā laikā tā ir arī pietiekoši laba ieroča ieeļļošanai. Neskatoties uz to, ka šīs ieroču eļļas labvēlīgā iedarbība uz ieroča stobru bija man labi zināma un ārzemēs viņu lieto lielos vairumos un atzīst par pirmklasīgu, atradu tomēr par vajadzīgu un lietderīgu vēl reiz praktiski pārliecināties par viņas labām īpašībām, kamdēļ izdalīju mūsu labākiem aizsargu, policijas un armijas šāvējiem ap 50 pudelītes šīs eļļas un tagad esmu saņēmis no šiem lietotājiem rakstiski vislabākās atsauksmes. Tāpat labu atsauksmi par šo eļļu ir devis viens no mūsu labākajiem speciālistiem šinī nozarē — Latvijas ūniversitātes vecākais docents inž.-technologs E. Lindemans. Tāpēc tagad izlaidu pārdošanā mazās un masīvās pudelītēs minēto eļļu zem nosaukuma **„Oversea P. Rasiņš"** ieroču eļļa, kuru var dabūt „Oversea Oil" veikalā Rīgā, Dzirnavu ielā 70, tālr. 20326, par 60 sant. pudelīti. Provinces šāvēji var iesūtīt samaksu 60 sant. par pudelīti un 15 sant. pārsūtīšanas izdevumiem vai nu pastmarkās ar vēstuli, vai iemaksājot attiecīgo summu firmas „Oversea Oil" tekošā rēķinā pastā 10186, pēc kam izsūtu eļļu pa pastu. — Izdevīgi ir iesūtīt naudu vai pastmarkas par vairākām pudelītēm uz reizi, jo tad atkrīt naudas vai vēstules pārsūtīšanas izdevumi.

Nebojājiet savus ieročus ar mazvērtīgām ieroču eļļām, jo slikta ieroču eļļa izmaksās Jums desmitkārt dārgāki un bez tam vēl ieroci bojās. Tāpēc izmēģiniet **„Oversea P. Rasiņš"** ieroču eļļu un Jūs pārliecināsaties par viņas augsto kvalitāti.

P. Rasiņš,
Rīgā, Dzirnavu ielā 70.

Senči.

— Šai gleznā jūs redziet manu senci. Viņš dzīvoja 16. gadu simtenī.
— Cik interesanti! Grāfa K. mantu ūtrupē viņš gandrīz kļuva mans sencis, jo es sasolīju līdz 500 ls! —

Paskaidrojums.

— Lūdzu, vai jūs man nevarētu pateikt, cik tagad pulkstenis?
— Labprāt, bet man nav pulksteņa klāt... Bet kad es gāju gar staciju, pulkstens rādīja bez ceturkšņa vienpadsmit!
— Kad tas bija?
— Nu, to nu gan es jums skaidri nevaru pateikt!

Romantika un īstenība.

— Mīlulīt, kad mēs apprecēsimies, es tevi uz rokām nēsāšu... Iedomājies, ja nu nāktu kāds liels un stiprs vīrs un gribētu tevi aizskārt, bet es tam stātos ceļā, saki, vai tu būtu uz mani lepna?

— Ak, draudziņ, atraitnei lepoties neklājās!

Ķīmiķe.

— Mana sieva sākusi nodarboties ar ķīmiju!

— Tas ir kas lielisks! Vai viņai ir panākumi?

— Un kādi vēl! Šodien pusdienā viņai, piemēram, brīnišķīgi izdevusies pudiņa pārvēršana oglē!

Uzminējis.

Vecīga krustmāte: „Jancīt, cik man gadu?"

Jancītis: „Divdesmit divi!"

Krustmāte glaimota smaida: „Kāpēc, puisīt, tu tā domā?"

Jancītis: „Tāpēt, ka brālēnam Pētelim ali il divdetmit divi gadi un viņam tādat pat ūtat kā tēv!"

Amata meistars.

„Atvainojiet, bet man tā vien rādās, it kā es būtu jau agrāk jums skuvis bārdu."

„Nē, tās rētas man ir no pasaules kaŗa!"

Māņticība.

— Saki, vai tu tici, ka kāzu atlikšana atnes nelaimi?

— Nē — ja tās atliek uz visiem laikiem!

Apvainojums.

— Vai tiešām Žanis tevi nosauca par dumju aitu?

— Nu, tieši jau nu nē, bet viņš izteicās, ka saprāta ziņā es uz mata esot viņam līdzīgs!

Brīnumzivs.

— Kad tu zinātu kādu brīnum zivi es vakar noķēru! Nu, vismaz kādus 10 kg smagu! — Stāsta Korķītis.

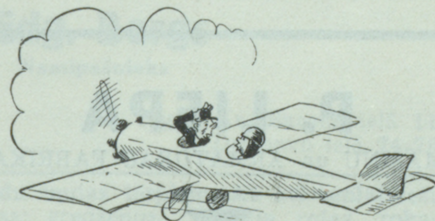
— Jā, — Korķīša mazais dēlēns priecīgi iekrīt valodā: — un vēlāk papiņš šo zivi atdeva mūsu Incim nosukāt!

Kad izbeidzas medus mēnesis.

„Mammu, cik ilgi turpinās medus mēnesis?" meita sapņaini jautā.

„Līdz tam laikam, kad tu viņam pirmo reizi paprasi naudu," māte nopūzdamās atbild.

Veltas izbailes.

Lidotājs: „Saturaties! Laikam motors bojājies, tur priekšā kaut kas nejēdzīgi plarkš!"

Pasažieris: „Nekas. M—man tikai tikai drusku bikses tr-rīc! "

Slikta taisnošanās.

— Tas nu gan ir kauns! Tu dzīvo pa krogiem tik ilgi, kamēr piecos rītā tevi viesmīlis pārved mājās! Kāpēc tu nenāci mājās vienpadsmitos, kā solījies?

— Tamdēļ, sirsniņ, ka tad viesmīlim nebija vaļas!

Greizs kompliments.

— Sieviete ir tik veca, cik veca tā izskatās!

— Dārgā kundze, atļaujiet man pateikt, ka jūs šai ziņā esat neapšaubāms izņēmums!

Augstākā matemātika.

— Cik tad īsti veca jūs, mīļā Paulīne, tagad esiet?

— Es pati skaidri nezinu, bet pag', kad es apprecējos, manam vīram bija 30, bet man 18 gadi. Tagad viņam otrtik, tā tad man — 36 gadiņi!

Mīla.

— Es tev tiešām nevaru pateikt, cik ļoti tevi mīlu, bet tu jau zini — patiesa mīla ir mēma! — Viņš čukst.

— Nekā — patiesa mīla runā ar tēvu, — viņa atsaucās.

Pārpratums.

Skolotājs: „Cilvēkam nepieciešams skābeklis un bez tā viņš nemaz nevar dzīvot. Skābeklis atrasts 1763. gadā".

Skolnieks: „Bet kā, skolotāja kungs, cilvēki dzīvoja pirms tam?

Būs palīgs!

— Mirdziņ, vai tad tev tiešām mājās neviena nav, kas tev varētu piepalīdzēt sagatavot skolas darbus? Nē brāļa, ne māsas?

— Nē, skolotājas jaunkundz, nav, bet man liekas, ka drīz tomēr būs!

Blēdīgais vīrs.

— Kad mēs vēl nebijām precējušies, mans vīrs, manis dēļ bija ar mieru skriet vai līdz pasaules galam . . .

— Bet tagad?

— Tagad tas vairs negrib aiziet pat līdz veikalam pēc piena!

Necerēts pienākums.

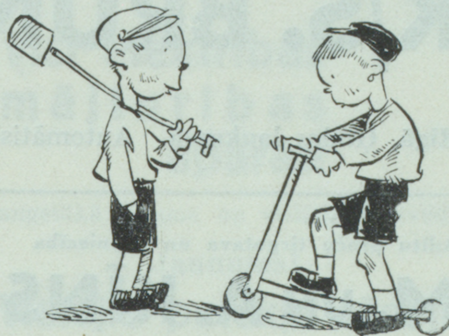
— Tagad jūsu roka pilnīgi izārstēta, un jūs atkal variet ar to brīvi rīkoties!

— Vai es varu arī vijoli spēlēt?

— Protams!

— Skaisti, ārsta kungs! Agrāk es to nevarēju!

Jautājums.

— Vai tev ir brālītis?
— Nē!
— Un māsa?
— Arī nē!
— Ar ko tad tu mājās kaujies?

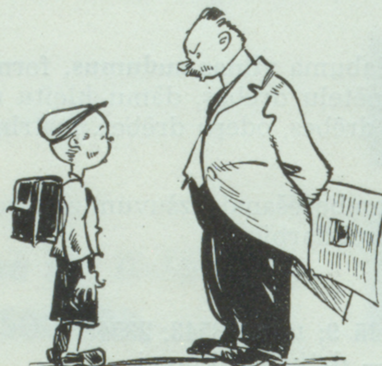
Tāpēc.

„Kāpēc tava sieva tik neganti greizsirdīga uz tavu mašīnrakstītāju?"
„Tāpēc, ka priekš kāzām mana sieva arī bija mana mašīnrakstītāja."

„Paraugsaimniecībā".

Saimnieks: „Puis, apkopi zirgus?"
„Apkopu."
„Iedevi kā var iztikt?"
„Iedevu."
„Kaut nebūtu daudz devis!"
„Nedevu daudz."
„Varēji arī nemaz nedot."
„Neesmu vēl stallī bijis!"

Tēvišķīgs aizrādījums.

— Kamdēļ tevi nepārcēla uz otro klasi?

— Tamdēļ, ka es nezinaju, kur atrodas Monblāns!

— Redzi, tā ir tava nevīžība! Citreiz atceries, kur tu savas lietas pameti!

Aizdomīgi.

Ārsts: „Es neieteicu Jums smēķēt, dzert un bieži uztraukties!"

Pacients: „Man liekas, ārsta kungs, ka mana sieva būs bijusi pie jums!"

Veltas rūpes.

Pasaukts amatnieks, izlabot logus. Kundze saka:

— Bet ejiet uzmanīgi: istabās tikko uzspodrināts parkets!

— Esiet bez rūpēm, — šis atbild: — man zābaki apkalti pamatīgām naglām!

Burvju lokā.

— Es lūdzu jūsu meitas roku.

— Mana atbilde atkarājas no jūsu financiālā stāvokļa.

— Bet mans financiālais stāvoklis atkarājas no jūsu atbildes!

Kas meklē, tas atrod.

„Ko jūs tur meklējat, vai jūs esat kaut ko pazaudējuši?
„E-es p-pazaudēju l-līdzsvaru, tepat v-vajaga būt!“

Pieķerts.

— Jūs tikko man teicāt, ka esiet nošāvuši piecus zaķus, bet tagad atkal sakiet, ka astoņus!

— Bet vai jums tas nav zināms, ka zaķi tik ātri vairojas? —

Lai paliek.

„Naudas man nav, bet es jums varētu dot darbu,“ saimnieks domīgi saka klaidonim.

„Tad lai paliek,“ klaidonis atmet ar roku: „jums jau nav naudas, ar ko par darbu samaksāt.“

Teātŗa mēģinājumā.

„Nē, nē, tā nevar, Riekstiņ! Tev jāpiespiežas balsij piešķirt vairāk izteiksmes,“ režisors nervozē. „Ņem piemēru no vecā aktieŗa Lomiņa. Viņš pat ēdienu sarakstu var tā nolasīt, ka klausītāji slīkst asarās!“

„Tad jau laikam viņš lasa ar visām cenām,“ Riekstiņš atrūc.

Kā jautā, tā atbild.

Pie Zābaciņa ierodas tiesas izpildītājs un jautā:

— Vai pie jums te agrāk nedzīvoja Tenis Pulvers?

— Dzīvoja gan! — Zābaciņš atbild.

— Vai jūs neziniet, kur tas pārgāja dzīvot?

— Zinu: Matīsa ielā pie Miltiņa kundzes!

— Paldies! — ierēdnis sveicina un taisās aiziet.

— Pagaidiet! — Zābaciņš iesaucās. — — Tur viņš jau sen vairs nedzīvo! No turienes viņš pārgāja dzīvot Grīziņkalnā, tad Bieriņos, vēlāk aizbrauca Doles salā . . .

— Ak tā? Un tur viņš vēl tagad dzīvo?

— Nē, No Doles salas viņš aizbrauca uz Liepāju, pēc tam uz Ventspili!

— Kā redzu, tad viņu sameklēt man neizdosies!

— Kāpēc nē! Kopš divām nedēļām viņš atkal dzīvo pie manis!

Starp draudzenēm.

„Mīļā Ainiņ, man tava cepure liekas briesmīgi vienkārša!"

„Mīļā Irmiņ, bet tava jaunā cepure man liekas vienkārši briesmīga!"

Arī izklaidība.

„Kad tu zinātu, vīriņ, cik es esmu palikusi izklaidīga!" sieva stāsta. „Iedomājies, es pirmīt izgāju nopirkt pāri zeķu, bet tai vietā nopirku sev jaunu cepuri!"

Pārteicies.

— Vai jūs par mani smejaties? — jautā skolotājs.

— Nē! — atbild skolnieks.

— Bet kas gan cits jums, šeit klasē, izliekās būt smieklīgs?

MAKSĀ 50 SANT.